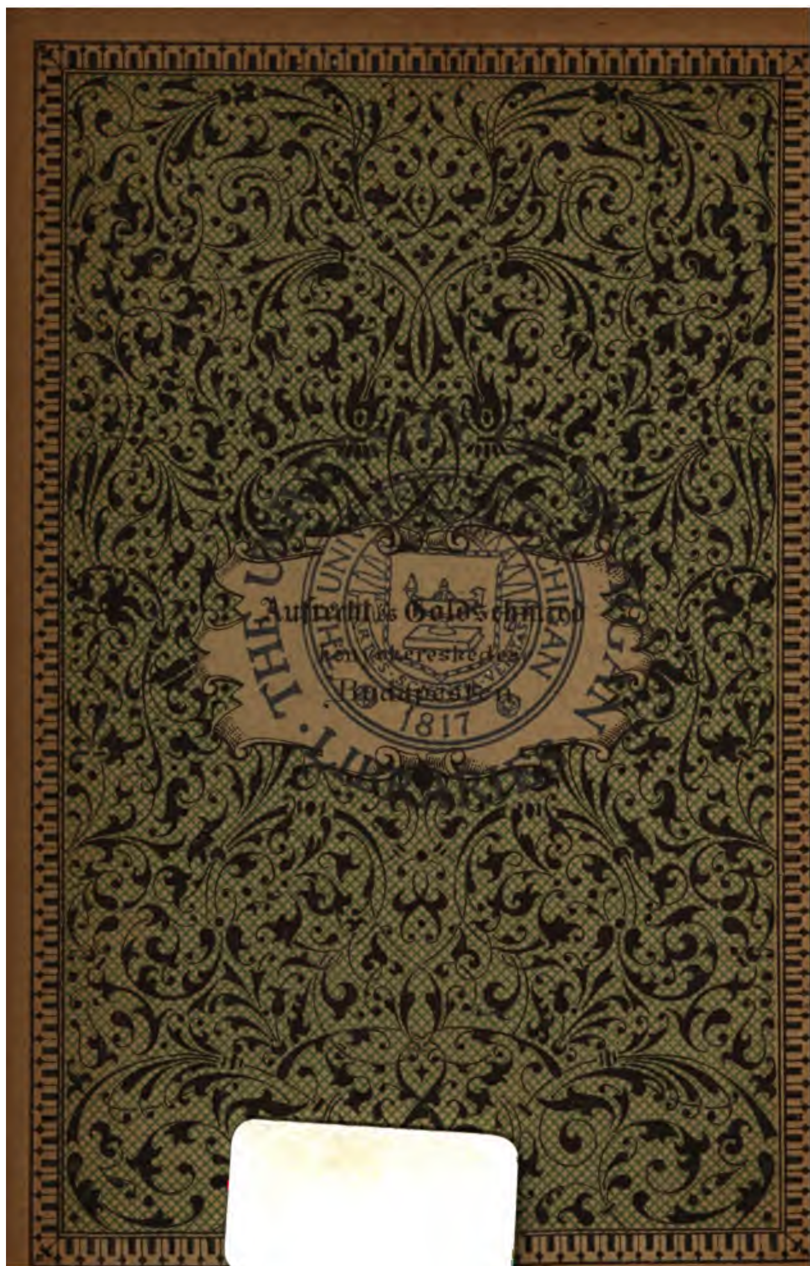

a39015 01816794 3b

THE
1817

Magyar Remekirók

Arany János . . . . . 7 kötet
Br. Eötvös József .13 kötet
Petőfi Sándor . . . . 2 kötet
Tompa Mihály . . . . 4 kötet
Tóth Kálmán . . . . . 2 kötet
Kölcsey Ferencz . . . 7 kötet

KISFALUDI KISFALUDY KÁROLY MINDEN MUNKÁI.

HETEDIK BŐVÍTETT KIADÁS

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

BÁNÓCZI JÓZSEF.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.
1893.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ILKA, VAGY NÁNDORFEHÉRVÁR BEVÉTELE.

EREDETI HAZAI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT PEST VÁROSA SZINHÁZÁBAN, 1819. JUNIUS 16.)

(1819.)

SZEMÉLYEK.

SALAMON, magyar király.
GÉZA, herczeg.
BORS-GYULA } magyar nemesek.
MENYHÁRT } magyar nemesek.
ILKA, magyar szűz.
NIKETAS, görög vezér Nándorfehérvárt.
ZIMIAS, görög tisztviselő.
ALEXIS, görög ifjú.
Görög szolgák.
Vár lakosi.
Magyar és görög katonaság.

A dolog történik 1073. esztendőben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba Nándorfehérvárt.

Ilka és Alexis.

ILKA.

Hogy végre így bánik velem vezéred
És ily alacsony méltatlanságra
Fakad, váratlan nem jön ez, mert
Csalárd szivét már rég keresztűl-
Láttam s mindenre el is készültem.
De zárjon el legmélyebb tömlöczében,
Azért még is híve fogok én maradni
Magamnak, erőt ő rajtam nem veszen.
Te sajnálsz ifjú? — légy békén, mert
A tiszta szív veszélyek közt magát fel-
Emelvén, érdemét csak akkor
Mutatja.

ALEXIS.

Érdemes szűz! bár éltem
Vesztével sorsodon segíthetnék;
De hasztalan! mert súlyos állapotom

Engem lekötve tart s nem enged
Szabad választást tennem, és minden-
Felől mély örvény tátogat,
És szüntelen eltemetni fenyeget.
Engedj meg Ilka, hogy nekem kellett
Ezen kelletlen hírt hoznom; de mit
Miveljek? én Niketas nevelt fia
Vagyok, velem sok jót tett, néki
Hálával tartozom. *(Indulattal.)* De téged is —
Nem, el kell hallgatnom.

ILKA.

Mi háborgat?

ALEXIS.

Mennyit küszködtem én magammal,
Az ég urát oh! hányszor kértem, hogy
Szabadításodra lehetséget
Mutasson; hasztalan! nem hallgatott meg,
S buzgó sohajtásim sikertelen
Maradtak.

ILKA.

Szándékod nemes lélekre
Mutat. Köszönöm jó ifjú! résztvevő
S barátságos szerelmedet, én vétked
Által nem is kivánom a szabadságot.
Niketas veled jót tett, maradj híve
S ne csald meg szép bizodalmát.

ALEXIS.

De tégedet tömlöczben látni!
Ezt a kezet terhelve lánczokkal —

ILKA.

Akármi történik, vigasztal az,
Hogy ámbár el vagyok hagyatva
Az egész világtól, egy szív még is ver,
Mely részt veszen méltatlan sorsomban.

ALEXIS *(megindulva).*

Oh Ilka! Ilka!

ILKA.

És ezen felűl
Édes remény kecsegtet, hogy hazám
Előbb-utóbb fegyvert ragad s megment
Niketas rabló kezétől.
Aztán, barátom, ezen rabságot
Szebb öröm felváltja s szenvedésemet
Vigan majd elfelejtem a szabadság
S szerelem édes keblén s csak úgy
Tekintem, mint hűségem próbáját.

ALEXIS.

A sorsok mely különösen vagynak
Az égtől elrendelve, Ilka!
Te a tömlöczbe indulsz, nem sokára
Talán rablánczot hordozol s nálam
Még is szerencsésebb vagy; mert még a
Jövendő néked boldogságot
Igér, sok szép jelenések kápráznak
Előtted, édes kények várnak
Reád, midőn éltem szép hajnalát
Már bús felleg borítja.

ILKA.

Ha ifjuságod,
Ha a szív békessége elégedést
Adhat, virágzó éltedet mi
Szomoríthatja?

ALEXIS.

Volt az idő,
Hogy égi békesség lakott mellemben,
S ártatlan örömök közt folytak
Gondatlan éltemnek vidám órái.
Most, most nehéz sohajtások, kétséges
Gyötrelmek változnak szívemben,
És ifjuságom tündér álmait,
Fellengező reményeit
Egy ellenséges indulat váltig
Elemészté.

ILKA.

Mely gyengeség! mely
Ábrándozás! nem illik az, nem
A férfiú erős szivéhez,
Barátom!

ALEXIS.

Egykor én is így
Gondoltam, hogy a férfiút egyedül
Nemes tettek dicsőitik;
Már annak vége! *(Felerősödve, tűzzel.)* Nem,
nem Ilka!
Ne hallgass rám! érzem, hogy jobbra

Születtem. — Ilka! én szerencsés
Vagyok.

ILKA (*megilletődve*).

És ez a könny, mely szemedben
Ragyog? nem Alexis! oly könnyen
Meg nem szabadúlsz. Titkos bút
Látok sziveden rágódni, valld meg
Igaz okát.

ALEXIS (*nagy érzeménynyel*).

Ilka! oh, csak azt ne kivánd.

ILKA.

Szólj Alexis! csendes fájdalmidat
Tovább nem tűrhetem; szólj! mert bús
Gyötrelmed engem is keserít.

ALEXIS.

Legyen tehát, és hallgasd azt,
A mit eddig még önnön magamnak is
Megvallani csak alig mertem.
Oh Ilka! Ilka! én téged szeretlek.
(*Nagy hallgatás. Ilka megilletődve elfordúl.*)
Ne fordúlj el! ne vess meg annyira!
(*Ömledező fájdalommal.*)
Viszont-érzést nem, nem szerelmet
Kivánok én tőled, mert érdemetlen
Vagyok mind arra; mélyen érzem
Nagyságát lelkednek. De engedj meg,
Ha szívem erővel hozzád hajlik
S egész valómat elragadja.

Nem vétek az, ha szegény halandó
A porból feltekint az örök
Világossághoz és imádva
Szemeit az égre felveti. — Ilka!
Szenvedni tanultam és fogok;
De tőled elállni nincs tehetségemben.
Ím most tudod, tudod keservemet,
De ne ügyelj reá; csak úgy tekintsd az
Én éltemet, mint egy gyenge virágot,
Mely néked útadban szép illattal
Kedveskedett, s te elfordúlva,
Könnyezve azt leszakasztottad
S nem akarva öszvetiportad.

ILKA *(félre).*

Megtörtént a mitől féltem.
(Alexishoz.) Csalatkozol jó Alexis!
Szép ifjuságodnak szelíd természete
Azt a szíves hajlandóságot
Szerelemnek tartja, a mi egyedűl
Nehéz rabságomon való
Felgerjedt szánakodás és irgalom.

ALEXIS.

Oh értelek! nagylelkűen te nékem
Békét szerezni akarnál és
Önnön csalattatásommal
A kénytelenséget könnyíteni.
Ne félj jó Ilka! nem leszek terhedre;
Nagy lelkedet van erőm követni

És állhatatosságot tetőled
Tanulni. A kit jó szived választott,
Az éljen melledben; nekem már az
Elég, ha csak láthatlak s csendes
Erkölcsidet csodálhatom.

ILKA *(megilletődve).*

Jó ifjú!
Én is szeretlek, úgy mint legjobb
Testvéremet. Jer karjaimba!
(Alexis reá borúl, nagy érzeménynyel.)
Így! s e szivbéli szent frigyet csak a
Halál szakaszsza el.

ALEXIS *(fellengezve).*

Nem, a halál
Csak a szivet, a porból valót, emészti el.
A lélek élni fog s világos
Honában is téged keresni.
Hadd jőjön, hadd tegye csontujját
Dagadó szivemre, az életnek homályát
Oszlatja el csak és levonja szememről.
Ott! ott-örökre birhatlak.
Más néked a világ, mert annyi szép
Öröm virágzik még számodra.

ILKA.

Én is hazámban, nem tagadom, szerencsés
Voltam; egy férfiút szerettem,
Kinek szép tettei és magyar

Nagylelküsége engem elragadtak.
Őt feltalálni, őt meglátni,
Őt hallani, őt szeretni
Egy pillantat vala. *(Szomorúan.)* Már közel
Volt egyesülésünk, már én
Magamat az egekben véltem, hogy
Pogány csoportok megtámadták
Csendes házunkat s engem elragadván
Szeretett szüleimtől, ide Belgrádba
Hurczoltak és Niketasnak eladtak.
De bizok hazámban és bizok jó
Királyomban, hogy nem soká fogják
Halasztani szabadulásomat.

ALEXIS.

Nem titkolom tovább hát, Ilka!
Reményed teljesedik, mert a
Magyarok már is Belgrád alatt vannak.

ILKA.

Hah! Alexis! mely jó angyal szól
Belőled? Most tehát világos
Előttem. — Fél hát, fél Niketas a
Magyar fegyvertől és azért zárt engem
Tömlöczébe, mert itt fent már nem tart
Bátorságosnak. Alexis szólj! szólj!
Mit hallasz a magyarok felől?

ALEXIS.

Sokat kivánsz; mert a mit én a
Magyarok felől tudok, nem válik az

Dicsőségünkre, és én mint görög
Tulajdon szégyenünket hirdessem?

ILKA.

Megismeri a nagy lélek mását
S becsűli az erkölcsöt még az
Idegenben is; mert a jámbor s igaz szív
Mindenkor tiszteletre méltó, verjen
Az bár a legmérgesebb ellenségünk
Vagy leghivebb barátunk mellében.

ALEXIS.

Oh Ilka! Ilka! mint játszol velem!

ILKA.

Barátom szólj! mint harczolt a magyar?
Kik vannak a táborban? Oh siess,
Beszéld el, hogy mi történt.

ALEXIS.

Hallgasd
Tehát! Niketasnak unszolása
És pártfogása alatt többször már
Pecsenegi csoportok a Szávát át-
Hajózván, országtokra rohantak
És nagy vérontás, rablás s pusztitás
Után nagy prédával hazájokba
Tértek.

ILKA.

Niketas! Hah! neked
Köszönöm hát elragadtatásomat!

ALEXIS.

Salamon király ezt hallván, hogy
A görög hívtelenséget meg-
Boszúlja és kirablott népének
Elégtételt szerezzen, öszveszedvén
Vitézeit, Zalánkemén alá
Mozdítá táborát. Vele jöttek
Első Bélának, atyja testvérének
Dicső fiai: Géza és László.
László! ez az ég kedveltje, a kinek
Hatalmas karja csak nem rég Kérlés
Elszéledt bérczeit kunok vérével
Festette és az ellenségen oly szép
Diadalmat nyert. A nemesek
Közül Bors-Gyula legjelesebb;
Bors-Gyula! a kinek villámként száll
Az ellenségre villogó
S öldöklő kardja; ez a kinek a
Halál bajtársa, mert a merre csak
Tekint, ott hullnak a vitézek.

ILKA *(elragadtatva)*.

Hah! Gyula! Gyula itt! Most Alexis! most
Szabad vagyok, s ti görögök,
Ti vagytok a rabok.

ALEXIS.

Nem értelek!

ILKA.

Tekints szemébe és megértesz.
Ne félj jó ifju! egyedűl a csatában
Ő rettenetes, szelíd azon kívűl,
S érző szive csak könnyen megindul.
(Fellengezve.)
Hah! téged látlak Gyula! — és te
Fogod diadalmasan kivezetni
Rabhölgyedet a setét tömlöczből s kedves
Hazámnak visszaadni. Gyula! Gyula!
Örök szerelmem tettedért jutalmazzon.

ALEXIS.

Mely tűz lobog szemedben? Ilka!

ILKA.

Az öröm eláradt mellemben.
Nem titkolom tovább előtted
Barátom, néked megvallom, kedves
Testvérem, hogy az a vitéz bajnok,
Hogy Gyula, a kit oly szépen festettél,
Hogy Gyula az én szerettem, kedvesem.

ALEXIS.

Nem Ilka! ezt nem, én nem tűrhetem.

ILKA.

Légy néki is barátja; melle
Elég tágas, jó ifju, téged is
Befogadni. Szólj! tovább mi történt?

ALEXIS.

Niketas Belgrádot felszabadítni
Akarván, Kázárt, a pecsengek
Herczegjét, hívta segítségül;
De csak a váıandó prédáról
S nem a veszélyről azt tudósitá.
Eljött Kázár seregével és mindjárt
A bácsi és soproni osztályokat
Dühös tűzzel meg is támadta;
Ezek vitézül elfogadták őtet,
Sokáig kétséges volt a csata,
Hogy László herczeg és Bors-Gyula
Keresztűlvágván Kázár népén,
Az ellenség erejét egymástól el-
Szakasztván, teljes győzedelmet
Nyertek. Kázár ugy megverettetett,
Hogy csak kevesed magával
Menekedhetett meg a rabságtól.

ILKA.

Hah! Gyula mondád! Gyula! mint dagad, mely
Büszkén emelkedik szivem, hogy
Ily férfiú, hogy ily vitéz bajnok
Egykor kedvesének választott.

ALEXIS.

Mi a falakról láttuk a magyar
Király diadalmát, és Niketas
Titkolt haraggal nézte a miként

A vármegyék számos foglyokkal
És a nagy prédával szép rendben
Felállottak királyok sátora
Előtt. De tégedet mind ezekről
Tudósítnom Niketas eltiltott.

ILKA.

Mely szép s örvendetes hír! Alexis!
Ily sok barátságért örökös adósod
Fogok maradni. A magyarok ha
A várat elfoglalják, és már Gyula
Éles kardjával társaid között
Halált, szükséget és sebeket indít,
Akkor, jó ifju —

ALEXIS.

Akkor vérzeni
Engedd szivemet, mely már ugy is
Örökre elveszté minden nyugalmát.

ILKA.

Nem Alexis! te élsz; és létedet még
Sok szép s nemes tettek dicsőitik.

MÁSODIK JELENÉS.

Egy görög s az előbbiek.

GÖRÖG.

Vezérem küldött, Alexis! már
Több ízben kérdést tőn irántad.

ALEXIS *(a göröghöz).*

Mindjárt követlek. *(Görög el.)*
Ilka, jer tehát a
Vezérhez; oh de ne gerjeszd
Haragját. És kerüld boszúját, mely
Ha fellobban, nem ismer mértéket.
S ha megszorúlnál végső szükségedben,
Folyamodj hozzám, én védlek s véremmel
Felelek mindenkor drága éltedért.

ILKA.

Légy békén Alexis! a vár alatt
Áll Gyula! érted, mit teszen az?
Ő itt! már én szabad vagyok.
Akármire törekszik Niketas;
Dühödjék, öljön és dúljon; de Ilka
Magyar szive nem tanult rettegni.
(El mind a ketten.)

HARMADIK JELENÉS.

Magyar tábor.

A király, Géza, Menyhárt, több magyar Nemesség és Katonaság.

KIRÁLY.

Kedves bátyám! a bölcs tanácsod,
László erős és győzhetetlen karja
S seregem próbált vitézkedése
Bizonyossá tesznek, hogy csak nem
Sokára elérjük czélunkat
S Nándorfejérvárt, mely már annyi

Rablásoknak menedékhelyt adott,
Az ellenségtől elfoglalhatjuk.
Dukás görög császár az esküvéssel
Kötött békességet rutúl megszegte
És ellenünk pogány csoportokat
Küldött; nem érdemel kimélést.
Niketas pedig, ki szüntelen
Alávaló álnoksággal szomszédi
Barátságot színlett, vegye el most
Azon jutalmat, a melyet keresett.
Nem szenvedem, hogy Hunniát a
Pogány többé prédálja, háborgassa,
S szabad lakosait rablánczon
Orozva a külföldre vezesse.

GÉZA.

Királyom, kedves öcsém! bízzál a
Magyarban, s szép feltételeidet
Ezek dicsőül elvégzik. Kivált most,
Minthogy atyafiságos szeretettel
Egymást általfogjuk, reménylem
S hiszem bizonynyal, hogy csak egy ellenség
Sem lépi át büntetlen Hunnia
Határát.

MENYHÁRT.

És ez után érzi a
Magyar s azt szívdobogva vallja,
Hogy mely szép s édes az élet egy jó
Király alatt.

KIRÁLY.

De a magyar vért
Sajnálom, a mely ezen várnak
Ostrománál elfolyna. Menj tehát
Vitéz Menyhárt! fel még ma a várba,
És értekezz Niketással a fel-
Adása végett. Én egész seregének
Szabad kimenetelt engedek,
Ha által küldi Nándorvár kulcsát
És meghódol. Ha kérésemre
Nem hajlik, akkor azt barátim
Ostrommal béveszszük.

MENYHÁRT.

Király uram!
Egy óra múlva hírt hozok tenéked.

GÉZA.

Azt vélem én is: hogy ha nem hajlik
Niketas kegyes s barátságos
Ajánlásodra, úgy közönségesen
A várt megtámadjuk; de mentől
Előbb, hogy a görög vezérnek
Alkalma ne lehessen magát
Jó rendbe hozni és romlékony
Falait felépíttetni.

KIRÁLY.

A gyors támadás
Fél győzödelem; kedves bátyám! egyet
Értek veled.

GÉZA.

Már két hónapja
Lesz, hogy tehetetlen itten mulatunk,
Idő már a dologhoz kezdenünk,
Hogy ne tompuljon meg az ellenség
Félelme. Még ma éjfélkor
Tulajdon osztályommal elhagyom
A nagy tábort s holnap a hajnal
Hasadtával László öcsémmel
Nándort Duna felől ostromlom.
Király, te népedet a Szávának partján
Állítsd fel.

MENYHÁRT.

Felséges király! az én
Tanácsom Gyulát is bevárni.
Ővele jönnek Veszprém és Zala
Lovagjai, derék, harczban forgott
Vitézek. És Gyulát magát is
Ohajtom, mert vitézségével
Szép példát gerjeszt a seregben,
És mint egy győzödelmi csillag, úgy
Tündöklik a csata zavarjában.

KIRÁLY.

Mindenre nézve jó a készület.

GÉZA.

A mint egy kém hirelte, bolgárok
S görögök védelmezik Nándort,

S nem legjobb egyezségben vannak. Ezen
Viszálkodás nekünk használhat s minden jót
Reményltet.

KIRÁLY.

Én csak a magyarba
Teszem minden bizodalmamat;
Mert néki hazája boldogsága,
S hazája szerelme aczélozza
Szivét. El van végezve, a várat
Mi ostromoljuk. Kedves bátyám,
Tudósitsad mind erről Lászlót,
Izend királyi tiszteletemet neki,
És annyi bajnok tettekért szives
Köszönetemet; azon kéréssel, hogy
Ez után is maradjon Hunnia
Paizsa és az ellenség félelme.

MENYHÁRT.

Mely fegyverzörgés? Hah! király! itt Gyula!

NEGYEDIK JELENÉS.

Gyula egy elfoglalt zászlót lobogtat, sietve több katonasággal, s az *előbbiek.*

KIRÁLY *(látható örömmel).*

Vitéz bajnok!

GYULA.

Győztünk, győztünk király!
(A király elébe lép és a zászlót lábához teszi.)
Üdvözlégy jó királyom! és te Géza,

Dicsőséges herczeg. Király! im itt
Tartom szép győzödelmemnek jelét;
És lábadhoz teszem rémítő
Például, hogy imígy tiporja le
Az ellenséget a dicső magyar király.

KIRÁLY.

Koszorúk fia! Te a ki annyi sok
Szép érdemeid által hazádat és
Királyodat lekötelezed, vedd
Köszönetemet; dicső bajnok,
Csak győzni születtél; mert a hol te
Jelen vagy s éles kardod villog,
Már ott nem kétes a harcz. Mit látok!
Te vérzel?

GYULA.

Semmi ez, királyom!
Egy kard akadt meg homlokomban;
Még többnek is van itt helye.

KIRÁLY.

Beszéld el Gyula, mit végeztél.

GYULA.

Hiven mind aztat, a mit csak parancsolál,
Az ellenség nekünk többé nem árt,
Se többé nem háborgat; hallgasd:
Egy része a Kázár megvert népének
Magát elrejté a hegyek közé;
Ezek magokat ott öszveszedvén

Reánk akartak ütni és az által
Niketással egyesülni; majd négy
Ezerre mehetett a számok.
Elejökbe mentem én és őket egy
Szép térségen fel is találtam.
Nagy megbizottsággal s dühösen be-
Rohantak ők félannyi seregem
Rendébe, emberül harczoltak;
De a magyar vitézség mégis
Győzött. Nyolcz százan ott fedik a csata
Mezejét, s tizenkétszáz foglyot
Hoztam magammal a táborba. Ott
Állnak! hogy lássa a görög vezér
És lássa Nándorvár, hogy mit
Reménylhet; azonban miközülünk is
Elestek egynehányan és dicsőül
Meghaltak a hazáért.

KIRÁLY.

A király
S a nemzet háladó szivében él
Emlékezetök.

GÉZA.

A rab hal csak meg,
Él a szabad vitéz; mert szép s örök
Ifjúságban virágzik annak a dicső
Hire, neve.

KIRÁLY.

(Tulajdon kardját leoldozza és Gyulának adja.)

Gyula! bátor férfiú!
Vedd eztet emlékére szép tettednek.

Ne nézd a jutalomnak külső érdemét,
De az adónak hálával tölt szivét.

GÉZA.

Aranyot adhatnék néked Gyula,
De ily mulandó fényesség nem
Kecsegtet tégedet; bajnok szived
Tudom előbb vágy szebb valóságra,
Itt hát kezem igaz barátságra.

GYULA (*feltüzesülve*).

Király! herczeg! mely szépen tudjátok
Nagylelküségteket használni. —
Király! hah! ily jutalmat a magyarnak
S hálaadó szive magát fölemeli,
És őt a dicsőség egében hordozza,
Hazája szerelmét keblében neveli
S királynak, hazának éltét feláldozza.

(*A kárpit lefordúl.*)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Niketas szobája.

Niketas, Menyhárt, Zimias es több görögök.

NIKETAS.

Miről te engemet vádolsz, magyar,
Titeket talál az, ím magad ellen

Szólasz. Ti rontottátok el
Azon szent békességet, császárom
A melyre oly sokat épitett. Ti,
Ti jöttetek fegyverrel által
Határunkon harczolni mívelünk.

MENYHÁRT.

Késő már! hasztalan minden mentséged,
Csalárd játékod már nálunk is tudva
Van, és kezünk közt biztos társaid,
Kiket Kázár herczeghez küldöttél
Azon kéréssel, hogy csak bátran
Rabolja és pusztítsa békességes
Országunkat. Kázár aztat hiven
Meg is cselekedte. Azért válaszsz,
Mert az idő csak múlik; vagy a várt
Add által a rablott prédával együtt,
Vagy jőj le velem a magyar táborba,
És zálogúl maradj addig nálunk,
Míg császárod királyomnak
Illendő és méltó elégtételt
Nem ád.

NIKETAS.

Nem, én azt nem fogom soha
Cselekedni. Még fennállnak Belgrád
Falai, még aztat védeni is tudom.

MENYHÁRT.

Ne várj segédet többé senkitől.
(Az ablakhoz megyen és azt kitárja.)

Nézz csak le a mezőre s ott meglátod
Barátidnak hideg tetemeit
A földön elszéledve feküuni.
Nézd csak czinkosaidat, a kik
A rablott prédát oly hiven feloszták
Veled; nézd most már mint rabokat
A Száván átevezni.

NIKETAS.

Nem, mondom, nem!
Én harczolok!

MENYHÁRT.

Kiméld a népedet,
Nem igaz vitézség a vérvesztegetés.

NIKETAS.

Mindenre el vagyok tökélve;
Menj! és vigy háborút uradnak.

MENYHÁRT.

Nem akarsz? nem? Hát szaladj ön vesztedbe.
(El a görögökkel.)

NIKETAS *(egyedül).*

Van még elég népem, még tarthatom
Magam, és az egyezésre
Idő lesz mindenkor. *(Gondolkodik.)* De ha még is
Az ellenség elfoglalná a várat,
Mit akkor? én — én csak magam vesztek.
Magam leszek csak áldozat,

Magamat talál csak öldöklő
Boszújok. Hát igaz, igaz, nekem
Elveszni kell, vagy szégyennel tetézve
Kérésre fakadnom. Nincs mentség! nincs
Segédreményem önnön nemzetemtől,
S előbb-utóbb elnyel még is
Az erő és a nagyobb hatalom. De így
Leszállni a szokott uraságról,
S egy büszke ellenségnek megvetését
Szenvedni! nem! az élet nem ér ily
Nagy áldozatot; nem, inkább, inkább
Harczolva meghalok. *(Szelidebb érzeménynyel.)*
Mégis, most,
Most a haláltól rettegek,
A gondolat maga megrázza
Egész valómat. Ilka! Ilka! ezt
Nem a félénkség, nem, de forró
Szerelmem s indulatom okozza, mely
Bájolva vonszon a világhoz és
Az életet velem kedvelteti. Nem,
Így nem végezhetek, nem, nem; legalább
Mulandó éltem egy szép órát
Számláljon; és ezt Ilka adja meg.

MÁSODIK JELENÉS.

Egy görög, Niketas.

GÖRÖG *(sietve).*

Uram vezér! az ellenség igen
Nagy mozgásban vagyon s az egész tábor

A vár alá huzódott. Úgy látszik,
Hogy ostromhoz készülnek, mert nyilván
Lehet kivenni, miként a faltörő
Kosokat s a lajtorjákat
Előkészítik.

NIKETAS.

Hadd jőjön! mi is
Még férfiak vagyunk s harczolni is
Tudunk. Menj! a külső bástyákra
A nyilasok és a parittyások
Mindjárt felálljanak, legelőször is
Az ellenséget ezek fogadják,
A bolgárok pedig a vár nagy
Piaczán várják további parancsomat.

GÖRÖG.

Vezér! a bolgárok zúgolódnak
S a vár feladását szemtelen
Kivánják, megrettenvén a magyar
Seregnek készülteitől, nem
Akarnak már tovább szolgálni.

NIKETAS.

Mit? és ti öszve nem konczoltátok?
Büntetlen ezt ők nem teszik. Siess!
S tégy rendelést nevemben, hogy mind a
Görög katonák talpon legyenek,
A bolgár zsoldosokkal én magam
Végzek s fogadom hogy engedelmeskednek.

(Int, a görög el.)

HARMADIK JELENÉS.

Alexis, Niketas.

NIKETAS.

Mely régen vártalak már, Alexis!
Szólj, Ilka mit csinál? — de légy rövid,
Mert sürgetős dolgom van. — Mit beszél?
Meglágyult-e szive már? mit gondol
Felőlem? s hogy tetszik újabb lakása?

ALEXIS.

A régi ő most is, s félek, hogy
Erős szive másulást nem is szenved.
Idegen minden köz félelem lelkétől,
És legkisebb panasz, sem jajgatás
Őtőle nem hallik — vidám, bátor,
Mosolygva játszik lánczával s csendes
Békével várja sorsa változását.
Niketas! megvallom sok reményt
Nem adhatok; te Ilkának szivét
El nem nyered soha.

NIKETAS.

Nem? legyen hát,
A mit nem eszközölhetett kegyelmem,
Nem várakozásom, sem buzgó kérésem,
Sem drága ajándékim, azt az
Erő vigye véghez; csak makacsság,

Más semmi; és azt megtördelni
Az én gondom legyen.

ALEXIS.

Már Ilka
Szeretett. Nehéz s nem is lehet az első
Szerelem hatalmával küszködni.
Ereszd őt vissza népéhez; most
Van legszebb alkalmad reá,
S hidd el nekem, hogy győzni fogsz
Te a magyar sziveken.

NIKETAS.

Nem! már elég! azt nem
Teszem. S ha még Niketas barátságát,
Vezéred jóvoltát tovább is fel
Kivánod tartani, azt többé
Ne említsd, most még egyszer elfelejtem,
Hogy tőled ily tanácsot hallottam.
Ha engem nem szerencséltet, veszszen
Akkor látatlan Belgrád tömlöczében;
S ha, a mit nem reménylek, e várt
Bevennék a magyarok, és én dicső
Védelmem áldozatja lennék,
Akkor halálom néki ne használjon,
Sőt ketté messe fonalát életének. *(El.)*

ALEXIS *(egyedül)*.

Ily úton nem szabadulsz, kedves!
Mert a jobb emberiségnél

Nagyobb Niketas vad indulatja.
És hogy? hogy lesz véged, ha a magyarok
Győznek? Nem tudja senki is, hová
Zárattál s élve eltemetve
Sirodat majd tennen nemzeted tiporja,
S nehéz kétségek közt szörnyen mulsz
Ki ezen világból! Félre! félre
Ijesztő képzelet! hagyj el
Marczangló gyötrelem! mit gerjeszted
Szivemet? Én ártatlan vagyok.
Mégis, mégis, csak én segíthetek
Egyedül; én, én vagyok Niketas
Titkosa. Hah! hová ragadoz elmém!
Mely mély örvény nyilik előttem? S még is,
Vagy őt elárulnom kell, avagy Ilkát
Prédául adnom fertelmes sorsának.
Niketas! nem, el nem árullak. *(Lágyan.)*
Te! a ki a szegény árvát fel-
Fogadtad, ápolgattad és szerelem
Között tápláltad, s én alattomos
Módon romlásodat eszközölném?
Nem, ily rút és alacsony vétek
Nem fér szivemhez. Oh de Ilka! Ilka!
Mi lesz belőled? *(Mély gondolatba merülve az ablakhoz megyen.)* A magyar tábor
Ott a völgyben fehérlik; és
A búcsuzó nap utolsó sugári
Elszéledt sátorit aranyozzák.
Mely szép tekintet! mely bájos kilátás!
Ott az a szerencsés, a kit Ilka

Szeret. Ott az erős férfiú,
Tündöklő csillaga nemzetének.
És én — itt! hah! mely gondolat! ha én —
Így! így fog menni, hozzá, hozzá!
Mindenről őt tudósitnom. *(Felhevülve.)*
Éretted, Ilka, éltemet koczkázom!
Te testvérem vagy, és ezen szent
Nevet megérdemelni feltett
Szándékom és kötelességem. *(El.)*

NEGYEDIK JELENÉS.

Magyar tábor. *Gyula* és *Menyhárt* sátori általellenben vagynak helyheztetve. A hold épen kelőben vagyon és hátul a hadi tüzeknél *magyar katonaság* fekszik.

Gyula es Menyhárt.

GYULA.

Egy nap megint múlt el, megint
A sírhoz egy lépés közelb.

MENYHÁRT.

Nem úgy, barátom! a mindennapi ember
Számlál napokat, de a bajnok élte
Köz sors alá nincsen szorítva.

GYULA.

Érzem, hogy nem
Üres hang még is a dicsőség,
S hogy a nemes szív méltán vágy utána.
De, oh barátom! az élet még sem

Kellő, ha egyszer már hullnak
Az öröm virági.

MENYHÁRT.

Semmi okod sincs
A legkisebb panaszra, mert
A sors kiválasztott s rendelt
Pályádra szép örömöket hintett.

GYULA.

De még is azt jól érzem, hogy már hátra
Maradt legszebb boldogságom,
És a jövendő bár mivel kedvezzen,
Oda éltem szépe, czélja és jutalma.

MENYHÁRT.

Elégtelen! még több szerencse kell?
Midőn ugy is már a dicsőségnek
Elérted fő pontját? A nemzet ismer,
Szeret a király, becsűl a sereg,
És a te melled még bús gondokat
Táplál?

GYULA.

Igaz, hogy a dicsőség
Sikos útján én szerencsésen jártam,
S diadalmi fény fejem körűl sugárzik;
De még is — oh barátom, a szépen
Virító koszorú zsengéjében
Valami rejtőzik, mely megfosztja
Vidám zöldjétől és azt csendesen

Elszárítgatja és oda vész, ha nincs
Egy kéz, mely aztat öntözgesse
Az élet élesztő nedvével,
Ha egy szív nincs, mely érezhesse azt,
Nincs egy kebel, mely megtarthassa.

MENYHÁRT.

Megint a régi aggodalmak?
Nézd csak körül magad Magyar-
Országban, hány szűz nem virágzik
Számodra? És te válogathatsz, mert
Az erőset a szerelem kedveli.

GYULA.

Az a szelíd érzés s az a bájos
Szivbéli gerjedelem tőlem búcsút vett.
Egyszer szerettem én csak, s avval a
Szerelemmel mellem tán örökre
Bezáródott. Csak egy leányra
Találtam, a melynek keblén kivántam
Nyugodni, egy valódi szívre
Akadtam, mely nekem teljesen meg-
Felelt, mely öszvehangzott énvelem.
És az most hol vagyon, nem tudhatom.
Oh Ilka! Ilka! mely föld szegletében
Nyugszol? vagy — hah! rettentő gondolat
Talán undok pogányok közt nyögöd
El éltedet. Most széles e világban
Magam én egyedül állok, s nincs a ki
Sebeimre enyhülést csöppentene,

Nincs a ki éltemet kedveltetné,
És a ki öregségemnek gyámola
Lehetne.

MENYHÁRT.

Mely hiú álmak ezek?
Mért táplálsz ily fájdalmakat melledben
Te, egy bajnok?

GYULA.

Barátom! ez nekem
Legboldogabb órám, mert néhai
Szerencsém szép emléke égi
Vigasztalást tenyészt keblemben,
A múlt idő örömeit édesen
Előmbe adja s a jelenlét
Gyászfátyolát gyengédeden levonja
Szememről; ekkor látom én magam
Megint az ifjuság hevében,
Fellengző álmaim megújulnak
Megint, s a képzelet felemel
A boldogok sorába. Nem, barátom,
Legyen vétek, legyen bár gyengeség,
Nem titkolom, sőt kedvelem
Ezt a fájdalmat.

MENYHÁRT.

Vesd ki elmédből;
És ott ne álmodozzál, a hol a
Valóság új életre és örömre
Int.

GYULA.

Már az ifjuságnak szebb korát el-
Haladtam, általestem életemnek
Felén, megérett emberkorban
Vagyok, és így a koristen azt megtiltja
Most tőlem, a mire az ifjut ingerli.
Barátom, én szeretni, én harczolni,
Meghalni is tudnék kedvesemért;
De ez a báj ömledezés, az ifjú
Tulajdona, már eltávozott tőlem.
Nem, nem! most is még Ilka létem
Bálványa, őt szeretem most is.
Repűljön bátran más virágról
Virágra, de én szeretni — én csak
Egyszer tudok.

MENYHÁRT.

Szeresd tehát
Csak képzeletednek árnyékát, ha téged
Szerencséltet; de megbocsáss, barátom!
Hogy gerjedelmét el nem értettem
Szivednek, ámbár érdekel fájdalmad.
Harczban nevelkedtem, csak fegyvert
Forgatni tanúltam, más szelíd érzést
Nem ismertem. — Barátom, holnap hát
Hajnalkor Nándort ostromoljuk;
Dolog lesz! én alunni megyek — Nézd,
Nézd, mely szépen csillámlik a hold-
Világnál a vár tornya.

GYULA.

Bár virradna
Már; a fegyver zörgése, a csata-
Kiáltás s a lovak dobogása
Minden bút elfelejtet.

MENYHÁRT.

Hány magyar,
Ki vígan még most álmodik, holnap
Ilyenkor tán örökre alszik.

GYULA.

A mint a végezet rendelte.
Az élet egy és egy csak a halál is.
Én azt kérdésre nem veszem,
Akár mikor talál, készen vagyok.
S ha meghalok kedves hazámért,
Beteljesedik legszebb kivánságom,
Mert azt tudom, hogy fenmarad nevem
A történet könyvében, s nemzetem
Áldást mond szendergő poromra.

MENYHÁRT.

S hogy a jövendő század is, ámbár
Sirunk már béomlott, vitéz tettünket,
Dicső halálunkat hiven fentartja,
S a jobb magyarnak például fog az
Szolgálni mindenkor. Hah Gyula!
Mi az élet ily dicső halálért?
(Kezét nyujtja neki.) Jó éjszakát, kedves barátom!

GYULA.

Nyugodjál hát szerencsésen.

MENYHÁRT.

Mig a
Tárogató fülemben nem harsog. *(Be sátorába.)*

GYULA *(egyedül).*

Szerencsés ember! téged nem kerül
A nyúgalom, csak egy kivánat
Tölti be szivedet és azt már holnap
Elnyerheted s hazádért meghalhatsz.
Kedves barátom! résztvevő szivvel te
Ezen sebet enyhítni s begyógyítni
Akartad és azt még jobban fel-
Szakasztottad. De még is érzem
Jótéteményét; mert elvesztvén
Kivánatos tárgyát szerelmemnek,
A fájdalom lett nékem kedvesem.
Oh Ilka! Ilka! hol vagy? hol? csak a
Tágas levegőben oszlik el
Kiáltásom s nem jő válaszszó,
Csak ön nehéz sohajtásom felel.
Elég hát, vissza! vissza áldott kép,
Rejtsd el megint magad mellemben;
Ott a te helyed. *(Körülnéz, hallgatás.)*
Mely szép az estve,
A hold világa s a hadi tűz mely
Vigan mulatják a szemeket! talán csak

Idekint nyugszom, jó lesz itt. *(Hallgatás.)*
Ma erős napom volt.
(Párduczbőrét a földre terjeszti.) Mellemet meg-
Tágítom. *(Mellvasát feje alá teszi s lefekszik.)*
Így! most jer, jer édes álom,
S erősítsd fáradt tagjaimat, mert
Holnap sok erő kell. Ilka! Ilka!
(Álmosan fejét leteszi.) Nándornak el kell esni.
(Elalszik.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Alexis fehér köpönyegbe takarva, vizsgálódva előlappang, az *előbbi.*

ALEXIS *(magában).*

Itt kell találnom őtet, erre
Igazítottak; mint ver szivem! mely
Ellenkező érzés! félek, de
Örülök is azon embert meglátni,
Kiről a közhír már annyit hordozott.
Azt a hatalmas férfiút, azt a
Kit Ilka szeret — valóban ez nehéz
Menetel; de őérette, az ő
Javáért — *(Észreveszi Gyulát s hozzája közelít.)*
Mit látok! valóban
Itt alszik egy magyar — ha Gyula volna
Maga? Ő az! ő! nem is kételkedem.
(Megrázza Gyulát.) Kelj fel magyar! Heh kelj fel.

GYULA.

Hallom, szólj!

ALEXIS.

Egy magyar szűz van
Belgrádban fogva, a kinek élete
Most nagy veszély között forog. Míg a várt
Mi birjuk, addig én védelmezem.
De ha a várt elfoglalnátok,
Akkor sorsát, barátom, a te
Kezedre bízom. Minden rejtekhelyet
Keress ki, járd mind öszve a
Fogházakat és őt feltalálod.
De azt, hogy őt ki tartja fogságban,
Azt, Gyula, tőlem azt ne kérdezd,
Szent esküvés leköti nyelvemet.

GYULA.

Különös! és én —

ALEXIS.

Te csak magad
Segíthetsz; téged érdekel
Legjobban s méltán. Gyula! Ő
Egy felséges teremtés, melynek szép
Tulajdonságait, csendes
Méltóságát és ritka erkölcsét
Bámúlva csodálom és imádom;

Az én néném, tanítóm és
A mennyei kedvesem.

GYULA.

Néméd
És kedvesed? Légy értelmesebb, ifju!

ALEXIS.

Egy embernek hatalmában vagyon,
Kinek szerelemre lobbant fel
Iránta vad szive; és ha forró
S dühös indulatja el nem érheti
Czélját, kész őt magával együtt
Végső romlásba dönteni.
Hogy én álljak közöttök, a sors úgy
Akarta; s ezt minden méltatlanságtól,
Azt minden hirtelen vétektől
Igaz szeretettel visszatartóztassam.
De szép kötelességem nem tarthat
Tovább már. Hozzád jöttem azért,
Te, te szabadítsd meg őt, ha én már nem
Leszek; mert tudd meg azt, hogy ő ama
Szűz, Gyula! azon felséges
Nagy lélek — Ilka, a te hölgyed.

GYULA (*elragadtatva*).

Hah! nem! nem — oh szólj, ifju!

ALEXIS.

Ilka, mondom,

Ő, a te kedvesed, már régen őt
Belgrádra hozták a pogányok.

GYULA.

Néněd ő néked? Hah! vagy kedvesed?

ALEXIS.

Már két esztendeje, hogy vigyázatom
Alatt vagyon. Mindennap láttam
És mindennap szebb és szebb, több és több
Tökéletességet találtam
Őbenne. Ítélj ím magad, hogy
Maradtam volna érzéketlen
Iránta? Látta ő csendes érzésemet,
Mert a mély tisztelet szólnom
Nem engedett; látván ő titkolt
Szerelmemet s hervasztó búmat,
Szive rajtam megindúlt és égi
Kegyességgel nekem még szebb szerelmet,
Testvéri szerelmet ajánlott.

GYULA *(Alexist melléhez ragadja).*

Jer, jer szivemhez ifju! Ifju! mely
Felette boldogítasz — Oh ifjuságom
Édes emléke.

ALEXIS.

Gyula! én most vissza-
Térek; mit izensz Ilkának?

GYULA.

Hogy utolsó csepp véremig
Érette harczolok. Im vedd ezt
A gyűrüt, nékem egykor ő adá;
Itt, itt, vedd és add neki, mondd:
Valaminthogy ezt hiven magamnál
Hordoztam, oly bizonyosan
Őt megszabadítom, vagy ha azt nem,
Érette meghalok.

ALEXIS.

Barátom, légy
Hát boldog! Gyula! holnap már talán
Egymás ellen fogunk harczolni.
Vedd ezt *(Gyulát megcsókolja.)*
szerelmem és barátságom
Jeléül. És ha egy magyar
Éles kardját szivembe mártja,
Ha vérem Belgrádnak falait mossa,
Akkor, ha győzödelmesen hazádba
Hölgyeddel visszatérsz és mint boldog
Férj létedet kedveled, Gyula!
Akkor majd rólam is emlékezz meg
Szép boldogságodban. *(Sebesen el.)*

GYULA.

Barátom!
Köszöntsd Ilkát, Isten veled. *(El.)*

(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Belgrádon.

Niketas, Zimias.

NIKETAS.

Az ellenségtől annyira nem félek,
Mint ön seregemtől. Elfajult
Nép már az a görög. Mig egy kard,
Egy pánczél, egy paizs volt minden
Értéke, addig győzött és
Szép tetteit csodálta a világ.
Most elfelejteti szép hazáját
Az arany, mely néki egyetlen bálványa,
S azért nem szégyenl már idegen
Előtt is a porban heverni,
Magát tipratni, hogy csak életet
Nyerhessen és kiváncsi szemekkel
Mulandó kincsét vizsgálhassa.
Valóban az embert nem lehet becsülni,
Ha egyszer belsejét meg kezdjük
Ismerni.

ZIMIAS.

A bolgárok ismét
Fegyvert fogának, hogy nekik több zsol
Igértél; én részemről elhitettem

Velök, hogy nem sokára császárunk nagy
Sereggel várunkhoz közelít
És a magyarokat elveri a falak
Alól. Azonfelül még kincseiket is
Elásattam velök, hogy azoknak
Féltése a viadalra őket
Jobban kisztesse. Én reménylem, hogy
Ha csak különös szerencsétlenség
Nem ér bennünket, Belgrád mentve
Marad. *(Fontosan.)* De magadtól tartok és félek,
Hogy titkon dolgozol ellenünk.
Vezér bocsáss meg, én —

NIKETAS *(hevesen).*

Zimias!

ZIMIAS.

Miért küldötted ki Alexist a
Magyar táborba?

NIKETAS.

Én őtet
Kiküldöttem? s még a magyar táborba?
Különös, azt meg nem foghatom.

ZIMIAS.

Alig sötétedett be, s Alexis
Mindjárt egészen betakarva az
Alsó kapúhoz jött s kikéredzett.
Az őrálló őtet ki nem akarván

Bocsátani, aztat még keményen
Haragoddal s büntetéssel
Fenyegette; ez tudván, hogy Alexis
Nálad mely nagy kegyelemben van s hogy
Őtet fiadnak is fogadtad,
Kapút nyitott s kiereszté.

NIKETAS.

Mi ez? mit akar ő! Hah! és még
Az én tudtom nélkül?

ZIMIAS.

Már éjfél is
Elmúlt, s Alexis vissza még se tért.

NIKETAS.

Itt egy titok vagyon, nekem fel kell
Aztat fedeznem. — Alexis! Ha még
Te is megcsaltál volna! Alexis,
Nem! még azt nem hiszem. Zimias!
Mihelyt ő visszatér, tüstént add
Tudtomra. A sereg mindig ébren
Legyen, vigyázzon, és az osztályos
Tisztek és mind az elöljárók
A nagy piaczon jelenjenek meg,
Velök szólásom lészen. Menj és
Ezeket tarsd jól eszedben.

ZIMIAS.

Uram
Vezér! szokatlan szél támadt, én a

Népnek megtiltám a falakon való
Tüzelést nevedben, hogy ártalmas
Következés ne találjon bennünket.

NIKETAS.

Bölcsen cselekedted. *(Zimias el.)*
(Niketas egyedül, mély gondolatnak ered.)
Azt jól tudám,
Hogy Alexis mindig különbözött
A többi emberektől, és nem
Volt ellenemre, mert nem emberem
Az, a ki a járt úton tántorog
Sirjába, mint egy gyermeki báb,
És nincs elegendő bátorsága
Csak egy lépést is félre tenni.
De árulóvá lenni? nem, nem —
Ő engemet szeretett. — De még is,
Ha Ilka őt megvesztegette,
És a tapasztalatlant színlett
Erkölcsökkel csalárdul hálójába
Keververvén, arra is rávette, hogy
Atyját, jótévőjét megcsalja?
Valóban így van, hah! így, így vagyon,
Ő engem megcsalt, azt nyilván látom:
Azért esdeklett ő annyit Ilkának
Szabaditásáért, oly komor
Azért volt s oly magányos, így van!
(Elhallgat, gondolkodva.)
Bizonyos hát, ő szerette Ilkát
És annak kedvéért engem feláldoz.

Engem! hah! engem jóakaróját!
(Érzékenyen.) Az élők közt, Alexis, te voltál
Egyedül, kit én igazán szerettem.
Nálad kinyílt és hálaadó
Fiúi szívre számot tartottam,
S atyai szorgalmam azt meg is
Érdemlé. Alexis! ha már te is
Megcsaltál! hah! kiirtok akkor
Minden jobb érzést mellemből.
S te elfajult, rongált, elátkozott,
Megútált emberi nemzet, téged
Tiporni, rontani, üldöztetni
S megalázni szentelem fel éltemet. *(El.)*

MÁSODIK JELENÉS.

Setét tömlöcz, a melyet egy lámpás világít.

ILKA *(egyedül).*

Az álom elkerűl, csak hasztalan
Erőlködöm; s egy titkos érzés
Susogja szüntelen, hogy már közel
Vagyon sorsomnak fordulatja;
Békén elvárom, kész vagyok mindenre.
S valjon mitől rettegjek? nem hallám,
Hogy Gyula Nándor alatt, talán már
Harczol? harczol s győz — hah! és győz!
De mit akkor, hogyha ő vitézségének
S bátorságának áldozatja lenne?
Ha bajnok életét ezen falak

Alatt elvégezné, ha még Niketas
Belgrádnak ura marad? hah! akkor Ilka
Te is akkor már eleget éltél; inkább
Nem élni, mint rabságban élni. *(Hallgatás.)*
Mely nagy csendesség! Minden élő
Ezt a setét helyet kerüli,
Minden sziv ez elől irtózik; csak
Én, én mulatok egyedül ezen
Tágas sírban; bal sorsom engemet
Ide vetett s itt virasztom a lelkek
Bús óráját. Elhagyva a világtól,
Hazám édes kebléből elragadva
S szülőim drága szerelmétől! minden
Felől hatalom s erő fenyeget és
Vesztemre törekszik. Nem, nem, így élni
Nem az ember czélja; ily szomorú
Élet nem a nagy alkotó kezéből
Jött s attól menekedni vétek nem
Lehet. *(Kihúz egy tőrt.)* Te vagy most, éles vas, minden
Értékem, csak te emlékeztetsz a
Világra, hát te légy segedelmem; és mit
Rettegjek a haláltól? — Egykor boldog
Voltam; boldog midőn szerettem,
És egy szerencsés szép pillantatot
Az élettel fizetni meglehet. — *(Feleszmélkedvén.)*
Mi volt ez? Oh ne hallgass most reám,
Oh meg ne büntess égi igazság! hogy
Magamat így elvesztém. Az éjnek
Komor jelenési elmémet magokkal
El-elragadták. *(Elveti a tőrt.)* Tűrni és szenvedni

Született az ember, fájdalom
S ínség e földi örökje.

HARMADIK JELENÉS.

Niketas az ajtót kívülről felzárja, *Ilka.*

NIKETAS.

Engedj meg Ilka, hogy ily éjjeli
Időben téged látogatni
Jövök; rövid de fontos szólásom
Vagyon tevéled, és csak az igaz vallás
Ment meg haragomtól.

ILKA.

És mióta
Fél Ilka tőled? valld meg nékem azt!
Niketas! már azt tapasztalhattad
Több ízben is, hogy a dorgálás,
Erőt rajtam nem vesz. Vagy tán
Azt gondolod, hogy tömlöczöd, hogy
Ezen setét hely, melyben méltatlan
Elzárattál, megmásít engemet?
Be nagyon csalatkozol; ne véld azt,
Itt én magam vagyok, nem háborgat
Itt senki engem, és a képzelet,
A szerencsétlennek legdrágább java,
A régi szép szabadságomba vissza
Helyheztet. Szólj! mit akarsz tőlem?

NIKETAS.

Valld meg te nékem, mely szövetségben vagy
Te Alexisssel? hol van ő, miért ment
Ki a várból.

ILKA.

Magától kérdd aztat.

NIKETAS.

Te az okát tudod, mert nem is az ő
Szivében támadt e cselekedet.
Valld meg, hol Alexis?

ILKA.

És ha titkos
Tettét velem közlötte volna,
Ne gondold azt, hogy őt elárulnám;
Mert meg vagyok győződve, hogy rossz úton
Nem járhat Alexis; s ha még irántad
Viseltetnék legkisebb tisztelettel,
Annak köszönd csak, hogy nevelted őtet.

NIKETAS.

Azért, tudod, hogy ő nekem mivel
Köteles. Szólj! Ilka, szólj kérlek! még jó-
Akaród vagyok.

ILKA *(a tömlöczre mutat).*

Tapasztalom jelét
Jóvoltodnak. De látom, tiszta

Barátság nem fér melledbe s a
Vad indulatnak mindent megbocsátok.

NIKETAS.

Valóban szép erkölcs! nemes érzés!
Megvesztegetni annyira egy ártatlan
Ifjút, hogy elfelejtse, a mivel
Ő tartozik barátjának,
Atyjának s jóakarójának.

ILKA *(felháborodva)*.

Niketas!

NIKETAS.

De ne gondold, hogy sorsodon ez által
Segítesz. Alexisnek tette rajta
Nem könnyít semmit is, sőt terheli
Még azt. Én őtet elveszettnek
Tartom; de míg élek, hatalmam ellen
Te hasztalan vergődöl.

ILKA.

Oh ne gondold
Hogy félek tőled, vagy hogy védelmezni
Fogom magamat, nem, mert ily puszta
Szavakat megvetni szoktam én.

NIKETAS.

Nem! Ilka! Ilka! nem árthatok néked.
Szólj! oh szólj! hol van Alexis?

Tekints úgy engem is, mint legjobb
Barátodat.

ILKA.

Niketas! te hát
Igaz barátom lettél?

NIKETAS.

Még te azt
Kérdezheted?

ILKA.

Szabad tehát tőled
Barátságot kérnem?

NIKETAS (*sebesen*).

Mindent, mindent,
Csak szólj! mindent hiven elkövetek.
Parancsolj szolgáddal.

ILKA.

Hagyj el!

NIKETAS (*felháborodva*).

Hah! nem bánom! legyen tehát; de tudd meg,
Hogy nékem azért szörnyen megadózol.
Megyek! de ne bízzál már többé
Szivemben; már nem ismer az, hanem
Vérlángra ellened fellobbant
S elemészt téged. Rettegj, csak egy nap
Haladjon, és a porba vagy tiporva. (*El.*)

ILKA (*egyedül*).

Menj! és forrald fel mérgedet; öntsd azt
Keblembe; dühödj, fenyegess, de tőlem
Barátságot nem nyersz. (*Gondolkodik.*)
Még is, még is
Azt meg nem foghatom, hogy Alexis
Elhagyta Belgrádot; mely gondolat,
Mely vélemény késztette arra?
Különös, hová és merre ment
Ily éjjeli órában s mi a szándéka?

NEGYEDIK JELENÉS.

Alexis sietve jő, *Ilka.*

ALEXIS.

Megtörtént! Ilka! Ilka! meg vagy
Szabadítva.

ILKA.

Alexis! hála
Az ég urának! téged látlak
Megint; már éltedért reszkettem.
Vezéred most vott nálam és téged
Keresett.

ALEXIS.

Gondoltam! Ilka, légy békén. Te
Szabad leszel, most már könnyen halok.

ILKA.

Nem értelek, barátom, szólj!

Mi történt? honnan jösz? alig lehelsz!
Szólj! szólj kérlek.

ALEXIS.

Gyulától jövök,
Evvel bizonyítom. *(A gyürüt általadja neki.)*

ILKA *(elragadtatva).*

Hah! igaz, igaz!
Ezt a gyürüt jól ismerem,
Én adtam egykor Gyulának hűségem
Jeléül. Alexis, jó ifjú!
Te ezt cselekedted?

ALEXIS.

Gyula azt
Izené neked, hogy úgy mint ezt
A drága adományt eddig is híven
Kebelén hordozta, oly bizonyosan
Ő megszabadít nehéz rabságodból,
Vagy meghal éretted.

ILKA *(megilletődve).*

Hah! Gyula!
Azt tudtam, hogy méltán bizok benned,
S te áldott lélek! ily szerelmet,
Ily szép barátságot mivel, oh szólj,
Mivel háláljak meg?

ALEXIS.

Legszebb jutalmam
Szerencséd. Ilka! e pillantatot

Nem adnám éltemért, s ez a
Cselekedet megbékéltet önmagammal.
)*Lágyan.)* Te engem érdemetlent testvérednek
Fogadtál, és az égi szép rokonság
Hasonló áldozatot kivánt.

ILKA (*érzékenyen*).

Jó ifju, Alexis! most áldom
A sors súlyos csapásait, sőt
Köszönöm, mert isteni szivedet csak
Ezek által nyerém el; nézd, nézd
Ezt a setét mély tömlöczöt s ezen mohos
Falakat; csak nem rég irtóztam tőlök,
Most a világnak fénye fel nem múlja
Pompás ékességét; most nyitva áll
Előttem az égi üdvösség, mert
Te, jó ifjú! te lettél angyalom.

ALEXIS.

Nagyobb jutalmam érdememnél.
A boldog én vagyok. Ilka!
Ne lágyítsd most szivemet, mert az
Erő oly szükséges. Hallgasd csak,
Mi ösztönözött ezen tettemre.
Niketas tüzindulatja téged a
Halálnak szentelt, őt ha meghallgatni
Tovább is ellenkeznél. Ezt tudván
S ismervén lelkedet, magamat elszántam
A váltságodra és Gyulát választám
Eszköznek; azért siettem a magyar

Táborba, hogy mind erről őtet
Személyesen tudósítsam. Nem
Sokára, mint értém, a várt fogják
Ostromlani. Ilka! Ilka!
Ha a magyarok győznének — Ilka!
Ha én Niketassal elhalok, hát senki
Nem tudja, a hová záródtál,
És nemzeted se sajdítván
Ittlétedet, mely fertelmes halált
Szenvedtél volna! Így majd Gyula fel-
Keres és kivisz a jobb és szebb életre.
Én a csatába készülök, érzem, hogy
Közelget immár végső órám.

ILKA.

A földön ily szivet mely ritkán találni!
Ily boldogitó élet oly gyorsan
Ki nem múlhat; nem, nem, jó Alexis.
Neked kell élned. Jer Magyarországba,
Nálunk az igaz szabadság és szívesség
Még szép díszben virágzik. Még az érdemet
Ott tisztelet nyomozza, oda, oda
Jer vélünk, Alexis! jer s légy magyar
Te is. Örömmel felvészen Hunnia
Hív gyermekei közé. Maradj közöttünk,
És szép egyezségben mi boldogúl
Élünk.

ALEXIS.

Nem; én görög vagyok,
Én is szeretem hazámat és azt

Meg nem tagadhatom soha.
Nem, Ilka! véled nem mehetek, nekünk
El kell válnunk. És majd, ha messziről
Hallom, hogy Ilka szerencsés, akkor —
Akkor majd égi öröm sugárzik
Mellemben s így szólok magamban:
Ott! ott egy boldog pár lakik, a mely
Most is reám hiven meg-
Emlékezik, ott lakik az
Én kedves testvérem, tanítóm!
Ha pedig a végezet megnyitja
Siromat, végső sohajtásom te-
Hozzád röpítem és utolsó
Szavam nevedet rebegje, s azon szép
Bizodalom közt távozzon lelkem
Romlékony csontházából, hogy szivedben,
Míg csak ver, fenmarad szerelmem.
Most már könnyen halok; mert mélyen
Érzem, hogy hasztalan nem éltem.

ILKA.

Ne búcsúzz tőlem, azt nem tűrhetem;
És mely halotti szózat ez?
Oh Alexis! ne válj el tőlem,
Miért készülsz te halni, midőn alig
Éltél?

ALEXIS.

Rövid, de szép vala életem;
Mert a mit rég már oly buzgón
Ohajték, s a mit a gyors képzelet

Csak félve forgatott, imé elértem
S téged szabadítva látlak; ez vala
Kivánatimnak tárgya, most már
Megelégszem. Ilka, légy hát boldog!
Szerelmem végső áldozatját
Hiven megtettem; ismét, a mi voltam,
Görög leszek. Megvirrad nem sokára,
S a véres munka elkezdődik.
Megyek tehát én is vasba szorítni
A mellemet s vitézül a magyarral
Harczolni. Ilka! Ilka! légy hát
Boldog. S ha majd hallod, hogy Alexis
Elesett, egy könnyet áldozz akkor
Hideg tetememnek és meglészen
Kivánt jutalmam. Ilka! légy boldog!

(Szava eláll. Ilka megilletődve Alexis nyakába borúl.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Niketas, az előbbiek.

Niketas belép, látván *Ilkát Alexis* karjában, nagy haragra gerjed, mit testének mozgása mutat.

ILKA *(Alexishez).*

Kedves testvérem, Alexis, jó ifju!
Jer mellemhez, mig élek, képedet
Szivembe' fentartom s bár merre
Vezet sorsod, buzgó hálám s testvéri
Szerelmem mindig fog kisérni.

ALEXIS *(Ilkához).*

Oh Ilka! kedvesem, mely szépen

Jutalmazol, nem, nem, szivem meglágyúl,
Légy boldog! *(El akar menni.)*

NIKETAS *(dühösen kardot húz s Alexist keresztül döfi).*

Menj kigyó a kárhozatba!

ALEXIS *(Ilka lábához rogy).*

ILKA.

Oh égi irgalom! Niketas! Niketas!
Mit, mit miveltél?

NIKETAS.

Nem tetszik? Hah!
Én ezt véremmel tápláltam,
És ő, ő ezt cselekedte; nézd csak, nézd
Fekete vérét, mint foly ki fertelmes
Fészkéből, nézd vonaglásit
Édes szerelmének; miért nem örülsz
Szép kedvesednek?

ILKA *(felindúlva).*

Gyilkos! gyilkos! ölj
Meg engem is, ha ezt az ártatlan
Jó ifjut így megölted! ölj meg
Hóhér! — Oh Alexis! hát így kellett
Végezned?

NIKETAS.

A te sorsod is ez leszen,
Reszkess! közelget végső órád! *(El.)*

ALEXIS.

Légy békén, kedvesem! én szerencsés
Leszek, ím karjaid között halok —
(Szakadozó szavakkal.)
Jer, jer, szivemhez! a halál int,
Oh Ilka! Isten véled! Ilka — *(Meghal.)*

ILKA *(kesergő fájdalommal reá borúl).*

Ne hagyj el, Alexis! — meghalt! meghalt!
Szemeit bézárta örökre,
S ez az élet visszaköltözött világos
Honába. Alexis! értem, oh értem
Vérzettél. Drága lélek! az ég magához
Vett, mert nem is a földre való
Ily mennyei jóság. Itt! itt fekszik ez
A gyenge virág, letörve a gonoszság
Kezétől, s fájdalom követte gyors
Jelenését. Drága ifjú! érted
El nem szárad forrása könnyeimnek,
Meg nem szünik siralmam hív
Szerelmedért, és mindig szent legyen
Előttem boldogító léted szép
Emlékezete.
(Hallgatás, az után szomorú helyhezetben felemelkedik.)
Ki szeretett így?
Oh Alexis! oh Alexis!
(Ömledező fájdalommal.)
Nyugodj tehát szent békében
Az élet csendes partján,

A boldogok seregében
Annyi fergeteg után;
Míg én is elköltözhetem
És szabadon elvethetem
Létem agyagruháját,
Míg a halálnak adózva,
És a lélek színváltozva
Keresi vég hazáját.
Nyugodj hát szent békességben!
Ott az égi üdvösségben!
(A holttestre borúl, a kárpit lassan lefordúl.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Belgrádban szoba, az asztalon gyertyák égnek.

NIKETAS *(egyedül).*

Őnéki úgy kellett meghalni; úgy
Kivánta a hadi törvény, nem mint
Atya, hanem mint vezér öltem meg
Őtet. *(Mérgesen nevet.)*
Haha! mely boldog teremtés
Az ember, mert képes békességet
Hazudni ön mellében, a melyet
Utóbb valóvá tészen a szokás.
Legyen tehát úgy, mint vezér ölém meg —
De ő nekem kedves volt, őt káromra
Vesztém el; ő valóban nékem kedves

Volt, azt mutatja fájdalmam.
S mind ennek, Ilka, te vagy az oka,
Te vagy bünös s azért adózzál.
Ezt a rejtek helyet, hová most
Bezártalak, csak egy lélek se tudja,
Segédet itt mástól hiában
Reménylesz és vagy engem boldogítasz
És a szerelem kelyhét, melyért oly rég
Esdeklek, tenmagad általnyújtod,
Vagy élve eltemettetel ezen
Gödörbe. — Még egyszer szólok vele
Minekelőtt a csata kezdődik;
Talán a múlt történet megrettenté
Őt és megtörte makacsságát,
S utóbb a félelem karomba
Vezeti. *(Az ajtót bezárja.)*
Bezárom az ajtót, hogy őt
Ne lássa senki, és ne háborgasson.
(Egy rejtek padlat-ajtót felnyit.)

MÁSODIK JELENÉS.

Ilka (feljön), *Niketas.*

NIKETAS.

Ámbár előbb neked boszút esküdtem,
Még is kimélem éltedet, s szerelmem
Nagyobb haragomnál. *(Kegyesen hozzá járul.)*
Ilka! hallgass meg!

ILKA.

Hah! félre gyilkos, félre, hozzám
Ne közelíts.

NIKETAS.

Ilka! még magadon áll
Szerencséd, oh ne kényszeríts keményebb
Bánásra.

ILKA.

Te és szerencse! hurczoltass
Inkább fogságról új fogságra,
Öless meg; csak egyedül kímélj meg
Magadtól.

NIKETAS.

Ilka! ne költsd fel újra
Boszúmat, ne juttasd nekem azt megint
Eszembe, hogy mit veszték éretted.
Tudd meg, hogy ettől a pillantattól függ
Utóbbi sorsod.

ILKA.

Megvetem hatalmadat,
Öless meg! Jót nem is várok tetőled,
Mert csak gyilkolni s ölni tanultál.

NIKETAS.

Nem, Ilka! messze tőlem minden gyilkos
Szándék; mert hív szerelmem tölti
Most bé szivem.

ILKA.

Láttam szerelmedet.
Ott füstölög most is még annak a

Nemes ifjúnak kiontott vére.
Avval szövetkezvén voltál még csak
Ember, most már alattam állsz, hyæna
Szülöttje!

NIKETAS (*felhevülve*).

Ilka! Ilka! nem — nem —
Békén maradok. Valóban, Ilka! nagy
Próbára teszed szerelmemet, legyen
Elég már, nyújts kezet.

ILKA (*sebesen*).

Neked? hah félre!
Minden lehelleted átkot hány
Az emberiségre.

NIKETAS.

Ilka! mely
Balúl ismersz, ámbár tégedet minden
Kitelhető módon szerencséltetni
Legfőbb kivánságom.

ILKA.

Ne gondold,
Hogy szép szavakkal engem elkábítasz.
Ismerlek én, Niketas, a külső festék
Leesik csalárd álorczádról,
És ördögi kebled nyitva áll előttem.

NIKETAS.

Mi háboríthat így fel ellenem?

ILKA.

Idétlen kérdés.

NIKETAS.

Szólj! és mostani
Hibámat, vétkemet ki fogja
Pótolni hív szerelmem utóbb.
Határozd el magad, mert nagy dolog
Siettet engemet; most, vagy soha.

ILKA.

Mindenkor úgy, mint most.

NIKETAS.

Hah! veszsz tehát!

HARMADIK JELENÉS.

Görög kívül s az előbbiek.

GÖRÖG *(az ajtón dobog s bekiált).*

Uram vezér! az ellenség a várat
Megtámadá, már a dunai kaput
Erősen víják.

NIKETAS *(a göröghöz).*

Menj csak és siess!
Tüstént követlek én is. *(Görög elmegyen.)*

ILKA (*fellengzve*).

Hah! dicső
Királyom! kedves nemzetem! most harczolj!
Győzz! győzz! és Ilka szabad lesz!

NIKETAS (*Ilkához*).

Az ellenség várunkat ostromolja,
Tudd meg tehát hogy —

ILKA (*hirtelen*).

Azt el is foglalja
S érdemlett béredet neked megadja.

NIKETAS.

Oly hirtelen ne ítélj, nékünk is van
Karunk és fegyverünk; de legyen bár úgy,
Neked nem fog használni, sőt
Vesztedre válni; mert tudd meg, hogy én
Ezen tömlöczben hagylak, és innen
Szabadulást hasztalan reménylesz,
Innen se jajgatás, se kiáltás
Fel nem hat a földnek szinére;
Itt végzed éltedet kinosan.

ILKA.

Itt is, mint egy szabad magyar halok meg.
S ha dicső királyom s nemzetem
Sirom felett diadalmaskodnak,
Megérzi azt hidegült hamvam,
Sőt azt kivánom, hogy poromba
Szegezze lobogó zászlóját.

NIKETAS.

Jer vélem, Ilka! a várból kiviszlek;
Sok kincsem és sok az értékem,
Mely tégedet bőségben táplálhat.
Jer vélem, s a hová tetszik, oda
Vezetlek. Ilka! térdemen kérlek —
(Térdre esik.) Hallgass meg!

ILKA *(megvetéssel).*

Es te mersz szerelmet tőlem
Reményl'ni? Oh szegény ember!
Megvetlek minden kincseiddel.

NEGYEDIK JELENÉS.

Más görög kívül, az előbbiek.

GÖRÖG *(az ajtón sebesen dobog s bekiált).*

Vezér! az egész vár ostrom alatt
Vagyon már; a nép zúgolódik,
Hogy ily szükségben őket elhagyod
S jelen nem vagy.

NIKETAS *(a göröghöz).*

Siess! mondd, hogy jövök már. *(Görög el.)*

NIKETAS *(Ilkához fordul).*

Még egyszer kérlek! jer velem,
Jer Ilka! — *(Hozzája közelít.)*

ILKA.

Félre! nem megyek.

NIKETAS *(mérgesen).*

Nem akarsz? nem? nem? Hah! rettegj!
Tehát ne a szerelem kisérjen téged,
Hanem az erőszak hurczoljon
Az oltárhoz — nem, azt sem, még az is
Kegyelmes lenne, azt sem érdemelted:
Legutolsó szolgám ragadja
Le pártádat. Köz prédának bocsátlak,
Hogy minden ember irtózzék tetőled,
Utáljon, és az egész világ megvetve
Gunyoljon. *(A padlatnyilás felé megy.)*
Jer kövess! tüstént kövess.

ILKA *(eltökélve).*

Nem, nem, nem, itt maradok.

NIKETAS.

Kövess!
Nem? Hah! *(Ilkát magához ragadja.)*

ILKA.

Niketas! egy szóra! *(Niketas alább hágy.)*
Megállj! — ha tudnám, hogy barátom lettél,
Igaz barátom —

NIKETAS *(kegyesen).*

Ilka!

(Ilka karjába dől és őt általfogja; az alatt titkon kardját kirántja, hátra szökik és méltósággal Niketas előtt megáll.)

ILKA.

Most, most

Parancsolj!

NIKETAS.

Hah! szolgák! szolgák!

ILKA.

Hatalmas Isten! csak most adj erőt!

NIKETAS *(kiált).*

Szolgák!

ILKA.

A szolga életét kedveli.
Vagy élet vagy halál! *(Az ajtóhoz megy, a zárt levágja, mely csörögve leesik; kiszaladtában:)*
Szabadság! *(Elsiet.)*

NIKETAS. *(egyedül, nagy háborodásban, utána kiáltoz.)*

Szolgák! utána! Hah! szolgák! szolgák! *(El.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Nándorfehérvár piacza; elül egyes házak állnak. A szél zúg, a hajnal épen hasad; két *görög* kétfelől előjön, az egyik fáklyát, a másik kivont kardot tart kezében, lappangva vizsgálódnak, végre öszvetalálkoznak.

ELSŐ GÖRÖG.

Senkit se láttál?

MÁSIK GÖRÖG.

Erre kellett néki
Fordúlni; elvesztém a házak
Közt a nyomát. Derék leány!
Vezérünktől sem fél.

ELSŐ GÖRÖG.

Mely rettenetes
Szél fúj!

MÁSIK GÖRÖG.

Úgy, mintha ki akarná
Sarkából vetni a világot.

ELSŐ GÖRÖG.

Heh! látod? ott valami mozog!

MÁSIK GÖRÖG.

Lassan! talán csak a magyar szűz!

ELSŐ GÖRÖG.

Vigyázz, közelít, elejbe megyek.

MÁSIK GÖRÖG.

A rableány! fogjuk meg!

HATODIK JELENÉS.

Ilka, az előbbiek.

(*Ilka* kivont karddal előjön, az *első görög* elébe megy.)

ELSŐ GÖRÖG.

Add meg magadat!

MÁSIK GÖRÖG.

A vezér
Megfogni parancsolt.

ILKA.

Vissza! vissza tőlem,
Ha éltedet szereted!

ELSŐ GÖRÖG.

Nem eresztlek
Tovább, jer a vezérhez, többet
Ugyan meg nem szabadulsz kezemből.
Jer!

MÁSIK GÖRÖG.

Meg kell lenni!

ILKA.

Legyen tehát!

(Az első göröggel összecsap és azt megvágja, az elszalad, a másik a fáklyát elveti és a pajtása után fut. Ilka egy ideig tétovás, bizonytalan minden felé néz, magában.)

Mihez kezdjek most? merre forduljak?
Mindenfelől ellenség, mit tegyek?

Ha én — így — hah! felséges gondolat!
Így! most segítsen ez a szél. *(A fáklyát felemeli.)*
Égj hát város! égj! égj magas lángokban;
Világíts a magyarnak győzödelmi
Utjára és mutass a vár falára!
Égj, város! égj, és rettegj ellenség!

(Az elől álló házakat meggyujtja, azután feltartott fáklyával a házak között elenyészik. A város lassanként lángba borúl. Minden felől zaj, végre lárma és harangozás hallatik.)

HETEDIK JELENÉS.

Minden nembéli lakosok a házakból nagy ijedtséggel elősietnek és félelem közt ide s tova szaladoznak, hátul látszik a mint a lakosok házaikból portékájokat kihordják; nagy rémülés és zavarodás.

EGY LAKOS.

Tűz! tűz! ég a város. Tűz! tűz!

EGY ASSZONY.

Segítség! elveszünk, segítség!

MÁSIK LAKOS.

Lehetetlen már ezt oltani.

MÁSIK ASSZONY.

Rettentő nagy tűz ez, szerencsétlen
Eset! oda most, oda minden értékünk.

EGY LAKOS.

Hallod miként harczolnak? az ellenség
Betört már, hallod! hallod!

MÁSIK LAKOS.

Rettenetes
Csata! Hah nézd, a magyarok! jertek,
Jertek.

EGY ASSZONY.

Segíts uram Isten rajtunk!
Segíts, mert elveszünk, oh elveszünk.

(Elszaladnak mindnyájan.)

NYOLCZADIK JELENÉS.

A viadal közelít, dob, trombita, tárogató harsog. A csata láttatik, melyben a magyarok a görögöket a játékszínen keresztűlhajtják, azután velök együtt eltávoznak és a csatalárma is lassanként megszűnik.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Géza, Menyhárt, egy osztály magyar sereggel.

GÉZA.

Győztünk magyarok! csak a felső
Várt tartja még az ellenség. Azt is
Soká nem védelmezheti.

MENYHÁRT.

Hasztalan
Már minden iparkodása, Nándor a
Mienk, s megalázva a görög.
A kis várost László herczeg vija
Hadával s azt be is veszi.

GÉZA.

Az égő
Város nagy félelembe hozta
Mind a görögöket.

MENYHÁRT.

Egy bátor magyar
Szűz, mint hallám, gyújtotta azt meg.

GÉZA.

S az által könnyebbíté Nándor
Bevételét. *(A magyar sereghez fordúl.)*
Ha lehet, oltsátok a
Tüzet; kiméljétek meg a szegény
Föld népét és mentsétek meg
Az ő vagyonjokat. Vitézek!
Magyarok vagyunk, nem rablani jöttünk.
(Int és többen elmennek a sereg közül.)

MENYHÁRT.

Mely szép s kivánatos a diadalom,
Ha nagylelkűséggel van öszve-
Kapcsolva. Valóban az igaz bajnokot
A győzödelem örökíti; de a
Szelid kegyelem és irgalom azt jobban
Dicsőíti s ékesíti. Herczeg!
Im a görög követ közelít.

TIZEDIK JELENÉS.

Zimias három más göröggel. Az egyik fehér zászlót, a másik egy vánkoson Nándorvárának kulcsait tartja; az *előbbiek*.

ZIMIAS (*a herczeghez*).

Felséges herczeg!

GÉZA.

Mit kivánsz? Szólj.

ZIMIAS.

Te kinek kegyességét az egész világ
Isméri s hirdeti, ím lábadhoz
Borúlok és magamnak, nemzetemnek
Kegyelmet esdeklek. (*Lábához esik.*)

GÉZA.

Kelj fel!
Nem szokta a magyar büntetni
S üldözni a meghódolt és fegyvertelen
Ellenséget. Kelj fel! mi a kérésed?

ZIMIAS.

Nagylelküségedben bizván, vezérem
Niketas Belgrád kapukulcsait
Elküldi általam, már meghódolt
Népével.

GÉZA.

A görögök megkímélését
Fogadom királyomnak nevében;

Különben őtet illeti ez
A tisztelet.

MENYHÁRT.

A király!

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Hadi muzsika. *A király, Ilka,* több *magyarok, katonaság* és az *előbbiek.*

GÉZA *(a király elébe megyen őtet köszönteni).*

Királyom! itt köszöntlek Nándorvár
Falai között; megalázva
Az ellenség, országod bátorságban,
Im nagy czélodnál vagy.

KIRÁLY.

Minthogy most
Az ég megáldá fegyverünket,
Az örök birónak tartozunk
Legelső hálával.

(Fejét lefödözve lassan előlép és szemeit az ég felé vetvén, kezeit kiterjeszti. A jelenvalók mind leveszik sisakjokat. Lassan, hangos szóval.)

Te, a ki
Fénytrónusodról a csatát intézed
S az igaznak ügyét mindég fel-
Emeled, tiéd a dicsőség és a
Hatalom, csak téged imádunk.

(Felteszi kalpagját, a sereg utána.)

Kedves bátyám! S ti vitéz magyarok!

Itt — itt Nándorfehérvárnak szabad
Piaczán köszönöm vitézkedésteket.
Im a görög hatalmát megtörtük,
És Hunnia többé nem retteg
Az ellenség rabló dühétől.
Te pedig, bajnok leányzó! a ki
Nehéz rabságban is fentartád
Hazád szerelmét s hathatós
Nagy eszköze voltál győzödelmünknek,
Vedd hát megint az új szabadságban
Köszöntését királyodnak!
Tevéled Hunnia méltán
Büszkélkedik; mert kebelében
Nem csak nagy férfiakat, de nagy
Szüzet is nevelt.

ILKA.

Most érzem létemnek
Valódi érdemét, czélját s jutalmát;
Mert nagy királyomnak figyelme
Rám is sugárzik.

KIRÁLY.

Nem kérdem
Nevedet, mert már nemes lelked
Úgy is rég megnemesített.

ILKA.

Ilka
Az én nevem, Magyarország honom,

Egy bajnok kedvesem, királyom
Kegyelme és hazám szeretete
Minden értékem s legszebb dicsőségem.

KIRÁLY.

És nékem első gondom lészen téged
Jutalmazni. Bátor szűz! egy bajnok férj
Fonjon koszorút nemes tettednek
És avval ékesítse a szerelem
Habzó kelyhét. *(Ilka szemeit a földre veti s elfordúl.)*

ZIMIAS *(a királyhoz).*

Felséges úr!

GÉZA.

Király! itt hozza e követ Nándor-
Fehérvár kulcsait.

ZIMIAS
(a görögtől elveszi a kulcsokat s térden a királynak áltadja).

Kegyelmet
Dicső király!

KIRÁLY.

Legyen az! de a várat
Fegyvertelen hagyjátok el
Es térjetek mind vissza hazátokba.
Mondd azt vezérednek, hogy a felső
Várat minden halasztás nélkül adja
Által László herczegnek; mert ha
Továbl) még ellenkeznék, hát kegyelmem

Könnyen méltó haragra fordulhat
És ő adózni fog makacsságáért. *(Int.)*

ZIMIAS

(megy a görögökkel, hallgatás).

KIRÁLY *(körülnéz).*

Barátim mind jelen vagynak, csak egy
Hibázik még, hol Gyula?

GÉZA.

Ő volt a
Legelső a várnak falain;
Ott láttam zászlóját legutolszor
Lobogni.

ILKA *(félelmesen).*

Megholt ő? Nagy Isten! Gyula!

MENYHÁRT.

A várban eltünt énelőlem is,
Nem tudhatom hová lett.

ILKA *(nagy szorultságban).*

Oh felséges
Uram! barátim! hol, hol Gyula?
Elesett? — hah! úgy van, ő elesett!

KIRÁLY.

Azt nem reménylem — és te ismered
Gyulát? különös valóban.

ILKA *(magát elfelejtve).*

Őt ismerem-e? hah! én szeretem,
Szeretem Gyulát! Oh jó király, ne hagyj
Ily rettentő bizonytalanságban.
Hol Gyula? hol maradt ő?

MENYHÁRT.

Itt jön.

ILKA *(kifakadó indulattal).*

Hah! Gyula! Gyula! te élsz! élsz! oh mely
Öröm, mely boldogság!

KIRÁLY *(Ilkát visszanyomja kezével s elébe áll).*

Maradj békén.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Gyula, az előbbiek.

GYULA *(szomorúan mély gondolatba merülve előjön).*

Csak hasztalan kerestem, én sem Ilkát,
Sem az ifjut nem találom — Ilka!
Hát elvesztettelek megint! Már oly
Közel véltem magamat legszebb
Szerencsémhez. Hah! és mit nyertem?
Mire élek még?

KIRÁLY *(Gyulához).*

Vitéz bajnok!
Szólj, mely szomorúság fekszik képeden,

Mi háborgat? Ma megint szép fris virágot
Fűztél koszorúdba, kérj tőlem
Kegyelmet.

GYULA.

Oh király! bár a falak
Alatt találtam volna én is
Siromra annyi bajnok társaimmal
Együtt s szerencsés volnék.

KIRÁLY.

Gyula!
Én néked egykor szép jutalmat
Igértem hív szolgálatodért, ím most
Szavamat hiven megtartom. Gyula!
(Ilkát hozzája vezeti.)
Vedd hát királyodtól szép hölgyedet,
Ti érdemesek vagytok egymásnak
Szivére. Légy szerencsés!

ILKA *(nagy indulattal karjába szalad).*

Gyula!

GYULA *(nagy érzeményre fakad).*

Ilka!
Oh Ilka! *(Egymás keblére dőlnek.)*

AZ EGÉSZ SEREG.

Éljen jó királyunk!

GÉZA.

Adja Isten, hogy közöttünk
A szent béke megálljon,

S hazánknak szép győzödelmünk
Igaz javára váljon.
S hogy itt drága Hunniában·
A szabadság országában
Ily pár ne fogyatkozzék ;
És a magyar urodalma,
Dicső királyunk hatalma
Még soká virágozzék.

(A kárpit lefordúl.)

STIBOR VAJDA.

EREDETI HAZAI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT

PEST VÁROSA SZÍNHÁZÁBAN, 1819. SZEPTEMBER 7.)

(1819.)

Quis Nemesim, iustos quis neget esse deos?

Haliczky.

TEKINTETES STETTNER MATÉ
KIRÁLYI FISCALIS ÚRHOZ.

Ezen csekély munkát fogadd el, kedves
Barátom, oly szivbéli érzettel,
Mint nyújtja a szerző; nem ingerel
Ugyan szelíd örömre, mert komor
Szinekkel festi egy setétb időnek
Gyász állapotját, melyben a szegénység
Lenyomva ércz igában szenvedett
S az emberszámból is ki volt törülve.
Mi szebb időben élünk most, a régi csak
Példánkra szolgál és tanít, mely
Jutalmat ád a vad kegyetlenség.
S ha gyenge lantom nem felelne meg
A buzgó szándéknak, mely keblemet
Betölti; engedj meg s tekintsd úgy mint
Barátságomnak tiszta áldozatját.

SZEMÉLYEK.

STIBOR, erdélyországi vajda, pozsonyi főispán, arany sárkány rendének vitéze, Osztia lengyel nemzetségből.
DOBROCHNA, hitvese.
RAJNÁLD, a fia.
SZILKOVSZKY } lengyel követek.
VALDIMIR }
DEZSŐ, Rajnáld nevelője.
KELEDY, erdélyi nemes.
BECZKÓ, Stibor udvari bolondja.
BOLESZLÁV, porkoláb.
MARGIT, özvegy parasztasszony.
DEMETER } gyermekei
GUNDA }
GÁSPÁR }
JÁNOS } Stibor jobbágyai.
MÁTÉ }
GERGELY, Stibor öreg szolgája.
Stibor udvari szolgái.
Több vendégek és vadász szolgák.

A dolog történik a XV. századnak elején.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Vadon erdő, jobbra a nyiláson egy falu látszik.

Gáspár, János, Máté.

GÁSPÁR *(körülnéz).*

Barátim! itt megállhatunk,
A vajda itt megfordúl, mert ezen
Erdőnyilásnak szokta venni útját.

JÁNOS.

S vetéseinket, rétjeinket öszve-
Tipratja, hogy megint aratnunk nem
Lehet.

MÁTÉ.

De megkivánja ő
Azért adóját s semmikép nem
Kiméli a szegény parasztembert.
Ha egy szegény jobbágy bal eset miatt
Kimért robotját elmulasztja, már
Ő üldözi azt s kegyetlenűl
Megfosztja mindenétől. Nem, tovább

Nem szenvedem; még egyszer kérem őt,
S ha most se hajlanék az emberiség
Szavára, elhagyom lakásomat,
Ezen vidéket, melyből a rend,
Törvény s igazság elköltöztek úgy is.
Mély fájdalommal válok el
Ugyan születésem szép helyétől;
De ily nehéz rabságban élni s ily
Terhes nyomattatás alatt
Törődni, értékét, fáradságát imígy
Prédálva látni! nem, szenvedje azt
Más, én tovább nem tűrhetem.

GÁSPÁR.

Öcsém! nehéz és sajnos a szegény
Embernek sorsa mindenütt.

MÁTÉ.

De tudja azt, mi a sajátja;
És a mit annyi sok verítékkel
Keres, nyugodtan bírja, nem retteg;
Tulajdon urától szünetlen.

JÁNOS.

Szólj csendesen, barátom, mert a fák is
Fülelnek itt.

MÁTÉ.

Miattam hallja bár
A vajda, nem bánom; csak öljön meg,

Ha már a jobb életre úgy is elvesz
Minden módot.

GÁSPÁR.

Vigyázz! hogy még ne juss
Szegény Balázs sorsára; ő csak
Kutyáját bántá meg Stibornak és
Minő halállal bünteté meg őt!
Te meg magával a hatalmassal
Akarsz küszködni s véle szembe szállni?

MÁTÉ.

Küszködni véle nem kivánok, mert tudom,
Hogy csak paraszt vagyok; tudom
Hogy engem a sors annyi szenvedésre
S inségre a világba vetett; tudom
Hogy néki mint uramnak tartozom
Szolgálni; oh de én is ember
Vagyok s leginkább tőle várhatok
Igazságot.

JÁNOS.

Nem tudja azt királyunk,
Miként bánik Stibor mivélünk.

GÁSPÁR.

Nem is barátja a magyarnak,
Ő lengyel, onnan jött ki Zsigmonddal.

MÁTÉ.

Akárhová való, csak ember volna,
S úgy bánnék vélünk is.

GÁSPÁR.

De más volt
Előbbi jó urunk egészen!

JÁNOS.

Valjon mit vétett Kont István, hogy a király
Megölette őt Budán? hallom, derék
Vitéz volt és nagy úr.

GÁSPÁR.

Párját kereste ő
Magának a nemesek között.
A mint beszélték, a király ellen kikelt;
De tudja Isten a dolog miként van,
Mert kény szerint s rongálva szok
Hozzánk szegényekhez beszólni
A hír s igazság!

JÁNOS.

Vége is
A jó időnek már, mióta őt
Elvesztők.

MÁTÉ.

Vérszopó urunk most
Büntetni csak vagy kérni jön le hozzánk;
Irígy s kegyetlen tisztek terhelnek
Bennünket és versenyt vesztünkre
Dolgoznak. Aztán nincs kihez folyamodni.
Királyunk messze tőlünk a fel-

Zavart hitünk dolgában fáradoz;
És így a megváltás arany napját
Derűlni nem látjuk. *(Vadászkürt harsog.)*

GÁSPÁR.

Mint harsog a kürt,
S az erdő kétszerezve visszaadja
Hangját.

JÁNOS.

Valóban a vadászat szép
S nemes mulatság.

MÁTÉ.

Tágas birtokában
Elég helyet talál Stibor, hol ő
Vadászhat, csak ne károsítaná
Az által a munkás embert s fel
Ne áldozná élelmünket mulandó
Kényének.

JÁNOS.

Úgy van! és ezen idő-
Töltés miatt mi szenvedünk szükséget,
Fogyatkozást. Én már tavaly megérzém;
Mert a hosszú telet kivonni csak
Alig tudtam, minthogy eleségemet
Lerontották a vajda rossz cselédjei.

MÁTÉ.

Az idén is úgy megyen; kenyér se' lesz.
Pedig nagyon fáj ám a jó atyának az,

Ha minden fáradsága mellett gyermekit
Éhezni és sanyarogni látja;
Valóban az nehéz, igen nehéz.

GÁSPÁR.

Igaz minden. De csak, barátim,
Ne hirtelenkedjünk s előbb elérünk
Czélunkhoz. Ártalmas nagyobb erővel
Küszködni. És kivált Máté öcsém!
Mérsékeld tüzedet, nehogy káros
Következés találjon tégedet.
Gondold meg, hogy nagy úrral van
Dolgod, ki a magyar természetét
Nem ismervén, ezen szives
Kinyíltságot még rossz neven vehetné.
Vigyázz, kérlek, vigyázz magadra.

MÁTÉ.

Bátyám! idősb te vagy közöttünk,
Te add elő urunknak ügyünket.

JÁNOS.

A vajda jön! Gáspár, te légy szószólónk.

MÁSODIK JELENÉS.

Vajda, Rajnáld, Beczkó, Dezső, Keledy, Boleszláv, több vadász-szolgák, mindnyájan lándzsákkal fölfegyverkezve; az *előbbiek.*

VAJDA.

Derék egy állat volt az a vadkan!
Sajnálom azt, hogy nem fordúlt felém

S lándzsám hegyére nem vehettem.
Különben is kevés szerencsém van,
Akárhová állok, minden vad elkerül.

BOLESZLÁV.

Mert tudják azt, hogy ily hatalmas
Kartól menekedni mely nehéz,
Azért gyengébb kezet keresnek.

BECZKÓ.

Így náladnál azok messzebbre látók;
Talán még több eszök is vagyon, mert
Előre gondolkodni tudnak; és te
Szegény! minden hizelkedésed
Mellett aláváló rabszolga fogsz
Maradni.

BOLESZLÁV.

Az? de nem csörgő sapkában!

BECZKÓ.

Nem illenék fejedre: mert nincs mit
Fedezni.

BOLESZLÁV.

Csak bolond vagy és maradsz.

BECZKÓ.

Én inkább korbács mint poroszló
Vagyok. Hallod, hány kérkedő tudóska
Van a világban, mennyi képzelt bölcs;
De csak kevés igaz bolond.

BOLESZLÁV.

Nem is szorúlt azokra senki is.

BECZKÓ.

Személyezd a világot s annak is
Fején csörgő sapkát találsz;
Aztán tanuld becsűlni érdemét
A jó bolondnak, mert egy elsült
Megérett gondolat hányszor több jót
Gyümölcsözött egy bölcs egész seregnél.

VAJDA.

Beczkóvár, mely ott oly kevélyen áll
A hegytetőn s szint úgy parancsolókép
Alá néz e vidékre, az nyilván
Megbizonyítja a mit mondottál.

BECZKÓ.

Bolond javaslá azt, hogy várt épits oda;
De a ki azt használta, szólj, uram,
Nem volt bolondabb az?

VAJDA.

Beczkó! nagyon
Éles ma nyelved, jól vigyázz!

BECZKÓ.

Komám!
Még a te száraz s kéreggel bevont
Szivednek életlen.

VAJDA.

Szedd öszve
Elmédet; én most minden órában
Vendégeket várok házamba, és
Őket mulatni a te gondod lészen.

BECZKÓ.

Mig pinczéd bort adhat, nem félek én
Az únalomtól, mert szokott vendégeid
Folyó lelket keresnek s a hason
Felűl igen ritkán felleng elméjök.

VAJDA *(Rajnáldhoz fordúl).*

Fiam, Rajnáld! miért vagy oly csendes,
Magányos és gondolkodó?
Nem tetszik nékem a komor
Ifjúság! mert vidám kedvet kiván
Az élet szép nyiló tavaszsza.

RAJNÁLD.

Atyám!

VAJDA.

Hol állottál? minő vadat
Nyomoztál? én alig láthattalak.

RAJNÁLD.

Meg kell vallnom, hogy engemet
Az ily vadászat nem kedveltet, mert
Igen ritkán megy végbe, hogy

Ne történjék szerencsétlenség.
Ma is ím' egy szegény vadász szolgán
Az a dühös vadkan, melyet Dezső
Utóbb elejtett, mély sebet vágott;
Vérében most is ott fekszik
Az erdőben.

VAJDA.

S mit háborít
Az tégedet? hadd veszszen! arra van
Teremtve.

RAJNÁLD.

Oh atyám! atyám!

VAJDA.

Ha más nem történt, nem sok ez.

BOLESZLÁV.

Egy a kopók közűl is meg vagyon
Sebezve —

VAJDA (*hirtelen*).

S én csak most tudom meg azt?

BOLESZLÁV.

Reménylem, hogy feléled; jó vadász-
Kutya volt.

VAJDA.

Tüstént rendelj embert,
Ki azt ápolja és reá vigyázzon;
Ha pedig lehet, váramba felvigye.

RAJNÁLD.

Vitesd fel kérlek azt a meg-
Sebzett szolgát is; még talán
Segíthet rajta orvosunk.

VAJDA.

Váramba' nincs számára most helyem.

MÁTÉ.

Hallgasd csak! Mit reménylhetünk!

GÁSPÁR.

Maradj nyugodt! még nincs idő.

RAJNÁLD.

Minden segéd nélkül az a szegény
Elvész! légy, oh légy irgalmas!

VAJDA.

Gyermek! mely gyáva érzet ez? szólj!
Ki volt tanítód?

RAJNÁLD.

A szív, a természet és
Az emberiség.

VAJDA.

Vigan, vigan, hahaha!
Mulattat engem ez. Tovább, csak

Tovább! hadd ismerkedjem meg nemes
Sziveddel! Ez nekem tetszik, szegény
Gyermek! zokogj, siránkozz egy keveset,
Magam is talán veled kesergek.

RAJNÁLD.

Atyám! az emberiség határa itt;
Ne lépjed által azt.

VAJDA.

Elég! megúntam
E gyáva játékot. Vagy tán azt gondolod
Hogy én is egy csep véren könnyre olvadok?
Fiú, tudd meg! nem szenvedek tovább
Tenálad ily unalmas érzetet.

RAJNÁLD.

Atyám! kegyetlenséged az ég
Urát véres boszúra ellened
Gerjeszti.

VAJDA.

Menj! ne alkalmatlankodj!
Menj! sírj egy szegletben, de a szemem
Elé ne jőj.

RAJNÁLD.

Az embert elhagyod
Utolsó szükségében, a vadon
Erdőben ott fekszik, szilaj kinok
Mardozzák belsejét, kétségbe esve
Átkozza éltedet — segíts atyám!

VAJDA.

Ne többet erről! mondom, mert még el-
Felejtem, hogy fiam vagy, és
Úgy bánok véled is, mint egy alá-
Való szolgával.

MÁTÉ.

Mennyei jóság!
Ily ércz szív, ily kegyetlen szív miként
Szorúlhatott keblébe egy embernek!

RAJNÁLD.

Oh légy kegyes! hallgass meg engemet!

VAJDA *(Beczkóhoz)*.

Beczkó! nevesd ki jól ezt a szelíd
Bárányt, talán siralma megszünik.

RAJNÁLD *(Dezső karjában)*.

Barátom, hasztalan!

DEZSŐ.

Jó ifju!

VAJDA.

Bolond! hát mit parancsoltam? nevesd
Ki ezt az asszony férfiút! nevesd
Ki jól!

BECZKÓ.

Komám! engedj meg, nékem csak magas
Személyedet vagyon jussom ki-
Nevetni s én örömmel szolgálok.
De most szintúgy fiadnak is nem árt;
Mert meg nem foghatom, hogy kérhetett
Tőled segédet: az csak annyit tesz,
Mint ápolgatni egy kézzel,
Gyilkolni a másikkal.

RAJNÁLD.

Értelek!

BECZKÓ.

Alig hiszem! mert a valódi el-
Tökéltség halasztásd nem szenved;
És a ki jó szívvel segítni
Akar, nem tétováz az és nem
Szalad szomszédba még előbb tanácsért.

VAJDA.

Tréfát bolond! enyelgő tréfát, nem
Okoskodást kivántam én tőled!

BECZKÓ.

Sokat kivánsz! kikandikál minden
Szavadbul a nagy úr, pedig tudd meg,
Hogy a száraz torok, lyukas
Erszény, üres gyomor, nem egyeznek meg

A nyájas tréfával s mindenkor oly
Kerülve járnak egymástól mint
Az emberség, kegyesség s a szelíd
Jótévő irgalom a megtompult
Érzéketlen szívtől.

VAJDA.

Te is már
A szívről álmodol? talán te is
Bús érzeményre olvadál,
Hogy a vadkan megsebzett egy szolgát?
Nemes, valóban szép érzés! haha! engemet
Mulat. Bolond! most, minthogy újság, meg-
Bocsátok: csak jó kedvemnek köszönd,
Hogy megmenekszel tőlem ily könnyen.

BECZKÓ.

Mely gyors s váratlan változás!
Igaz szivemből örvendek, hogy ily hamar
Megtértél, vajda!

VAJDA.

Mint véled te azt?

BECZKÓ.

A jobb ember keres csak másban is
Nemes tulajdonságokat s ritkán
Csalatkozik; mert teljes bizodalmát
Elérte a rokonszív és be is
Fogadja. Mely szép észrevétel ez!

Megvallom, ennyi erkölcsöt, komám,
Benned nem is kerestem, örvendek.

(A parasztokra mutat.)

S igy hát fölébredett emberségedtől
Ezen szegények is talán jobb
Bánást remény lhetnek.

VAJDA.

Lánczot, békót,
Téged pedig kalodába záratlak.

(A parasztokhoz fordúl; nagy megvetéssel.)

Mit akartok?

BECZKÓ.

Ők a tizparancsolat
Utolsó czikkelyét említik mély
Alázatossággal.

VAJDA.

Magát
Az uraságot is végtére meg-
Gyülöltetik velem ezek a galád
És szemtelen férgek! mindig üldöznek,
Akárhová lépek, de egybe mindig
Belé kell botlanom; csak kérni és
Esdekleni tudnak.

BECZKÓ.

Mert igen sokat
Veszesz; tanulj hát adni is.

VAJDA (*keményen*).

Mi a kéréstek? szóljatok! de csak
Hamar; mert nincs szándékom véletek
Időmet vesztegetni. Rajta csak!

BECZKÓ.

Könnyű a szegényt megalázni,
De nehezebb azt felruházni.

GÁSPÁR (*előlép*).

Uram! kegyelmes vajda! engedj meg, hogy
Aláz'tos kérésünkkel tégedet
Háborgatunk, de a nagy szükség ösztönöz.
Uram, ha nem segítesz, elveszünk.

VAJDA.

Szükség s örökös szükség! ti mást nem
Tudtok! tetézzen bár az ember minden
Jótéteménynyel; tárházát ürítse
Ki számatokra, még is szükséget
S megint szükséget fogtok emlegetni.
Takarodjatok szememből!

GÁSPÁR.

Oh uram,
Uram kegyelmezz!

VAJDA.

Félre innen, mert
Vadak gyanánt veretlek el titeket.

JÁNOS.

Uram! nem emberhez való az ily bánás!

VAJDA.

Szolgák! kutyákat ereszszetek reájok,
Csak rajta; hadd tanuljanak
Ők engedelmeskedni.

MÁTÉ *(bátran).*

Azt tudunk
S fogunk; de meghallgatni tartozol
Te is bennünket.

VAJDA.

Hah! ti zúgolódtok?

MÁTÉ.

Ha tőlünk megkivánod a szolgálatot,
Tehát megélni engedj minket is
S tennenmagad ne ronts.

GÁSPÁR.

Máté! az Istenért
Kérlek, hallgass.

MÁTÉ.

Nem, szólnom kell, tovább
Nem tűrhetem.

RAJNÁLD *(az atyjához, kérve).*

Jer fel velünk a várba! —

MÁTÉ.

Mi is hozzád hasonló emberek
Vagyunk; egy nap melegít, mi is csak egy
Levegőt szivunk, csak egy Istent imádunk.

VAJDA *(felhevülve)*.

Hah, nékem ezt!

MÁTÉ.

Tudom, hogy elszoktak
Az igaztól már rég füleid,
Elég fájdalmas; mert ha bajainkra
Ügyeltél volna —

VAJDA *(hirtelen)*.

Hah! ezen tanítást
Szilaj kinokkal meg fogod fizetni.
Szolgák! kötözzétek meg ezt.

GÁSPÁR *(a vajda lábához esik)*.

Uram!
Ne hallgass rá, im térdemen
Kérlek —

MÁTÉ *(Gáspárt fölrántja)*.

Térdelj Isten előtt,
Ne ily embertelen pogány előtt.

VAJDA *(kifakadó haraggal)*.

Legények!

(Több szolgák Mátét körülveszik.)

Ezt vezessétek
A legmélyebb tömlöczbe. Hah!
Nyomorúlt! tudom megismersz.

MÁTÉ.

Ismerlek,
Oh jól ismerlek, ördög! Csak kinoztass,
Gyilkoltass bár; de tiszteletre
Te engemet soha sem fogsz bírni.

VAJDA *(keményen a szolgákhoz).*

Hé! szolgák, rajta! hurczoljátok el!

MÁTÉ *(társaihoz).*

Isten hát véletek!
(A mint elvezettetik, Gáspárhoz.)
Kedves bátyám! te légy
Atyjok szegény árváimnak.
(A szolgák elvonják.)

BECZKÓ.

Ne kaptál volna a bolond tisztébe,
Nem vezetnének komám tömlöczébe;
Mostani időben az igazságért
Ne várjon senki is örvendetes bért.
Ez a példa elég lehet:
Egy kis szó is nagy kárt tehet.

KELEDY *(előlép).*

Uram, Stibor!

BECZKÓ.

Ne szólj; mert a vas annál
Keményebb lesz, mentől többet verik.
Ne fúdd tehát azt, a mi nem
Éget.

VAJDA (*a társasághoz*).

Kövessetek váramba!

A mint el akar menni, GÁSPÁR *lábához esik.*

Oh uram,
Irgalmazz!

VAJDA (*megvetve eltaszítja*).

Hah! porba véletek!
Egy szót se, mert kitiprom lelkedet.
(*El a társasággal.*)

BECZKÓ (*magában*).

Itt ezen földön csak a bolond él,
A ki jól tudja sapkáját csörgetni,
Annak lehet a világon nevetni,
Mert mástól nem reményl az, de nem is fél.
(*Elmegyen.*)

GÁSPÁR (*lassan felemelkedik és szomorú helyhezetben az ég felé tekint.*)

Ez sok! valóban ez sok, vége már
Mindennek; már vigasztalást ezentúl
Az Istentől magától várhatunk.

JÁNOS.

Jobb hát megválni már ezen tájtól,
Rosszabb ugyan csak máshol sem lehet.

GÁSPÁR.

Az erdőt, jer, nézzük keresztül;
Azt a sebes szolgát keressük fel,
Talán segédünk késő nem leszen.

JÁNOS.

Szegény, szegény Máté!

GÁSPÁR.

Miért heveskedett!
Úgy-e előre mondottam. Jer, menjünk.

(El mind a ketten.)

HARMADIK JELENÉS.

Kies völgy, hátul erdős hegyek, elül egy parasztshajlék. *Margit* az ablak alatt egy kőpadon ül és fon, *Gunda* a sürüből előjön és vigyázva, valakit keresve, hátra tekintget. A nap épen leszáll.

GUNDA.

Hanyatlik már a nap. Rajnáld még most se jön.
Mi történt? rettegek.

MARGIT.

Mi bajod Gunda? kit
Keres szemed? mely nyughatatlanság!
Szólj! mely bizonytalan tekintet ez?

GUNDA.

Anyám! Rajnáld még most se jön, pedig
Megigérte. Oh bocsáss meg, hogy szokott
Munkám kezembe' nem foly, én nagyon
Félek.

MARGIT.

S mitől?

GUNDA.

Tudom magam? de már
Elég az, hogy még most sincs itt, pedig
Szavát mindenkor oly hiven megtartá.
Tán baja lett! Ez a rossz gondolat
Szorítja mellemet.

MARGIT.

Csak légy nyugodt!
A szorgos ífju házi gondjait
El nem felejti hív szerelme mellett.

GUNDA.

De már setétedik, rég itt lehetne ő.

MARGIT.

A ház körül, kedves leányom, mint tudod,
Mindig vagyon dolog; pedig a rendet
Kedveli a jó gazda; boldogúlt
Atyád is azt gyakorta mondá:
A rendetlen háznál nem állandó

A jó kedv, és csak ritkán száll be az
Igaz békesség.

GUNDA.

Oh ne hozd elő
Szegény atyámat, engemet most is
Gyötör boldogtalan halála. Most
Esztendeje lesz, hogy őt az a kegyetlen úr
A várban ottfen oly rutúl megölte.

MARGIT.

A boldogok között sok földi baját
S ínségét égi üdvösség váltá fel,
Ott vár reám is a szerencsések
Sorában. Béke hamvának, már ő
Kiszenvedett.

GUNDA.

Mely zendülés? Ah!
Demeter jön! Jó bátyám, Isten hozott!

NEGYEDIK JELENÉS.

Demeter és az előbbiek.

DEMETER.

Jó estvét kedvesem! köszöntlek édes
Anyám!

MARGIT.

Kedves fiam! munkádat el-
Végezted? ülj le mellém! tán el is
Fáradtál?

DEMETER.

Értetek dolgoztam, édes így
A fáradság.

MARGIT (lágyan).

Kedves fiam!
Az ég tudván azt, hogy gyámoltalan
Öregségem támasz nélkül maradt,
Azért jó gyermekim háládatos
Szerelmöket jutalmul nékem engedé.
Ha én igy köztetek vagyok, ha csendes
De édes érzeménynyel átfoghatlak,
Akkor mulik szegénységem,
Inségem s a leggazdagabb
Teremtésnek tartom magam s nem
Cserélnék a világ minden fényével.

DEMETER.

Erővel és minden tehetséggel
Azon leszek, hogy megfelelhessek
Szép bizodalmadnak, s fiúi hív
Szerelmem békét és nyugalmat
Szerezhessen hanyatló létednek.

GUNDA.

Én buzgón a mindenhatót kérem,
Hogy még soká engedje bírnunk
Anyánk édes szerelmét, melynek
Bájos malasztja szíveinkbe foly,
És áldást hinteget tövises
Pályánkra.

MARGIT.

Drága gyermekim!

DEMETER.

Még Rajnáld nem volt itt?

GUNDA.

Nem még,
És rettegek, hogy őt baj érte.

DEMETER.

Ne képzeld mindjárt a rosszat; ki tudja
Mi tartóztatja ötet vissza most.
Az ember a pillantat rabja,
És hányszor egy bal környülállás fel-
Forgatja szándékát! Te őt
Szereted?

GUNDA (*megszorúlva*).

Bátyám!

MARGIT.

Ő jótevőnk!
Segítőnk!

DEMETER.

Én szerelmedet nem
Ellenzem, sőt örvendek én azon
És azt óhajtanám, hogy még soká
Tarthatna szép álmod, mert Rajnáld jó
S szelíd ifjú, szerelmedet meg is

Érdemli; aztán néki mely nagy
Hálával tartozunk, hogy oly
Nagylelküen vagyonját vélünk fel-
Osztá. De mindazáltal egy titkot
Rejt el szivében, egy titkot,
Mely szinte jobb érzésivel küszködni
Látszik; bizonytalan visel'te
És helytelen félelme azt nyilván
Vádolják.

GUNDA.

Bátyám! oh ne vétkezz
Jó szive ellen, a mely tiszta mint
A nyári nap, csak boldogítni van
Alkotva.

DEMETER.

A szerelem szól, Gunda, most
Belőled, és ártatlan szived ön
Tükréből nézi a világot, még
Minden tárgy szépnek és jónak tetszik

GUNDA.

Engedd táplálnom azt a szép reményt,
Hogy hív szerelmemet Rajnáld meg-
Érdemli; oh engedd mellemnek ezt
A boldogító érzést.

DEMETER.

Gunda! én
Nem vádolom szerelmedet, de a józan

Ész s a tapasztalás megfontolást
Kivánnak.

MARGIT.

Hallgasd bátyádat, hiszen
Ő hasznodat kivánja.

DEMETER.

Azt, valóban azt
Ohajtom tiszta szívemből. De
Ha még is elragadtatván forró
Szerelmétől, Rajnáld talán
Valamely bűn által tenne vélünk jót,
Akkor tovább használni nem lehet
Jótéteményét; és félek, hogy úgy van.
Miért titkolja annyira ő
Szüléit? mért retteg, ha őket csak
Előhozom? minek az, ha ő igaz
Uton jár? a vajdát ha emlitem, csak
Nevét ejtsem ki, szinte borzadoz;
Miért? által nem látom azt.

GUNDA.

Stibortól
Azért irtózik, mert atyánkon el-
Követett kegyetlenségét tudja.

DEMETER.

Akármint van már a dolog,
De Rajnáld nem bizik magában,
S minthogy hazudni nem tanult,
Tehát inkább takarja a valót,

Mely vajha károsan ne lépne
A köz világra, bár nemes
Barátságát veszély ne kövesse,
S szent frigyünket boldog vég érhesse.

MARGIT.

Isten! légy segédem, oh légy te pajzsom,
Ügyemet, magamat szent kezedre bízom.

GUNDA.

Én szeretek s szerettetem,
Ezt az égi boldogságot
Keblemben tartom s éltetem;
Minden bút s viszontagságot
Békén szenvedek, nem félek;
És míg karjai általfognak,
Szíveink egymáson dobognak,
Megnyugszik bennem a lélek.
Míg a remény, mely engem táplál
Megérik s igaz valóvá vál,
Addig bízom szerelmében,
Bízom Rajnáld jó szivében.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Rajnáld és az előbbiek.

RAJNÁLD *(parasztruhában; hallván Gunda szavait, a sűrűből előjön s indulatosan Gundát melléhez ragadja).*

Bízzál kedves! nem is csalatkozol;
Méltatlant, hidd el, nem talált szerelmed.
(Margithoz és Demeterhez fordúl.)
Anyám! barátom!

GUNDA *(elfordúlva).*

Rajnáld! oh Rajnáld!

RAJNÁLD.

Miért
Fordúlsz el tőlem? képedet miért
Rejted? Nem, Gunda! Oh tekints
Fel s nézd édes szerencsémet, mely
Egész valómat elragadja. Kedvesem!
Jó lélek! ily pillantatot
Az élet egyszer ád, ily perczenet
Létünk remekje. Szíved ártatlan
Vallása engem boldogít, és meg-
Elégedéssel néz le a nagy
Teremtő szép alkotmányára, hogy
Mely szépen tudja égi tulajdonit
Használni; s ezzel hirdeti ő
Nagyságát, jóságát, örökkévalóságát.
Oh Gunda! most, csak most vagyok
Szerencsés! éltem rejtekét
Most értem és egész valóm
Új diszbe öltözik.

GUNDA.

Mely szépen rajzolod
Szerencsédet, szivednek érzetét
Emelni mint tudod; hogy én téged
Szeretlek, azt érzem, de szóval
Szépítni azt, Rajnáld, én nem tudom.

RAJNÁLD.

Ne is tedd, mert a sok szavak
Között elvész a jobb érzés. Barátom
Demeter! miért állsz oly komor
Tekintettel mellettem?

DEMETER.

Megvallom,
Hogy ártatlan szerelmetek
Kedveltet és busít. Rajnáld! *(fellengezve)*
Rajnáld! hahogy te is szegény paraszt
Volnál, ha szívednél egyéb értéked
Nem volna! akkor én magam teljes
Örömmel Gundát karjaidba
Vezetném és örökre áltadnám! *(tartózkodva)*
De így —

RAJNÁLD *(hirtelen)*.

Megállj! barátom, félre most
Minden kétséggel, légy nyugodt: ne, oh
Ne itélj balúl felőlem; nemtelen
Szándék engem soha sem vezérlett,
És a mit tettem, arra a barátság,
Szerelmem és a tisztelet késztettek.

DEMETER *(Margithoz)*.

Én fáradt és éhes vagyok, kedves
Anyám! légy oly jó és készíts nekem
Egy kis vacsorát. Barátom! nemde
Te is velünk fogsz tartani?

MARGIT.

Szivesen
Fiam! Jer Gunda! *(Bemegy a hajlékba.)*

GUNDA *(Demeterhez).*

Kedves bátyám! csak
Soká ne késsél! *(Rajnáldhoz fordúl.)*
Rajnáld! elvárlak.
(El az anyja után.)

Rajnáld Gundát akarja követni, DEMETER *elébe lép.*

Megállj!

RAJNÁLD.

Mi a kivánságod?

DEMETER.

Barátom, engedj meg,
Hogy itt tetőled, úgy szólván magad
Tulajdon birtokában — mert ezen
Hajlékot kölcsönnek tekintem — hogy
Itt szinte számot kérek tettidről,
De meg kell lenni, mert lehet, hogy
Mi itt s ily állapotban egymást
Legútolszor látjuk ma.

RAJNÁLD.

Hah! te el-
Hagynád anyádat; nem, nem ily jó
Fiú s testvér nem is tehetné azt.

DEMETER.

Még is, leköt nagy esküvésem.
Rajnáld! itt oly dolog történhetik,
Mely engemet sokára, vagy talán
Örökre kedvesimtől elszakaszt.
Azért most tégedet kérdlek, felelj!
De szólj igazságot! Kire bízhatom
Anyámat és Gundát, ha én elköltözöm?
Barátom, ez nagy kérdés!

RAJNÁLD *(bizonytalan.)*

Mely sebes,
Mely hirtelen utazás! mi késztet?
Én — én — *(Habozik.)*

DEMETER.

Rajnáld, mind eddig tégedet
Igaz s jó embernek tartottalak,
De megbocsáss, ha bizodalmam
Irántad megcsorbúlt, mert nem tudom
Ki vagy; tégy hát igaz vallást, vezess
Házadba, hadd lássam szüléidet,
Ez oly nehéz csak nem lehet,
Ha tiszta, mint mondád, hugom
Iránt való szerelmed; végezd el
Tehát magadban, hogy miteendő
Leszesz. — De most igaz valót várok,
Igaz valót remények szívedtől.

(Bemegy a hajlékba.)

RAJNÁLD *(egyedül).*

Demeter! — megyen, magamban itt hágy
Küszködni önmagammal, hogy által-
Lássam, mely éktelen, mely kétes
Örvénybe estem, a melyből ki-
Menekedni nincs elég erőm, nincs
Elég tehetségem. Mihez nyúljak? Ha
Igaz vallást teszek, lemondok ön-
Magam legszebb szerencsémről
S Gundát örökre elvesztem.
A résztvevő, az esdeklő
Szerelmes ifjut elfogadta ő
S viszont szerelmét szép jutalmúl
Adá; de a kegyetlen vajdának
Fiát gyülölni fogja; nem, nem, azt nem
Teszem. — De azt megcsalni, azt undok
Álarczával hitetni, a kit e
Földön leginkább kedvelek,
Imádok — az nehéz. De meg kell lenni;
A környülállás ily csalárd
Hálóba szőtte valómat; a szív
Mint a lélek megfogva vannak,
Nincs mentség, nincs szabad választás.
(Mély gondolatba merül.)
És hogy lesz mind ennek maholnap
A vége? mit nyerek? Bár merre
Tekintgetek, reményimnek szabad
Partot nem lelhetek. És atyám! *(felháborodva.)*
Hah! és atyám! rettentő gondolat!

Ebbe az örvénybe elmerül
Örökre éltem legszebb reménye; nincs
Segéd kéz, benne elveszek.
(Csendes, ömledező fájdalommal.) Oh miért!
Mért nem születtem ily csendes hajlékban!
Mért nem födözte vastag vászon
Romlékony testemet, miért nem
Neveltettem munkás embernek, itt
Az anyatermészet csendes kebelében!
Mért nem vagyok hasonló én is
Ezekhez? oh egek! mely boldog, mely
Szerencsés volnék, mert itt elvonúlva
A nagy világtól, éltemet nem szabnák
Hiú szokások, s a szív sok
Szép ösztönit békóba nem
Szorítanák hideg feltételek
És annyi szívepesztő aggodalmak.
Kérkednék aztán bár kiki szép sorsával,
Tetézve aranynyal lépjen a világba,
Játszszék a dicsőség fénykoszorújával,
Ragyogjon személye legfőbb méltóságban;
Én szebb örömök közt folytatnám életemet
A bájos szerelem édes kebelében,
Házamba vezetném Gundát mint hölgyemet,
S boldog szegény lennék az ő hív ölében.
Tündér képzeletek! mit játszatok velem,
Ha nincsen lehetség, ha nincs segedelem;
Hiú alkotmánytok nem oltja lángomat,
Sőt csalárdul tépi szép boldogságomat.

(Bemegyen a hajlékba, a kárpit lefordúl.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Pompás szála a vajda várában, ékesen megvilágosítva.

Keledy, Dezső.

KELEDY.

Nem, a mit én ezen várban láttam
S hallottam, azt képzelni sem
Tudtam. Már ez sok! Így tiporni, ily
Nehéz igába szorítni a szegénységet,
Az szörnyü, ily bánás embernek nem való.
Szerencse Erdélyországnak, hogy oly
Keveset gondol Stibor vele
És rettentő jelenlétével oly igen
Ritkán zavarja s háborgatja
Lakosit. Most én hazámba vissza-
Térek; nem jó itt lakni, mert veszélyt
Hord itten minden pillantat.

DEZSŐ.

Engemet ki-
Elégít Rajnáld annyi bús óráért,
Melyet Stibor szerez. Bár hasztalan
Ne esnék fáradságom, és Rajnáld
Az erkölcs ösvényén hiven meg-
Maradna.

KELEDY.

Már régen mellette vagy?

DEZSŐ.

Azóta, hogy Zsigmond király Stibort
Erdélyi vajdának nevezte.

KELEDY.

Valóban! nem kis áldozat volt, ily
Emberrel mint Stibor feltenni s véle még
Ezen sikos pályára lépni. Megvallom,
Hogy engem, bár nem állok semmiféle
Szövetségben Stiborral, mégis egy
Félelmes érzet elrettent átkot
S halált tenyésztő rettentő körétől.

DEZSŐ.

Hazámért tettem ezt, nehogy Rajnáld
Atyjának nyomdokát kövesse,
S belőle egy derék hazafit s vitézt
Neveljek; így tehát a dolgot úgy
Intéztem, hogy nevendékem, míg el
Nem hagyja a gyermekség hajlékony
Korát, távol legyen mindenkor
Kegyetlen atyjától. És áldom azt
Az órát, melyben azt tevém;
Mert messze a gonosz példától,
Rajnáld jó és szelíd ifjú lett.

KELEDY.

Nemes szándék! Barátom! vajha ily
Nemes szív s nem haszonkeresés,
Nem szolgai bér vezérlené
Az ifjúság nevelőit.

DEZSŐ.

Tíz egész
Esztendőkig nem látta Rajnáld
Atyját; szünetlen vélem volt Pozsonyban.

KELEDY.

Nem foghatom meg, hogy tudott Stibor
Fiától oly soká távol maradni;
Pedig szeretni látszik őt.

DEZSŐ.

Nem bánta, mert Dobrochna a szegényt
Kitolta szívéből, azért hogy
Tulajdon gyermekét szerencséltesse.

KELEDY.

Nem értelek; tehát Rajnáld nem
Dobrochna gyermeke?

DEZSŐ.

Nem; Stibor
Előbbi hitvesétől, Vajday
Borbálától; szelíd és áldott

Asszonynak hirdeték őtet,
De Rajnáldot szülvén, meghólt a jó.

KELEDY.

De fenmaradt Rajnáld fiában
Emléke és nemes természete.

DEZSŐ.

Dobrochna jött annak helyébe.
A vajda őt jegyezte el,
Őt a pokol szülöttjét, mert Stibort
Magát is felhaladja sok
Kegyetlenségekben; kinek szerelme is
Dühösség, fertelem; s szívének minden
Verése vér után kiáltoz.
Ez szült utóbb Stibornak egy fiat,
S hogy annak használjon, szünetlen
Üldözte Rajnáldot s kitépte-marta
Atyjának szívéből; azonban ő is meg-
Csalatkozott, mert a halál
Váratlan elragadá fiát, s így
Rajnáld mégis csak egyetlen maradt.

KELEDY.

Hála az ég urának! úgy is ily
Gonosz vérnek rajzatja jót nem
Teremhetett.

DEZSŐ.

Így lévén a dolog,
A vajda kénytelen volt egyetlen

Fiát magához hívni; most tesz egy
Esztendőt, hogy mi eljövénk;
S legelső érkezésünk mindjárt mely
Borzasztó volt! mert épen akkor egy
Szolgát a vajda meggyilkoltatott
Azért, hogy ő véletlen kedves
Kutyáját meg találta ütni.

KELEDY.

Hah!
Embert kutyáért! szörnyűség!

DEZSŐ.

Azóta véle itt lakunk.

KELEDY.

De szólj!
Miként van az, hogy büntetlen Stibor
Így bánik a magyarral?

DEZSŐ.

Ő hatalmas,
Ki véthet ellene? A király nagyon
Kedveli őt; sok jószágit,
Nagy birtokát is attól nyerte el
Jutalmúl. Mint magad tudod, Stibor
Bátor vitéz s nagyon gazdag;
Ő a királyt mind fegyverrel, mind
Pénzzel segíté, a midőn Zsigmond
Megfogva tartatott.

KELEDY.

Hogy ő vitéz,
Azt rég hallám; de mindaz csak kevés
Erkölcs a számtalan gonoszságok mellett.

DEZSŐ.

Egy szóval: a mi csak nagy és aláváló,
Jó és rossz, nagy mértékbe' feltalálhatod
Stiborba'; gyengeség s erő változnak
Keblében; ő hol ember, hol pedig
Ördög. Természetét leginkább
Rajzolja e várnak felépítése.

KELEDY.

Beszéld el kérlek, úgy is őt nem
Ismérem; mert csak három napja, hogy
Hazám dolgában itt vagyok.

DEZSŐ.

Midőn Zsigmond király Stibort a Vág
Mentében fekvő földekkel meg-
Ajándékozta, akkor építtette ő
Ezen várt, s a bolond tréfája vitte
E ritka gondolatra. Hallgasd csak!
Egykor Stibor nagy társasággal
Ezen tájban vadászott, elfáradván
A társaság ledőlt a vén tölgyek
S cserfák alá pihenni és
A délt beszéd s jó bor között

Mulasztni. Beczkó, a bolond is
Jelen volt; s a mindig komor vajdát
Jó kedvvel és találmányos tréfákkal
Egészen felviditá. Erre azt
Kérdé Stibor víg társaságától,
Hogy mit kivánna mindegyik közülök,
Ha ő beteljesítni azt
Fogadná. A válasz, miként gondolhatod,
Sokféle lőn; ki ezt, ki azt kivánta.
Beczkó a többek közt azt kérte, hogy
Azon magas felálló bérczre
A vajda néki egy szép várat
Égig meredt tornyokkal építsen.
A társaság nevetett, s mindnyájan
Lehetetlenségnek gondolák.
Stibor hallván ezt, felkiált: Mi nem
Lehet nekem? s hogy azt lássátok,
Tehát esztendő múlva a legszebb
Vár készen álljon az egész országban
S Beczkó nevét viselje.

KELEDY.

Büszke
Feltétel!

DEZSŐ.

És szavát meg is tartá
Stibor; mert másnap mindjárt dolgosokat
Rendelt ki, a kik útakat vágtak
S állást csináltak a sziklára, mely
A hegytetőig felmeredt; aztán

Strázsákat állitott ki, kik mind
Az utazókat elfogták és
Dolgozni kényszerítették. Ha
Nemes volt, azt házába' jól
Megvendéglé, de szolgáit
És lovait a vár építésére
Fordítá. Így, csak így lehetett
Ezen roppant várt a kitett
Időre elkészítni, és csak egy Stibor
Tehette annyi emberek
Feláldozásával.

KELEDY.

Megvallom, ritka
A gondolat, de nem nehéz
Erőszak által azt valóvá tenni.

DEZSŐ.

A vajda jön, álljunk mi hátra most.
(Magokat hátra húzzák.)

MÁSODIK JELENÉS.

A vajda, Dobrochna, Beczkô, Boleszláv és az előbbiek.

DOBROCHNA.

Ne ügyelj senkire is, kedves férjem!
Ne adj helyet semmi irgalomnak.
Ez a nép könnyen elfelejti azt
A tiszteletet, mivel mindenkor az

Urának tartozik, hacsak kemény
Példát nem lát. Erővel és
Vas vesszővel kell őket kényszerítni
A jóhoz.

BECZKÓ.

A jóhoz? szeretném
Azt látni mint kezded jótéteményedet.
Vas vessző nem kivánatos eszköz.
Ha inség s fájdalom vallják jóságodat,
Láncz s békó hirdetik vasas kormányodat:
Akkor, bár tisztelem személyedet,
De eltiltom jótéteményedet.

VAJDA.

Rémítő példát adjon ez
A rab; s rettegve lássák társai
Miként jár az, ki ellenem
Makacskodik.

DOBROCHNA.

Nem is használ
Kegyelmed semmit is; sőt zendülést
Gerjeszt csalárd szivökben. A pórnak
Engedni nem lehet, mert szüntelen
Mérges boszút forral keblében az
Uraság ellen; javaslok én azért
Még súlyosabb igát készítni
Szolgáidnak, ha csak békében
Akarsz tovább is élni itt Magyar-
Országban.

KELEDY.

Az minálunk nem szokás.
Bocsánatot Stibor! de mindennek
Vagyon határa, s a ki azt keresztül-
Töri, az maga elszakasztja
A kötelesség lánczát.

VAJDA.

Én arról
Tudok felelni, a mit önmagam
Cselekszem; és érett velőm nem kér
Tanácsot tőled, nem szorúltam még
Reád!

KELEDY.

A természet törvénye nem
Tanács, s azon szép ösztön, a mely
Az ember keblében fakad
És irgalomra mint jótéteményre
Gerjeszti a szivet, nem a velő,
Nem a fej kérkedő mive.

VAJDA.

Mint tetszik, úgy vedd, nékem az mindegy.
Én úgy cselekszem, a mint önmagam
Itélem legjobbnak.

BECZKÓ.

Heh földi! nem tudod,
Hogy a süketnek szó, a vaknak tükör

Nem használ? szólj mikor kell és egyél
Ha van; mi a haszontalan beszédet
Ki szoktuk jól nevetni. S hogy csodálhatod
Stibor komám vadságát? Én igen
Természetesnek látom azt; miért
Akarnak a parasztok is minden nap
Jól lakni, vagy tán felruházni
Magokat; holott Ádám első apánk
Derék ember volt s meztelen járkált.

VAJDA.

Beczkó!

DOBROCHNA.

Igen könnyen beszélsz; vigyázz,
Hogy benn ne süljön nyelved éles
Fulánkja.

BECZKÓ.

Ezt a gondatlan barátomat
Tanítgatom, hogy a sovány szónál
A hallgatás mindenkor többet ér.
Mert a szó csalfa szer,
Sokszor bajba kever;
Kiejtve balgatag,
Házadban tüzet rak,
De a jó hallgatás
Soha vermet nem ás.

VAJDA *(Boleszlávhoz)*.

Boleszláv! azt a rab parasztot,
Ki ellenem kikelt, holnap reggel

A többieknek például nyakaztasd
Le; hadd lássák által, hogy ők szolgálni
Születtek.

BOLESZLÁV.

Híven meglesz, a mint
Parancsolod.

DOBROCHNA.

Stibor, még ez kevés;
Ló farkához köttesd s úgy hurczoltasd
Őt a falukon keresztűl, aztán
Feje ékesítse várunknak tornyát.
Magam jelen leszek; s ha egy azért
Még zúgolódni merne, azt legott meg-
Fogatom s hasonló büntetés alá
Vetem.

VAJDA.

Szabad kezet engedek,
Kényed szerint mivelj. Nem kell
Elgyengéltetni a szolgát, mert még utóbb
Fejére nő az embernek; pedig
E nagy fejeskedésnek az minden
Oka, hogy jobbágyaim nagyon könnyen
Élnek; nagyobb adót kell vetni
Reájok; a szegénység majd meg-
Alázza őket.

DOBROCHNA.

És ha ellenkeznek,
Kinoztasd rendre őket, a faluk
Inkább maradjanak pusztán, elhagyva.

BECZKÓ.

Bölcsen van, asszonyom! felét
Ölesd meg jobbágyidnak; a másik
Fele úgy is elhágy; aztán csak magad
Maradsz az élet kertében, mint
Egy száraz rózsabokor, mely már
Levelit hullajtván, csak tüskéje
Marad fel.

DOBROCHNA *(megbántódva)*.

Mely téged megszúr
És pörgő nyelvedet meg is
Pihenteti.

BECZKÓ.

Nem, szép asszonyom!
Mióta néktek van szerencsém
Szolgálni, oly kemény kéreg borítja
Már testemet, hogy semmi szúrás
Nem árthat annak. Aztán a bolond
Szabad nyelvet hordoz, mert úgy is
Tarka ruhájánál,
Csörgő sapkájánál,
Mindig kész szájánál
Nincs neki más értéke;
Úgy az ártatlanság,
Kegyesség és jóság,
Szelid irgalmasság,
Az asszony legszebb éke.

DOBROCHNA.

Még is találok én módot, mely
Meg fogja a bolondot is
Alázni.

BECZKÓ.

Asszony vagy: legyen tiéd az
Utolsó szó.

VAJDA (*Boleszlávhoz fordúl*).

Boleszláv! menj aztán,
S szedd öszve a kimért adót
Jószágaimban; s a ki nem tud
Fizetni, azt taszítsd ki házából,
S foglald el mindenét.

BOLESZLÁV.

Úgy lesz, kegyelmes
Uram!

VAJDA.

Hogy hasztalan ne fáradj,
Tehát azon bünös paraszt
Vagyonjából kielégitlek.

BECZKÓ.

Boleszláv! sajnállak!

BOLESZLÁV.

Valjon miért?

BECZKÓ.

A rozsdás kardnak szeglet a helye;
Ajtó mögé vetik a romlott szerszámot;
Így jársz te is, mert a világ elől
Füstös kalibába rejtezel.

BOLESZLÁV.

Uram kegyelme adja, már az is
Szerencse, és tudom becsülni.

BECZKÓ.

Megvetve elveti a hóhér
Azon kötelet, mely neki szolgált a szegény
Bünös nyakán. Boleszláv! már ugyan
Te nagyra vitted dolgodat.

BOLESZLÁV.

Hiven
Szolgálok; annak ím méltó bérét veszem.

VAJDA.

Elég immár vetélkedéstek!
(Dobrochnához fordúlva.)
Dobrochna! kedves hitvesem! te
Ki házamnak diszét mindig emelted,
Legyen most is gondod, hogy a vendégek úgy
Fogadtassanak, miként méltóságom,
Nemzetségem s bő értékem kivánják;
Ne kímélj semmi költséget hirünk

Nevünk fenntartására és a teljes
Pompára; lássák ők szerencsémet,
S mire vitt vitézségem s királyom
Kegyelme; lássák, hogy lengyel Stibor
Itt is dicsőségére él nevének
És nemzetének. Én reád bizom
A belső házi tartást, rendelést,
De a külső mulatságot magam
Elintézem.

DOBROCHNA.

Reám számlálhatsz! férjem
Dicső neve engem is mindenkor érdekel.
Légy arról meggyőződve, hogy nemes
Vendégeink örömmel válnak el
Tőlünk. Hol Rajnáld? déltől fogva nem
Láttam.

DEZSŐ.

Talán sétálni van.

DOBROCHNA.

Az az ifjú minden nap magányosabb
S ábrándozóbb lesz! Már ha most is úgy
Elhagyja ő magát, utóbb mi lesz
Belőle?

VAJDA (*Dezsőhöz*).

Hogy téged melléje adtalak,
Nem gondoltam, hogy őt kesergő
S pityergő asszonynak fogod nevelni;
Azért hacsak nehéz boszúmat el-
Kerülni óhajtod, szakaszd ki hát

E gyáva érzeményeket szivéből;
Az én fiam valódi férfiú legyen,
Ne egy nyögő állat, a mely szemét
Sem tudja bátran a világba fel-
Emelni.

DEZSŐ.

Én Rajnáldról minden szépet
S jót mondhatok; sőt még azon örülök, hogy
Tanításim mellében oly szép s hathatós
Gyökeret vertek. De a mit hosszas
Iparkodásom épitett, azt én magam
Le nem rontom soha.

VAJDA *(hirtelen)*.

Nem? hát én fogom!
Tudd meg, hogy holnap elhagyod
A váramat; köszönd, hogy éltedet
Viszed ki innen épen. Már azt csak
Tapasztalhattad, hogy Stibor
Ellenkezést nem szenved.

DEZSŐ.

A mint
Parancsolod! megnyugtat engem az,
Hogy hiven eljártam kötelességemben.

DOBROCHNA.

Az ure mindenkor a teljes akarat,
A szolgához a vak szófogadás illik.

DEZSŐ *(méltósággal).*

Magyar nemes vagyok, nem szolgád.
Én kérésedre, nem parancsra vettem
Által fiadnak nevelését.

VAJDA.

Nem véltem én,
Hogy választást ne tudnál tenni az
Igaz valódi férfiúi érdem,
Erő s idétlen érzetek között.
Szemesség s bátor szív kell a világban,
Hogy a porból magát az ember fel-
Emelje és különböztesse ; nem
Könnyek, nem ájtatos sohajtások.

DEZSŐ.

Bármely szempont intézi tettedet,
Úgy tartom s érzem én, hogy a vitézség
Elveszti érdemét emberség nélkül.

VAJDA *(büszkén).*

Nincs kedvem arról értekezni véled.
Menj oda, hol érző szívedet nagyobbra
Tudják becsülni ; itt nekünk reá
Nincs szükségünk ! *(Beczkóhoz fordúl.)*
Bolond ! királyi
Jutalmat nyersz tőlem, ha más
Lelket, más érzeményt öntesz fiamba.

DEZSŐ.

Megyek tehát!

VAJDA.

Nem tartalak,
Menj a hová tetszik. *(Kevélyen.)*
De hogy te is
Nagylelküségemet tapasztald —
(Kihúz egy erszényt övjéből és Dezsőnek nyújtja.)
Vedd ezt; s tanuld meg, hogy többször
Az úrnak sorsa az: haszontalan
Embert fizetni és táplálni.

DEZSŐ *(méltósággal).*

Ámbár arany sárkány tündöklik melleden,
Ámbár te engemet megvetve illetél,
Azért még sem cserélnék én veled;
És még a koldusbottal is reád
Csak szánakodva nézhetnék. Ezen ércz
Emelt uraságra; *(az erszényt lábához veti)*
ím megint
Porban hever, nincs szükségem reá. *(Elmegyen.)*

VAJDA.

Mely gyáva büszkeség! Bolond! te még
Nem is nevetsz? Haha! a féreg vonaglik.
Bolond! miért nem szólsz?

BECZKÓ.

Ez a tanító
Annyit beszélt s oly nyilvánságosan,
Hogy fejtegetni azt szükségtelen.

DOBROCHNA.

Hol volt karod, kardod, Stibor?
Hogy tűrheted szolgádnak ily
Rút illetését?

VAJDA.

Ő boszúmra
Sem érdemes. Boleszláv! vesd ki őt
Váramból; holnap itt ne lássam.
(A földön heverő erszényre mutat.)
Hív szolga! ez legyen tied.

BOLESZLÁV *(nagy örömmel fölveszi)*.

Kegyelmes drága jó uram!

BECZKÓ.

Nemde tetszik a jól megtölt erszény?
Nincs is ennél a földön drágább kény;
Mert a kinek zsebjéből ez kikandikál,
Arra mindjárt ezer jóság és áldás száll.

VAJDA *(Beczkóhoz)*.

Beczkó! miként mondám! csinálj
Fiamból férfiút akármely úton.

DOBROCHNA.

Tedd álmait nevetségessé,
A melyeket tudós nevelője
Fejébe öntött, s meggyógyúl. Mit
Tisztelni nem tudunk, azt könnyen el-
Felejtjük.

BECZKÓ.

Bízzátok reám őt, én
Kiforgatom valójából. De míg
Tisztem tart, sapkámat te hordozd
Nagy vajda! hogy tovább ható legyen
Tanításom; mert könnyen meglehet,
Hogy a csörgést jobban kedveli majd
A lassu bölcseségnél.

VAJDA.

Bölcset
Ne is faragj belőle. Ő úrnak
Született; szüksége nincs reá.

DOBROCHNA.

Az asztal már terítve áll;
Arany bilikomban csillog a jó bor.
Stibor! ha tetszik hát kövess engem.

VAJDA.

Megyek kedves! *(Boleszlávhoz fordúl)*
Boleszláv, én bizom
Tebenned; mindent jól végezni fogsz,
Még holnap visszavárlak tégedet.

DOBROCHNA.

Ne kételkedj, jelen leszek magam,
Engem mulattat ily öldöklő játék;
És a sok jajgatás, kérés, sirás,
Káromlás, átkozódás, rettegés
Nevetségre fakaszt. Jer tehát kedves!

(El a vajdával és Boleszlávval.)

KELEDY *(utánok néz).*

Rettentő pár! mi lenne a világból,
Ha e földön sok ilyen élne és
Dühödnék? Én Dezsőt sajnálom, ő
Különb jutalmat érdemelt.

BECZKÓ.

Kinek
Szekerén ülsz, annak nótáját dudold,
Elég erőd ha nincs gyalog is
Elérni czélodhoz.

KELEDY.

Rajnáld nemes
Erkölcse a szorgos tanító
Munkája s attól szebb bért várhatott.

BECZKÓ.

Tigris tigrist nevel; szelíd bárányt
Fészkébe' nem szenved; nem tudta azt
Dezső: ha tudta, tűrje békével.

HARMADIK JELENÉS.

Dezső, az előbbiek.

DEZSŐ.

Barátom Beczkó, egy szót csak veled!

BECZKÓ.

Talán bucsúzni jöttél? hadd el! én
Azt jól tudom, hogy menni, jönni kell
Az embernek, mig e földön botorkál.

DEZSŐ.

Egy kéréssel jövök; hallgass meg! Én
Az éjjel elhagyom Stibor várát,
Talán már többé Rajnálddal nem is
Beszélhetek. Beczkó! reád bizom
Őt; légy te pártfogója s őrizd meg
Minden gonosztól.

BECZKÓ.

Ily ajánlást hogy
Tehetsz bolondnak? az nem gondol azzal,
Ki mit cselekszik és ki mit s hogyan
Érez; nevetni szokta ő az emberek
Sok gyengeségeit, használni olykor;
De javitni bajos állapot,
Homok épület jót nem gyümölcsöz,
S a régiért fáradni bizony kár.

DEZSŐ.

Így hát tebenned is csalatkozám!

BECZKÓ.

Ki szüntelen levegőbe néz,
Gyakorta az megbotlik a földön.

DEZSŐ.

Jó és bölcs embernek tartottalak.

BECZKÓ.

Én tetteimnek nem vagyok harangja;
Ha az vagyok minek te tartál,
Jól van; ha nem lennék az, akkor
Magadra vess, hogy vetni óhajtván,
Jobb magra nem találtál. Különben
Nem egyezünk meg a bölcseséggel.

DEZSŐ.

Sajnálom!

BECZKÓ.

És miért? A bölcseség,
Úgy tartom én, az ember orrához
Hasonló; a részek, melyek az orrot
Formálják, egymáshoz hasonlók;
Még is különböz minden embernek
Az orra. Élj szerencsésen. *(Elmegy.)*

KELEDY.

Ezt a bolondot én leginkább
Becsülöm Stibor várában.

DEZSŐ.

Úgy nem, ha már nyilván melletted nem
Lehetek, tehát titkon se maradhatok.
Már nékem itt tovább mulatnom nem
Lehet.

RAJNÁLD.

Dezső! jer, oh jer kedvesemhez,
Békében ott élj, ott jobb emberekre
Találsz!

DEZSŐ (*csudálkozva*).

Mit szólasz! kedvesedhez?

RAJNÁLD.

Hah! már kijött, legyen tehát,
Nem titkolom tovább kedves barátom!
Én — én szeretek!

DEZSŐ.

Rajnáld! én most tudom meg azt?

RAJNÁLD.

Bocsáss meg, mert nem bizodalmatlanság,
Hanem félelmem tartott vissza
Mind eddig a szives vallástól.

DEZSŐ.

S kire eshetett szerelmed? én ezen
Tájban nem ismerek tehozzád
Hasonlót.

RAJNÁLD.

Nem gazdagság, nem magas
Születés, nem ősök, nem méltóság,
Uraság nem jegyzi kedvesemet,
De szépség, kellem, ártatlanság,
És angyali jóság. Oh barátom! én
Csak egy szegény parasztleányt szeretek.

DEZSŐ (*megijedve*).

Boldogtalan! tudod ki vagy? tudod ki
Atyád?

RAJNÁLD.

Ne költs fel álmamból.
Jól érzem azt, hogy a való nekem
Rózsákat nem termend; hogy csak kevés
Öröm, de mérges fájdalom leszen
Sajátom. Oh de Gundát el nem hagyhatom
Nem, őt kerülnöm nem lehet;
Mert nála nélkül úgy is életem
Nem lelne enyhülést, nem lelne
Nyugalmat.

DEZSŐ.

Megvallom, korábban
Mint sem véltem, szived felébredt;
Rajnáld! most sajnállak.

RAJNÁLD.

Te sajnálsz?
S én most vagyok szerencsés.

DEZSŐ.

Bár édes
Szerencséd állandóbb lehetne.
Rajnáld! most nehezen válok el tőled;
Legyen bár hív szerelmed tárgya
Méltó vagy méltatlan, de boldog véget én
Nem jövendőlhetek.

RAJNÁLD.

Mig ő engem szeret,
Boldog leszek. Romoljék a világ,
Tornyozza ellenem magát minden
Bal környülállás, csak Gundát
Enyémnek mondhassam, nem rettegek.

DEZSŐ.

Mióta érzed ezt a gerjedelmet?

RAJNÁLD.

Midőn atyám Pozsonyból visszajött —
Emlékezel, tudom, reá, hogy ő
Azon nap épen egy parasztot
A vár gödrébe vettetett, azért,
Hogy megtalálta ütni kedves
Kutyáját.

DEZSŐ.

Borzadok most is, ha csak
Eszembe jut.

RAJNÁLD.

Nagy rémülés fogá
El lelkem akkor és bámúlva néztem
Én a jelenvalókra, kérő,
Engesztelő szót vártam tőlök —
Hiába, nem volt bennök irgalom.
Akkor magamban eltökélém
Atyámnak hirtelen tettét ki-
Pótolni a szegény megöltnek hátra-
Hagyott árváin; s ezzel a szándékkal
Titkon lementem hozzájok. De hogy
Ismeretlen maradjak, egy parasztruhát
Vettem magamra. Oh barátom! akkor
Láttam Gundát, egy felséges teremtést,
Melynek mását csak hasztalan keresnéd;
Bájos setét szemét reám vetvén,
Első tekintete a szivembe
Esett. Így termett, így nőtt hő szerelmem,
Mely éltemnek legszebb élelme és
Legszebb malasztja; a melyen kivül
Nincs más kivánatom, nincs más reményem.
Ott a hegyen túl egy kies völgyben
Számára kis hajlékot vettem, ott —
Ott látom őt mindennap, és minthogy
Magához engem is hasonlónak
Tart: a különbség nem zavarja tiszta
Örömünket, s életemnek csak onnan
Számlálhatom legédesb napjait.

DEZSŐ.

Engedje a mindenható! hogy ezt
A szép virágot a hideg valóság
Ne tiporja el, s első szerelmetek
Édes kelyhében öldöklő méreg
Ne rejtezzék. — Jó ífju! sajnállak!

ÖTÖDIK JELENÉS.

Boleszláv, Dezső, Rajnáld.

BOLESZLÁV.

Rajnáld! kereslek mindenhol; siess,
Atyád akar teveled szólani.

RAJNÁLD.

Mindjárt jövök, csak menj!

BOLESZLÁV.

Nem hagylak el,
Veled kell mennem, így parancsolá
Uram.

RAJNÁLD (*fájdalmasan Dezsőre borúl*).

Dezső!

DEZSŐ.

Rajnáld! légy hát boldog!
Tartsd híven azt szívedben, a mit
Tőlem tanultál — légy szerencsés — (*Szava eláll.*)

RAJNÁLD.

Ne, oh ne búcsúzz; azt nem türhetem *(titkon.)*
Maradj szobádban, még az éjjel látlak.

BOLESZLÁV *(Dezsőhöz).*

Aztán barátom —

DEZSŐ.

Értelek, nem késem.
(Rajnáldhoz fordúl nagy érzeménynyel.)
Fiam! barátom! légy boldog!

RAJNÁLD.

Dezső, még látlak! bármi történjék.
(Elmegy Boleszlávval.)

DEZSŐ *(egyedül).*

Jó lélek! éltednek kinosb szakasza
Kezdődik; és bámúlva nézed majd
Borúlni egyenként azon
Fénypontokat, melyekre mind eddig
Kivánatos szemmel tekintél.
Tündér reményidet lassanként el-
Enyészni látod, s jaj neked, ha nem
Találsz vigasztalást szivedben.
Fogékony lelked a gonoszt is édes
Érzettel átölelni fogja; bár
Későn ne lássad megcsalattatásodat,
S a forró érzetet hideg lemondás

Ne kövesse. Lépj tehát be a nem ismert
Világba; kezdd el kétes pályádat;
Az ártatlanság védő angyala
Kisérjen és erősitsen. *(Elmegyen.)*

HATODIK JELENÉS.

Várudvar, elül egy torony, melynek rostélyajtajánál egy szolga áll lándzsával és a bezárt Mátét strázsálja. Holdvilág; csendesség.

Máté, szolga.

MÁTÉ.

Mely szép s gyönyörű utolsó estvém!
Sajnállak földi, hogy miattam itt
Kell éjszakáznod.

SZOLGA.

Semmi az; bár
Virradna immár!

MÁTÉ.

Hogy van az
Idő?

SZOLGA.

Kiált már a kakas.
Éjfél elmúlt, a várban is minden
Lecsendesült.

MÁTÉ.

Miként tud szívtelen
Urad nyugodni, meg nem foghatom! Nem
Ordítja őt fel a rossz lelkiismeret?

SZOLGA.

Nincs arra gondom; ő fizet,
Én szolgálom.

MÁTÉ.

Bocsáss meg földi,
Inkább meghalnék, mint segédje
Lennék sok fertelmes tetteinek.

SZOLGA.

Jobb, készülj a halálra.

MÁTÉ.

Könnyen hal
Az ártatlan; kivánom, hogy te is
Ily tiszta szívvel költözhessél
A más világra.

SZOLGA *(fülel)*.

Mely zaj ez! *(Vizsgálódva.)*
Ki vagy? szólj! nem szabad lármázni
Itt senkinek. Hej! szólj! ki vagy?

HETEDIK JELENÉS.

Beczkó, Máté, szolga.

BECZKÓ *(danolva kijön és egy kulacsot tart kezében)*.

Míg az ember tud mozogni,
És a világban forogni,

Addig ugyan mindenkor
Csak egyedül a jó bor
Ád néki vígságot,
Legszebb mulatságot;
De ha egyszer már az sem kell,
Félre akkor az élettel,
Mert nincs néki érdeme,
Sem öröme, kelleme,
Nincs gyönyörűsége,
Semmi édessége.
Ha már jó bor, szép szerető,
Szabadság és egy hív barát
A szívet át nem járja;
Akkor jobb ha a temető
Az embernek hideg porát
Felveszi és elzárja.

SZOLGA.

Te vagy, bolond? be víg kedvet hozál
Magaddal!

BECZKÓ.

A ki hol hizik,
Az ott bízik; hol a sziv, ott a kincs;
A tölt kulacs mellett Beczkó nem búsúl.

(A kulacsot a szolga elébe tartja.)

Nézd csak! pedig tele van!

SZOLGA.

Szerencsés

Bolond! nincs oly jó dolga az
Okosnak.

BECZKÓ.

Elhiszem; tanúlj azért
Okos lenni, ha már az vagy, akkor légy
Bolond; de jól vigyázz, hogy a bolondság
Hasadnak használjon s ne a fejedbe
Menjen! Kit strázsálsz itt?

SZOLGA.

Egy vakmerő
Parasztot, a ki megbántá urunkat.

BECZKÓ (*bekiált Mátéhoz*).

Nem mondám, földi! kettőt nem tanácsos
Macskára bízni: a gondolatot s az
Igazságot.

SZOLGA.

Be könnyü a tanács
A tölt kulacs mellett.

BECZKÓ.

Mint látom, néked is
Hibáz kis lélek, itt van hát, igyál!
(*Neki nyújtja a kulacsot.*)

SZOLGA.

Nem, ébren kell maradnom.

BECZKÓ.

Rajta csak,
Igyál; ki tudja majd mikor lesz
Szerencséd ily jó borhoz.

SZOLGA.

Add ide!
(A kulacsot elveszi és iszik.)

BECZKÓ *(félre).*

Oh földi nektár! most mutasd erődet
Üsd le lábáról ezt a tisztelődet.

SZOLGA.

Eh! felséges bor!

BECZKÓ.

Valóban jó,
Búoszlató,
Szívnyugtató,
Fejtisztitó,
Boldogitó jó bor ez,
Kedvet s örömet szerez!

SZOLGA.

Jó a nagy úrnak!

BECZKÓ.

A kicsinynek jobban
Esik, mert ritkán jut hozzá. Igyál!

SZOLGA.

Sok lesz!

BECZKÓ.

Nézd jóvoltát, ne mértékét!

SZOLGA.

A porkoláb ha meglát! félek, én —

BECZKÓ.

Az álom nyomja azt, a bor lefekteté.

SZOLGA.

Ha úgy van, Isten néki! add ide. *(Iszik.)*
Megürült, pajtás!

BECZKÓ.

Még van több is. Tudod
A jó bolond félig nem tesz semmit.
A másik udvarban még egy kulacs
Van a fa alatt; keresd csak és meg-
Találod azt; hozd el.

SZOLGA.

Te menj el érte,
Mint strázsa el nem hagyhatom helyem.

BECZKÓ.

Én részemet megittam, lábaim
Gyengék, nem engednek sokat lépdeznem;
Aztán, elég a vas rostély.

SZOLGA.

Hát én megyek!
Vigyázz te addig, mindjárt itt leszek. *(Elmegy.)*

BECZKÓ

(kihúz kulcsokat és sietve a torony ajtaját felzárja. Mátéhoz).

Hej! földi! jer ki — most szabad vagy,
Most egy bolond megmenti éltedet,
De hordd el innen irhádat, mert száz
Okos se ment meg a haláltól, még
Egyszer ha elfognak. Siess, siess!

MÁTÉ *(kijön).*

Mely váratlan segítség! szólj, miként
Háláljam tettedet? csak egy szegény
Parasztember vagyok.

BECZKÓ.

Köszönd Stibor
Komám borának.

MÁTÉ.

Éltemet
Nem sajnálom, mert nincs azon mit kapni, oh
De elhagyott árváimat, kik atyjok
Nélkül világba vettetvén, hová
Jutottak volna! oh ama szegény
Ártatlanok nevében vedd örök
Hálámat. A jutalmat adja meg

Az, a ki csillagok között felettünk
Kormányoz.

BECZKÓ *(megilletődve).*

Oh! megadta már, midőn
Ezen szivet — De menj! siess!
Mert mindjárt visszazárlak; menj, siess
S a kár után őrizd meg nyelvedet.

MÁTÉ.

Jó ember! légy boldog.
(El akar menni, egyszerre visszafordúl.)
Nem, más vesztével
Menekedni nem kivánok.

BECZKÓ.

Menj! velem
Ne gondolj, a mi másnak tiltva van, szabad
Az a bolondnak.

MÁTÉ.

Hát ha vétkemért
A vajda téged megbüntet?

BECZKÓ.

Ne aggódj
Azon. Hol a meleg vér s az indúlat
Uralkodnak, bolond ott a mester.

MÁTÉ.

Ha várából kiűz?

BECZKÓ.

Idétlen róka az,
A mely egy lyukra bízza csak magát.

MÁTÉ.

Isten veled! *(Elsiet.)*

BECZKÓ *(utána kiált).*

Menj a kerten keresztül! —
Kérdés: bolond valék-e most? felelet:
Én nem tudom, mert a szív ösztönöz, de az
Ész visszatart; s ezek között igazságot
Tenni az okosnak is nehéz.
De már akár hogy van, csekély tettem
Szerencséltet, s habár Stibor
Megbüntet tettemért, békén türöm
S azt gondolom magamban, hogy rövid
Fájdalmam által több jó emberek
Könnyét letörlöm és elszáritom. *(Elhallgat.)*
Haha! Beczkó, most igaz bolond vagy,
Eszed sziveddel elsuhant; pedig
A jó s okos bolond nem bízza ám
Eszét a botlékony érzésre. — Vége már,
Megtörtént, s már most eszmélkedni annyi
Mint fúvni a kását, ha már megégetett.
(A tömlöcz ajtaját bezárja és a kulcsokat beveti a rostélyon.)
Hogy a tömlöcz üres ne légyen,
A kulcsokat vetem be. *(Körülnéz.)*
Mely soká

Késik Stibor szolgája, nem gondol
Foglyával, a kulacsért fáradoz —
Valóban ily strázsát kivánok én
Minden hatalmasnak, ki önkényt
És kény szerint intézi a szent
Igazságot; mert így az áldozat még is
Segédet, oltalmat reménylhet.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Szolga, Beczkó.

SZOLGA.

Mennyit kerestem a kulacsot, de nem
Találtam.

BECZKÓ.

A hol nincs, ott ne keress.

SZOLGA.

Talán meg is csaltál?

BECZKÓ.

Elég legyen
Mit ittál; ülj le csak s nyugodj, mert
Már a nehéz tököt nem bírja szára,
Aztán vigyázz, hogy el ne szökjék
Rabod. *(Elmegyen.)*

SZOLGA *(egyedül, leül).*

Bolond! megállj, megcsaltál!
De úgy kell, hogy tudtam bolondnak hinni!
(Felkel és az ajtóhoz megy.)

Paraszt! hej mit csinálsz, hol vagy?
Haha! lesz holnap! talán csak búsúlsz,
Hej, szólj! Paraszt!

(Látván hogy elszökött, megijedve tétovás, végre Beczkó után szalad, futtában.)

Hah! Beczkó. *(El.)*

(A kárpit lefordúl.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Vár udvara.

Beczkó, Keledy.

BECZKÓ *(kalodába zárva).*

Barátom! nemde jó a széles ágy?
Nézd, hogy vigyáz a vajda lábaimra,
Nem irígyled könnyü éltemet?

KELEDY.

Kalodádat? azt nem.

BECZKÓ.

Még is, olykor jól esik
A büntetés is, mint nekem most.

KELEDY.

Szerencséd az, hogy oly könnyen veszed!
Miért zártak belé?

BECZKÓ.

Miért ordít a farkas,
Ha vért soká nem lát?

KELEDY.

Mint gondolod?

BECZKÓ.

Egy szép örömtől megfosztám komámat,
Minthogy rabját elszöktetém.

KELEDY.

Beczkó! ezen nemes s szép tettedért
Tisztellek tégedet.

BECZKÓ.

Ne szólj, ne is
Dicsérj, bolond azon nem kap soha;
Csak asszony és gyermek fülébe
Való az. Hol Stibor?

KELEDY.

Vadászni ment.

BECZKÓ.

S te elmaradtál?

KELEDY.

Mert hazámba készülök.
Alig várom, hogy megválhassak,
Nem kedves már az itt való lakás.

BECZKÓ.

Szalad a gyenge, vagy szolgál,
Vérzik a bátor, de megáll.

KELEDY.

Küszködni a nagyobb erő ellen
Nem bátorság.

BECZKÓ.

Ha a sziv és az ész
Együtt munkálkodnak, meghódol a világ.

KELEDY.

Lerázza könnyen a hatalmas
Az ész igáját, a ki mélyebb
Sebet vág, az lesz nyertes a csatában.

BECZKÓ.

Morog, dúl-fúl a medve, még is
Csak tánczol a gyengébb ember szavára.

KELEDY.

A vajdáné jön, én megyek. *(Elsiet.)*

BECZKÓ *(egyedül).*

Menj! néked is lábad legfőbb értéked.
Különben is ugy találom azt, hogy
A láb az embereknél többet ér
A fejnél, mert rajtok hamarább segit.

A gyáva, a félénk, kinél megállnak
Az ész szerszámai, s a sziv hátra
Vonúl: az oly mozgassa lábát, hogy
Megéljen e forgó zavarvilágban.

MÁSODIK JELENÉS.

Dobrochna, Boleszláv, Beczkó.

DOBROCHNA *(Boleszlávhoz)*.

Még most se jöttek vissza a szolgák
Azon paraszttal, kit Beczkó elszöktetett?

BOLESZLÁV.

Nem még, kegyelmes asszonyom.

BECZKÓ.

Ne is reméld, nincs lábán kaloda.

DOBROCHNA.

Ezért te még adózol s most is
Stibor kegyelmének köszönd,
Hogy életeddel nem fizetted meg
Csalárd játékodat.

BECZKÓ.

Tehát hibásan
Számláltam így, mert még jutalmat vártam én;
És méltán, mert ha már Stibor komám
Bolondságért is engemet hizlal,

Nevemre roppant várat építtet:
Hát még a jóért mit nem érdemlek?

BOLESZLÁV.

Ki adta által néked a tömlöcz
Kulcsát?

BECZKÓ.

Magad.

BOLESZLÁV.

Mit! én? Már az nem
Igaz; mely szemtelen hazugság!

BECZKÓ.

Kérdezd zsebedet, mert a fejed nem volt
Már akkor a magadé. De vége már,
Légy békén asszonyom; ne taglázd a bolond
Tettét, nem illik az hozzád. Beszéld el
Inkább, mit álmodál az éjjel.
Én majd kifejtem azt.

BOLESZLÁV.

Hogy el akarná
Ő mellékezni a dolgot!

BECZKÓ.

Jobb is,
Mert a ki a bolonddal villong,
Maga az nagyobb bolond annál.

BOLESZLÁV.

Ki a vétkest megoltalmazza, az
Szenvedje annak büntetését.

BECZKÓ.

Jaj a galambnak ott, hol egy éhes
Holló törvényeket szab s teljesíti.
(A toronyban trombitálnak.)

DOBROCHNA.

Mi ez? ki jön?

BOLESZLÁV.

Mindjárt hozok hírt. *(Elmegyen.)*

DOBROCHNA *(Beczkóhoz).*

Beczkó! ez egyszer most bolondságod
Bélyege kiment, de máskor nem fog
Használni.

BECZKÓ *(enyelegve).*

Könnyü vétkes lenni ott,
Sőt még kivánatos, hol egy szép
Asszony a bíró, s a kegyelmet ily gyönyör
Ajaktól halljuk. Én egészen el vagyok
Ragadva.

DOBROCHNA.

Hasztalan hizelkedel,
Egy vajda hitvese nem szorúlt bolondja
Dicséretére.

BECZKÓ.

Megvallom, mi
Szerencsés emberek vagyunk,
De azt szeretném tudni, közöttünk
Mi a különbség?

DOBROCHNA.

Csörgő sapka, szolgaság —
Dicsőség, méltóság: ezek között,
Hiszem, választni nem nehéz.

BECZKÓ.

Igaz, Stibor komám nagy úr, jobbágyai
Legjobban érzik azt; dicső is
Lehetne, ha szép tehetségét király s hazánk
Javára fordítná; és méltán kérdem azt,
Hogy valjon a bolondság teszi-e az
Embert szerencséssé, avagy pedig
Csak a szerencse bolonddá. Asszonyom!
Ez a különbség, úgy vélem, közöttünk.

BOLESZLÁV *(visszajön).*

Hatalmas asszonyom! Szilkovszky
És Valdimir lengyel követ
Urak nagy társasággal váradhoz
Érkeztek és beszállni óhajtnak.

DOBROCHNA.

Vezesd be őket, örvendek látásokon.
(El akar menni, Dobrochna visszahívja.)
Boleszláv!

BOLESZLÁV.

Mit parancsol asszonyom?

DOBROCHNA.

Előbb zárd fel Beczkó kalodáját,
Aztán siess csak a vendég urakhoz.
(Boleszláv felzárja a kalodát.)

BOLESZLÁV.

Mivel rabunk elillantott, tehát
Magam se megyek ki a várból, míg
Uram megjön.

DOBROCHNA.

Maradj velem,
Míg visszatér Stibor. Menj a követ
Urakhoz; én is tüstént meg fogok
Jelenni. *(Boleszláv el.)*

BECZKÓ.

És te csak nem is
Örülsz, hogy a rab elszökött?

DOBROCHNA.

Mit szólasz?

BECZKÓ.

A ki ártatlan vérben
Gázol, ne várjon az nyugalmat
Szivének; ön keblébe mártja
Fulánkját.

DOBROCHNA.

Most ne ábrándozzál,
Hanem késziilj mulatni a vendégeket,
És inneplő ruhába öltözz fel. *(Elmegyen.)*

BECZKÓ *(egyedül).*

A régiek mezítlen képzelék
A szent igazságot magoknak és
Nem ok nélkül, mert szennyet az nem is
Szenved. Most tarka bodros öltözet
Ragyog testén s fejére csörgő sapkát
Tesznek, hogy a község nevesse azt,
A mit buzgón előbb imádott.
Sikos pályám, melyen járok, de nincs
Öröm, nincs minden jutalom nélkül;
Ha mindjárt a bolondnak oltárt nem
Emel a jövendő, még is kincseket
Szerezhet ő magának a jelenlét
Tölt tárházából és koszorút fonhat
Víg homlokára a szabadság
Örökké virító szép virágiból,
S az ember míg szabad — szerencsés!

(Elmegyen.)

HARMADIK JELENÉS.

Parasztszoba, lassanként sötétedik, villámlik és mennydörgés hallatik.

DEMETER *(egyedül, mély gondolatokba merülve).*

Kegyetlen volt Stibor szegény atyámhoz,
Irgalmatlan bánt véle, azt tagadni nem
Lehet; szintúgy tehát embertelen
Tettét, fertelmes vétkét megboszúlni
Illendő. Még is őt latorként meg-
Támadni és orozva meggyilkolni?
Nem — így nem! ily aláváló szándék
Az emberséggel meg nem egyezhet.
Nyilván elébe lépek és tettére
Őt visszaemlékeztetvén, öldöklő
Vasat döfök mellébe és feloldom
Azzal tett esküvésemet. Legyen
Tehát így; ő is veszszen el, ha mást
Mellette élni nem szenved. Tanúlja meg
Utolsó órájában, hogy mely
Mulandó a világi birtok és
Hatalom, ha tömlöczök mutatják
Egyedűl birását. Nem lehet Stibor
Ártalmas életét tovább sajnálni,
Mert minden perczenetje más ember
Romlása; veszszen el tehát díjában
Kegyetlen tettének. *(Ömledezve.)*
Nyugodt elmével
Ballagtam én egykor ekém szűk

Nyomában, véres szándékot kebelem
Nem táplált, gond és fájdalom nélkül
Éltem világomat s csendes örömök
Közt folytanak víg napjaim; hajlékom
Körében feltaláltam én minden
Reményimet s nem sóvárogtak túl ezen
Véres kivánatim. Most, most, gyámoltalan
Anyám lekötve tart, hugom szerencséjét
Elmémben forgatom; midőn kedves
Atyám kiontott vére szüntelen
Boszúra ostoroz. Mihez nyúljak?
Oh égi jóság! légy nekem vezérlőm
Ezen kétes pályán. *(A fergeteg növekedik.)*
Mely fergeteg!
Anyám és Gunda hol maradnak oly soká?

(Ki akar menni és egy szegen függő lándzsa szemébe tünik.)

Atyám lándzsája! Hah! pedig Stibor
Ajándékozta néki, hogy egy bőszűlt
Medvét elejtett véle a vadászaton.
Jól van, derék eszköz! használni foglak.

(Leveszi a szegről és azt forgatja.)

Te járd keresztül hát előbbi
Uradnak a szivét. Stibor! Stibor!
Imígy boszúlja meg magát a jó fiú!

NEGYEDIK JELENÉS.

Margit, Gunda, Rajnáld, Demeter.

GUNDA *(Rajnáldhoz).*

Maradj kérlek! hallgasd miként zúg
S ordít a fergeteg, maradj! alig
Hiszem, hogy ily kevés időd se volna
Nagy dolgaid miatt, melyet nálam
Tölthetnél. Szólj! hová s miért sietsz
Úgy én tőlem?

MARGIT.

Nem jó most járni
Keresztül a hegyen.

GUNDA.

Ha bajod esnék!

RAJNÁLD.

Holnap megint látlak, de engedj most
Mennem!

GUNDA.

Gonosz Rajnáld, mint kell esdeklenem,
Hogy nálam itt maradj.

RAJNÁLD *(félre).*

Ah mely nehéz
A tettetés! miért tart vissza engem egy
Bal környülállás a szabad vallástól!

(Gundához fordul.)

Nem, kedvesem, nem várnék unszolást,
Nem ingerlést az ittmaradásra, csak
Lehetne; vajha életem virágát
Hív karjaid között tölthetném,
S beteljesednének legfőbb kívánatim!
De hasztalan! még nem vagyok
Szabad magammal, még lekötve tart
Sorsom vas karja s egy hideg szokásnak
Lánczán kinosan vergődöm. Gunda! ez
Elég legyen, már több kinyíltságot
Ne várj hivedtől.

GUNDA.

Menj, nem tartalak!

RAJNÁLD (*indulattal Gundát öltöleli*).

Áldott lélek! ki hagyjon el téged?

GUNDA.

Ezt a komor bút képeden kívántam el-
Oszlatni, vagy tevéled érzeni
Súlyát.

RAJNÁLD.

Hát itt fogok maradni, míg
A fergeteg tart, és szerelmemnek jelét
Evvel nyújtom, tekintsd úgy, Gunda, ezt.

GUNDA.

Érzem jóvoltát.

MARGIT.

Mely hamar megváltozott
A szép idő; pedig mely tisztán kelt
A nap ma fel.

RAJNÁLD.

Példája a csalárd
Örömnek, mely váratlan eltünik,
S bájos mosolygását szilaj kinok
Váltják fel.

GUNDA.

És te azt tapasztalád?

RAJNÁLD.

Azt nem, kedves! de a szerencsében
Nem árt megismerkedni a sziv-
Epesztő sérelemmel is, hogy a bal-
Sorsnak csapásait könnyebben
Tűrhessük.

MARGIT.

Szólj! mi háborít, fiam?

RAJNÁLD (*ömledezve*).

Édes név! oh anyám, még egyszer ezt
A szép nevet!

GUNDA.

Szegény Rajnáld! hát nincs anyád?

RAJNÁLD.

Nincs már.

(*Magával küzködni látszik, végre erőt veszen és szabadabban beszél.*)

Elég erről! fáj nékem ez
A bús emlékezet, ma úgy is már
Nagy fájdalom talált, mert legdrágább
Barátomtól bucsúznom kelletett.
De, kedvesim! ne többet erről már.
(Villámlás, dörgés.)

GUNDA.

Mely szörnyű fergeteg! nem félsz Rajnáld?

RAJNÁLD.

Nem, kedvesem! zúgjon, morogjon a szélvész,
Forgassa, dúlja, rontsa a világot,
Míg karjaimban tarthatlak, míg
Dobogni érzem keblemen hív szívedet,
Addig nem rettegek dölyfös dühétől.

MARGIT *(Demeterhez).*

Fiam, Demeter! miért állsz úgy el-
Vonúlva tőlünk? mit jelent atyád
Lándzsája a kezedben?

RAJNÁLD.

Úgy látszik,
Barátom, mintha a háborgó
Ég képeden magát lerajzolná.

DEMETER.

Előtaláltad, Rajnáld! mint az ég
Most gyászol, úgy az én egész valómat is

Komor felleg borítja; nékem ez
A mái nap sanyarú emlékezet! *(Margithoz.)*
Anyám! az ég maga is gyászolja
Atyánk halálát.

MARGIT.

Oh miért említed őt!

GUNDA *(Rajnáldhoz).*

Rajnáld! ma épen egy esztendeje
Szegény atyánk halálának.

RAJNÁLD *(félre).*

Még azt is —
Atyám! oh mit miveltél!

DEMETER.

Ismered
Te a vajdát?

RAJNÁLD *(megszorúlva).*

Nagy Isten! mit tegyek? *(Habozva.)*
Én egyszer, gondolom, láttam Stibort,
Igen, úgy van, egyszer láttam őtet.

DEMETER.

Rajnáld! ő volt atyánknak gyilkosa!
A vajda áldozá fel kedves
Ebének jó atyánkat, és
Árváit a szükségnek prédáúl

Adá; de még ma ő is — Nem, nem,
Még hallgatok.

RAJNÁLD (*magát elfelejtve*).

Demeter! mit hallok? Oh!
Az Istenért mit forgatsz elmédben?

DEMETER.

Talán sajnálod őt? vigan —

RAJNÁLD.

Demeter!
Ne légy oly félelmes, nem értelek.

DEMETER.

Megértesz nem sokára, azt tudom.

(*Kivül lárma hallatik.*)

MARGIT.

Mely lárma! nem hallod, fiam? talán
Valamely útast a fergeteg meg-
Lepett s nálunk menedékhelyet keres.
A külső ajtókat bezártam én mind.

DEMETER.

Megnézem én mindjárt, ki van
Az ajtónál.

(*Jobban-jobban kopognak az ajtón és több-több szavak hallatnak.*)

VAJDA *(bekiált).*

Heh! nyissatok
Ajtót! hamar csak —

MARGIT.

Többen is vannak.

DEMETER.

Megyek már! *(kimegyen.)*

RAJNÁLD *(atyjának szavát hallván, nagy háborodásba jön, félre).*

Hah! atyám szózatja! mit
Tegyek? mely rettentő eset!
(Gundához fordúl, nagy szorúltságban.)
Oh Gunda! Gunda!

GUNDA.

Mit mivelsz? mi bajod?
Miért levél egyszerre oly halavány?

RAJNÁLD.

Oh kedvesem! ne gondolj rosszat én
Felőlem! oh ne ítélj balúl, ne, kedves!
De engem itt senki ne találjon,
Okom vagyon reá, valóban nagy
Okom. De csak ne is kérdezd,
Én itt tovább már nem maradhatok.
Hová! oh szólj! hová rejtőzzem el?

GUNDA *(félelemmel).*

Rajnáld!

MARGIT.

Ki nem mehetsz már! Jönnek ím!

RAJNÁLD.

Hah! elveszünk.

GUNDA.

Ezen páholyban itt
Elrejtheted magad, nem lát itt senki meg.
Jer, jer, maradj békével.
(Felnyit egy kis mellékajtót és Rajnáldot betolja.)

ÖTÖDIK JELENÉS.

Vajda, Demeter, Margit, Gunda.

DEMETER *(berohan).*

Nagy Isten! mely váratlan jelenés!
Anyám! anyám!

VAJDA *(fellép).*

Mit féltek tőlem úgy?

MARGIT *(a vajdát meglátván, összeborzad és Gundára borúl).*

Hah! oda vagyunk!

GUNDA *(megijedve).*

Boldogtalan
Eset!

VAJDA.

Mit féltek úgy? miért szaladtok?
Idétlen rettegés! Ki embere vagy?

DEMETER.

Bebek László földén lakunk!

VAJDA (*körülnéz*).

Mintlátom, házatok nem rossz karban vagyon;
Még ebben a völgyben nem is valék.
Szép táj!

DEMETER.

Uram! mi a kivánságod?

VAJDA.

Ismersz te engemet?

DEMETER (*magával küszködve*).

Nem — vagy még is — nem, nem.

VAJDA.

Gondoltam; mert egyébként tudnád azt,
Hogy én parancsolok. Mi a neved?

DEMETER.

Demeter nevem; de az nem érdekel,
Inkább mondd meg, mivel szolgálhatok?

VAJDA.

Adj széket. (*Demeter széket ad neki, leül.*)
Én vadászatomban

Hátráltatám, mert a nagy fergeteg
Elére; ím most nálatok keresek
Szállást.

DEMETER.

Tehát tüzet rakok, tudom
Szolgáid is megáztak.

VAJDA.

Nem szükség.

DEMETER.

Tehát csak száraz helyre kísérem
Őket. *(Ki akar menni.)*

VAJDA.

Hadd ázzanak, majd a nap meg-
Szárítja őket. Szólj, mióta laktok itt?

DEMETER.

Esztendeje csak, hogy itt lakunk. *(Félre.)*
Most tudja meg, kihez jött és ki
Vagyok.

VAJDA.

S honnan költöztetek
Ezen vidékre?

DEMETER.

Beczkóvárából, Stibor
Erdélyi vajda jószágából.

VAJDA.

Paraszt! honnan jövél?

MARGIT (*halkkal fiához*).

Fiam! fiam!
Mit szólasz! gondold meg kivel beszélsz!

DEMETER (*anyjához*).

Anyám! légy békén, tudja meg most,
A történet hová vezette.

VAJDA (*növekedő figyelemmel*).

S mi okból hagytad el Stibort?

DEMETER.

Kegyetlensége hajtott minket el.

VAJDA (*tűzre lobban*).

Hah! nékem ezt mered szemembe —
(*Színlett békével.*)
Nem, csak tovább, tovább! csak rajta!

MARGIT (*nagy szorultságban*).

Fiam! fiam! vesztünket eszközlöd.

VAJDA.

Beszéld el, a dolog miként volt.

DEMETER (*eltökélve*).

Hallgasd tehát —

GUNDA.

Bátyám! az Istenért!
Ne szólj!

MARGIT.

Fiam! Demeter! megállj! *(A vajdához fordúl.)*
Uram! ne hallgass rá; ne adj hitelt
Szavának!

VAJDA.

Félre.

MARGIT *(fájdalmasan).*

Oh fiam!

VAJDA.

Csak rajta, én kivánom tudni azt,
Sőt megparancsolom.

DEMETER.

Midőn Beczkóvár
Egészen elkészűlt, nagy számu
Urak Stiborhoz öszvegyűltenek
Egy pompás vendégségre. Már fejeik
Jól meg voltak melegedve, a midőn
Stibornak egy kedves kutyája
Urához sántán és ordítva bészaladt.
A vajda látván ezt, dühös méregre
Lobban s kedves kutyája megbántóját
Elébe hozni káromolva meg-
Parancsolá. A szolgák erre egy

Szegény parasztot hurczoltak
Elő, ki ősz hajára megesküdött,
Hogy készakarva nem cselekedte azt.
Húzzátok őt le, így kiált Stibor,
És verjetek reá száz pálczát!
A kész poroszlók erre őt meg-
Ragadták s a kemény itéletet
Stibor jelenlétében véghez is
Vitték. Akkor Dobrochna ott terem,
A vajda hitvese, és hideg
Vérrel még azt javaslá megbőszült
Urának, hogy ne töltenék az
Időt haszontalan, hanem vetnék le
Azt a parasztot a vár mély gödrébe.
Félholtan ismét megragadtatott
Az a szerencsétlen s hajánál fogva
A mélységhez hurczoltatott.
Ott még egyszer kezét felemelte és
Magának irgalmat, kegyelmet
Esdeklett. Hasztalan mutatta ősz
Fejét, könyekkel hasztalan
Említé árváit, de emberi
Érzés nem volt Stibor hyæna-
Szivében. — Arra felkiált az
Az ősz ember s homályba borúlt
Szemét az égre felveté s így szólott:
«Itéljen hát közöttünk a nagy és
Örök biró, kihez én most megyek; nem
Sokára meg kell néked is jelenned
Előtte s számot adni annyi sok

Kegyetlenségedről. Erőszakos
Halállal fogsz te is kimúlni,
És nemzetségedet magaddal
Örök feledékenységbe eltemetni.»
Ezt a nagy átkot küldvén gyilkosára
Levettetett az éktelen gödörbe
S csak a zúzott s tördelt csontjának
Csörgése és egy elhaló jajszó
Hatá meg a remegő és borzadó körül-
Állók fülét.

VAJDA *(hirtelen felkel).*

Elvégezted mesédet?

DEMETER.

Nem még egészen, a java hátra van,
Mert tudd meg azt, hogy én azon parasztnak
A fia vagyok, kit egy ebért Stibor
Oly rútul meggyilkoltatott;
Hogy én megesküdtem magamban
Atyám halálát megboszúlni,
Teljék bár életembe.

VAJDA.

Úgy? tudd meg
Tehát, hogy én Stibor vagyok! Hah! még
Te mersz boszút forralni ellenem?
Kikelni vélem? tettemet tagozni?
Jer hát ki vélem a viadalra! hadd
Tiporjalak, nyomorúlt, a porba! hozz

Fegyvert! harczolj velem, ha oly igen
Ohajtod véremet! jer, hozz fegyvert!

MARGIT.

Úristen, most segíts, fiam! fiam! mit
Miveltél? mely veszélyt hoztál fejünkre?

DEMETER.

Ne félj anyám! az Isten és a szent
Igazság vélünk van, nem rettegek
Mérges dühétől.

VAJDA.

Hozz fegyvert, mondom;
Mert ketté vágom éretlen fejed,
S velőddel a kutyáim hízlalom.
Hozz fegyvert, hozz tüstént!

DEMETER (*méltósággal*).

Nem, azt
Én nem teszem; mert úgy tekintelek
Mint útas embert, a ki oltalmat
Keres házamban a háborgó fergeteg
Ellen; nem, itt nem harczolok veled;
Mert szent előttem nemzetem
Szokása, és meg nem szegem soha
A házi barátságot; de kinn ha tégedet
Előtalállak, kinn, kinn a szabadban
Veled megmérkezem, s karom
Ámbár fegyvert forgatni nem tanúlt,

Öldöklő eszközét reád fel-
Emelvén fertelmes fejed körül forog
S első taszitását szivednek
Irányozza.

VAJDA.

Hah! együgyű félénk, most
Harczolj! — Nem, ily féreg kezemtől
Halált sem érdemel, nem, így le nem
Ereszkedem. *(Az ajtóhoz megy, kikiált.)*
Heh! szolgák! hol vagytok?
Szolgák!

MARGIT.

Nagy Isten! elveszünk.

GUNDA *(az anyjához húzza magát).*

Anyám! anyám! *(Villámlás, csattogás.)*

DEMETER.

Hallod csattogni, zúgni
A villámot? hallgasd az ég szavát,
Ember! te el vagy kárhoztatva.

VAJDA.

S ha itt ezer villámok hullanának, ha
Mindjárt az ég közben vetné magát
És értetek bünhödnék, már többé
Ki nem menekszel büntető kezemből.
Többé ne várj kegyelmet. Szolgák!
Heh szolgák!

HATODIK JELENÉS.

Több szolgák berohannak, *az előbbiek.*

VAJDA *(a szolgákhoz).*

Ezt kötözzétek meg itt!
(A szolgák meg akarják ragadni Demetert.)

DEMETER *(lándzsáját felemeli).*

Hah! vissza tőlem! ki csak élni
Akar, ne nyúljon hozzám!
(A vajdához fordúl, nagy megvetéssel.)
És te köz-
Lator! más birtokában ezt mered
Cselekedni! itt te nem parancsolsz,
Én már nem a te jobbágyod vagyok.
Ezen tetted nyilván mutatja
Alacsonyságát lelkednek. Ördög!
Távozz el innen! úgy is átok
Jelenléted.

VAJDA *(a szolgákhoz).*

Ragadjátok meg őt!
Aztán gyujtsátok fel fejökre
Gunyhójokat, ha már a villám azt
Kíméli. Itt romoljék el
Az egész fajt.
(Szolgák Demetert körülveszik, egynéhányan kimennek.)

DEMETER.

Vissza! félre!

MARGIT *(a vajda lábaihoz esik.)*

Oh uram!
Uram! kegyelmezz, irgalmazz.

GUNDA.

Uram! nagylelküségedet
Igényzem, oh felejtsd el a mit
Előbb hallottál, szánd meg ügyünket!

VAJDA *(keményen a szolgákhoz).*

Heh szolgák! mit parancsoltam?
Fogjátok meg, vezessétek váramba,
Raboljátok ki házokat.
(Szolgák Demetert megtámadják, az velök küszködik.)

DEMETER.

Nem! így ti el nem visztek engemet,
Inkább itt meghalok.

VAJDA.

Csak rajta.

MARGIT.

Uram! legyen már ennyi ínség
Elég, ne hozz kétségbe.

VAJDA *(eltaszítja magától).*

Porba véletek.

HETEDIK JELENÉS.

Rajnáld és az előbbiek.

RAJNÁLD *(a mellékajtón kirohan és magát az atyja lábaihoz veti).*
Atyám! Atyám!

VAJDA.
Mi ez, te vagy Rajnáld?
Fiam! hogy jösz ide?

RAJNÁLD.
Oh atyám!

GUNDA.
Rajnáld! Rajnáld! nagy Isten, a fia!
E szörnyeteg magzatja! oh mely kín!
Repedj meg szív! te ezt szeretted.
(Az anyja karjába dűl.)

VAJDA.
Gyermek! mit játszol itten? mely történet
Hozott e helyre?

RAJNÁLD.
Mindent, mindent
Híven megvallok, csak Demetert ereszd
Szabaddá, őt, legjobb barátomat.

VAJDA *(mérgesen nevet).*
Haha! egy paraszt legjobb barátod!
Segítek én azon. *(Szolgákhoz.)*
Szolgák! el véle!

RAJNÁLD.

Nem, én nem engedem megfogni őt.
Atyám! ne kényszeríts a nagyra.

VAJDA.

Gyermek, te még ellenkezel! rettegj
Atyád haragjától.

RAJNÁLD.

Jövendő életem
Függ most ezen pillantaton.
Atyám! a természet szavának engedj,
Hallgasd meg ártatlan vallását.
(Gundát hozzá vezeti, ki rettegve elfordúl.)
Nézd ezt a mennyei szépséget, mely
Rettegve most tetőled elfordúl.
Nézd ebben egyetlen fiadnak
Minden szerencséjét, minden reményét.
Tekints szemébe és valld meg, hogy
Szerelmemet nem kárhoztadhatod
Ezt a gyönyörű virágot keblemen
Élesztém s életem mivoltját
Csak ő választja és birása
Intézi.

VAJDA.

Félre!

RAJNÁLD.

Néked is, tudom,
Mosolygott egykor a szerencse

És kebledet megnyitá a bájos
Szerelemnek; te is vallottad
Egykor hatalmát és édes
Malasztját. Oh ezen szent perczenetre
Emlékeztetlek vissza, erre kérlek:
Kiméld ezen szegényeket!

VAJDA.

Elég! vagy tán adós maradtál néki
A kényekért, a melyeket karjában
Töltöttél?

RAJNÁLD *(öszveborzadva).*

Hah! atyám!

GUNDA *(magán kivül kiszökik Rajnáld karjaiból).*

Oh! égi irgalom!
Végy, végy magadhoz! *(Elesik.)*
Meghalok!

RAJNÁLD *(szörnyű háborodásban).*

Hah ördög! öntsd az én keblembe mérgedet!
Ereszd belém gyilkos fulánkodat,
Csak ezt a tiszta lelket kíméld,
Ne mocskold átkozott nyelveddel!
(Gundát ápolgatja.)
Oh Gunda! Gunda! térj magadhoz!

VAJDA.

Haha! ez valóban szép mulatság.

MARGIT *(Gundára borúl).*

Kedves leányom! oh ne hagyj el!

RAJNÁLD.

Itt fekszik! megnémúlt! a fájdalom
Letörte, öszvezúzta ártatlan
Szivét. *(Nagy fájdalommal.)*
És ennek én, én csak magam vagyok
Oka!

DEMETER.

Rajnáld! oh Rajnáld, te így
Megcsaltál, ez fáj, fáj.

VAJDA *(szolgákhoz).*

Még most is
Tehetetlen álltok? Meddig várakozzam?
(A szolgák Demetert megragadják, ki magát tovább nem védelmezi.)

DEMETER *(a vajdához).*

Rettegj pokol szülöttje, néked is
Eljön végső órád!

RAJNÁLD *(Demetert kiragadja a szolgák kezéből).*

Nem, én nem engedem
Megfogni őtet, életemmel védem.
(Egyik szolgának a kardját kirántja.)

VAJDA.

Gyermek! ne mozdulj, mert különben lánczra
Veretlek téged is. Távozz tüstént!

RAJNÁLD.

Atyám! ezt a vasat döföm mellembe!

VAJDA.

Csak rajta, veszsz inkább. *(A szolgákhoz.)*
Fogjátok el,
Mind a kettőt kötözzétek meg.

RAJNÁLD.

Jer hát velem ki a viadalra!
Jer hát, ha az vagy, a minek magadat
Tartod. Jer, a fegyver tegyen közöttünk
Igazságot.

VAJDA.

Gyermek! hol vetted ezt
A bátorságot? Jól van, meglátom, karod
Elég erős-e nékem ellent állni.
(Maga megfogja Rajnáldot, a ki megdermedve áll.)
Hah gyermek! hol marad vitézséged?
(Szolgákhoz.)
Vigyétek el mind a kettőt.

DEMETER.

Rajnáld!
Ez fáj, fáj!

RAJNÁLD.

Oh Gunda! Gunda! Isten véled.
(Elvezettetnek.)

MARGIT.

Fiam! fiam! Rajnáld! — Nagy Isten, ezt,
Te ezt engedheted? hol a villámod?
Uram kegyelmezz! Oh hiszen mi is,
Habár szegények, mégis emberek vagyunk.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Egy szolga és az előbbiek.

SZOLGA *(sietve).*

Már ég a ház, Uram! siessünk.

VAJDA.

Ti veszszetek itt házatokban. *(Szolgák rabolnak.)*

MARGIT *(a vajda térdét általfogja).*

Uram! ne hagyj kétségbe esni.

VAJDA.

Veszsz! úgy is nem kár éltedért!
(Az ajtóhoz megy, a láng becsap az ablakon.)

MARGIT.

Uram! hah! ez sok, Istenem!
Így elhagytál!

VAJDA.

Kérd, tán segít rajtad!

(A kérő Margitot eltaszítja és az ajtót reá zárja.

MARGIT *(magán kivül).*

Nagy Isten, oh minek teremtettél,
Ha így kell elvégeznem éltemet?
Mit, oh mit vétettem?

(Tétováz, az ajtót feszegeti, az ablakhoz megyen, a láng visszaijeszti. Gundát megrázza.)

Leányom! Gunda!
Meghalt! meghalt! és én még élek itt!

(A tűz mindig nevekedik, szél zúg, az ég csattog, Margit mindenfelé szaladgál, végre kétségbe esve Gunda mellé lerogy.)

Zúgj! zúgj! oh ég, fordítsd világodat
Nagy sírhalommá, zúzd porrá az emberek
Vonagló szíveit! hogy szűnjenek
Érezni! ordítsd fel setét
Mélyéből a boszú öldöklő angyalát
S küldd gyilkosomra. Hah! a tűz
Éget, rágódik testemen —
Mely fájdalom! Nagy Isten! elveszek.

(Gunda mellé esik; a tűz ropog, gerendák hullanak, az egész ház lángba mén, a kárpit lassan lefordúl.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Stibor várában.

Vajda, *Dobrochna*, *Szilkovszky*, *Valdimir*, *Beczkó*, *Keledy*, több magyar és lengyel *urak és szolgák*.

VAJDA.

Még egyszer kedves földiim! köszöntlek
Váramban; az legfőbb kivánágom,
Hogy tartósabb legyen szerencsém
Hozzátok.

DOBROCHNA.

Im férjem helyettem is
Szólott; s csak annyival különböz
Örömem, hogy nékem elsőben vala
Szerencsém érdemes személytekhez.

BECZKÓ.

Mivel komám és asszonyom oly igen
Örvendenek, nekem pedig bolondnak
Örülnöm kell, tehát örvendek én is;
S alig tudom számat mennyire tátsam fel
Kürtölni ezt a nagy szerencsét.

SZILKOVSZKY.

Teljes hálával veszszük szívességedet
S köszönjük nemzetünk nevében.

VALDIMIR.

A hír sok szépet és jót hordozott
Felőled és váradnak ékiről,
De a való felmúlja a képzeltet.

BECZKÓ.

A ki házat vesz s a festékre néz,
Az megcsalatkozik, s magára
Vessen, ha váratlan reája omlik.
Mi a hírt illeti, kétes az; ne higyj
Oly könnyen csácsogó szavának; mert
Mióta a gyarló ember egyedül
Az aranyt imádja, a hir is csak
Úgy trombitál a mint fizetnek.

VAJDA.

Hogy folynak otthon a dolgok?
Mi újság Lengyelországban?

SZILKOVSZKY.

Nem sok jó, mert bennünket a török
Fenyeget, hazánk veszély között forog.

VALDIMIR.

A békesség malasztját nem soká
Érezhetők; ismét fegyvert kell
Ragadnunk.

VAJDA.

Hogy békét nyerhessetek,
Erőt erővel kell gátolni.

SZILKOVSZKY.

Azon vagyunk, de a dicső magyar
Királyt óhajtanók frigyünkbe,
Hogy annál hathatósabb lenne
Feltételünk; ha ő vitéz hadával
Segít bennünket, akkor nem
Árthat nekünk az ellenség.

VALDIMIR.

Az első harcz tanítsa meg
Azt a pogányt, ki szép hazánk után vágy,
Hogy a lengyel kész halni minden
Időben a hazáért.

VAJDA.

Ezt meg-
Mutatni a török nyújt alkalmat.

SZILKOVSZKY.

Ezen szempontból szinte óhajtjuk
A háborút.

VAJDA.

Szeresse bárki
A békességet, én mindenkor
A háborúval tartok; mert csak ott
Látszik ki a valódi férfiúi
Érdem s tehetség; az legbizonyosb
És csalhatatlan próbaköve a szivnek,
Melyben magáért áll az ember és

Nevét a csillagokra tűzheti.
Egy nyert diadal felmúlja a világ
Minden boldogságát.

VALDIMIR.

Nehéz is a bátor
Léleknek, mely örök dicsőség
Után vágy, elvonúlni a nyugalom
S a csendes élet fénytelen körébe.

BECZKÓ.

Jobb is halászni a zavaros vízben.

DOBROCHNA.

Én is, ha engedné gyengébb nemem,
Leginkább véres háborút, csatákat
Ohajtanék; nem érzi ott az ember
Az élet annyi hiányait; mert
Egész valója karja közt forog.
Valóban én a férfiúra többször
Irígy szemmel tekintek, mert csak ő
Tarthatja e földön magát szabadnak.

SZILKOVSZKY.

Míg egy szépnek kész rabjává leszen,
Önkényt lemond minden szabadságáról.

VALDIMIR.

Meghódol a bájos szerelemnek.

BECZKÓ.

Morog aztán a mi előbb pengett,
S csikorog, a mi oly szépen zengett.

MÁSODIK JELENÉS.

Rajnáld és az előbbiek.

RAJNÁLD *(szomorúan, lehajtott fővel, egészen magába merülve fellép, atyját meglátván öszveborzad.)*

Hah! *(Elfordúl.)*

VAJDA.

Rajnáld! mit parancsolék, hogy mersz
Előttem megjelenni? távozz!

DOBROCHNA.

Stibor! maradj nyugodt. *(A követekhez fordúl.)*
Urak! méltó
S szivbéli fájdalommal kénytetem
Egyetlen egy szerencsétlen fiamra
Mutatni; itt áll a szegény, de ő
Beteg, nagyon beteg.

VAJDA.

Valóban
Sajnálkozásra méltó a szegény. *(Kegyesen.)*
Fiam Rajnáld!

RAJNÁLD.

Hah! félre, félre
Gyilkos! véres kezedet ne nyújtsd felém;
Halál és fertelem jelenléted,
Minden tekinteted sértő s mérget
Ereszt a szív mélyébe, mely az élet
Gyökerén rágódik, míg le nem szakasztja.
Nézd, nézd mint égnek lassanként, miként
Szenvednek; oh nézd a tűzláng mint öszvecsap
Fejökön, mint nyalja testöket, miként
Csalogatja a lelket ki házából!
Nézd a husok miként barnúl, vérök
Mint sustorog — még egy sohajtás —
Nagy Isten! átok az! hah! félre, félre!
(Képét eltakarja.)

SZILKOVSZKY.

Mely képzelmek! mely félelmes háborgás!
Valóban ez keserves állapot.
Stibor! sajnálnom kell szerencsétlen
Fiadat.

VALDIMIR.

Mi történt, hogy szegénynek
Elméje ily zavarba jött? talán
Valamely titkos bú forgatá ki őt
Előbbi voltából.

DOBROCHNA.

Kis kábulás,
De semmi, nem lesz tartandó.
Ismét magától elmulik.

VAJDA.

Dobrochna kedvesem! vezesd követ
Urakat, tisztelt barátimat,
A fegyveres tárházba s onnan fel
A nagy ebédlő szobába; én addig
Fiamat lecsendesítem és
Megnyugtatom.

DOBROCHNA *(a követekhez).*

Tessék tehát. *(Elmentében titkon Stiborhoz.)*
Ez a jutalma vak szerelmednek,
Ily szégyent hoz fejedre ten fiad. *(A követekhez.)*
Urak! ha tetszik.

SZILKOVSZKY.

Mint parancsolod.

VAJDA.

Nem késem; tüstént meg fogok jelenni.
(Dobrochna, Szilkovszky, Valdimir és a többi vendégek elmennek.)

BECZKÓ.

Én mit tegyek! bár csak már egy okos
Emberre botlanám, mert itt akárhová
Nézek, magam mását látom.

VAJDA *(Beczkóhoz).*

Siess
Mulatni a vendégeket, nehogy

Elúnják váramban magokat,
Menj! itt reád nincs szükségem tovább.

BECZKÓ.

Mulatni ám, de kedv nélkül, az annyit
Tesz, mint vásárra menni pénz
Nélkül. Komám! te más tinóján
Szántasz; barázdád görbe lesz. *(Elmegyen.)*

VAJDA *(Rajnáldhoz)*.

Rajnáld, utolszor mondom azt, hogy én
Ily gyengeségeket nem szenvedek.
Ha még fiam kivánsz tovább is
Maradni, hát azt a sok hasztalan
Busongást és siránkozást vesd
Ki elmédből; különben nem vagy érdemes
Nevemre.

RAJNÁLD.

Vedd el bátran nevedet
Tőlem, vedd el; mert úgy is átokkal
Vagyon tetézve s megvetve
Említi, borzadozva hallja azt
Mindenkor a jövendő. Vedd el, oh
Vedd el, tisztíts meg engemet
Azon mocsoktól, mely nevedhez
Ragadt.

VAJDA *(dorgálva)*.

Rajnáld!

RAJNÁLD.

Miért kimélsz, kegyetlen?
Ölj meg, ha őt megölted, életemnek
Szépét, javát, malasztját; ölj meg,
Döfd kardodat fiadnak zajló
Mellébe s azzal elvégzed remek
Munkádat. Én lemondok úgy is
Mindenről; válaszsz más fiat
Magadnak, a ki szívedet jobban
Megérti s még talán szerethet.
Az én fiúi szívem megszűnt
Irántad verni Gunda életével.
Kegyetlen, szólj! mit, oh mit vétettek
A két ártatlanok, hogy oly fertelmes
Halálnak áldoztad fel őket?

VAJDA.

Te még számot mersz kérni tőlem?
Gyermek! váramban két bolondot meg
Nem szenvedek. Vigyázz! ne ingerelj
Haragra.

RAJNÁLD.

Nékem a kegyelmed annyi már
Mint haragod. A természet édes
Szózatja nem hat már szivembe, ten-
Magad feltörted szentségét s erőszakos
Kézzel kiraboltad azt.

VAJDA.

Meglátom
Meddig makacskodol! még van módom

Egy elfajúlt megromlott gyermeket
Zablában tartanom ; fogadom, meg-
Érzed hatalmamat. *(A hátul álló szolgákhoz.)*
Ti fogtok rá
Vigyázni, hogy hirem nélkül szobáját
Ne hagyja el. *(Rajnáldhoz.)*
Távozz ! ott a magányban
Zokoghatod kedves barátodat.

RAJNÁLD.

Megyek, de árván !

VAJDA.

Hah ! lemondasz
Atyádról ? jól van ; hát kemény urad
Leszek.

RAJNÁLD.

Mivelj a mint tetszik ; mindenre kész
Vagyok. Elszakadt a rózsaláncz,
Mely e földhöz csatolt, e nagy világ
Egy sírhalommá vála, jót többé
Nem is reménylek már. Letört az erős
Zár, éltem tartalékja s véle
Létem virága.

VAJDA.

Menj ! távozz szememből !

RAJNÁLD.

Atyám ! atyám ! *(Nagy érzeménynyel atyjára borúl.)*
Miért nem ismersz

Szebb éleményt mint a vérnek
Füstölgő árjait, melynek tolongó
Özönébe még utóbb is el kell
Merülnöd, oh miért nem kérhetem
Atyai áldásodat? hogy azzal
Könnyülve csendes békében várhatnám
Eloszlásomnak nyugtató óráját!

VAJDA.

Hagyj el! nem örvendeztet látásod.

RAJNÁLD.

Atyám! Isten veled! légy boldog.
(Elmegyen, a szolgák követik.)

VAJDA *(egyedül).*

Csinos volt a leány, az ifjunak
Tetszett; ez oly közönséges dolog,
Megfontolást sem érdemel.
De atyjáról lemondani, az sok!
Engem, ki őt hiven szerettem, egy
Parasztleányért megtagadni, az
Sok; büntetést az méltán érdemel.
Rajnáld! te mély sebet vágtál szivembe,
De mind ennek magam vagyok
Oka, csak magam hibáztam; mért biztam
Nevelését egy ábrándozóra, ki
Elbirbitéle minden férfiságot
Fogékony lelkéből. Ördög pokol!
Ő inkább veszszen el, de ne sirjon.
(Gondolkodva.)

Nyugodt, szerencsés voltam én eddig,
Dicsőség, méltóság fő pontját
Elértem; én Stibor, egy király
Kedveltje, nem tartok különbet
Nálam az egész országban, és
Egyetlen egy fiam szerencsémet
Lerontaná! Nem, ezt nem engedem,
Ha mindjárt őt el kell is vesztenem.
Hah! mely undok kép kísért, mely
Rút gondolat tenyészik elmémben!
Ha az beteljesednék, a mit
Az a paraszt végső óráján
Jövendőlt, hogy fiammal el-
Temettetik nemzetségem leg-
Utolsó magva — nem, csak a haláltól
Való félelem és boszuállás
Vezette nyelvét — egy idétlen átok!
Nevetni szokta azt mindenkor
A józan ész — De még is! — Eh! mely gyáva
Okoskodás. *(Trombita harsog.)*
Ki jön megint?

HARMADIK JELENÉS.

Egy szolga és a vajda.

SZOLGA.

Uram! vendégek érkeztek
A szomszédból.

VAJDA.

Vezesd fel őket.

SZOLGA.

Jól vagyon.

(El akar menni.)

VAJDA.

Megállj! a mint emlékezem, ma reggel
Te is a vadászaton valál.

SZOLGA.

Igen.

VAJDA.

Nem hallottad, megjöttek-e
Szolgáim azzal a paraszttal, kit
Váramba hozni megparancsoltam?

SZOLGA.

Nem még; de mindjárt itt kell lenniök,
Hárman talán csak birnak véle.

VAJDA.

Add tüstént
Tudtomra érkezésöket. Fedél
Alá se jöjön az; hanem apját
Kövesse.

SZOLGA.

A huga s az anyja meg-
Égtek szerencsésen: sok átkot is

Küldött fejedre a szegény asszony,
Hajam felállott a midőn hallám.

VAJDA.

Ki kérdezé azt tőled? menj dolgodra.

SZOLGA *(elmegyen).*

VAJDA *(egyedül; nagy hallgatás után).*

Átok — mindig csak átok! mást nem is
Hallok — De mit tünődöm én azon?
Az átok is szó, puszta szó, mint
Az áldás gyengeség szülöttje,
S a megszorúlt kebelnek végső
Dagálya, végső bünhödése; csak
A köz lélek keres benn' értelmet
S együgyű elmével fél és örül
Mindennek. — Még is — nem — De még is
Ha volna felettünk, a ki azt
Meghallgatná! ki tetteinket
Birói latra vetné! — Haha! mely ájtatos
Álom, gyarló eszmélkedés, melyet
Egy kábúlt elme koholt utolsó
Szükségben és a képzelet,
Ez a velő kész majma, formát
Alkot reá és gőz bábjával a szivet
Csalogatja. Nem, mi a sors elvetett
Gyermekei vagyunk: a bölcs, mint a bolond
Egy pályán tántorog, csak azzal
Különbözünk, hogy egyik úr,

A másik szolga, mint a történet
Játéka és az élet hömpölygő
Koczkája esik; nincs a ki túl is
Velünk vesződnék; s itt a kard tesz
Igazságot. Ki mer határ közé
Szorítni engemet, ki számot kérni
Tettemről? úr vagyok s ki ellenem
Vét, veszszen el. De még is — *(Muzsika hallatik.)*
Hah!
Vigadnak már vendégeim,
A borral tölt pohár tajtékzik; s én
Itt a jövendőről aggódom, a szük elme
Vont láthatárán túl a képzelet
Üres látványát fontolom, és az alatt
A szebb jelenlét nyájas öröme elillant.
Félre tehát gyáva okoskodás!
Bort! bort! az felvídámit és minden
Kétséget, gondot elfelejtet. *(Elmegyen.)*

NEGYEDIK JELENÉS.

Kert, jobbról egy forrás csörgedez körűlvéve sűrű bokroktól, hátul Beczkóvár, melynek kapujához kivágott út vezet, a vár szélén egy meredek bércz látszik.

Demeter, Gergely.

GERGELY.

Itt vagy tehát a vár körültében; tovább
Én nem megyek, már most mivelj kényed szerint.
De ha még találsz mentséget, oh

Térj vissza énvelem, jer, add fel gyilkos
Szándékodat.

DEMETER.

Nem, itt ezen hyæna-
Fészekben elvégzem pályámat. Itt ölök,
Vagy én ölettetem: hagyj el tehát,
Nehogy te is belé keveredjél.

GERGELY.

Megyek; mert úgy is csak kinos halálra
Mennék Stiborhoz, minthogy lánczodat
Feloldozám.

DEMETER.

Jó ember, éltemet
Sajnáltad; és én semmivel meg nem
Hálálhatom jóvoltodat.

GERGELY.

Atyád barátom volt, segített rajtam is —
Elég erről, csak jer, siess ezen
Vidékből, míg a vajda észre nem vesz.

DEMETER.

Hol vannak társaid, kik engem
Vezettek?

GERGELY.

Más urat keresnek ők.
A dolgos ember mindenkor talál
Kenyérre; jer, te is távozzál innen.

DEMETER.

Haszontalan késztetsz, én maradok és
Elvárom a leendőt. Mindentől
Megfosztva, a mit csak szerettem,
Az élet már nem is kedveltet.
Te menj barátom s légy szerencsés.

GERGELY.

Nehéz az elválás, Demeter!
Ne légy gyilkos, ne terheld lelkedet
Ily nagy vétekkel; inkább halj meg és
Az ég urára bízd a büntetést,
Mely a gonosztól nem marad el soha.

DEMETER.

Légy boldog.

GERGELY.

Nem jősz hát? Isten veled.
(Elmegyen.)

DEMETER *(egyedül).*

Stibor! vess hát számot magaddal, el-
Jött végső órád, nem dühödöl többé.
Mint rettegek! vérem szorúl
Ereimben, lelkem csüggedez s borzad
Ezen pillantattól; pedig
Ily gyilkosság vétek csak nem lehet,
Mert nem méltatlan szenvedély
Késztet, hanem a letiport emberiség

Én általam boszúlja meg magát. *(Gondolkodva.)*
De fegyverem nincs. Ah! elég
Egy száraz ág is a halálnak. *(Ágat tör a fáról.)*
Így! most jöjön Stibor, vagy én, vagy ő!
(Lárma; dob, trombita harsog.)
Miként vigadnak ott fent, mint
Dobzódnak: ez haszontalan
Éltöknek minden foglalatja; s hány
Szegény ember fáradságát azok
Ily könnyen tékozolják és a szenvedők,
Sínlők kiáltását örömrobajjal,
Ünneplő zajjal elnyomják. — Ki jön? —
A vajda! Most, erő, ne hagyj el. *(Félre vonúl.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Vajda, *Beczkó* és egy *szolga* a várból jönnek le.

VAJDA.

Bolond, nevess ki jól! miért nem
Nevetsz?

BECZKÓ.

Parancsra nem nevet a bolond.
Kérd a vendégeket, talán azok
Felfújt gyomorral hamarább megteszik.

VAJDA.

Szólj! nemde gyáva képzetek
Azok, melyek fejembe ötlöttek,
És azt zavarják, égetik.

BECZKÓ.

Komám! keveset siettél; egy pohár
A másikat hajtá, hamar munkálkodik
Igy a bor lelke.

VAJDA.

A fiam
Okozta, hogy ily erőt hatalmat vett
Rajtam az elmélkedés, azért porrá töröm.
Heh szolga! hozz bort, hadd tompúljon a lélek.

(Melléhez nyúl.)

Bolond, itt, itt szorongat engemet,
Bolond! tudod miért? Te okos, tanult
Ember vagy, add okát.

BECZKÓ.

Felelnek tetteid;
Ki mint főz, úgy eszik. Vadócz után
Buzát ne várj.

VAJDA.

Tudós ember,
Szólj! nemde ily bolond költötte azt,
Hogy lelkiismeret vagyon, hahaha!
Nevetnem kell az ily ábrándozásokat.
Az élet s a halál urától
Ki merne számot kérni?

BECZKÓ.

Így tehát
Az életnek parancsolsz, nem kivánsz
Meghalni.

VAJDA.

Halni, halni. Hah! bolond!
Valld meg, ki súgta ezt a szót füledbe,
Szólj — halni? nemde így mondád? bolond,
Vigyázz magadra.

BECZKÓ.

Hát félsz a haláltól?
Te, egy vitéz!

VAJDA.

Beczkó! kirántom nyelvedet
Ha még egyszer halált említesz.
Ki mondja azt, hogy a haláltól rettegek?
Én férfiú vagyok, nem ismerek
Efféle gyengeséget; érted? én
Nem félek semmitől! Bort hozz! bort!

BECZKÓ.

Jer hát a várba fel.

VAJDA.

Nem, lángol a fejem
A forrás mellett a bokrok hüsében
Lenyugszom, nagy volt a hévség ma, ott
Magam kialszom, fel ne költsetek.
(A bokrok közé megy és lefekszik.)

SZOLGA.

Urunkat így nem láttam én soha.

BECZKÓ.

Ki mint köt úgy old, így jár a világ.

SZOLGA.

Igen hozzá látott, elalszik most, tudom.
Én visszatérek, semmi dolgom itt.
(Felmegy a várba.)

BECZKÓ *(egyedül.)*

Magam vagyok; mely jól esik
Az ily bolondnak s a nagy úrnak
Némelykor a magány, ha elvonúlva
A nagy világnak ízetlen zajától,
S hideg szívfásitó mulatságától
Egy csendes és szabad pillantatot
Nyerhet, melyben az életnek külső terheit
És a szokás szorító lánczait
Elvetvén, édesb éleményt talál
Keblében és magának élhet.
(Sapkáját félre teszi.)
Komám alszik, hát félre most veled,
Fejemet csak akkor fedd, midőn
Okosnak a bolond parancsol,
Vagy a bolond az okost vezérli.

HATODIK JELENÉS.

Demeter, Beczkó.

DEMETER *(a sűrűből előjön, magában).*

Alszik, megvárom míg felébred;
Az álmat meg nem gyilkolom,
Hogy készületlen el ne hagyja e
Világot. Végső órájában ő
Talán keresztűlfutja életét
És töredelmes szívvel megbánván tetteit,
Irgalmat nyerhet.

BEECZKÓ.

Földi! mit
Akarsz te itt?

DEMETER.

Ki vagy?

BEECZKÓ.

Nem ismersz?
Pedig te is hozzám hasonló vagy,
Azaz bolond.

DEMETER.

Nem értelek.

BEECZKÓ.

Felel ruhám, csörög sapkám,
Világ hazám, föld a tanyám;
Több kell még?

DEMETER.

Menj innen jó ember; itt
Veszedelmes lenni, a halál közel van.

BECZKÓ.

Gyilkos eszköz van kezedben,
Boszuállás a szivedben,
Emésztő tűz ég szemedben,
De kevés ész a fejedben;
Mert akkor te meggondolnád,
Hogy a mit a szem jónak lát,
Békét az nem mindenkor ád,
Sőt bubánatot tetéz rád.

DEMETER.

Különös ember! ki vagy?

BECZKÓ.

Hol semmi, hol
Sok, egy bolond.

DEMETER.

Hagyj el, mert késő lesz utóbb.

BECZKÓ.

Térj vissza hajlékodba.

DEMETER.

Elégett.

BECZKÓ.

Szüleidhez.

DEMETER.

Meghaltak, megölettek ők.

BECZKÓ.

Magadhoz.

DEMETER.

Éltem a boszúnak szentelém.
Attól nem állok el, míg csak karomat
Emelhetem.

BECZKÓ.

Dühösnek a tanács,
Bolondnak a szép szó nem használ. Jer,
Ülj mellém, míg Stibor komám alszik,
Egyet regélek; jer s tanúlj észszel,
Nem fegyverrel könnyíteni sorsodon.

DEMETER.

Szavad ne kíméld, tán Stibor felébred.

BECZKÓ.

Zokogva egy szegény árva
Búcsút mondott honjának,
Nem tűrhetvén üldözését
Irgalmatlan urának;
Elszakadva mindazoktól,
A kiket csak szeretett,
Könnyü terhhel, szép reménynyel
A külföldre sietett.

Ott messze jobb sorsra talál —
Balgatag úgy vélte ő,
Onnan édesb tekintettel
Mosolygott a jövendő.
De soha meg nem érhettek
Ájtatos reményei,
Valóságot nem nyerhettek
Arany feltételei.
Sokat járt s kélt, de mindenhol
Zárt szivekre talált csak;
Itt is, ott is az emberek
Egymáshoz hasonlottak.
Hidegen elutasíták
Nem gondolván ügyével;
S a szegény fáradt vándorlót
Egy hajlék se vette fel.
Semmi munka, se fáradság
Jobb időt nem szülhetett,
Se hűsége, se szorgalma
Jutalmat nem nyerhetett
Így elhagyva a világtól
Tépelődött, szenvedett,
Ínségének, fájdalmának
Már-már áldozatja lett;
Hogy őtet egy öreg lantos
Társának elfogadá
És a tudatlant atyai
Szorgalommal oktatá.
A lét setét rejtekébe
Lassanként bévezeté,

A világot s embereket
Véle megismérteté.
A bölcsnek mint kell az embert
S míveit megitélni,
A szerencse változásit
Minő pontból szemlélni,
A jelenlét virágáról
Mint lehet mézet szedni,
S a halandók gyarlóságit
Szabad partról nevetni.
Kiforgatva így az ífju
A régi valójából,
Nedves szemmel elköltözött
Tisztelt tanítójától;
Ismeretlen visszasiet
Szeretett hazájába,
S megint előbbi urának
Beáll szolgálatjába.
(Sapkáját felteszi.)
Most ő úr, mert senkit sem fél,
Igazságot vall szája,
Jót tesz, hol tehet s így boldog,
Ámbár csörög sapkája.
Te is add fel szándékodat,
Ne légy magad birája,
S utóbb csendes árnyékot ad
A nyugalom pálmája.
(Elmegyen s a kapu előtt a vidéket szemléli.)

DEMETER *(egyedül).*

Nem, el vagyok tökélve: ő vagy én!
Mely félelem borzasztja szívemet!
Mint rettegek! *(Elragadtatva.)*
Nagy Isten! Oh mit
Érezhet a gonosztevő, ha
Felálló hajjal a halál torkát
Szemléli? oh mit érezhet,
Ha a mulandóságnak ajtaja
Megnyílik, és a nagy biró kezében
A bűn mértéke már hanyatlik — oh
Mennyei igazság! el ne hagyj ezen
Szükségemben. Te légy segédem!

HETEDIK JELENÉS.

Dobrochna, Szilkovszky, Valdimir, Boleszlár, Keledy, több vendégek, szolgák, a várkapun kijönnek és a hegyen megállnak; *az előbbiek.*

SZILKOVSZKY.

Gyönyörű kilátás! mint egy kert úgy látszik ez
A szép völgy.

VALDIMIR.

Mint egy korona áll ezen vár
A hegytetőn s kinálja szinte
Jó birtokosának házi barátságát.

SZILKOVSZKY.

E vár felépítése hirdeti
Stibor hatalmát s nagy tehetségét.

Mely tágas és erős — a rontó
Időnek ellenére készült.

DOBROCHNA.

Maga a természet érte legtöbbet
Tett; mert erről az oldalról
Egy éktelen mélység könnyíti védelmét.

NYOLCZADIK JELENES.

Vajda és az előbbiek.

VAJDA *(a bokrok között).*

Jaj nékem! elveszek — segítség!

(Véres képpel a játékszínre szalad, elesik, meg felkel, egy kigyó mindenhol nyomában.)

DEMETER *(más oldalról előszalad).*

Mi ez! *(A vajdát meglátja, irtózva.)*
Hah! rettentő eset!

(A kigyót agyon veri, aztán a vajdát ápolgatja. A jelenvalók mind lesietnek.)

Uram! nagy Isten! a kigyó szemeit
Kirágta.

VAJDA *(reszketve tétováz).*

Hah! ki vagy? távozz.

DEMETER.

Uram,
Uram, ne félj, nem bántalak, térj
Magadhoz, légy erős.

DOBROCHNA.

Mi történt?

(Meglátván férjét, irtózva elfordúl és szemeit eltakarja.)

Átkozott!

VAJDA *(tétováz).*

Ördög pokol! hol a szemem világa?
Legyen hát átkozott éltem s halálom.

(Nagy háborodással az ég felé.)

Hah! rettentő, mit tudsz még?

DOBROCHNA.

Oh Stibor!

VAJDA.

Te vagy Balázs? ősz fürtödet
És roncsolt testedet mutatod!
Haha! így kell, rajta csak legények,
Ne szánjátok, daraboljátok
Őt széjjel — így, így szeretem én —
Hah! félre ősz ember! Stibor vagyok,
Én, a hatalmas. *(Felriad.)*
Oh mely fájdalom!

DOBROCHNA.

Stibor, kedves férjem.

VAJDA.

Távozzál tőlem
Ijesztő kisértet!

DOBROCHNA.

Nem ismersz? én
Vagyok, Stibor!

DEMETER.

Szegény, szegény uram!

VAJDA *(feléje vág)*.

Ki a szegény? agyon tiporlak.

SZILKOVSZKY.

Szerencsétlen, kiforgatá eszét
A fájdalom.

DOBROCHNA.

Stibor! jer vélem
A várba, én vagyok, Dobrochna.

VAJDA.

Te vagy? jer hát velem, jer az
Örök kinokra. Hol vagy, hol?
Te tápláltad méreggel keblemet,
Ezt, ezt ragadd meg kígyó — szörnyű!
Hah! fene sors! ezt néked köszönöm.
(Elgyengülve lerogy.)
Ki ment meg? oh ki ment meg e kíntól?

DOBROCHNA.

Rettentő változás.

VAJDA.

Ne szánd, ne szánd, kinozd —
Ide fegyvert, nékem is fegyvert.

DOBROCHNA *(a szolgákhoz).*

Vigyétek őt a várba fel, már
A fájdalomtól elkábúlt egészen.
(Boleszláv több szolgákkal a vajdát a várba vezeti.)

SZILKOVSZKY.

Sajnállak asszonyom!

DOBROCHNA.

Miért engem?
Nem látom által azt, egyedűl a bor
Okozta ezt a bal történetet.
Egy szolga sem volt itt az úrral
Jelen?

SZOLGA *(előlép).*

Én kisértem őt le a várból
S csak akkor hagytam el, midőn
Elszunnyadott.

DOBROCHNA.

Miért nem maradtál
Uradnál? Szolgák! vagdaljátok öszve.

SZILKOVSZKY.

Dobrochna! mit mivelsz?

VAJDA *(a vár előtt).*

Hah! mint mereszti
Tüzes szemét reám, ott — ott az én helyem,
Nem — nem kell a világosság —
Setétben én inkább vagyok —
Így legjobb — oh tud ő — tud az
Örökös büntetni — hah — megnyílik már —
Segítség — elnyel. *(Ledűl.)*

DOBROCHNA.

Fogjátok fel őt,
S vezessétek a várba az orvoshoz. *(Magában.)*
Ha annyi sok kegyetlenségeknek
Jutalma lenne ez? Ah! gyáva gondolat —
Idétlen gyengeség —

VAJDA *(a mint a szolgák őt elemelni akarják, végső erővel kiszökik kezeikből és a bérczre szalad).*

Fogadd el lelkemet!
(Leugrik a mélységbe.)

DOBROCHNA *(szörnyű háborodásban Stibor után akar rohanni).*

Stibor! *(A mint egynehány lépéseket teszen, öszveesik.)*
Hah! átkozott! — —

DEMETER.

Nagy Isten! mely
Rettentő a te itéleted! — Stibor!
Ezen mélységben kelle veszned,

Melybe szegény atyámat ártatlan
Levettetéd.

SZILKOVSZKY.

Barátim! itt az ég
Keze dolgozik, siessünk el.

(Szilkovszky, Valdimir több vendégekkel elsietnek.)

BECZKÓ.

A rossz kezdetnek nem lehet jó vége,
Stibor! kijátszottad kegyetlen éltedet.

(Sapkáját leveszi.)

Menj hát te is, jó sapkám, őutána!
Csörögj mély sírja felett, tisztemnek ím
Ezentúl vége van. *(Elveti sapkáját és elmegyen.)*

DEMETER *(Dobrochnához).*

Tekints fel, hív jobbágyod áll
Előtted — hasztalan, nem szól, a nagy
Ijedség őt magán kivül hozá.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Rajnáld, az előbbiek.

RAJNÁLD *(sietve a várból).*

Mit hallok? mely zúgás barátom!
Mi történt, szólj? Dobrochna itt

Alélva fekszik? szólj! hol van Stibor,
Az én atyám?

DEMETER *(a mélységre mutat).*

Ott a mélységben.

RAJNÁLD *(Demeter karjába dűl),*

Oh égi irgalom!

(A jelenvalók Dobrochnát körülveszik, a kárpit lefordúl.)

A KÉRŐK.

EREDETI VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT PEST VÁROSA SZINHÁZÁBAN,
1819. SZEPT. 24.)

(1819.)

SZEMÉLYEK.

Hősváry, ezredes.
Baltafy, kapitány.
Máli, ennek leánya.
Károly } fogadott gyermekei.
Lidi }
Báró **Szélházy**.
Perföldy, ügyész.
Margit, Baltafy testvérnénje.
Ferencz, öreg káplár.
Tamás, Perföldy inasa.
János, Baltafy inasa.
Vilhelm, Szélházy inasa.
Kertészek.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Baltafy lakása.

MÁLI *(egyedül, az asztalnál ül, olvas).*

«Szerelem-e az, avagy nem,
A mit érzek keblemben?
Avagy ha az nem szerelem,
Hát mi lakik szivemben?
Ha jó, hát mért oly bánatos,
Annyi kínba mért tellő?
Ha rossz, mért oly kivánatos,
Mért oly édes és kellő?»

Én is így tünődöm magamban és nem tudom, mely titkos érzés játszik szívemmel, melyben hol kivánat, hol fájdalom dobzódnak. Félek, igen félek, hogy az a testvéri hajlandóság Károly iránt forró szerelemmé vál és annak mirigy tüze lángol keblemben. És ő — nem — ő nem szeret — nem — úgy látszik meghidegült szíve irántam, azért kerül.

MÁSODIK JELENÉS.

Károly, az előbbi.

KÁROLY *(lassan belép, magában).* Hogy gondolkodik! ki lehet tárgya ezen csendes búsongásnak?

MÁLI *(Károlyt észreveszi).* Te vagy! nem is hallottalak jönni.

KÁROLY. A kit az ember nem óhajt, azt nem is látja.

MÁLI. A kit az ember megvet, azt kerülni szokta.

KÁROLY. Talán háborgatlak, inkább — *(El akar menni.)*

MÁLI *(hirtelen).* Maradj! *(Félre.)* Szívtelen ember. *(Károlyhoz.)* Maradj, ha épen jobbat nem tudnál cselekedni; úgy is csak elvétve láthatlak.

KÁROLY. Némelykor a kevés is sokká lesz.

MÁLI. Azt nyilván magadról tudod.

KÁROLY. Legalább érzem.

MÁLI. Miért van a legjobb ember is változás alá vetve?

KÁROLY. Miért kell a szegénynek mindig megvetést szenvedni?

MÁLI. Sokszor ellenkezőt mutat a képzelem.

KÁROLY. Többször a szív méltatlanért eped.

MÁLI. Károly! ez sok, ezt nem érdemlettem.

KÁROLY *(megilletődve).* Bocsásd meg vad indulatomnak ezen megbántást. Máli, hallgasd miért jöttem — én — én elhagylak.

MÁLI (*megijedve*). Mit hallok! mi ösztönöz arra? tudja már atyám?

KÁROLY. Még senki sem tudja; te vagy az első, kinek megnyitom keblemet.

MÁLI. Ha szebb bizodalmat nem tudtál benne találni, inkább hagytad volna örökre bezárva.

KÁROLY. És érdeklene elválásom? Máli!

MÁLI. Ha szebb pályára vezet, akkor megnyugszom.

KÁROLY (*indulattal*). Máli! Máli! (*Félre.*) Nem! félre csalárd remény! többé nem kecsegtetsz.

MÁLI. Mi ingerel barátom?

KÁROLY. Barátom! mely száraz szó!

MÁLI. Mi ád okot ezen sebes szándékra?

KÁROLY. A felébredt lélek és ama belső büszkeség, mely megvetést nem szenved.

MÁLI. Igazságtalan! nyúlj szívedhez és azt nem mondhatod!

KÁROLY. Nem akarok tovább visszaélni atyádnak jóvoltával. Ő eddig felnevelt, taníttatott, úgy mint saját fiát, és csak azért, hogy atyámnak jó barátja volt.

MÁLI. Jótételének önmaga érzi jutalmát.

KÁROLY. Már kiléptem a gyermekség korából és magam eltartásáról illik gondoskodnom. Lidi még ezután is itt marad atyai oltalmában, én hálaadó szívvel tovább költözöm.

MÁLI. Érzéketlenségedet mely szép szavakba takarod. Károly! más a te vezérlőd.

KÁROLY. Mit gondolsz — nem —

HARMADIK JELENÉS.

Lidi, az előbbiek.

Lidi *(sietve)*. Az öreg úr megjött a városból. — Te itt bátyám! a szobádban kerestelek. Mit látok? mi történt? Ez a szegletbe néz, ez az ujját számlálja — valóban szép társalkodás. *(A könyvet felveszi az asztalról.)* Himfy Szerelmei! most tudom már!

Károly. Én —

Máli. Én épen —

Lidi. Nehéz a szó! legyen tehát, elengedem.

Máli. Gondold csak! ő el akar menni.

Lidi. Vadászni?

Máli. Örökre — örökre.

Lidi. Úgy! már az más — és hová?

Máli. Messze — messze a világba.

Lidi. Nagy dolog! és mindjárt, ha merem kérdezni?

Máli. Már bucsúzni jött.

Lidi. És nekem, testvérhugának, nem is szól — ezt én méltán rossz néven vehetem.

Károly. Lidi!

Lidi. És mikor lesz reményünk megint tisztelni?

Károly. Soká nem — talán soha sem — én katona leszek.

Máli. Hallod! hallod!

Lidi. Megbocsáss bátyám, de szemeid egészen mást vallanak; alig hiszem, hogy el tudnál válni; erősebb azon láncz, mely lekötve tart, mint az akaratod.

KÁROLY. Ne gondold! az a láncz elszakadt és véle minden szerencsém!

LIDI. Az igaz szerelem láncza nem oly romlékony.

KÁROLY. Én is úgy véltem szép álmomban; de megnyíltak szemeim.

MÁLI. És tulajdon érzéketlen szívedet látják.

KÁROLY. Magáról szokott az ember mást is megitélni.

LIDI. Látom már, igazságot kell köztetek tennem — tehát én vagyok a bíró! Adjátok elő ügyeiteket.

KÁROLY. Hogy tudsz most enyelegni, midőn bátyád minden földi szerencséje koczkán áll, midőn legszebb reményimet letiporva látod.

MÁLI. Midőn hidegen elhágy és magával viszi éltem nyugalmát; midőn engemet vádol és maga vétett; midőn ő haragszik és nékem volna méltó okom reá.

KÁROLY. Midőn már napok-számra sem szól velem.

MÁLI. Midőn ha meglát, elfordúl, még rám sem tekint.

KÁROLY. Midőn — eh jobb elhallgatom és megyek a merre a lábam visz.

MÁLI. Midőn — nem szólok — mert úgy is hasztalan.

LIDI. Midőn — midőn nincs eszetek, egyik sem tudja mi a baja — utóbb még majd engem is bele kevernétek.

KÁROLY *(félre Lidihez)*. Nem hallottad tegnap estve bátyánkat — férjhez akarja adni.

MÁLI *(félre Lidihez)*. Nem hallottad hogyan ellenkeztem az atyámmal, és ő mégis ellenem dúl.

KÁROLY. Én azt nem tűrhetem.

MÁLI. Az fáj!

LIDI. Most legyetek békével.

KÁROLY. Nehéz így megvettetni.

MÁLI. Ártatlan így szenvedni.

LIDI. Elég! *(Károlyhoz.)* Te itt maradsz — és bízzál mind addig, míg több okod nem lesz a kétségre. *(Málihoz.)* Te maradj az, a mi eddig voltál, és a béke fenmarad köztetek.

MÁLI. Lidi! kedves Lidi!

KÁROLY. Kedves édes hugom!

LIDI *(Károlyhoz.)* Nem kedves, mert velem lesz dolgod; csak készülj a viadalra. Mit írtál az asszonyok felől? *(Málihoz)*. Gondold el, mely rútúl festé ő le szegény nemünket —

KÁROLY. Lidi! ez nem szép!

LIDI. Hiában mented magadat, hasztalan integetsz! megmutatom, mint itélsz mirólunk. Máli! csak hallgasd; előbb bemegyek szobájába és ezen töredék dal az asztalán fekszik. *(Elővesz egy papirost és olvas.)*

«Szép az asszony! de könnyen változik,
Es egyedül kényének áldozik; —
A szíve ritkán jó.
Csalárd és kártékony,
Soha nem állandó;
Erkölcse botlékony,
Ereje romlékony» — és a többi. Mely fekete leirás! Mit tudsz mentségedre szólni?

Károly. Egy komor kedvnek szülöttje — ne figyelmezz reá.

Lidi. Máli! mit érdemel ily gonosztévő?

Máli. Minthogy bennem képzelte az egész asszonyi nemet, tehát — megbocsátok.

Lidi. Most az egyszer büntetlen megszabadúlsz; de reménylem, hogy ezen hibát helyre hozod és szebben fogod festeni nemünket.

Károly. Máli! ha megbántottalak —

Máli. Nem — nem; mindent elfelejtek; csak vígabb lennél!

Károly. Hogy lehetnék víg, midőn minden órában kell tartanom a legrosszabb, legutálatosabb, leggyűlöletesebb hírtől; nem, vidám nem lehetek, mert elégedetlen vagyok magammal, mással és az egész világgal. Hogy legyek nyugodt szívvel, midőn látnom, hallanom kell az atyád szándékát?

Máli. Mit tegyek ellene?

Károly. Az epeszt, hogy nem is akarsz ellene tenni —

Máli. Ismered atyámat; a régi katona-természet most is benne van és mindenen keresztűl akar vágni. Légy békével, ez is elmúlik.

Lidi. Lassan! az öreg úr jön — Károly! mérsékeld tüzedet, mert ha a rántás megég, kozmás lesz az étel.

NEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy és az előbbiek.

MÁLI *(elébe megy, kezét megcsókolja)*. Hamar megjött édes atyám.

BALTAFY. Meg is izzadtak a szürkék! de hála az Istennek, általestem legnagyobb gondomon. Máli! semmi újságot se látsz rajtam?

KÁROLY. Háború lesz?

BALTAFY. Elég zavar volt a világban, már békesség legyen — aztán úgy is rossz a kezem —

LIDI. Szép paripát vett a bácsi?

BALTAFY. Azt magam nevelek — feljebb!

MÁLI. Karját jobban érzi?

BALTAFY. Igaz — azóta az sem fáj — megmondom tehát! lakodalom lesz! Mennydörgő-rázta! Menyasszony van a háznál.

LIDI. Kit vesz el édes bácsi?

BALTAFY. Van-e eszed? én —

LIDI. Igen —

BALTAFY. Én a hatvan esztendömmel? mit gondolsz? *(Málira mutat.)* Itt áll a menyasszony!

KÁROLY *(magában tűzzel)*. Hah! ezt hallani! —

BALTAFY. Máli! te még nem is örülsz?

MÁLI. Örülök uramatyám jó kedvén!

BALTAFY. Igazán! nem tréfa a mit mondottam; te férjhez megy.

MÁLI. Nekem is csak kellene arról tudnom.

BALTAFY. Megtudod nem sokára.

MÁLI. Egy kis időt még is enged édes atyám?

BALTAFY. Egy pillantatot sem; mindig válogatni! egyik sem tetszik. Még utóbb úgy jársz, mint a mesében az ember, a ki egy kertben pálczát akarván vágni, addig keresgélt és válogatott, míg egy görbe görcsös bottal meg kellett elégedni.

MÁLI. Talán csak nem fog kényszeríteni édes atyám!

BALTAFY. Ha már magad által nem látod szerencsédet, tehát köteles vagyok mint jó atya arra kényszeríteni.

MÁLI. De ha boldogtalan leszek az által?

BALTAFY. Eh! minden a szokástól függ. Mikor én pipázni tanultam, eleinte émelygős és keserű volt a pipa, most már el sem lehetek nála nélkül.

LIDI. Szép hasonlítás!

MÁLI. És már annyira terhére volnék kedves atyám, hogy erővel ki akarna rajtam adni?

BALTAFY. Egy szó annyi mint száz! férjhez kell menned; tovább veled nem bajlódom. Soha sincs nyugtom, a kérők szünetlen ostromolnak. Most is a városban minden ember azt kérdezte: «És a kisasszszony férjhez ment-e már?» és hogy kit választottál? Mennydörgő-rázta! pedig magam is csak annyit tudok mint más. Nem! többet nem engedek, férjhez kell menned.

MÁLI. Még is — nemde azt fogadta édes atyám, hogy szabad választást enged?

BALTAFY. Válaszsz! de menj —

MÁLI (*hirtelen*). Szabad hát szívemet követnem? oh édes drága kedves atyám!

Baltafy. Válaszsz bátran, édes leányom, válaszsz a kettő közül.

Máli. Kettő közül? — nem értem.

Baltafy. A kérők közül —

Lidi. De nekem csak soha sem hoz ujságot édes bácsi.

Baltafy. Reád is jön a sor —

Máli. A kérők közül?

Baltafy. Igen — minden órában vendégeket várok. Báró Szélházy úr felkeresett a városban és téged megkért, még ma eljön háztüzt nézni.

Károly *(félre)*. Én őt porrá töröm — kihívom — öszvevágom.

Lidi. Lesz füst a konyhában.

Máli. És hogy jövök ily szerencséhez?

Baltafy. Kérdezd magát — nekem csak azt mondotta, hogy el akar venni.

Lidi. Az nem sok — és bácsi mit felelt?

Baltafy. Hogy vegyen bizvást.

Máli. Még nem is láttam.

Baltafy. Meglátod most.

Máli. Nem is ismérem.

Baltafy. Megismered, ha férjed lesz.

Máli. Akkor már késő! hátha öszve se illünk?

Baltafy. Miért nem? a mértéket megüti — huszár is lehetne.

Máli. De ha nem tudom szeretni.

Baltafy. Az legkevesebb; az megjön utóbb. Hány szegény legény fél a katonaságtól és utóbb még is örömmel szolgál.

Lidi. Az egyiket tudjuk — hát a másik?

Baltafy. Igaz — mennydörgő-rázta! a másik még a zsebemben van. *(Zsebjét keresi.)*

Lidi. Mely könnyen hordozza bácsi a kérőket.

Baltafy *(kihúz egy levelet)*. Itt van! olvassátok.

Lidi *(elkapja)*. Én, én olvasom! *(Olvas.)* «Minthogy a házi circumstanczlik — úgy hoz —

Baltafy. Hohó! mint van az? Károly olvasd te!

Károly *(félre)*. Még ezt is! *(Elveszi a levelet és olvas.)* «Spectabilis kapitány úr! Minthogy a házi circumstantiák úgy hozzák magokkal, hogy a házassági vinculumba lépjek, tehát voluntarie szemeimet a spectabilis úr kisasszonyára vetettem; és véle az élet tengerén keresztűl navigálni eltökélém. Azért humillime jelentem, hogy első semptemberre præfigáltam a terminust, a melyben in persona udvarlására leszek az egész úri háznak; és legottan az oculátát elvégezvén, a matrimoniális documentumokat mindjárt solemnisálni és authenticálni fogom. Különben úri fávoriba magamat recommendálván, vagyok Spectabilis úrnak alázatos szolgája Perföldy Tóbiás Jakab, Juris utriusque et Philosophiæ Doctor és felesküdt ügyész.»

Baltafy. Hallod leány?

Lidi. Már ez bájos ömledező levél, mely heves, mely forró szerelem lehel ki belőle! Valóban, Máli, ezen meg kell indulnod.

Baltafy. Hányadik van ma?

Károly. Első szeptember.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! hát ez is eljön — an-

nál jobb — egyszerre mindent elvégezünk. *(Károlyhoz.)* Öcsém, mit gondolsz? nemde szerencse, ha ily okos ember jelenti magát?

KÁROLY. Igen — én — én örvendek — de még is úgy vélem, hogy sem tudomány, sem érték nem elegendő mindenkor a szerencsére — különben — én *(akadoz)*.

LIDI *(félre)*. Kisegítem — *(Baltafyhoz.)* Azt véli bátyám, hogy Máli mind erről legigazabb itéletet hozhat.

MÁLI. Úgy — úgy van édes atyám!

BALTAFY. Ily embert megvetni nem tanácsos — tudd meg, minálunk én egy pertől jobban félek, mint egy ágyúgolyóbistól — ez egyszerre öl, az lassanként emészt.

LIDI. A kosárért pert nem indít senki, avval hallgatnak leginkább a férfiak.

BALTAFY. Már a leányom férjhez megy; ha most nem — tehát soha — mert tudd meg, hogy az én udvaromba több kérő nem jön.

KÁROLY *(hirtelen)*. Ne is jőjön, csak reám bízza bátyám, én mind eligazítom.

LIDI. De ha már benne is van —

KÁROLY. Lidi!

BALTAFY. Szeretném én azt látni! hiszen az egész háznál csak hárman vagyunk férfiak, én, Ferkó és Károly. Mi ketten a Ferkóval, mennydörgő-rázta! már mi általestünk a határhalmon, már mi kosarat kapnánk, és ez *(Károlyra mutat)*, ez a levegőben keres magának hölgyet, könyveket forgat és verseket firkál.

LIDI. De némelykor a földre is leszáll.

KÁROLY. Lidi!

BALTAFY. Aztán szegény legény! pedig a legfel-ségesebb óda sem tartja ki a házat.

KÁROLY. Az igaz, szegény vagyok; szívemnél nincs egyéb értékem, mást nem hagytak szüleim; de van akaratom tanulni és dolgozni.

BALTAFY. Az mind szép — de még is csak jó akarat.

MÁLI. Minek ő neki — elég van minekünk.

KÁROLY (*indulattal*). Máli! Máli!

BALTAFY. Jól van édes leányom — míg én élek el nem felejtem, hogy ezeknek az atyjok legjobb barátom volt, a ki velem is jót tett és éltemet megmentette. Mennydörgő-rázta! gyermek! az volt ám a derék magyar ember! — Midőn kezemet ellőtték, s én tehetetlen a földön hevertem, már az ellenség körülvett, már vezetni akart — mikor ő mint egy nyíl felém vágtatott; rajta legények! — így kiáltott — ne hagyjuk pajtásunkat; és egy pillantat múlva hűlt helye volt az ellenségnek — azután [illegible] hátra vezetett és sebemre vigyázott. Nem, míg én élek, azt el nem felejtem.

KÁROLY (*megilletődve*). Kedves bátyám! azt a szol-gálatot már kétszer [illegible] hálálta [illegible] vel azt megismer[illegible]

BALTAFY. [illegible]

MÁLI. Mely gondolat!

BALTAFY. Hallod-e, öreg a legény! ma holnap kiszólítnak, legalább a mars jó rendben találjon.

MÁLI. Atyai szorgalma arról gondoskodott, hogy utóbb is semmiben ne fogyatkozzam.

BALTAFY. Mind nem elég — az igaz, van miből élned, szép jószágod; de a leánygazda a háznál olyan, mint a kard markolat nélkül. Aztán minő kifogásod lehet kérőid ellen? Szélházy szép ember, jó nemzetségből és világra való. Perföldy pedig egy érdemes, tudós és vagyonos úr.

MÁLI. Már úgy ismeri őket édes atyám?

BALTAFY. Az egyiket hiréről, nevéről; Szélházyt magát most a városban láttam.

MÁLI. És oly igen megtetszett?

BALTAFY (*megszorúlva*). Hm! úgy — úgy — menny-dörgő-rázta! biz én érette nem hazudok — nekem nem tetszik — azonban más a fiatalság izlése.

LIDI. Épen azért mi jobban megválogatjuk.

KÁROLY. Újra lehellek — ez már nem félelmes.

MÁLI. De én egyiket sem láttam, sem ismerem, sem hallotam és még is —

BALTAFY. Meglátod, megismered, meghallod, férjhez mégy és punctum.

LIDI. Ebből semmi sem lesz, punctus.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ferencz és az előbbiek.

FERENCZ. Uram, kapitány uram! vendég jön!

BALTAFY. Kicsoda?

FERENCZ. Nem ismerem, soha sem láttam, ily ember nem szokott mihozzánk járni.

BALTAFY. Hát miért nem kérdezted?

FERENCZ. Egy embere sem tud magyarúl.

LIDI. Hogy néz ki?

FERENCZ. Tarkás, fején egy kis csúcsos kalap, az orrán egy pár téli ablak, kificzamlott dereka és igen bő vászon nadrágja van.

BALTAFY. Ez Szélházy! be nagyon sietett!

FERENCZ. Siet is az, engem úgy segéljen! mert majd eldöntött, úgy forgolódott a kocsija körűl. Sürgetős dolga lehet.

LIDI. Hol a férfiak pengőt éreznek, oda sietve tolongnak.

KÁROLY *(félre)*. Kezdődik a fergeteg.

BALTAFY. Máli! tehát készülj.

HATODIK JELENÉS.

János, Tamás és az előbbiek.

JÁNOS *(Baltafyra mutat)*. Itt a mi urunk!

TAMÁS. Az én uram grátiát commandéroz — és —

BALTAFY. Mit commandéroz?

TAMÁS *(magában)*. Nem tud ám deákúl. *(Baltafyhoz.)*

Az annyit tesz, mint az én uram magát az úr kegyelmébe ajánlja és udvarlására jött.

BALTAFY. Ki az urad?

TAMÁS. Tekintetes nemzetes Perföldy Tóbiás Jakab úr, több nemes vármegyéknek comitatussa és engem úgy se! porokátor.

BALTAFY. Minek esküszöl? elhiszszük.

TAMÁS. Mert ő is feleskűdt.

BALTAFY. Helyesen! hol van?

TAMÁS. Az utczán megállott.

BALTAFY. Mennydörgő-rázta! nem tudja azt urad, hogy a magyarnál mindig nyitva a kapu; az anynyit tesz, hogy szívesen lát vendéget. Jancsi, járasd be. *(János, Tamás el.)*

LIDI. Lesz zűrzavar a háznál!

BALTAFY. Most megyek. Máli! te is soká ne késsél — *(el akar menni, egyszerre visszafordul)* vagy csak maradj — ide vezetem őket. Ne búsúlj, édes leányom, egyszer meg kell lennie, vagy előbb, vagy utóbb — de ne makacskodjál! hallod-e? ne makacskodjál. *(Elmegyen.)*

KÁROLY. Én kardomért megyek — *(Málihoz.)* Máli! hát csak el kell válnunk.

MÁLI. Légy nyugodtan!

KÁROLY. Ha érzenéd, mi *(szívére mutat)* itt szorongat, oly könnyen nem vennéd a dolgot.

MÁLI. Bízzál hív szerelmemben.

LIDI. Most menj.

KÁROLY. Máli! Máli! tőled el nem állok — teljék bár éltembe — és jaj annak, a ki tőlem el akar ragadni. *(El.)*

FERENCZ *(Málihoz).* Hehehe! a mint látom, a kisasszonyért jönnek! ej, ej, nem is szólt.

LIDI. Ferencz! abból a jó somlyaiból hozok fel —

FERENCZ. Csintalan! szinte meglátja, mi esik jól az embernek.

LIDI. Kérők vannak a háznál!

FERENCZ. Hát lakzi lesz! tehát magam is eljárom — örvendek.

LIDI. De az a bökkenő — egyik sem tetszik.

FERENCZ. Hát nem örvendek.

LIDI. Meg kell őket csalnunk — kend segitsen.

FERENCZ. Hogy hogy?

LIDI. Csak menjen kend bátyám szobájába, mindjárt én is eljövök és elvégezzük. Addig is, ha valaki kérdést tesz irántunk, csak azt mondja kend, hogy én vagyok a kapitány leánya.

FERENCZ. Ej be hamis a kisasszony, maga akarna férjhez menni.

LIDI *(hizelkedve).* Ferencz! úgy-e megteszi kend? dupla portiót hozok.

FERENCZ. No no — csak a kapitány úr ne haragudjék.

LIDI. Nevetni fogja.

FERENCZ. Ha úgy van! nem bánom — hehehe! az öreg Ferkó megteszi a magáét. *(El.)*

LIDI *(utána).* Ferencz! számot tartok kendre —

MÁLI. Lidi! mit akarsz?

LIDI. Csak bízd reám — mindent magamra vállalok.

HETEDIK JELENÉS.

Margit, az előbbiek.

MARGIT *(sietve)*. Ah gyermekek! az Istenért! vendégek jönnek — pedig két kocsival — ah mit tegyek? mihez nyúljak? merre fordúljak? hová rejtsem magamat? így nem mutathatom magamat. Nagy Isten! mit miveljek? még a reggeli öltözetben vagyok, pedig majd mind rám néz, én vagyok a legöregebb a háznál, ah én meghalok —

LIDI. Hát menjen a szobájába, édes néném!

MARGIT. Nem — nem — én akarom őket látni, mit hoztak, miért jöttek, mit visznek, minő emberek —

MÁLI. Azt utóbb is megtudja asszonyom néném.

MARGIT. Az nem lehet, nekem kell velök szólnom — én tudom legjobban az egész ház állapotját. Istenem! mely nagy szorultságban vagyok! a merre tekintek, mindenhol rendetlenség — ezek a katona emberek! Isten bocsáj! mindent széjjel hánynak! Minek ez a könyv itt? vagy imádságos könyv? *(Felteszi pápaszemét.)* Mit? *(Olvas.)* Himfy Szerelmei! szörnyűség! Isten bocsáj! mely eretnek könyv! a tűzbe vele!

LIDI. Azért hoztam! mindjárt bevetem —*(Elrejti.)* Az agg szívben nem gyújt tüzet.

MARGIT. Mely romlott az ifjúság! Rózsás Kert való nektek! Isten bocsáj! szerelmes könyvet olvasni! Mely undok, rettenetes vétek! Vegyetek tőlem pél-

dát' én böcsülettel megöregedtem és a Genovéva historiáján kivül semmit sem olvastam. Isten bocsáj! a sátán van a könyvekben, az kandikál ki minden betűből — Már jönnek! *(Forgolódik.)* Nem tudom mit tegyek — szaladni akarnék, de lábaim nem bírnak. Ah már itt vannak!

NYOLCZADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, Baltafy és az előbbiek.

Szélházy, Perföldy, Baltafy *(az ajtón kivül megállnak és complimentiroznak).*

Baltafy. Tessék!

Szélházy. Kérem —

Perföldy. Rogo humillime —

Baltafy. Menjenek az urak!

Szélházy *(keresztülfutva a szobán, vizsgálja mind őket).* Bon jour! örvendek, hogy szerencsém vagyon tisztelni ezen úri familiát.

Perföldy. Különös szerencsémnek tartom megismerkedni ily érdemes úri házzal.

Baltafy *(Margitra mutat).* Ez Margit, az öreg néném! *(Málira)* egyetlen leányom! *(Lidire)* kedves kis hugom.

Margit *(magában).* Öreg — öreg — mintha nálamnál nem volna öregebb. *(A vendégekhez.)* Alázatos szolgálója az uraknak! én boldogult tekintetes nemes nemzetes és vitézlő Kukoróczy úrnak, több nemes vármegyéknek az elsők közűl való táblabirájának hátra maradt özvegye vagyok. Tessék

leülni, mindjárt elbeszélem egész életünket. Én születtem —

Baltafy *(titkon Margithoz).* A fejkötőd félre áll — igazítsad helyre.

Margit *(megijedve).* Mit szólasz! az Isten bocsáj! Kegyes urak! egy kis házi foglalatosság miatt el kell távoznom, mindjárt megjelenek — oh érdemes azt kihallgatni — valóban igen példás életet viseltünk mi szegény urammal — most megyek, de tüstént meg fogok jelenni — majd azt is elbeszélem, hogyan halt meg — hogyan sirattuk, ah! az volt a szomorúság —

Baltafy. Margit!

Margit. Megyek — hát addig is alázatos szolgálója — mindjárt ezen pillantatban jövök. *(El.)*

Baltafy. Szegény öreg néném jó asszony, de kevéssé sokat beszél. Kedves uraim! tessék házamat úgy tekinteni, mint önnön magokét és mindenben kényök szerint élni.

Perföldy. Agnoscálom grátiáját spectábilis úrnak és mindjárt is az után cselekszem.

Szélházy. Vous me pardonnez, monsieur!

Baltafy. Tessék velem magyarúl szólani, én eleget küszködtem a francziákkal, de nyelvöket nem tudom.

Szélházy. Sok nyelveket tudok, nem akarva is kiejtem az idegen szókat.

Lidi *(félre Málihoz).* Ezen kiadunk.

Baltafy. Szép és dicséretes az idegen nyelvek tanulása, de tudja előbb az ember hazai nyelvét.

PERFÖLDY. Azt én is affirmálom, mert mely ember az idegen nyelvet cultiválja és negligálja a magáét, az hasonló azon kertészhez, ki tulajdon gyümölcsét elrothasztja és az idegentől drága pénzen a rosszabbat megveszi.

SZÉLHÁZY. Igaz! de a nagy világ úgy akarja.

BALTAFY. A magyarnak világa a haza!

SZÉLHÁZY. A bon ton úgy hozza magával — már magyarúl nem is szól az ember!

PERFÖLDY. Nyelv teszi a nemzetet; ki usuálja szabad jussát, húzza termékeny földjének hasznát, az tudja honni nyelvét is — sat est —

BALTAFY. Nagy zűrzavar hányta vetette a világot; mi bátran néztük a veszélyeket, törvényünk, nemzetünk megmaradt jó királyunk alatt. Elég erről — ha tetszik, menjünk a kertbe —

PERFÖLDY. Miként parancsolja —

SZÉLHÁZY (*félre*). Ach! mely hátra vagyunk!

(*El mindnyájan.*)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba.

Ferencz, Tamás.

FERENCZ. Az a te urad hát csak híres ember?

TAMÁS. Nagyon, csak úgy nyeri a falukat és pusztákat, tele van perekkel, még az ágy alatt is azok hevernek.

Ferencz. Kinek nyer annyit?

Tamás. A Princis Pálnak.

Ferencz. Ki az a Princis Pál?

Tamás. Már én azt nem tudom, több testvéreknek kell lenni; mert minden untalan más-más jön hozzá, kit annak nevez.

Ferencz. Hát jól bírja magát?

Tamás. Hogy ne! midőn egy replicáért ötven aranyat is fizetnek.

Ferencz. Mi az a replica?

Tamás. A replica nálunk tudósoknál oly írás, melyet zsinórral öszvekötünk és a kuriaárkába teszünk.

Ferencz. Nem romlik meg az árokban?

Tamás. Tudatlan ember! nem árok az, mint nálatok a Csürszárka, hanem egy nagy szála, mely tele van fiókokkal, melyekben a kauzsák tartatnak.

Ferencz. Úgy! te mint látom deákúl is tudsz, már te a pappal is beszélhetnél.

Tamás. Az embernek csak van esze, csak tanul valamit, ha mindennap tudósokkal van dolga.

Ferencz. És mi dolgod van?

Tamás. Sok — kimondhatatlan sok; én a processusokat hordozom, azokra vigyázok, leporozom és az uramat a paróka torjába kísérem.

Ferencz. Már parókát hordoz?

Tamás. Ej de keveset tud kend bátyám! paróka torja magyarúl az a hely, hol ezek az urak öszvejönnek, pedig magyar köntösben. De hogy el ne felejtsem, tudja-e kend, miért jöttünk mi ide?

FERENCZ. Gondolom, per miatt.

TAMÁS *(fontosan)*. Házasodni!

FERENCZ. Lehetetlen!

TAMÁS. Már otthon elgondoltam, mert az uram szokatlan gálába vetette magát, arany piksist tett zsebébe, aztán szent Mihály napra nagyobb szállást fogadott.

FERENCZ. Már így bizonyos.

TAMÁS. A kapitány hallom gazdag.

FERENCZ. Még a török háborúból vannak aranyai

TAMÁS. Azért kacsingatott az én uram arra a barna kisasszonyra — nemde az a kapitány leánya?

FERENCZ. Nem, az a fogadott leánya.

TAMÁS. Hiszen uramtól hallám.

FERENCZ. Megcsalnak; a szőke az igazi — ej! elárultam, pedig meg volt tiltva. Földi, most tudod — de ne szólj! hallod, tovább ne mondd! *(Félre.)* Elsült—

TAMÁS. Én uramnak mindjárt referendálom. *(El.)*

MÁSODIK JELENÉS.

Vilhelm, Ferencz.

VILHELM. Huszár! háj kell —

FERENCZ. A kulcsárnétól kérj.

VILHELM. Mit rossz eszik —

FERENCZ. Ha rossz, nem tehetek róla.

VILHELM. Ah! nem érteni — szenet —

FERENCZ. Úgy! talán szénát — mindjárt megyek.

HARMADIK JELENÉS.

Margit, az előbbiek.

MARGIT. Jó, hogy találom kendet, Ferencz! mondja meg nekem —

FERENCZ. Ha elvégeztem dolgomat. *(El.)*

MARGIT. Keserű ember! nem is lehet vele szólani. Ez a vendég inasa. — Hej jó barátom! Mi ujság van a városban? Micsoda ember a kend ura? hogy bírja magát? mi a hivatala? mikor megy? hová megy?

VILHELM *(vállat vonit)*. Nem tud —

MARGIT. Nem tudja kend? hát kend hová való? régen szolgálja urát? kik voltak szülei? micsoda vallást tart?

VILHELM. Magyar peszit, nehez emper. *(El.)*

MARGIT *(egyedül)*. Minden oly titokban megyen ezen háznál, senki sem felel mint illik, már a lakodalomról kellene gondoskodni, sütni, főzni, és semmi —

NEGYEDIK JELENÉS.

Máli, Károly, Margit.

MARGIT. Ti vagytok? mondd meg édes leányom, hol vannak vendégeink? mint mulatják magokat? mint tetszik nekik szegény házunk?

MÁLI. Nem tudok semmit. *(Félre Károlyhoz.)* Itt nem szólhatunk.

MARGIT. Valld meg nekem, melyik tetszik inkább?

az egyik igen fürgencz emberke; emlékezem, míg fiatalabb voltam, nekem is volt — Isten bocsáj! Ah! most is könnybe úszik szemem, szívem sóhajtoz, mindjárt elbeszélem —

MÁLI. Édes asszonyom néném! *(Félre.)* Be rosszkor jöttünk!

KÁROLY. Kedves néném! én tudok valamit.

MARGIT. Mit? mit? szólj édes öcsém, hallom, siess!

KÁROLY. A kérők most alkusznak az öreggel.

MARGIT. Lássa az ember — nem is hívnak! nem is szólnak! nem, ez égbe kiáltó, ily nagy dolgot nálam nélkül véghez vinni. Most sietek, szörnyűség, ha már végeztek volna! Máli! tudod? aztán sirj, érted? zokogj, mert szokás; ha mindjárt örülnél is, ne mutasd, érted? Mikor engem szegény boldogúlt uram elvitt, tizenkétszer elájultam, többször is elestem volna, de jó helyet nem találtam és a szép ruhámat féltettem; no most sietek. Máli, az volt ám a szép ruha, mindjárt elbeszélem — liliomszál — nefelejts — kék —

KÁROLY. Későn fog jönni.

MARGIT. Igaz, Isten bocsáj! az az én öcsém mindenben úgy siet. *(El.)*

KÁROLY. Máli! most állok éltemnek fő pontján, most esik koczkája sorsomnak.

MÁLI. Mindent elkövetek, hogy a dolgot hátráltassam, hiszen önnön szerencsémre válik.

KÁROLY. Bízom szívedhez, bocsáss meg, hogy eddig is kételkedni tudtam és indulatosságom annyi szép óráktól megfosztott.

MÁLI. De az atyám! mit fog szólni szerelmünkhez? nem fog haragra lobbanni, ha magát megcsalattatva látja?

KÁROLY. Nem mérkőzhetem ugyan sokakban a kérőkkel, de érzem, nem vagyok méltatlan atyai áldására, és a mitől a szerencse forgandó játéka megfosztott, kipótolja hív, tiszta szerelmem. Reménylem, atyádnál többet nyom a jobb érzés az arany mulandó fényénél.

MÁLI. Igaz, ő mind ezekre nem sokat tart, de szereti az egyenes útat, és azért méltán fog neheztelni reánk.

KÁROLY. Nem titkolom tovább, bátran megvallom, hogy téged szeretlek, úgy is terhemre van titkos érzésem. Én mindjárt — *(El akar menni.)*

MÁLI. Megállj! hirtelen! most rosszkor esnék vallásod; hadd múljék el ez a fergeteg. Szélházy, mint látom, neki sem tetszik.

KÁROLY. Kinek is tetszhetnék?

MÁLI. De Perföldy!

KÁROLY. Én őt porrá zúzom! Máli! nem, más karjában nem gondolhatlak, én —

MÁLI. Megint égsz! lángolsz! mi végre? légy nyugodt; talán valami környülállás segít rajtunk.

KÁROLY. Szomorú vigasztalás!

MÁLI. Hol marad Lidi?

KÁROLY. A vendégeket mulatja a kertben.

MÁLI. Valamin mesterkél! előbb igen elmerülve láttam őt Szélházyval beszélgetni, ki több ízben neki lábához borúlt.

KÁROLY. Itt jön, álljunk hátra. *(Visszavonúlnak.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szélházy, az előbbiek.

SZÉLHÁZY *(magában)*. Hahaha! csak igaz! a szép embernek mindenkor kedvez a szerencse. Szegény szerelmes leány! atyjának titkát elárulja, hogy részesüljön szerelemben. Soha sem véltem, hogy ezen öreg katonába annyi finom érzés szorúlt, hogy a kérőket ily próbára tegye; ha leánya elragadtatva szívétől igaz vallást nem tesz, a másikat választom.

KÁROLY *(titkon Málihoz)*. Ez Lidi munkája.

SZÉLHÁZY. A másik jobban tetszik, de nekem pénz kell, sok pénz kell.

MÁLI. Mely szerencse!

SZÉLHÁZY. Haha! mely aventure! meglát, belém szeret és megvallja, hogy a kapitány leánya, de nem is csodálom. *(Kihúz egy tükröt zsebéből.)* Ah! hogy áll a hajam, mon Dieu! minden fürtök derangirozva vannak! he Vilhelm! Vilhelm! *(Ki akar menni, észreveszi Károlyt és Málit.)* Kisasszony! örvendek. *(Félre.)* Mint sajnálom a szegényt!

MÁLI. Örvendek, hogy szerencsém van!

SZÉLHÁZY. Részemről. Mint áll a szív környéke? sajnálom, hogy ily szomorúságot okozok a kisasszonynak, komor tekintete nyilván elárulja csendes sérelmét, de ne tulajdonítsa nekem, oh ne az én jó szívemnek, én tisztelem, becsülöm, sőt szeretem is a kisasszonyt; hanem a sors! a környülállás! Ach!

MÁLI. Nem értem báró urat!

KÁROLY *(félre)*. Maga sem érti ez magát. Oh párduczos Árpád! ha ilyen az unokád!

SZÉLHÁZY. Ne is értsen, nem is akarom, oh szegény kisasszony, ne is értsen. Nem vagyok én bárbár, nem tyrannus, még hagyok kis reményt, egyszerre boldogtalanná nem teszem, nem, ismerem én fájdalmit a megvetett szerelemnek. *(Félre.)* Lassanként tudja meg, hogy szememet másra vetettem. *(Málihoz.)* Hol a kapitány úr?

MÁLI. Az atyám? szobájában leszen.

SZÉLHÁZY *(hirtelen)*. Az atyja! *(Félre.)* Szegény! erővel atyjának fogadja, hogy engemet elnyerjen. *(Málihoz.)* Ezen úrhoz ugyan volt már szerencsém, de nevét nem tudom.

MÁLI. Várhalmai Károly! atyánkfia, jó barátunk, Lidi testvérbátyja.

SZÉLHÁZY *(félre)*. Tulajdon bátyja! ezt is megtagadja. *(Károlyhoz.)* Hm, úgy! haha! örvendek. *(Csengetés hallik.)*

MÁLI. Az atyám csenget, nekem mennem kell. *(Mentében titkon Károlyhoz.)* Légy nyugodt! én változhatatlan maradok. *(El.)*

SZÉLHÁZY. Ez is bizonyosan egyet ért az öreggel.

KÁROLY. Mely kevélyen tekint reám a képzelt magasságról.

SZÉLHÁZY. Apropos! én hasonló képet láttam valahol a világban.

KÁROLY. Nem lehetetlen.

SZÉLHÁZY. Nem volt az úr külföldön?

Károly. Nem, hazámat kivántam előbb megismerni.

Szélházy. Pauvre diable! kár, nagy kár; csak az utazás adja meg az embernek igaz érdemét.

Károly. Ki tudatlan kimegy, többnyire úgy is jön vissza, avval a különbséggel, hogy a kevés jót is elhagyja, mit kivitt magával. Talán báró úr is sokat járt?

Szélházy. Igen. Öszvejártam Olaszországot és Francziaországnak nagyobb részét.

Károly. Így szép tapasztalásokat tetszett hozni magával?

Szélházy. Mely kérdés!

Károly. Ez által hazánkban a szépmesterségek új ápolót nyertek.

Szélházy. Én kedvelem a szépet és értek is hozzá.

Károly. Azt az első pillantat mutatja. Mely szerencse annyi szép- s nagyot látni, csudálni. Nem lehetnék oly szerencsés valamit hallani?

Szélházy. Ahoz napok kellenek. Ach! sok fátum ért engem; de a nagy lélek nem retteg.

Károly. Példának okáért?

Szélházy. Gondolja az úr! Olaszország szélén... hah, rettentő eset!

Károly. Megtámadtatott?

Szélházy. Kocsim felfordúlt, eltörött, és nekem egy egész félóráig gyalogolnom kellett.

Károly. Ezt a tapasztalást magyar útakon is igen könnyű megtenni; különben mely városokban tetszett mulatni?

SZÉLHÁZY. Velenczében, Rómában, Párizsban — sokat, sokat láttam.

KÁROLY. Mely ritkaság ébreszté leginkább figyelmét?

SZÉLHÁZY. Velenczében egy gyönyörű leányt láttam! ach! egészen elbájolt; az után egy Pierrót a theátrumon, uram —

KÁROLY. Megelégszem. Hát Rómában? ott a régi nagyság és hatalom sírjában? hol a szép mesterségek örök dicsőségben kérkednek, ott, hol a bedűlt omladékok is a régi világ urát nyilván hirdetik, nemde égi gyönyörűség lehet az ott való lakás?

SZÉLHÁZY. Szép, szép! emlékezem, hogy igen jól mulattam magam, kivált igen édesen aludtam.

KÁROLY. Kár volt a költségért, aludni otthon is lehet. És Párizsban?

SZÉLHÁZY. Oly ebédet sehol sem ettem.

KÁROLY. A magyar élelemért nem megy külföldre.

SZÉLHÁZY. Mely vad gondolkodás! a jobb ízlés mindenkor az ebédnél kezdődik, az a világosodásnak legelső lépcsője; barátom! ott én oly étkeket láttam, melyekről mi szegények nem is álmodunk. Ach! mely hátra vagyunk még!

KÁROLY. Bár abban maradtunk volna hátra! de alig hiszem; a hívságban versenyt futunk minden nemzettel. Ki hasának él, ritkán él nemzetének.

SZÉLHÁZY. Szívesen tanítanám az urat, de mennem kell, egy lehajló ág minden fürtjeimet lerontá. Nem, nem, kedves úr! nem mulathatok tovább, azt

maga általláthatja. He Vilhelm! Azonban jó barátok maradunk, ha mindjárt atyafiságos szövetségbe nem léphetünk is. Nekem az úr húga, Máli kisasszszony tetszik, felette tetszik, jobban, mint a kapitány leánya, de a sors — ach legyen elég. He Vilhelm, Vilhelm! *(Eltánczol.)*

KÁROLY *(egyedül)*. Ki érti ezt? és még is ő a szerencsés! gondatlan éli világát, minden szavát aranynyal fontolja, külsejét a község bámulja és a majmolásban számos követőket talál; nemesebb érzeményt nem ismer, az állatok életét éli csak. Valóban! ha a gazdagság ily útra vezet, akkor a józan ész azt méltán megveti. Nem, ettől nem rettegek! De az ügyész! igaz, az is egyetlen neméban, de tisztelni kell sok szép tulajdonit. Most megyek kikémlelni a dolgot; mire a nap leszáll, megtudom mi zárja fel inkább az emberi szívet, az arany-e, vagy a hív szerelem. *(El.)*

HATODIK JELENÉS.

Perföldy, Lidi.

PERFÖLDY. Assecurálom a kisasszonyt, hogy szívemet mindeddig conserváltam, egy kis kutyácskán kivűl et sic porro, nem is emlékezem, hogy valamit sincere szerettem volna.

LIDI. Igen tetszetős! hát jövendő hölgyének avval kell szívét felosztani.

PERFÖLDY. Rogo, nem úgy van, szegényt ellopták a szolgám negligentiája miatt.

Lidi. Es így hát szíve üres?

Perföldy. Nem; újra megtölt szerelemmel és annak egész masszája a kisasszonyra szálla, minthogy ily bona fide mindent kivallott. Az felséges principium a kapitány úrtól, hogy csak a tiszta szerelem nyerje el leányát, és elváltoztatá ékes személyöket; mert igaz marad az, vett portékának nincs annyi érdeme, mint az ajándéknak.

Lidi. Nagyobb lelket gondoltam Perföldy úrban, mint hogy alacsony nyereség vezérelhetné; azért igaz vallást tettem.

Perföldy. Ez a motivum nekem tetszik! derogál is az igaz szívű embernek. Én már régen azt decidáltam magamban, hogy ebben a dologban egyedűl szívemből procedálok, præmittálván azt, ha a meritumban megegyezhetek.

Lidi. De teszem azt: ha én szegény árva és nem a gazdag Baltafy leánya volnék?

Perföldy. Akkor is leobligálnám magamat avval a conditióval, ha a szegénységgel primo ennyi virtus, secundo ennyi szépség egyesűlve volnának.

Lidi. Nemes érzés! szinte óhajtanám —

Perföldy. Nem is recedálnék, sőt recapitulálom azt, a mit a kertben demonstráltam, hogy tudniillik a pénz nem mindenkor elegendő a házi boldogságra; de ha ez a punctum is existál, már akkor ugyan jobb.

Lidi. Én is úgy tartom; és nagyon örvendek, hogy oly férfiúra akadtam, ki egyenes szívvel s minden haszonkeresés nélkül lép a Hymen oltárához.

Perföldy. Én pedig gratulálok, hogy fortuito ily

kincsre akadtam, melyre fundálhatom szerencsémet. Én ime duplicálván kérésemet, még egyszer submittálom szívemet a kisasszony kegyes judiciuma alá, reménylvén, hogy favorábilis sententiát nyerek és elvégzem szívemnek involutus perét et sic porro —

Lidi. Tehát a mennyit az egész dologból értek —

Perföldy. Örökre kivánnám lekötni magamat et sic porro —

Lidi. Tudom becsülni, de előbb meg kell fontolnom.

Perföldy. Optime! ily dolgokban sok dubium fordúl elő; azért jókor præmoneálom a kisasszonyt, nehogy egyik pars megcsalódjék; deliberálja a kisasszony még egyszer a dolgot, confrontálja szívét az eszével, azután tessék velem közleni resultátumát, és én a competens forum előtt publicálni fogom, et sic porro.

HETEDIK JELENÉS.

Tamás, előbbiek.

Tamás *(borzasan besiet).* Tekintetes uram! oda vagyunk!

Lidi. Mi történt?

Tamás. Tessék kijönni, legyen bíró közöttünk.

Perföldy. Ki citáltat? minek ez a sietség?

Tamás. A vendég inast megvertem.

Perföldy. Micsoda violentia! és az?

Tamás. Visszavert engem.

Perföldy. Hát minek az arbiter?

Tamás. Még is instálom, a másik úr is ott van.

PERFÖLDY. Mindjárt megvizsgálom a dolgot. Kisasszony, addig is recommendálom magamat, tüstént compareálok. *(El Tamással.)*

LIDI *(egyedül)*. Veszedelmes játékba kaptam! Málit akarám megmenteni, utóbb önnön szivemet kell őriznem; mást akartam csalni és magamat csaltam meg. Ez a Perföldy minden szegletessége mellett szerelemre méltó, mert ritka embersége s nemes tulajdoni elfelejtetik azon hiányosságokat, melyeket egy tárgyban való munkálódása reá bélyegzett. Különös! mást akartam kinevetni és majd engem nevetnek.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Máli, Lidi.

MÁLI. Mindenhol kereslek, szólj, segíts, tanácsolj kérlek! az atyám most parancsolt reám, hogy kezemet Perföldynek nyújtsam. Szólj! mit tegyek?

LIDI. Engedelmeskedjél.

MÁLI. Én Károlyt szeretem, másé nem lehetek. Lidi! beszéld le rólam valahogy kérőimet, mondj minden rosszat felőlem, gondolj ki ezer hibákat, csak hogy elálljanak tőlem.

LIDI. Ne félj! úgy sem kellesz nekik.

MÁLI *(örömmel)*. Hála Isten! Lidi! mely angyal szóla belőled? igaz? valóban igaz? nem kellek nekik? szólottál velök?

LIDI. Nem még, de a férfiak változók.

MÁLI. Ha nincsenek igazabb jeleid! menj! soha se szerettél. Ily szorúltságban elhágy barátságod.

LIDI. Ezért adózol! megmutatom, engemet kérnek meg.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Károly, az előbbiek.

KÁROLY. Édes kedves húgom! mit végeztél?

LIDI. Édes kedves bátyám! én hallgatok.

MÁLI. Kedvesem, már csak magunkban bízhatunk, Lidi is ellenünkre dolgozik.

KÁROLY. Mindenen keresztül török; míg karomat bírom, el nem ragadnak tőlem.

TIZEDIK JELENÉS.

Ferencz, az előbbiek.

FERENCZ. Csak igaz marad, egy leány több zavart okoz a háznál, mint száz férfiú.

KÁROLY. Úgy van Ferencz! előbb csendesség, békesség volt a háznál.

FERENCZ. Most az emberek nem is értik egymást, még is verekednek.

LIDI. És kik verekedtek?

FERENCZ. A vendég inasok; azon vesztek öszve, hogy melyik visz haza menyasszonyt és öklökkel mutatták meg egymásnak jussaikat. Én tettem mankómmal igazságot köztök. *(Titkon Lidihez.)* Kisasszony, én elvégeztem.

LIDI. Köszönöm, lesz áldomás!

FERENCZ. Szabad tehát igazságot szólnom? megúntam már hazudni.

LIDI. Csak rövid ideig hallgass.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy, az előbbiek.

BALTAFY. Alig várom, hogy megmenekedjem. Máli! fogadom, nem lesz több kérőd.

MÁLI. Nem is óhajtok.

BALTAFY. Tulajdon házában felforgatják az embert; olyan az udvarom, mint táborban a markotányos tanyája, hol a legények előre megiszszák a nyerendő préda árát, aztán se pénz, se bor.

FERENCZ. Kapitány uram! ha én kisasszony volnék, mind a ketten kosarat kapnának; majd jön egy szép huszár —

BALTAFY. Nem értesz ahhoz, agglegény vagy.

FERENCZ. Semmi az, tudom én most is mi a jó.

BALTAFY (*Károlyhoz*). Hát te min gondolkodol? talán menyekzős verseket csinálsz?

KÁROLY. Azon gondolkodom, hogy mindnyájan széjjel megyünk. Máli, én —

MÁLI. Károly!

KÁROLY. Valamely regementhez megyek.

LIDI. Elválik.

BALTAFY. Menj! nem tartóztatlak; azt kivántam ugyan, hogy segédem maradnál végső napjaimban, de ha kedved van, menj! A magyar szereti hazáját szolgálni és tudja is miért. Mennydörgő-rázta! szép huszár lesz belőled.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Margit, az előbbiek.

MARGIT. Az Istenért! tudjátok-e már? csata volt a háznál! emberhalál történt! az egész falu zendülésben van.

BALTAFY. Mit szólasz?

MARGIT. A vendégek duelláltak! Máli! ez igen nagy jele a szerelemnek. Értem is viaskodtak sokat a férfiak, ki pisztolylyal, ki karddal, ki ököllel harczolt; Isten bocsáj! egynek az orra hegyét lőtték el, egynek a fejét, mindjárt elbeszélem —

BALTAFY. Már ezzel is megelégszünk.

MARGIT. Az egyik kérő nem tetszik, igen sokat beszél, pedig én gyűlölöm a sok beszédű embert! Ah! már a másik, az kihallgatott; elbeszéltem neki egész életemet, és csak harminczkétszer ásítozott; már az boldog —

BALTAFY (*szavába esik*). A ki süket és téged nem kénytelen hallgatni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy és az előbbiek.

PERFÖLDY (*Szélházyhoz*). A mint mondám! a kölcsönös kék foltokat kell nekik büntetésül imputálni; mert ha a dolgot megponderáljuk és investigáljuk, tehát azon fundamentomot találjuk benne, hogy a szolgák urokhoz való hűségöket demonstrálni akarván, egymást aggrediálták et sic porro.

Szélházy. Az én emberem hív, meghal értem, érzékeny jó lélek.

Perföldy. Az enyém nagy asinus, de jó ember; minden esetre jó volt a dolgot complanálni. *(Baltafyhoz.)* Engedjen meg domine spectabilis, hogy a famulusok excessusok miatt úri házát turbálták, már conciliáltuk.

Baltafy. Semmi az.

Perföldy. Minthogy szándékommal præveniáltam a spectabilis urat, tehát most minden præfatio nélkül azon objectumra inviálom, mely engem úri házába hozott.

Szélházy *(félre)*. Még szólani mer, holott tudja szándékomat. *(Baltafyhoz.)* Mon capitaine! tehát én is —

Baltafy. Tessék szobámba jönni, ott végezzünk; de azt előre bocsátom, hogy minekutána leányomat az urak közül csak egyik veheti el, és neki szabad választást engedtem, harag ne legyen közöttünk.

Perföldy. Sine dubio! egyik parsnak hátra kell állni, már azt a kisasszony decidálja; nekem már van securitásom et sic porro.

Szélházy. Nyugodtan várom.

Baltafy. Ha úgy tetszik. *(Perföldyvel el.)*

Szélházy *(Lidihez)*. Nemsokára üt az óra, mely szerencsémet zengi. *(Málihoz.)* Sajnálom! vigasztalja magát. *(El.)*

Margit. Mennek, nem is szólnak, pedig jelen kell lennem! Máli, mondd meg szándékodat, majd én beszélek helyetted, tudod, majd én ékesen adom elő. *(El.)*

KÁROLY. Máli, légy hát boldog!

MÁLI. Híved maradok, bármi történjék.

FERENCZ. Mi lesz mind ebből? *(El mindnyájan.)*

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Lidi, Ferencz.

LIDI. Mindenre reá állott Károly?

FERENCZ. Nagy nehezen vettem reá, majd hogy magam is nem pityeregtem, midőn elbúcsuzott a Máli kisasszonytól, de még is kitett magán. És csak azon boszankodom, hogy előbb észre nem vettem szerelmöket, pedig megszoktam én látni, ha valami történik a háznál.

LIDI. Senki sem látta, hogy elment Károly?

FERENCZ. Senki, csak mi hárman, úgyszólván mi ketten, mert Máli azt gondolja, hogy örökre búcsút vett. Hehe! majd néz az öreg, elgondolom, miként mennydörgöttéz.

LIDI. Ferencz! ha jól végződik dolgunk, meghálálјuk a kend segítségét.

FERENCZ. Szívesen cselekedtem, ha mindjárt orrot kapok is a kapitány úrtól.

MÁSODIK JELENÉS.

Máli, az előbbiek.

MÁLI *(magában).* Mely szomorú a mi sorsunk, ha a durvább férfiúi ész intézi e földi pályánkat, ha hideg feltételek letiporják a szív édes gerjedelmét, nincs akkor támasza éltünknek, nincs semmi malasztja. Mit ér a magában élő asszonyi érzésnek a méltóság, mit a dicsőség, ha annak szíves rabjává nem lehetünk, kit igazán szeretünk. Atyám! megismerem jóakaratodat, de máskép rajzolja szemembem magát a szerencse.

LIDI. Mely búsongás! Máli, mi bajod?

MÁLI. Kérdezheted? Lidi! te azon szép frigyet, melyet öszvehangzó szívünk mind eddig táplált, hidegen elszakasztád. Te tudtad Károly szándékát és titkoltad; te is, ő is megcsaltatok; kire bízhatnám ezután magamat? kinek hihetnék többé e földön? Csak egy nyomorúlt szót sem kérésemre! jég szívvel búcsúzott.

FERENCZ *(félre).* Én nem nézhetem mint szomorog, mindent megvallok.

LIDI. Ferencz! férfiú kend?

FERENCZ. Eh, megállom én a sarat, bátran benézek az ágyú torkába, de egy szép szemnek a könnyeit — *(Hirtelen Lidihez.)* Szabad szólanom? nem?

LIDI. Nem, nem, még nincs idő!

FERENCZ. Hát megyek. *(El.)*

MÁLI. Legalább azt mondd meg, mi vitte őt ily

gyors eltökéltségre? nem hallád, hogy hívséget fogadtam neki?

Lidi. Atyádat nem akará felgerjeszteni, nem akart hálaadatlannak látszani szemében.

Máli. Az atyám jó, végtére engedett volna. Nem, ez nem mentség, ő nem is szóla atyámmal, nem, nem, ő nem szeretett.

Lidi. Légy nyugodt, jobb búval kezdeni s örömmel végezni.

HARMADIK JELENÉS.

Margit, az előbbiek.

Margit *(nagy bokrétával).* Megvan, estvére kézfogás, öröm, vígság, tánez — mindent elintéztem. Máli, az atyád valamit akar, a kertbe zárta el magát; de én a kis ajtón beszöktem, meglesém, ah! nem szabad szólanom, nagy ünnep lesz. Ím! vedd ezt a szép bokrétát, tulajdon kezemmel szakasztám, nézd, menyasszonynak való! Mit? te szomorkodol? jól van, jól, ha a szív tánczol, a szem sírjon. Oh édes leányom! hát én, én voltam aláverve, csak gondold el, három egész esztendeig sirattam pártámat, azon nap, hogy Kukoróczival megesküdtem, tizenkét kendőt sírtam tele. *(A bokrétát Málinak nyújtja.)* Ím, tüzd melledre.

Máli. Köszönöm fáradságát, édes néném, de nem használhatom, nem vagyok menyasszony.

Margit. Szinte úgy vagy mint én, magam is utolsó pillantatig tagadtam, már asszony voltam, mégis tagadtam; azonban nekem megvallhatod. Szólj édesem, melyiket választod?

MÁLI. Egyiket sem.

LIDI. Mi hajadon maradunk, valamennyi férfiaknak gyűlölséget esküdtünk.

MARGIT. Én is olyast érzek, senki többé ne kérkedjék szerelmemmel, nem, örökre bezárom mellemet — de majd elfelejtem, Máli! még fel sem vagy öltözve, mint illik a menyasszonynak, Isten bocsáj! pedig az a legelső, jer, siess!

MÁLI *(félre)*. Sehol sincs nyugtom. *(Margithoz.)* Mindjárt megyek.

MARGIT. A szép ruha az embert ajánlja, kedvelteti, én arra sokat tartok.

NEGYEDIK JELENÉS.

Szélházy, az előbbiek.

SZÉLHÁZY. Mely kellemetes társaság!

MARGIT. Alázatos szolgálója.

MÁLI *(félre)*. Így megmenekszem. *(El.)*

SZÉLHÁZY. Én jövök —

MARGIT. Mint van báró úr? épen most küszködöm húgommal *(hátra néz)*. Máli! elment — bocsánatot kedves úr! de tovább nem lehet szerencsém, oh! annyi a bajom. Lidi! mulasd e drága urat, sajnálom — Máli! gonosz leány. *(El.)*

SZÉLHÁZY. Tehát nemsokára a szerencse beszáll ezen házba.

LIDI *(ásítozva)*. Mely boldogság!

SZÉLHÁZY. Ezen édes ajaktól kivánnám hallani a szív vallását. Ah kedves! az én szívem mint ver, mint rugdalódzik!

Lidi. Ach! *(félre)* az enyém hallgat.

Szélházy. Értem ezen kivánatos sohajtást, oh! értem ezen bájos ömledezést, látom szép szemének égi mosolygását, mely engem az idvességre ragad. Ach! miért nem tud a kisasszony francziául, hogy forró szerelmemet jobban le tudnám festeni, előadni, magasztalni, emelni —

Lidi. Én hív szerelmet óhajtanék, nem üres szavakat.

Szélházy. Hívség, hívség, mely közönséges szó; én az vagyok, az leszek, még a siron túl sem nézek másra.

Lidi. Valóban, egészen el vagyok ragadtatva. *(Ásítozik.)*

Szélházy. És méltán, mert kérkedés nélkül szólván, én nagy ember vagyok, személyemet nem is említem.

Lidi. Hogy érti azt báró úr, mit tart nagynak?

Szélházy. Mely kérdés, nem hiába nem ismeri a nagy világot. Kinek van szebb lova? kocsija —

Lidi. Akkor csak az erszény nagy.

Szélházy. Nálam forr az ember; játék, öröm uralkodik házamban.

Lidi. Minden szép, de tudom szebb tulajdonságok ékesítik báró urat, nagylelkűség, hazafiúság —

Szélházy. Megavult szó! tempi passati.

Lidi. Tudom hogy egy részét annak, mit a szerencse adott, nemzete dicsőségére, méltóságára fordítja.

Szélházy. Szóljunk szerelmünkről,

LIDI. Kivált én nagy mértékben érzem —

SZÉLHÁZY. Én az érzés tengerében úszom, melyben elmerűlnék, ha a kisasszony szívébe nem kapaszkodhatnám. Hah! mellem csatázik, fejem tétováz, elmém szaladgál. Hah! tőrt döfnék mellembe, ha nem szeretne, és piros vérem ezt a helyet mosná — Íme! lábához borúlok — *(Lábához esik.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Perföldy, az előbbiek.

PERFÖLDY *(az ajtónál megáll).* Mit látok! mit hallok! levátát tartanak —

SZÉLHÁZY. Alkalmatlan ember!

PERFÖLDY. Minő localitásban találtam a bárót, talán de causa sanguinis tractált! liquidálja nekem ezt a kisasszony!

LIDI. A báró nekem örök hívséget igért.

PERFÖLDY. Protestálok, vagy más törvényszékhez relegálom.

SZÉLHÁZY. Itt a kisasszony bíró; közöttünk, úgy vélem, a választás nem nehéz.

LIDI. Már az igaz.

PERFÖLDY. Ez læsio! azonban a kisasszony legyen mediator közöttünk, kénye szerint, de ne præcipitanter manipulálja a dolgot, úgy megelégszem. Reménylem, nem fogja revocálni az előbb igértet.

LIDI. Semmi esetre; az egész dolog állapotja csak egyben változik —

PERFÖLDY. Rogo! micsoda az?

LIDI. Még nincs idő, talán korán is fog jönni az igazság.

PERFÖLDY. Mely peremptoria exceptio! szívem perplexitásba jön.

SZÉLHÁZY *(félre)*. Nem érti: nem kell a leánynak. *(Perföldyhez.)* Ezen dologban talán —

PERFÖLDY. Instálom, itt nincs helye az ingessiónak.

LIDI. Minden esetre azt előre bocsátom, hogy nem magam dolgát viseltem.

SZÉLHÁZY. Már ez kosár, valóságos kosár!

PERFÖLDY. Inconsulte nem szoktam cselekedni, ha bővebben informálni fog a kisasszony, tehát elállok az institutumtól.

LIDI. Én pedig örülni fogok, ha szíves szándékomat átlátni s megismerni fogja.

HATODIK JELENÉS.

János, az előbbiek.

JÁNOS. Kisasszony! kapitány úr a kertbe kéri a vendég urakat.

LIDI. Jövünk.

SZÉLHÁZY. Sietve jön már a szerencsés idő, szívem már azt mélyen érzi, hogy nem vagyok ember, hanem az ég lakosa, már fel-, fel-, felemelkedem.

LIDI *(Perföldyhez)*. Ha úgy tetszik.

PERFÖLDY. Méltóztassék. *(Elvezeti Lidit.)*

SZÉLHÁZY. Oh mely édes az a gondolat! az ég nyitva áll, hol a karja kedves? *(Megfogja az inas karját.)* ott, ott, látod? látod?

JÁNOS. Semmit sem látok.

SZÉLHÁZY. Hah! engem elragad, jer karjaimba! mely szép kezecske! *(A mint szájához viszi János kezét, megfordúl.)* Parbleu! mi volt ez? menjünk. *(El.)*

JÁNOS *(homlokára mutat.)* Itt hibázik! *(El.)*

HETEDIK JELENÉS.

Kert, egy lugosban három ülés.

Baltafy, Ferencz, kertészek.

BALTAFY *(a kertészekhez, kik a lugost virágokkal ékesítik).* Így! kész minden. Ferkó! ládd, az embernek öreg napjaira is marad öröm hátra; én oly szerencsés vagyok, mint ha az ellenséget megszalasztottuk volna.

FERENCZ. Örülök, csak azért hogy kapitány úrnak jó kedve van.

BALTAFY. Aztán Ferkó, ha egyet rikkantok, süsd el a mozsarakat, érted? egy salve végezze ezen öröm-napot.

FERENCZ. Már kész minden.

BALTAFY. Most csak török muzsika hibázik. Ej Ferkó! a nagy sietségben elfelejtettük Hősváry óbestert meghívni. Ej! be sajnálom! de az esküvés után mindjárt küldj lovas postát, érted?

FERENCZ. Értem.

BALTAFY *(a kertészekhez).* Ti most elmehettek. *(Kertészek el.)*

NYOLCZADIK JELENÉS.

Margit, Máli, az előbbiek.

MARGIT. Én úgy boszankodom Málira; semmikép sem akar czifrán öltözni, pedig a menyasszony —

BALTAFY. Hadd kedvére!

MÁLI. Édes atyám! fájdalom, de kivánságát betöltenem lehetetlen; én ezekhez a kérőkhöz nem mehetek.

BALTAFY. Máli! mit mondottam? ne keserítsd öreg atyádat, ki tégedet úgy szeret.

MÁLI. Oh drága atyám! éltemet feláldozom, csak ezt ne kivánja.

BALTAFY. És mi okból gyűlölöd őket? Ha Szélházy nem tetszik, válaszd Perföldyt, az egy talpig derék ember.

MÁLI. Mind igaz, de én már, *(akadoz)* én szeretek.

BALTAFY. Mit szólasz?

MARGIT. Az átkozott könyvek! úgy van, megmondottam — Isten bocsáj! ha a sátán máskép nem tud incselkedni, tehát szerelmes verset ír.

BALTAFY. És kit szeretsz?

MÁLI. Károlyt, már ifjuságomtól fogva.

BALTAFY. Menydörgő-rázta! annak magam vagyok oka, azért volt oly különös az a gyermek.

MARGIT. Lássa az ember! mi nem történik nálam nélkül a háznál.

BALTAFY. Nem, abból semmi sem lesz. Ferkó! küldd hozzám Károlyt.

Ferencz. Lovára ült és elment.

Máli. Örökre elbúcsúzott.

Baltafy. Eh! megmosom, ha megjön, rossz gyermek!

Máli. Atyám! atyám!

Baltafy. Nem, már késő, kérők a háznál, kihíresítnek! már akár mit csinálsz, férjhez kell menned.

Margit. Úgy van édes leányom! az a czélja létünknek. Nézd, én már megérett asszony vagyok, még is ha valaki igen szépen kérne, feláldoznám magamat.

Máli. Atyám! kész vagyok mindenre, oh de ne tegye koczkára földi szerencsémet.

Ferencz. Kapitány uram! én a jobb karomat teszem rá, hogy az egyik kérő pénzért jött hozzánk, különben alig ha messzebb nem keresett volna hölgyet, bocsánatot — de

Baltafy. Nincs gondod arra, meg kell lenni. Máli szót fogadj.

Margit. Minek ezek az ülések?

Baltafy. Mi hárman fogunk leülni! rendet kell mindenben tartani.

Margit. Jönnek már!

Baltafy *(Ferenczhez)*. Menj a mozsarakhoz.

Ferencz. Nem jól megy a dolog! Szegény kisasszony! *(Fejcsóválva el.)*

Baltafy *(Málihoz)*. Leány! még egyszer mondom, ne ingerelj.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Lidi, Szélházy, Perföldy, János, az előbbiek.

BALTAFY. Köszöntöm az urakat.

MARGIT. Nagyon örvendek! tessék leülni.

BALTAFY *(Margithoz).* Hallgass! állva szokás kérni. *(Málihoz.)* Jer Máli. *(Leülnek.)* Itt ül mellettem leányom! a mint értém, az urak közűl mindegyik óhajtja őt feleségűl; én neki szabad választást engedtem, azért, ha egyik hátra marad, harag ne legyen köztünk.

SZÉLHÁZY *(félre).* Jól játszik az öreg, de okosabb emberekre talált.

BALTAFY. Mi az értékemet illeti, mint látták uraságtok, annyi van, hogy bőségben táplálhat; nemesi jószágom minden készülettel halálom után egyetlen leányomra száll. Így tehát a kérőké az első szó, tessék kinyilatkoztatni magokat.

SZÉLHÁZY. Megvallom, ez a kisasszony a tökéletesség remeke, de szívem máshoz vonszon. *(Lidire mutat.)* Itt áll, a kit választék.

BALTAFY. Jól van, jól, Lidi is az én leányom, örvendek.

SZÉLHÁZY. Triumph!

PERFÖLDY. Én a dolgot resummálván, úgy conveniáltam magammal, hogy csakugyan a házasság szerelem nélkül rózsákat nem terem, azért Lidi kisasszonynak nyujtom a kezemet.

MÁLI *(felugrik).* Hála Isten!

BALTAFY *(hevesen).* Hah! mely szégyen! Jól van, jól, találok én férjet leányomnak. Menydörgő-rázta! mely megvetés! Jól van. Hé! Ferkó! Ferkó! — Még nagy a világ — még — *(Mozsár durran.)*

MARGIT. Ah! mint ijesztgetik az embert.

BALTAFY *(integet).* Megállj! Jancsi! fuss, ne lőjenek többé! fordítsd fel a mozsarakat. *(Jancsi el.)* Mennydörgő-rázta! a méreg megemészt, minden visszára megy.

LIDI. Édes bácsi! urak! tessék meghallgatni.

FERENCZ *(előjön).* Mi történt?

BALTAFY. Szegezd be a mozsarakat.

LIDI. Először is bátyámhoz fordulok, kit mint atyámat tisztelek és megvallom, hogy ezeket az urakat megcsaltuk.

FERENCZ. Úgy van biz az, megcsaltuk.

LIDI. Nem tudom, haszonkeresés vagy tisztább akarat hozta-e ezen érdemes urakat házunkba, de azt tudtam, hogy bácsi Málit férjhez adni eltökélé, azt is tudtam, hogy Máli bátyámat szereti; azért bácsit késő bánattól, Málit szerencsétlen házasságtól megmenteni akarván, Baltafy gazdag leányának adtam ki magamat és ezen urakat avval hitettem, hogy bácsi tudni óhajtaná, melyik szeret igazán.

PERFÖLDY. Jól allegál!

SZÉLHÁZY. Szörnyű fátum!

LIDI. Ferenczet magát iktattam frigyembe, és híven segített. Ím ez vala hálóm, az urak beakadtak.

MÁLI *(Lidi karjába).* Lidi! kedves barátném!

BALTAFY *(megszorúlva).* Hm, mennydörgő-rázta! mit

PERFÖLDY. Öcsém uram, gratulálok!

SZÉLHÁZY *(félre)*. Mely unalmas érzékenységek! *(Baltafyhoz.)* Magamat ajánlom, köszönöm barátságát.

BALTAFY. Nincs mit.

SZÉLHÁZY. Ach! mely hátra vagyunk. *(El.)*

BALTAFY. Elhiszem; kiben a nemzetiség kihalt, az nem találja fel magát hazájában. *(Lidihez.)* Mint látom —

LIDI. Ha jobban megismerjük egymást —

PERFÖLDY. Reménylem nem ellenzi szerencsémet et sic porro.

BALTAFY. Barátim és ti kedvesim, ez a nap tehát gyönyörűen végződött. *(Mozsarak durrognak.)* Vegyétek egymást és éljetek a haza javára, díszére, dicsőségére. *(Károly s Máli az öreg mellére borúlnak; a kárpit lefordúl.)*

A PÁRTÜTŐK.

EREDETI VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT

SZÉKES-FEHÉRVÁRTT, 1819. NOVEMBER 23.)

(1819.)

SZEMÉLYEK.

HAJNALFI LÁSZLÓ, gazdag kereskedő.
ELEK, MILI, RÓZI — testvére gyermekei.
ELŐSDY hadnagy.
TÓHÁZY KÁROLY.
KÖRMÖSDY, táblabíró.
ÖREGBÍRÓ.
BÍRÓNÉ.
NOTÁRIUS.
PALKÓ, a fia.
KÁNTOR.
TÖRVÉNYBÍRÓ.
A helység kovácsa.
JAKAB, Elősdy inasa.
Hajnalfi inasa.
Hajnalfi vendégei, tanácsbeliek, helység lakói.

A dolog történik egy szabad helységben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

HAJNALFI *(egyedül belép)*. Hát igaz még is, hogy az ember teljes nyugalmat nem talál, bár mely szegletébe vonúljon e földnek! Ezen helységben gondolám minden zavar nélkűl folytatni éltemet, és ím itt is háborgatnak szomszédim; rontják, rabolják értékemet; pedig azt sem tudják, mely szenvedély készteti őket. Valóban türelmemet igen megkisértik.

MÁSODIK JELENÉS.

Inas, az előbbi.

INAS *(leveleket hoz)*. A posta megérkezett, itt az ujság több levelekkel. *(Általadja és elmegyen.)*

HAJNALFI *(egyedül, a leveleket felbontja)*. Üdvözlő levelek nevem napjára, sok szerencse-kivánás. *(Félre teszi.)* Eh! elévűlt szokás, nem kapok rajta. A jóakaróm úgy is mindenkor jót kiván, a rossznak csak puszta szokás. *(Más irást vesz fel.)* Ujság! valjon mi történik a világban? Mióta elvonúltam tőle, csak házám érde-

kel. *(Olvas.)* «A nemzeti szinjátszó társaság több helyeken már tartós lábra kapott és avval a reménynyel kecsegtet, hogy e hasznos igyekezet hazámban elterjedvén, ezen nemesebb részét a szépmesterségeknek nemzetünk is méltánylani fogja.» Hála az ég urának! Hát azt is megértem, hogy édes honi nyelvünk újra feldíszlik s a magyar is szelidebb éleményeknek helyt adván befogadja az örömet lehelő Helikon szűzeit. Ez a hír egészen felvidámít.

HARMADIK JELENÉS.

Elek, az előbbi.

ELEK. Kedves bátyám! oly magányosan? Örvendek, hogy szeméből valami titkos öröm szikrázik.

HAJNALFI. Ki ne örűlne, ha hazáját szereti, a kiben ez a szent érzés még ki nem halt? Olvasd. *(Általadja az ujságot Eleknek, ki azt általfutja.)* Nemde méltó ok az örömre?

ELEK. Kellemetes ujság!

HAJNALFI. Öcsém! előmegyünk! akármit kiáltoznak ellenségink, előmegyünk, ellenére a sok elfajúltaknak.

ELEK. A világosodásnak és a nyelv tisztulásának legelső lépése, hála azon jó hazafiaknak, kik fáradhatatlan dolgoznak.

HAJNALFI. Nem az únalom, nem az idő elölése végett örvendek ezen intézetnek, mert a lelkes ember úgy is mindenkor elég magának, és az üres szivűt a legszebb theatrum sem mulatja; de a nemzetnek csinosodása, a nyelvnek pallérozása terjed el

általa. Minden nemzet megörökíti hőseit és az utóbbi világnak tetteiket előadja, csak mi maradnánk hátra? Hány nagy királyokkal, hány világismerte vitézekkel bővelkedik történetünk, és nem volna ecsetünk azokat festeni? nem volna elég erőnk azokat sírjokból felszólítni?

ELEK. Mint elragadtatik édes bátyám.

HAJNALFI. A szív lángol, és szemem vígan nézi a jövendőség idomjait, már bátran merem kiáltani: Előmegyünk. Öcsém! ma nevem napján szebb öröm nem érhetett volna; szinte elfelejtem, hogy hátra maradt ífjúságom, és ezen napot már ötvenkétszer számlálom. Add ide az ujságot, *(Elek néki adja)* így, ha rossz kedvem lesz, ha az irígység, rágalmazás nevemet tapossa, akkor ezt olvasom és felvidúlok. Oh ha minden ember úgy tekintené azon intézetet, ha becsét, érdemét úgy általlátná, *(sohajtozva)* eddig —

ELEK. Eddig nem kellene titkos irígységgel másokra néznünk, és hátramaradásunkat pirúlva vallanunk. Én is majd a kettős öröm között elfelejtém miért jöttem. Édes bátyám, én —

HAJNALFI. Elég fiam, tudom mindenkor jót kívánsz.

ELEK. És igaz hálával vagyok annyi jótéteményéért.

HAJNALFI. Mind eddig érdemes voltál reá, sőt áldom a szerencsét, mely engemet azon karba helyheztetett, hogy jót tehettem veletek.

ELEK *(érzeménynyel)*. Jó bátyám!

NEGYEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi és az előbbiek.

Mili. Édes bácsi! minthogy —

Rózi. Neve napját szerencsésen elérte —

Mili. Tehát mi is hálaadó szivvel —

Hajnalfi. Jól van kedves leányaim, köszönöm. Hát semmi kéréstek sincs?

Elek. Atyai szorgalommal mindenről gondoskodott, a mi csak szükséges.

Hajnalfi. A mai napot vígan szeretném tölteni; kit hozassak ki a városból? Ti hallgattok leányok?

Rózi. A kit tetszik.

Hajnalfi. Hát Mili?

Mili. Én? én nem tudom.

Hajnalfi. Az öreg majort?

Mili *(félre)*. Az öreget!

Hajnalfi. Vagy a doctort?

Rózi *(félre)*. A doctort!

Hajnalfi. Látom nem akartok szólni, tehát hozassatok ki a kit akartok.

Mili. Édes kedves bácsi!

Rózi. Mely felséges gondolat!

Hajnalfi. Most a kertben megyek, hallom, a szomszédok megint minden oltoványimat lerontották.

Mili. Azok a rossz emberek!

Elek. Én lesre megyek és ha valamelyiket rajta kapom, tehát —

HAJNALFI. Legyünk békén, majd megúnják azt is, ha látják, hogy nem boszankodom érte, majd megmásúlnak, ha egyszer megismernek.

ELEK. Bátyám jóságával új fegyvert ád kezökbe.

HAJNALFI. Én a békét szeretem, gyűlölöm a perlekedést. Édes gyermekeim! a mai nap tehát egészen kényetekre van bízva — kiki úgy és avval mulassa magát, a kivel és hogyan tetszik. *(El.)*

ELEK. Mely kegyes irántunk! én előre örvendek, hogy mi is neki ma kis váratlan örömet csinálhatunk. Mili! Rózi! tudjátok-e már rollétokat?

MILI. Én tudom.

RÓZI. Minden hiba nélkűl.

ELEK. Az jó, de meg nem foghatom, hogy barátim még most sem írtak.

MILI. Magok jönnek levél helyett.

RÓZI. Okosabb is.

ELEK. De némely okokra nézve szerettem volna tudni szándékokat, hogy ma estve fel ne akadnánk, a hadnagy —

MILI *(hirtelen)*. Az eljön, bizonyosan eljön, ha törik szakad.

RÓZI. Károly el nem marad, ha mindjárt a világ felfordúl.

ELEK. Úgy? látom a szív igen kész a jövendölésre. Hát megnyughatom?

MILI. Teljesen.

ELEK. Azt írtam nekik, hogy estve felé jőjenek, és a kertfalon szökjenek házunkba, nehogy bátyánk

őket megsejdítse. Ti várjátok őket és egyenesen a nagy szobába vezessétek.

Mili. Előre örülök mint néz, mint mosolyog majd a bácsi.

Elek *(enyelegve)*. Mili! mit gondolsz? a hadnagy igen természetesen játsza majd a szerelmest.

Mili *(elfordúl)*. Bátyám!

Elek. Semmi az, mind szegény bűnösök vagyunk; de most jertek, készítsük a játékszínt, hogy utóbb ne kelljen bajlódni, de okosan, leányok! senki észre ne vegyen.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Hajnalfi, az előbbiek.

Hajnalfi. Gyermekek! hol van a nagy szoba kulcsa? nem találom sehol, az ablaktáblák is be vannak zárva.

Mili *(félre)*. Szépen vagyunk.

Elek *(félre)*. De rosszkor jött ez a kérdés. *(Hajnalfihoz.)* Nem tudom, én, nem láttam, nem hallottam —

Hajnalfi. A kertből akarnék némely virágokat más egyéb szerszámokkal együtt berakatni, nehogy azt is ellopják, hiszen a szoba üres —

Mili. Édes bátyám! megvallom, de ne haragudjék, én a kulcsot elvesztettem.

Hajnalfi. Semmi az édes leányom! a lakatos majd felzárja.

Mili. Úgy de a lakatos nincs itt.

Hajnalfi. Hová ment?

MILI *(megszorúlva)*. Meghalt.

HAJNALFI. Ugy? már akkor csakugyan nem jöhet, sajnálom a szegényt, jó ember volt.

ELEK. Talán a kertházban is elállhatnának a virágok egy-két napig, míg, míg —

MILI. Míg a lakatos megjön.

HAJNALFI. Előbb mondtad, hogy meghalt.

MILI. Ah! ha más lakatos jön, azt akarám mondani.

HAJNALFI. Nem bánom, tehát ott is elállhat.

MILI *(félre)*. Hála Istennek!

HAJNALFI. Jer Elek, rakjuk el a virágokat.

ELEK. Szívesen. *(Elmennek.)*

MILI. Szükségből szabad hazudni.

RÓZI. Csak használjon, és a lakatos addig fel ne támadjon. *(El mind a ketten.)*

HATODIK JELENÉS.

Az öregbíró háza előtt. Jobbra egy fekete tábla, melyre mindenféle czédulák vannak ragasztva, balra a kaloda áll.

KISBÍRÓ *(egyedül, egy czédulát ragaszt a táblára, kevéssé tántorog)*. Ez is megvan. Nehéz hivatal az a bíróság, magára sem tud az ember vigyázni és másra vigyázzon. Hehe! be jó bora van annak az öregbírónak! nem hiában, könnyen jut hozzá. Köztünk szólván, csak egy pintet ittam meg, kicsit még is a fejembe ment.

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, az előbbi.

KOVÁCS. Jó napot kisbíró.

KISBÍRÓ. Servus komám!

KOVÁCS. Mit csinál kend itt?

KISBÍRÓ. Hivatalomba' járok el.

KOVÁCS. Látom az egyenes állásról. Komám! egészségére váljék.

KISBÍRÓ. Köszönöm, servus. De igazán, olvassa kend ha nem hiszi, oda akasztottam a táblára.

KOVÁCS. Könnyű olvasni, ha az ember a betűket ismeri. Mi van benne?

KISBÍRÓ *(fontosan)*. Az egyik czédulán az van: a mai naptól fogva egy polgár se merje magát leinni.

KOVÁCS. Ki tilthatja azt meg?

KISBÍRÓ. Négy garas büntetés alatt.

KOVÁCS. Különös!

KISBÍRÓ. Komám! nincs pénz a helység cassájában.

KOVÁCS. És arra kend fog vigyázni?

KISBÍRÓ. A másikon a limitatio van.

KOVÁCS. Mindig limitálnak kendtek, és mindig drágább lesz.

KISBÍRÓ. Nem is azért van az, hogy megtartsák, csak hogy ott függjön. Az ördög lenne bíró, ha mindent az írás után kellene cselekedni.

NYOLCZADIK JELENES.

Bíróné, az előbbiek.

BÍRÓNÉ *(a kisbíróhoz)*. Volt kend komám asszonynál?

KISBÍRÓ. Most sietek.

BÍRÓNÉ. Mely restség, mely tunyaság! Azért fizeti kendet a helység, hogy engemet szolgáljon; tüstént menjen kend, s egyszersmind a kisebbik asszonyomat is tisztelem és egy kis lúdtorra szívesen látom.

KISBÍRÓ. Sietek. *(Lassan el.)*

BÍRÓNÉ. Sok baja van az embernek, mindig perelni kell; kendre is panaszom van kovácsmester, már mióta kértem szenet, és még most se küldött kend.

KOVÁCS. Mikor magamnak sincs.

BÍRÓNÉ. Semmi az, a becsülettudó ember mindig az elöljárót tekinti először, azután magát, érti kend?

KOVÁCS. Ha lesz, adok, de most se szén, se munka se pénz; olyan az erszényem mint a fúvóm, egyikbe sincs szusz. Isten kenddel. *(El.)*

BÍRÓNÉ *(egyedül)*. Mint romlik a világ! ezelőtt ha az öregbíró valamire pillantott, már avval megkinálták az emberek, most a kérésre is alig adnak.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Öregbíró, az előbbi.

BÍRÓNÉ. Megjött kend? soká oda maradt.

ÖREGBÍRÓ. Az ember mulat, de végez.

Bíróné. Hát csak keresztűlvitte kend a tanácsban, hogy a helység majorját bírhatjuk?

Öregbíró. Szerencsésen, a tanács úgy végezte: minthogy én a helység javára fáradhatatlan dolgoztam és ezen veszélyes időkben az öregbíróságot okosan viseltem, tehát hálaadatosság jeléűl a majort holtomig birhatom és használhatom. De Sári! más ujság is van, bíró maradtam megint.

Bíróné. Senki sem volt ellene?

Öregbíró. A templomatya sokat beszélt, és a mint mások mondották, igaza is volt; de lenyomtuk. Hanem a nótáriusnak is kell valamit adnunk, érted? mert — no, hiszen tudod, egyik kéz a másikat mossa.

Bíróné. Hiszen neki is valamit majd csak találunk. No, most megelégszem kenddel.

Öregbíró. Aztán Sári lelkem, egynéhány tanácsbélinek áldomást igértem, talán csak meg kellene adni.

Bíróné. Majd estvére, legalább ha valamelyik leiszsza magát, a köznép ne lássa; elkészítek én mindent. *(Be a házba.)*

Öregbíró *(egyedül)*. Akárki mit mond, ez az én feleségem derék egy asszony, csintalan ugyan, többször jól lehord, de esze van — majd több mint nekem. Mióta elvettem, mely jól megy bíróságom! azelőtt minden úntalan megkardlapoztak a katona urak.

TIZEDIK JELENÉS.

Nótárius, az előbbi.

NÓTÁRIUS. Öregbíró uram! etiamque kedves komám uram, hogy van kend?

ÖREGBÍRÓ. Jól, jól, csak a sok gondok — tudja kend, a helység rajtam fekszik.

NÓTÁRIUS. Hát csak tűrhető, de nálam ad animam, a miseria beszállt.

ÖREGBÍRÓ. Hogyhogy?

NÓTÁRIUS. Az a rossz fiam ezer galibát okoz.

ÖREGBÍRÓ. Pedig tudós fiú, már verseket is csinált, aztán fél tuczat iskolát eljárt.

NÓTÁRIUS. Feje jó van, csak az atyjára ütött! aztán a philosophia mellett ugrált, ma holnap doctor lett volna; de korhely — gondolja el komám uram, már szerelmes.

ÖREGBÍRÓ. Ne beszéljen.

NÓTÁRIUS. Ad animam, szerelmes.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Bíróné, az előbbiek.

BÍRÓNÉ (*már ezelőtt hallgatódzott, erre kiszalad*). Kibe, kibe komám?

NÓTÁRIUS. Szolgája az asszonynak, humillimus komám asszony.

BÍRÓNÉ. Kibe szerelmes?

NÓTÁRIUS. Instálom, én nem, hanem a fiam.

BÍRÓNÉ. Szóljon már komám uram, alig várom.

NÓTÁRIUS. Annak az úrnak abban a nagy kőházban a leányába — nem is — tudja Isten micsodájába.

BÍRÓNÉ. Mentsen Isten! azok rossz emberek.

ÖREGBÍRÓ. Ej, ej Sári, ládd ezt még nem tudtuk.

NÓTÁRIUS. Ad animam úgy van, mindennap a kert alá jár fütyülni és furulyázni; most kaptam rajta.

BÍRÓNÉ. Az nem jó, azt ne engedje komám uram.

NÓTÁRIUS. Nem is szenvedem, most vettem a dolgot kérdésre, és a gyermek mindent megvallott.

BÍRÓNÉ. És melyik tetszik neki?

NÓTÁRIUS. Maga se tudja, úgy tartom mindenik. De megmondtam neki, hogy ha még egyszer oda megy, tehát kitöröm a nyakát, aztán elűzöm házamból.

ÖREGBÍRÓ. Jól cselekszi komám uram, az ifjuságot meg kell zabolázni.

BÍRÓNÉ. És szívesen látják, hallják őtet?

NÓTÁRIUS. Úgy vallja, hogy igen szeretik, mert ha meglátják, felette nevetnek; el is hiszem, az ifjú szép, hozzám hasonlít; de semmikép nem engedem — különben a Hajnalfi gazdag ember.

BÍRÓNÉ. Az ám, de hogy lett gazdag?

ÖREGBÍRÓ. Sári! ez nagy kérdés, valóban egy öregbíróhoz beillenék.

BÍRÓNÉ. Ő hirdeti ugyan, hogy a háborúban szerezte értékét, de nem igaz, mert más ember ott megszegényedik.

NÓTÁRIUS. Optime! jó argumentum!

ÖREGBÍRÓ. Aztán az a tiszt, a ki nála meghalt, komám! abba' titok van.

BÍRÓNÉ. Az a sok vendég! nem ok nélkül járnak hozzá.

NÓTÁRIUS. Esznek, isznak, dobzódnak.

BÍRÓNÉ. Hogy fel ne ébredjen a lelkiismóret.

ÖREGBÍRÓ. Templomba nem jár.

BÍRÓNÉ. Fél az Istentől.

NÓTÁRIUS. A kalapját szemére húzza, senkire sem néz.

BÍRÓNÉ. Retteg az emberek szemétől.

ÖREGBÍRÓ. Aztán minden kárt elszenved, pedig az ember szól a magáéért.

BÍRÓNÉ. Rossz emberek.

ÖREGBÍRÓ. Gonosztévők.

NÓTÁRIUS. Ad animam! vétekkel tölt, bűnökkel terhelt és gonoszsággal tetézett az egész házok.

ÖREGBÍRÓ. Bár csak valami titokra jöhetnénk.

TIZENKETTŐDIK JELENÉS.

Kántor, az előbbiek.

KÁNTOR. Áldás és szerencse szálljon kendtekre!

BÍRÓNÉ. Isten hozta kántor uramat!

ÖREGBÍRÓ. Megjött kend a városból?

KÁNTOR. Igen, most szállok le a kocsiról.

NÓTÁRIUS. Mi ujság?

KÁNTOR. A collegámnak torka fáj, egy embert vesztettek el, a Dunán egy hajót láttam gőzből, aztán

a szüretbe egy tüzes kígyót eresztettek a levegőbe, én kérdeztem mi lehet az, hát az emberek azt Ráchelnek nevezték.

ÖREGBÍRÓ. Hm! hm! mi nem történik a világba'.

KÁNTOR. Aztán egy ember a városon kivül hordóba ült és elútazott a levegőbe.

NÓTÁRIUS. Mit mond kend? és merre ment?

KÁNTOR. Amerikába, puskaport vitt.

ÖREGBÍRÓ. Bizony messze lehet, a Kistükör szerint majd négyszázezer mérföldnyire van.

KÁNTOR. De én is hozok ám valamit.

NÓTÁRIUS. Új nótákat?

KÁNTOR. Levelet.

BÍRÓNÉ. Kinek, kinek?

KÁNTOR. Hajnalfi uramnak.

BÍRÓNÉ. Hadd lássam.

KÁNTOR *(egy levelet vesz elő és a bírónénak adja)*. Itt van. Már haza akartam jönni, hogy egy úr megszólít és azt kérdi, hogy hol lakom; én megmondtam, és ő mindjárt ezt a levelet nyomta kezembe; adja be kend, úgymond, Hajnalfi úr házába. Igen örülni látszott. Ím elhoztam.

BÍRÓNÉ *(félre)*. Ebből valamit kitanúlhatnánk. *(A levelet forgatja.)*

NÓTÁRIUS. Mi lehet ebbe' a levélbe'?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kisbíró, az előbbiek.

KISBÍRÓ. Voltam a komáknál, itt lesznek mindnyájan.

BÍRÓNÉ *(a levelet vizsgálja).* Azt szeretném csak tudni, mit írnak. *(Egy részét felnyitja.)*

ÖREGBÍRÓ *(kisbíróhoz).* Te megint leittad magadat?

KISBÍRÓ. Engedelméből egy keveset.

ÖREGBÍRÓ. Nem tudod hogy tiltva van?

KISBÍRÓ. Hehehe! minket nem illet — mi bírák vagyunk.

BÍRÓNÉ *(a levelet egészen felszakasztja és mintha megijedne, a földre ejti).* Jaj nekem! a pecsét eltörött, nyitva a levél; mit csináljunk?

NÓTÁRIUS. Ne ijedjen meg komám asszony, megcsinálom én azt.

ÖREGBÍRÓ. Már mondtam, hogy a levél tudós portéka, nem asszonykézbe való.

BÍRÓNÉ. Mit gondolnak kendtek, nem jó volna elolvasni? talán —

KÁNTOR. Mond valamit öregbíróné asszonyom. Adja kend ide.

BÍRÓNÉ. Itt van, csak siessünk.

KÁNTOR *(a levelet az öregbírónak adja).* Öregbíró uram, tessék!

ÖREGBÍRÓ. Én biró vagyok, csak itélni szoktam, nem olvasni.

KISBÍRÓ. Itélni szoktunk mi, a közönséges ember olvasson.

NÓTÁRIUS. Olvasom én. *(A levelet elveszi.)* No, vigyázzon kiki! *(Olvas.)* «Kedves barátom! vettem leveledet és nagyon örűlök azon plánumnak, melyet vélem közlöttél és szívesen abban segítlek. Mihelyest a nap hanyatlik, kocsira ülünk és hozzád sietünk, már én a járást tudván, társaimmal látatlan beszököm.»

BÍRÓNÉ. Hallják kendtek, már jön: szöknek.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Ha a dolog jól elsül, és a major Luizájával a mérget szerencsésen megitta, tehát —

BÍRÓNÉ. Nagy Isten! méreg! *(A elenvalók mind közelebb mennek a nótáriushoz.)*

KÁNTOR. Valóban méreg.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Tehát vígan töltsük az estvét.»

BÍRÓNÉ. Sátánok! még vigadni is tudnak a gyilkosság után.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «A præsidenst megragadtam.»

BÍRÓNÉ. Oda vagyunk!

ÖREGBÍRÓ. Ez pártütés.

KÁNTOR. Rebellió!

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Nem akart ugyan oly későn jőni, de szép szavakkal még is reá vettem; ő csak legyen közöttünk, majd elfelejti gondját.»

ÖREGBÍRÓ. Hallatlan, égbe kiáltó bűn!

KÁNTOR. A ministert megölik.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «A marsall Kalb —»

ÖREGBÍRÓ. Megálljon kend komám! ezt nem értem.

NÓTÁRIUS. Biz én sem.

BÍRÓNÉ. Magam sem.

ÖREGBÍRÓ *(tűnődve)*. Kalb, Kalb, oly ismeretes szó. Sári lelkem! menj be a szobába, az almáriom felett van egy vastag könyv a Csízió mellett; hozd ki csak.

BÍRÓNÉ. Megyek, de tovább ne olvassák kendtek.

ÖREGBÍRÓ. Nem, nem, csak siess. *(Bíróné be a házba.)* No mit mondanak kendtek ezekhez? nem mondtam hogy azok rossz emberek? Ez pártütés, valóságos pártütés.

NÓTÁRIUS. Rettentő merészség! itt helységünk közepén gyilkolni.

KÁNTOR. Az embert megétetni.

KISBÍRÓ. Megjártuk, nincs katona a helységben.

BÍRÓNÉ *(kijön a házból)*. Itt a könyv!

ÖREGBÍRÓ. Ebben mint hallom sok szavak vannak, egy útas deák hagyta nálam, kántor uram kend tudós, nézze meg.

KÁNTOR. Szótár, mindjárt felkeresem.

NÓTÁRIUS. Kalb — hallottam én azt sokszor a heti vásárban, de kiment az eszemből.

KÁNTOR. Ká, ká, megvan, tehát Kalb! bornyú —

VALAMENNYIEN. Bornyú!

ÖREGBÍRÓ. Mely gonoszság! egy főméltóságú marsallt bornyúnak nevezni.

NÓTÁRIUS. Blasphemia!

BÍRÓNÉ. Eretnekség!

KÁNTOR. Crimen læsæ! halál van reá téve.

NÓTÁRIUS. Halljuk! tovább olvasom, hogy az egész conjurátiót pontok szerint tudjuk. *(Olvas.)* «Mar-

sall Kalb — alias bornyú — mediciníroz ugyan, de a pisztolyt még is mellének szegezem.»

Bíróné. Pisztolyt, mentsen Isten!

Kántor. Puska!

Kisbíró. Ágyú!

Öregbíró. Már bizonyos, rettentő dolog! mely hadi eszközökkel járnak!

Nótárius. Silentium! *(Olvas.)* «Szegezem — a öreg muzsikusnak készíts jó bort, hogy elfelejtse leánya halálát.»

Öregbíró. Az igaz, sok rossz emberekhez volt szerencsém mióta öregbíró vagyok, de ezekhez hasonlót nem láttam.

Bíróné. Gyilkolni, ölni, rabolni! muzsikussal járnak.

Kántor. Valami rossz czigány lesz.

Nótárius *(olvas).* «Holnap tüzelünk.» *(Megijedve elejti a levelet.)* Incendium, gyújtogatás!

Bíróné. Oda vagyunk! felgyújtanak, kirabolnak, megölnek, aztán még — oh ezek a rossz férfiak.

Kántor. Be jó hogy magamnak nincs házam; a mesterház úgy is rossz.

Kisbíró. No most bökje kend meg a homlokát öregbíró uram! itt az ínség la!

Nótárius. Háború.

Kántor. Döghalál.

Bíróné. Végső itélet!

Kisbíró. Én azt javaslom, hogy előre hordozkodjunk ki, nehogy utóbb későn lenne; mert ezek az emberek majd szelet is csinálnak, hogy a tűznek több ereje legyen.

BÍRÓNÉ. Nagy Isten, elveszünk!

NÓTÁRIUS. Ne pityeregjen, ne sopánkodjék kend édes komám asszony, a tanács sok fejből áll, és annyi cáputban csak némely eszecske is találtatik.

KÁNTOR. Nem kell mindjárt reszketni, ha az ember fél is; nótárius uram igen bölcsen beszél.

ÖREGBÍRÓ. Kisbíró, vedd fel a levelet. *(Kisbíró megteszi.)* Komám uram, nótárius uram! térjen magához, olvassa tovább.

NÓTÁRIUS *(olvas)*. «Tisztelem Milit, azt üzenem, hogy ne féljen, jól fog menni.»

BÍRÓNÉ. Az a kedvese, már bizonyos!

KÁNTOR. Kérem szépen, ki van aláírva?

NÓTÁRIUS. N. N.

ÖREGBÍRÓ. Már a név sem jó!

NOTÁRIUS. Instálom, a két N csak annyit tesz, hogy nincs név alatta.

ÖREGBÍRÓ. Az ország boldogsága mitőlünk függ, oda az egész uradalom, ha azt nem hátráltatjuk.

BÍRÓNÉ. Most jöttünk nagy nehezen a majorhoz s már elégjen.

ÖREGBÍRÓ. Mit dörmögsz Sári.

BÍRÓNÉ. A major megég.

NÓTÁRIUS. Ej komám asszony! az a major nem ház, de az ember, ad animam, az ember!

KISBÍRÓ. Katonaember gyalog jár, de lovon ül.

ÖREGBÍRÓ. A dolog fontos.

NÓTÁRIUS. Nem oly fontos, mint sürgetős.

KÁNTOR. Nem oly sürgetős, mint veszedelmes.

ÖREGBÍRÓ. Ily nehéz állapotban egy okos emberre volna szükség. Magamtól az igaz sok kitelik, de mégis — no tudják kendtek, az ember nem mindentudó.

BÍRÓNÉ. Oh fájdalom! az egész helységben nincs egy okos ember.

NÓTÁRIUS. Instálom, tessék engemet excipiálni.

KÁNTOR. Én ex officio bölcs vagyok.

ÖREGBÍRÓ. Mint mondám, egy bölcs tanács sokat használna; mit gondol nótárius uram?

NÓTÁRIUS. Én ha a dolgot megtekintem, megfontolom, megvizsgálom: tehát először — semmit sem gondolok; másodszor — abba' maradjunk öregbíró uram.

ÖREGBÍRÓ. Hej kisbiró!

KISBÍRÓ. Hallom uram; megyek már. *(El akar menni.)*

ÖREGBÍRÓ. Megállj! nem is tudod mit akarok.

KISBÍRÓ. Vagy úgy!

ÖREGBÍRÓ. A tanácsbélieket hajtsd öszve; mondd nekik hogy pártütés van a helységben, a ministert hozzák, siess, de titkon tartsd a dolgot, érted?

KISBÍRÓ. Értem, megyek, sietek. *(Lassan el.)*

BÍRÓNÉ. Én a tiszteletesnével addig tanácskozom. *(El.)*

KISBÍRÓ *(visszajön)*. A bort rovásra hozzam? vagy pénzt ád öregbíró uram?

ÖREGBÍRÓ. Rovásra, csak siess —

KISBÍRÓ. Szaladok. *(Lassan el.)*

ÖREGBÍRÓ. Akár hogy forgatom, hányom, vetem elmémet, tehát úgy rémlik, hogy valami tudós úrra

még is szükségünk volna, mert szerencsétlenségünkre még helységünkbe' pártütés se volt.

NÓTÁRIUS. Hiszen ha csak tudós ember szükséges, én és kántor uram csakugyan olvastunk valamit.

KÁNTOR. Kádár históriáját szó nélkül tudom.

ÖREGBÍRÓ. A járásbeli szolgabírák szederivárban vannak —

NÓTÁRIUS. Instálom! talán sedrián —

ÖREGBÍRÓ. Mindegy az, tehát azokért késő lesz menni, a város messze, mire kijöhetnek, egy követ sem találnak helyén —

KÁNTOR. Én azt javaslom — más semmit —

NÓTÁRIUS. Az nem sok, komám uram.

ÖREGBÍRÓ. Talán tekintetes Körmösdy táblabíró urat otthon találnók.

NÓTÁRIUS. Igaz, ez a jó úr ért az ilyesekhez, a statáriumnál is assessor! őt kellene segítségűl meghívni.

ÖREGBIRÓ. Hát nótárius uram! a helység lovain csak siessen — kit mondtam is csak?

NÓTÁRIUS. Körmösdy táblabíró uramat.

ÖREGBÍRÓ. Ez a jó úr különös kegyességgel viseltetik hozzánk, őt kérje meg komám, hogy bölcs tanácsával mentse meg kedves hazáját.

NÓTÁRIUS. A diurnum iránt mit —

ÖREGBÍRÓ. Megteszszük a magunkét, ily állapotba' nem lehet fösvénykedni.

KÁNTOR. Helyesen! Csudálom öregbíró uram magaslelkű szívét.

ÖREGBÍRÓ. Kántor uram addig mellettem paradérozhat a tanácsba'. Most rajta a gyülésbe! *(El mindnyájan.)*

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Tanácsszoba, közepén egy nagy asztal, körül padok, jobbra egy más asztalon boros korsók.

Bíróné, kisbíró.

KISBÍRÓ *(rakosgat)*. Úgy! minden kész, jöhet a tanács. Bíróné asszonyom, kend nem férfi, ki a tanácsházból!

BÍRÓNÉ. Én az ablakhoz állok, onnan hallgatom.

KISBÍRÓ. Hm! meg van ám tiltva.

BÍRÓNÉ. Semmi az, az asszonyoknak, kivált a bírónéknak, a dolgokba több befolyása van mint némely tanácsbélieknek.

KISBÍRÓ. Nem hiába, többször nem úgy történik, a mint végezünk. *(Körülnéz.)* No nézze kend meg az asztalt, nemde értem hivatalomat? mely rend, itt ül öregbíró uram, itt notárius uram és a többi.

BÍRÓNÉ. Hibázik valami, hol a tinta, penna, kalamáris?

KISBÍRÓ. Ej biz elfelejtettem, mindjárt hozok. *(El a mellékszobába.)*

BÍRÓNÉ *(egyedül)*. Párütés! már ki gondolta volna azt! majd bámul az egész ország, ha megtudják, hogy egy asszony által jött ki, még pedig egy öregbíróné által. És úgy van; mert ha én fel nem töröm a levelet, a kántor beadja, és estvére megbomlik a

világ. Akárki mit mond, de jó ha az ember mindent meg akar tudni, látni, hallani. Látom, mint fog irígykedni a tiszteletesné, hogy én oly nagy hírre névre kapok, majd ő se lesz különb mint én.

MÁSODIK JELENÉS.

Kisbíró, az előbbi.

KISBÍRÓ *(visszajön kalamárissal)*. Itt vagyok. *(A mint az ajtón belép, megbotlik és a tintát kiönti.)* Ej! de pórúl jártam.

BÍRÓNÉ. Semmi az, csak tedd oda üresen! úgy is csak formának áll ott. Úgy jár az ember, ha sokat iszik, elkábul a feje.

KISBÍRÓ. Én egy öreg katonával tartok: ő azt mondta, ha az ember iszik, legalább valami jön fejébe, sok ember úgy van — mit?

BÍRÓNÉ. Jönnek már, én helyemre megyek. *(El.)*

KISBÍRÓ *(a korsókhoz szalad, iszik)*. Szeget szeggel! jó magyar közmondás. Majd meglátom, megáll-e tanácsom.

HARMADIK JELENÉS.

Öregbíró, kántor, törvénybíró, hat tanácsbéli, az előbbi és a bíróné (az ablakon fejét bedugja).

ÖREGBÍRÓ. Isten hozta kendteket barátim! *(A korsóhoz megy és a jelenvalókra köszön.)* Sok észt, bölcs tanácsot és fris egészséget kivánok.

BÍRÓNÉ *(az ablaknál)*. Az igaz, ez az én uram birónak termett.

KÁNTOR. Egészségire bíró uramnak.

ÖREGBÍRÓ. Ha tetszik, hát fogjunk hozzá. *(Mindnyájan a székekhez mennek.)* Egy kis hallgatást kérek.

VALAMENNYIEN. Halljuk! halljuk!

ÖREGBÍRÓ *(feláll)*. Érdemes tanács! erős kőoszlopi helységünknek! öszvejöttünk, itt vagyunk, tudják-e kendtek miért?

TÖRVÉNYBÍRÓ. Nekem mindegy, csak pénzt ne kérjen öregbíró uram.

MÁS TANÁCSBÉLI. Vagy valami munkát.

ÖREGBÍRÓ. Se pénzt, se munkát, de jó tanácsot.

AZ EGÉSZ TANÁCS. Avval szolgálunk.

ÖREGBÍRÓ. Emlékeznek kendtek, hogy három esztendő előtt egy kereskedő nálunk földet, réteket vett és a szép egyenlőséget helységünkben elrontá, mert templomunknál nagyobb házat épített.

KÁNTOR. Ki ne emlékezném!

ÖREGBÍRÓ. Hogy azóta mindenféle emberek tapossák utczáinkat, melyeket előbb csak marháink, mi és gyermekeink nyomtunk.

BÍRÓNÉ. Mely szépen adja elő, egészen felbuzdít.

ÖREGBÍRÓ. Hogy magának él, se hozzánk, se templomba nem jár.

KÁNTOR. Eretnek!

ÖREGBÍRÓ. Hát azt tudják-e kendtek, hogy az az ember gyilkos?

EGY TANÁCSBÉLI. Gyilkos?

ÖREGBÍRÓ. Hogy pártütő?

TÖRVÉNYBÍRÓ. Nem tréfál kend?

ÖREGBÍRÓ. Ma estvére eljönnek czinkosai, mér-

get, pisztolyt, puskát és más dörgő szerszámokat hoznak magokkal, holnap tüzelnek, holnapután meghalunk, aztán mind elűznek bennünket.

TÖRVÉNYBÍRÓ. Ej! ej! soha se hallottam, és hogy tudja kend?

ÖREGBÍRÓ *(levelet mutat fel)*. Levél által: itt; ezt felfogtam.

KÁNTOR. Kérem szépen, én hoztam.

BÍRÓNÉ *(bekiált)*. Én, én nyitottam fel, nálam nélkül oda vesztünk volna.

KÁNTOR. Könyörgök, én hoztam a városból, máskép nem tudta volna kend felnyitni.

BÍRÓNÉ. Egy szóval, én vagyok kútfeje mindennek.

KÁNTOR. Nem engedem, én vagyok.

ÖREGBÍRÓ. Lassan.

BÍRÓNÉ. Azért se! én tudom mit tettem.

KÁNTOR. Nekem van igazságom.

ÖREGBÍRÓ *(feleségéhez)*. Sári lelkem! gondold meg, a gyülésben vagyunk.

BÍRÓNÉ. Nem bánom, az a kántor szólni sem tud és ő akarja a pártütőket felfedezni.

KÁNTOR *(hirtelen)*. Mordózom, azt nekem ne mondja senki. *(Valamennyen felkelnek.)*

ÖREGBÍRÓ. Sári! légy nyugodt.

TÖRVÉNYBÍRÓ. Kántor komám! az okos enged.

KÁNTOR. Nem, én nem akarok okos lenni.

TÖRVÉNYBÍRÓ. No én teszek igazságot.

VALAMENNYEN. Halljuk! halljuk!

TÖRVÉNYBÍRÓ. Minthogy kántor komám hozta a levelet, de öregbíróné asszonyom azt felnyitotta,

tehát az igazság egyforma; de különbség még is van közöttök, de mi — azt nem tudom.

BÍRÓNÉ. Kend is akart ám csak valamit mondani.

ÖREGBÍRÓ. Csendesség! én szólok.

VALAMENNYIEN. Halljuk! halljuk!

ÖREGBÍRÓ. Mind kántor uramnak, mind Sári feleségemnek igaza van, de különbség közöttök csakugyan még is —

TÖRVÉNYBÍRÓ. Hiszen az volt az én beszédem is.

ÖREGBÍRÓ. Kérem, kérem — de ezt meghatározni nem tudom.

TÖRVÉNYBÍRÓ. Hát mit szóltam én?

ÖREGBÍRÓ. Kérem, kérem — hanem nem sokára egy tanult ember jön hozzánk, tekintetes Körmösdy úr, arra bízzuk a dolgot.

VALAMENNYIEN. Helyesen, okosan!

KÁNTOR. Jól van, én megelégszem, egyik tudós segít a másikon.

BÍRÓNÉ *(félre)*. Hozzánk száll, csak nekem tesz igazságot.

ÖREGBÍRÓ. No menjünk tovább. Kisbíró! hol maradtunk?

KISBÍRÓ. A levélbe' vagyunk.

ÖREGBÍRÓ. Ugy, no nézzék kendtek, ez a levél mindent elárúlt, ma estve itt lesznek, mit miveljünk? *(Zúgás a tanács közt.)*

TÖRVÉNYBÍRÓ. Talán jó volna két ékesen szóló embert eleikbe küldeni és megkéretni, hogy elmaradjanak.

KÁNTOR. Deputatiót?

KISBÍRÓ. Rossz embereknek a kérés nem használ; talán megalkudni velök, a helység fizessen —

TÖRVÉNYBÍRÓ. Vagy jelentést tenni.

ÖREGBÍRÓ. Legjobb lesz őket megfogni, de hogyan?

KÁNTOR. Hajnalfi uram házát megtámadni.

ÖREGBÍRÓ. Veszedelmes, az ablakon kilőnek, hanem kinn a szabadban váratlan reájok ütni —

VALAMENNYEN. Helyesen, bölcsen!

ÖREGBÍRÓ. Ha volna közöttünk egy bátor szívű ember, a kire a dolgot bízhatnánk. Én az igaz oly könnyen meg nem ijedek, de egy az, a fegyvertől elszoktam, más az, nekem mint öregbírónak a tanácsháznál kell maradnom és messziről a dolgot intéznem.

VALAMENNYEN. Helyesen!

KISBÍRÓ. A kovács komám táborkocsis volt, vitézforma ember, már ő ágyú körül is forgott.

ÖREGBÍRÓ. Hozd ide színünk eleibe. *(Kisbíró el.)* De több ember is kell melléje, gyalog és lovas; a gyalogság ijeszsze meg őket, ha már szaladnak, a lovasság fogja el.

VALAMENNYEN. Helyesen!

ÖREGBÍRÓ. Ha meg lesznek fogva, a harangot félre verjük, Hajnalfit is elfogjuk; de ki fogja a lovasságot vezérelni?

KÁNTOR. Ha lovam volna, magam is elszánnám magamat a közjóért.

VALAMENNYEN. Éljen vitéz kántorunk!

ÖREGBÍRÓ. Lovat én adok, egy tapasztalt jószívű

paripát, nem lát ugyan, de annál jobb, mert oly könnyen meg nem ijed a lövéstől.

KÁNTOR. Meg is ülöm én, csak tessék többeket mellém rendelni.

ÖREGBÍRÓ. Meglesz.

BÍRÓNÉ. Már haza mehetek. *(El az ablaktól.)*

ÖREGBÍRÓ. Így fog menni — és az egész világ csudálja a jó rendtartást és a bölcs tanácsot.

NEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, kisbíró és az előbbiek.

KISBÍRÓ *(előlép és a kovácsra mutat).* Itt a kovácsmester.

ÖREGBÍRÓ. Köszöntöm kendet bajnok ember.

KOVÁCS. Nagy becsület.

ÖREGBÍRÓ. Bizonyos embereket ma el akarunk fogni, kendbe van bizodalmunk. Kend vezesse embereinket teljes hatalommal, kend legyen vezérök; dicsőség vár kendre, mert ez által megmenti kend az egész országot végső romlástól.

KOVÁCS. Szívesen! ha csak ily csekélység, az meglehet; én tudom hogy szokták.

ÖREGBÍRÓ. De otthon ne hagyja kend az eszét, mert azok furcsa emberek, fegyverrel járnak.

KOVÁCS. Megmutatom ki vagyok; de miről ismerem meg őket?

ÖREGBÍRÓ. Azt magunk se tudjuk, az nincs meg a levélbe; csak a kertek alatt vigyázzon kend, ott megfordúlnak.

Kovács. Értem.

Öregbíró. Hogy bátor legyen kend, hát a helység rovására egy meszely pálinkát megihatik.

Kántor. Aztán nem ártana a képét még feketébbre festeni, talán megijednek, azt gondolják, hogy valami kis diabolus.

Kovács. Csak reám bízzák kendtek, tudom én hogy kell.

Öregbíró. Vége a gyűlésnek, kiki elmehet dolgára. *(A tanács el akar menni.)* Hej! Hallják kendtek! estvére megint gyűlés lesz. *(A tanácsbéliek a kis asztalhoz mennek és rendjében isznak.)*

Valamennyien. Éljen a bíró!

Öregbíró. Az igaz volt és marad, az okos embert a világ tiszteli, szinte megindulok annyi becsületen. *(A tanácshoz.)* Isten kendtekkel. *(A tanács el.)*

Kisbíró *(a kovácscsal a kis asztalhoz megy)*. A tanács jó torokkal jelent meg, a korsó kiürült.

Kovács. Nem csudálom, a sok beszéd kiszárítja az embert.

Öregbíró *(magában)*. Már holnap ilyenkor az egész világ rólam beszél; majd ha a király meghallja, mely veszedelemben forgott az ország, és én mely okosan mellőztem el azt, magához hivat; én bagó süvegemben, rókaprémes mentémben és egy veres aranysikos puruszliban előtte megjelenek, bátran megállok. Ő környülvéve az ország nagyjaitól nékem kegyesen int, így szól hozzám: Öregbíró uram! tessék hozzám jönni, csak közelebb! — én lassú lépésekkel eleibe járulok és magamat térdre eresztem — *(Letérdel.)*

Kovács. Nézd! nézd a bírót!

Kisbíró. Talán imádkozik?

Öregbíró. Azután így szól: keljen kend fel drága öregbíró uram! én felette meg vagyok kenddel elégedve. Én azzal felkelek . . . . *(Felkél.)*

Kisbíró. Magába' beszél.

Kovács. Úgy szoktak az okos emberek.

Kisbíró. Uram! dolgunk van.

Öregbíró. Ki vagy? hah! hogy mersz háborgatni?

Kisbíró. Menjünk embereket kiparancsolni.

Öregbíró. Úgy! hát jertek. *(Kovácshoz.)* Kovácsmester! ha a dolog elsül, komája leszek kendnek.

Kovács. Könyörgök, nincs feleségem. *(El mind a hárman.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Szabad táj, jobbra Hajnalfi kertfala végződik, hátúl erdő látszik, a nap hanyatlik.

Mili és *Rózi* (a falon általnéznek).

Mili. Már alkonyodik, jönnek nem sokára.

Rózi. Mely szép a napest! a szálló nap sugára mely szépen csillámlik a csermelye tükrében.

Mili. Bár elhúnyna már!

Rózi. Máskor mindig örömmel vizsgálod a szép kilátást, miért épen ma nem?

Mili. Más kilátás kecsegtet; talán az egyesűlés égi boldogsága. Rózi! ma estvére bátyámnak megvallom szerelmemet.

Rózi. Ő oly igen jó, nem fogja hátráltatni. Te szerencsés lészsz; de én —

Mili. És te, miért ne lennél te is szerencsés?

Rózi. A hadnagy gazdag, szabad magával, semmi bal környülállás nem ellenzi egyesülésteket; de én —

Mili. Bízzál jó bátyánkban.

Rózi. Károly szegény, árva; jó szíve, szerelme minden értéke.

Mili. Oly gazdagság, melynél a szerető szív többet nem kívánhat. Légy nyugodt és reményld a jobbat. — Hallod! zörgés, lépések; talán jönnek már.

HATODIK JELENÉS.

Palkó, az előbbiek.

Palkó *(előlappang és vizsgálódik)*. Talán itt találom.

Mili. Ah! a nótárius fia; jer szálljunk le, hogy ne láthasson.

Rózi. Mindig alkalmatlankodik. *(Visszavonúlnak.)*

Palkó *(egyedül)*. Ti bús sohajtások! repűljetek ama szép kisasszonyokhoz és hirdessétek ügyefogyott szerelmemet. Te epesztő gyötrelem, zárd fel tömlöczödet és ereszd ki érzékeny szívemet, hogy számlálhasson már egyszer gyönyörű órákat.

Ragadj oda melléhez,
Kökény egy pár személiez,
Hogy lássa Palkóját,
Szegény imádóját.

(Körülnéz.) Valjon hallják-e? ha már ezen meg nem indúlnak, hát kétségbe esem. *(A kertben nevetés hallik.)* Ah megszólalsz! hallom ajakodnak isteni zengzetit,

a szív ugrándoz ily bájoló hangon. *(Elővesz egy sípot és egy keserves nótát fú.)*

Tekints ide édes rózsám,
Csak még egyszer pillants reám!
Meghallgat szép angyalom,
Immár szavadat hallom.

(Nevetés a kertben.)

HETEDIK JELENÉS.

Kovács, kisbíró (több emberekkel előjönnek, kinek kasza, kinek villa, ásó van kezében), *az előbbiek.*

KOVÁCS. Vigyázz! itt az ellenség.

PALKÓ *(fel a falnak).*

Csak még egy hangot édes jó!
Mert elnyel a koporsó.

KOVÁCS *(megragadja).* Ki vagy? add meg magadat!

KISBÍRÓ. Vigyázz, pisztoly van nála!

PALKÓ *(megijed).* Hé! hé!

KOVÁCS. Meg nem szabadúlsz.

KISBÍRÓ. Készülj a halálra.

PALKÓ. Kend kisbíró? majd megijesztett kend!

KOVÁCS. Te vagy Palkó? mit keressz itt?

PALKÓ. Talán meg se mondom.

KISBÍRÓ. Szólj!

PALKÓ. Itt fújom el búmat.

KOVÁCS. Menj haza, mert itt csata lesz! a pártütőkkel itt megütközünk.

PALKÓ. Ha megengedi kend, itt maradok.

KOVÁCS. Jer tehát, húzzuk a falhoz magunkat. *(Elvonúlnak.)*

NYOLCZADIK JELENÉS.

Hadnagy, Károly.

HADNAGY. Eddig szerencsésen eljöttünk.

KÁROLY. Már talán várnak is bennünket.

HADNAGY. A kocsit haza küldöttem! egynehány nap itt fogunk mulatni.

KÁROLY. Ily szép társaságban szívesen. A pisztoly nálad van?

HADNAGY. Igen, de az inasom maradt el. Héj! Jakab! Jakab! Nem szól —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Mili, Rózi, az előbbiek.

MILI *(a falon keresztül).* Pszt! erre vagyunk!

HADNAGY. Mely szózat! Mili! Mili!

MILI. Erre tessék jönni, csak gyorsan, most hallottam a biráktól, hogy itt csata lesz, valami rossz emberekre várnak.

KÁROLY. Minket az nem illet.

RÓZI. Csak által a falon.

HADNAGY. Az inasom elmaradt, azt várom, mert majd mindent elárúl.

MILI. Inkább eleibe küldök valakit, csak jőjenek.

HADNAGY. Megyünk már. *(A falhoz mennek, akkor kirohan)*

TIZEDIK JELENÉS.

A kovács, kisbíró, Palkó, több emberek és az előbbiek.

KOVÁCS. Megállj pártütő!

KISBÍRÓ. Gonosztévő!

HADNAGY. Kik vagytok?

KISBÍRÓ. A helység emberei.

KOVÁCS. Megfogunk ám!

HADNAGY. Uraim, gondolják meg! én —

MILI. Az Istenért! mi ez?

KOVÁCS. Rajta legények! kötözzük meg.

HADNAGY. Vissza! senki ne közelítsen.

KISBÍRÓ. Meg kell lenni.

PALKÓ. Mely rettentő csata!

KOVÁCS (*sürgeti az embereket*). No meglesz-e?

HADNAGY. A ki életét szereti —

KÁROLY. Uraim, mi nem vagyunk —

KISBÍRÓ (*hirtelen*). Ismerünk!

HADNAGY. Sok lesz tréfának!

KOVÁCS. Akkor lesz tréfa, ha elütik nyakadat! Rajta legények!

HADNAGY. Én lövök! (*Kihúzza pisztolyát.*)

MILI. Segítség! segítség!

KOVÁCS. Fogjátok meg! — de ne tartsa erre a pisztolyt, itt emberek állnak.

HADNAGY. Félre! mondom.

KOVÁCS. Előre! mondom.

HADNAGY. Veszsz tehát! (*A pisztolyát kilövi.*)

PALKÓ (*elesik*). Jaj! engem megtalált!

KISBÍRÓ. Komám! menjünk! még itt emberhalál lesz. *(Elszaladnak mindnyájan.)*

KOVÁCS. Megálljatok. *(Elszalad.)*

HADNAGY. Hahaha! ezek ám a vitézek!

KÁROLY. Meglöttél valakit?

HADNAGY. Vak töltés volt csak.

KÁROLY. Itt fekszik egy.

HADNAGY. Megijedett.

MILI. Élnek még az urak? csak jöjenek gyorsan.

HADNAGY. Csak az inasom jönne.

KÁROLY. Hallod, megint jönnek.

MILI. Erre! csak erre! *(Hadnagy és Károly a falon átugranak a kertbe.)*

PALKÓ *(egyedül)*. Héj! héj! kisbíró! Az embert itt hagyják halva! Mit tegyek? ha felkelek, még egyszer agyon lőnek.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Kovács, kisbíró, több emberek és az előbbi.

KOVÁCS. Az igaz, ugyan fűzfa katonák kendtek, mindjárt szaladnak.

KISBÍRÓ. Nem is bolondság itt megállni! *(Palkóra mutat.)* Lássa kend; ennek megadták. *(Palkóhoz megy.)* Szegény ember!

PALKÓ. Kegyelmet édes uraim!

KOVÁCS. Palkó, te vagy? eltaláltak?

PALKÓ. Aligha nem!

KISBÍRÓ. Mid fáj Palkó?

Palkó. Tudja Isten! hát kendtek élnek még? *(Felkel.)* Jaj én már más világról jövök.

Kisbíró. Palkó! szaladj haza, mondd öregbíró uramnak, hogy a csata foly, küldjön segítséget.

Palkó. Sietek. *(Elmegy.)*

Kisbíró. Ez ugyan meleg nap, mióta kisbíró vagyok, ennyit nem izzadtam.

Kovács *(fülel)*. Fülelj, megint jön valaki.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Jakab, az előbbiek.

Jakab *(czifra libériában)*. Itt emberek vannak, talán látták az uramat.

Kovács. Ragadjuk meg hirtelen.

Jakab. Nem láttak kendtek két urat?

Kovács *(megragadja)*. Kezembe van a gonosztévő.

Jakab. Lassan, lassan, mit akarnak kendtek?

Kisbíró. Majd meghallod!

Jakab. Én, én — eresszenek kendtek, az uramat keresem.

Kovács. A tömlöczbe vele.

Jakab. Miért? én ártatlan vagyok, az urak rám parancsoltak.

Kisbíró. Rád parancsoltak? *(A kovácshoz.)* Komám uram! ez a minister! engem úgy segéljen a minister; majd én szólok vele. *(Jakabhoz.)* Hát csakugyan erővel hurczolták ide?

Jakab. Igen, rám parancsoltak, el kellett velök jönnöm, soha se voltam én itt.

Kisbíró. A minister! szinte úgy volt a levélbe'; csak nézze kend, uniformis van rajta —

Kovács *(az emberekhez)*. Ereszszétek el.

Kisbíró. Kegyelmes uram! engedjen meg, hogy ezen illetlenség érte, de a gonoszok fel vannak fedezve, meg akarták ölni.

Jakab. Huh! engem megölni, mit mond kend?

Kovács. Valóban nincs máskép, itt excellentiádat meggyilkolták volna.

Kisbíró. Pedig méreggel ölték volna meg.

Jakab. Hiszen ezek az urak —

Kisbíró. Pártütők! gyilkosok!

Kovács. Gyújtogatók! az országot fel akarják zavarni.

Kisbíró. Tessék excellentiádnak velem a biróhoz jönni, magát kinyugodni.

Kovács. Itt veszedelmes.

Jakab. De az urak —

Kisbíró. Tessék! tessék! *(Elhúzza magával.)*

Kovács *(az emberekhez)*. Látjátok emberek, mely álnok a világ! a nagy úr is többször mely kelépczébe eshetik. No csak hogy ezt a jó urat megmenthettük, a többit csak elvégezzük. De ne fussatok mindjárt, tőlem vegyetek példát; megállok én, katona koromba tanultam; most is csak azért szaladtam, mert nem szokás egynek kettő ellen viaskodni. Aztán ha én elvesznék, ki vezetné kendteket? — Lassan! lassan! jönnek megint, tudják kendtek mit? köpönyeget vessünk fejökre, hogy ne lássák hová lőnek, értik kendtek?

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Kántor, az előbbiek.

Kántor (*hőbögve.*) Jaj! jaj nekem!

Kovács. Ez kántor uram!

Kántor (*elősántikál*). Jaj! oda vagyok!

Kovács. Mi baja kendnek kántor uram? hiszen lóháton volt kend?

Kántor. Oh mordózom a lovát! mikor levetett az ármányos.

Kovács. Éj! éj! be roszkor esett.

Kántor. Az egész derekamketté tört, ördögök azok a pártütők a bíró uram lovával együtt.

Kovács. Hogy történt?

Kántor. Mikor lőttek, megijedt és két ölnyire elvetett hátáról, aztán kirugott, haza szaladt.

Kovács. Hát az emberei?

Kántor. Azok azt gondolták, hogy golyóbis ért, mind a ló után szaladtak.

Kovács. Én jobban viseltem magamat!

Kántor. Hát megvannak?

Kovács. A minister kezünkbe' van.

Kántor. Lehetetlen! a minister? hogy néz ki? Szegény úr, tudom örűl hogy megszabadúlt.

Kovács. Alig tudott szólni.

Kántor. Én most kendnél maradok, de csak hátúl, mert a derekam nem enged vitézkednem.

Kovács. Neszt hallok! no legények! rejtőzzünk

el, aztán egyszerre kirohanunk és elviszszük őket. *(Jobbra, balra el.)*

KÁNTOR. Csak kilátszik a katona ember. *(El.)*

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

Körmösdy, nótárius.

NÓTÁRIUS. Dignetur spectabilis! Itt a kertek alatt mindent meglátunk.

KÖRMÖSDY. Nótárius uram! én csodálkozom, azaz: alig jövök magamhoz ezen váratlan hírtől. Rebellio az országban! Amice! mely szerencse, hogy azt felfedezték!

NÓTÁRIUS. Az ember tudja kötelességét! de az utóbbi procedúrát uram spectabilis uram intézze.

KÖRMÖSDY. A dolog sürgetős, azaz: criminalis, itt csak summarie vegyük fel a dolgot, azaz: inquisitiót tartsunk.

NÓTÁRIUS. A spectabilis próbált bölcseségében bízunk.

KÖRMÖSDY. Megteszem, azaz: szívesen nótárius uram, sőt örvendek, azaz: szükséges is volt, hogy ily ponderosus dologban hozzám folyamodtak.

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

Kovács, kántor, több emberek és az előbbiek.

KOVÁCS *(kirohan)*. Ragadd meg őket!

KÁNTOR. Fogd meg!

KÖRMÖSDY. Mely violentia, azaz: szemtelenség! *(Mindenikre szűröket vetnek.)*

KOVÁCS. Csak el velök! fogd be a szájokat!

KÁNTOR. Győzödelem! *(Nótárius és Körmösdy elvezettetnek.)*

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Hajnalfi lakása.

Elek, hadnagy és Károly.

ELEK. Mint mondám, kezemhez nem jött levél.

HADNAGY. Meg nem foghatom! pedig egy ide való embertől küldöttem.

ELEK. Rossz kézbe adtad, mert ezek az emberek mind gyűlölnek, a hol lehet ellenkeznek és károsítnak.

KÁROLY. És miért?

ELEK. Talán magok sem tudják. Ha én bátyám volnék, régen elköltöztem volna ezen helységből.

HADNAGY. Valakire vigyáznak, mert engem is megtámadtak, bizonyosan félre ismertek, alig tudtam megmenekedni.

KÁROLY. A lövés elijesztette őket.

ELEK. Lőttetek reájok? Lesz hát zenebona! csak még a többi barátink is beszökhetnének.

HADNAGY. Az inasomat aligha el nem fogták; kevéssé együgyű, majd nem is tud magán segíteni.

ELEK. Sajnálnám, ha mulatságunk semmivé lenne.

HADNAGY. Nem reménylem.

ELEK. És a sok tanulás, dolgozás hiába esnék! Én húgaimmal el vagyok késztilve.

KÁROLY. Ha gyenge mesterségünk meg nem csal, a darab jól fog menni.

HADNAGY. Hiszem a kritika igen kegyes lesz, minthogy első mutatványunk.

ELEK. A bátyám örvendeni fog, mert nagy kedvelője a theátrumnak; mindig az volt kivánsága, hogy honi nyelven láthasson valamit.

KÁROLY. Csak azok az emberek zürzavart ne tennének.

HADNAGY. Ha az inasomat elfogták, már csak nálok hagyom, míg elvégeztük a játékot, nehogy Hajnalfi megtudja ittlétünket.

MÁSODIK JELENÉS.

Mili, az előbbiek.

MILI. Örvendek, urak!

HADNAGY. Mili! im én szavamat megtartám, most rajtad lesz a sor!

MILI. Bátyám engedelmével beteljesedik legszebb kivánságom, nem titkolom tovább szerelmemet.

KÁROLY. Hol marad Rózi?

MILI. A bátyánkra vigyáz.

HADNAGY. Barátom Elek! ezen nap engem igen szerencséssé tehet, számot tartok barátságodra.

ELEK. Húgom szerencséje az enyém is.

MILI. Kedves bátyám!

KÁROLY. Szerencsés! bár én is ezt mondhatnám! én még messze vagyok czélomtól.

HARMADIK JELENÉS.

Rózi, az előbbiek.

RÓZI *(sietve)*. A bácsi jön.

ELEK. Most menjetek a szobába, hogy itt ne találjon.

HADNAGY. Öltözködnünk is kell.

ELEK. Minden készen áll, fél óra múlva kezdődik a játék.

MILI. Bátyánkat hallom; távozzatok.

KÁROLY *(Milihez)*. Nyitva a szoba?

MILI. Itt a kulcs. *(Kulcsot ád néki.)*

KÁROLY *(Rózihoz)*. Soká ne késsenek.

RÓZI. Jövünk mindjárt.

ELEK. Jön már; ezen szobán keresztűl siessetek a nagy szobába. *(Károly és hadnagy el a mellékajtón.)*

NEGYEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, Elek, Mili és Rózi.

HALNALFI. Mely sokat vártam ezen naptól és senki sem jön! A mai estvét szíves barátok közt gondolám tölteni és magunk maradtunk. Gyermekek! Ti sem tudtatok hát szert tenni egy vendégre?

ELEK. Még nekem van reményem.

Hajnalfi. Már nyolczra jár az óra, pedig még ebédre vártam barátimat. Általjában tik is ma nekem oly különöseknek tetszetek, mintha valami titkot rejtenétek előttem.

Mili. Édes bátyám!

Hajnalfi. A bírák is egész nap gyüléskednek! a nép a helység házához tódul, és már két órája, hogy több emberek mindenféle szerszámokkal kertem alatt lappangnak.

Elek. Talán valami haramiát üldöznek.

Hajnalfi. Előbb egy asszony jön udvaromba nagy sietséggel, azt javasolja hogy szökjem el, mint hogy a pártütés kitudódott.

Elek. Mit? pártütés?

Hajnalfi. Én eligazítottam; de valami van a dologban, mert előbb vittek két embert kötözve a tanácsházhoz. Kertem végébe fogták el őket.

Elek *(félre)*. Ha barátink volnának! *(Hajnalfihoz.)* Nem hallotta őket beszélni bátyám?

Hajnalfi. Nem vehettem ki a sötétben kik lehettek, valami rossz emberek. De többi között, Mili, adj számot, te előbb hazudtál; miért mondtad, hogy a lakatos meghalt? előbb láttam nagy kalapácscsal a haramiákra menni.

Rózi *(félre)*. Megtudta!

Mili. Édes bácsi —

Hajnalfi. Mili! még ezt nálad nem tapasztaltam.

Mili. Tudom meg fogja bocsátani azt az ártatlan hazugságot, ha okát megérti.

Hajnalfi. Nem elegendő semmi ok arra —

ELEK *(Milihez félre)*. Menj öltözni, mindjárt lesz jelenésed.

MILI *(titkon)*. Szököm mindjárt! *(El akar illantani.)*

HAJNALFI. Hová indúlsz Mili?

MILI. Én? kinézek, igen, ha nem jön-e valaki?

HAJNALFI. Csak maradj! *(Az óra nyolczat üt.)*

MILI. Nyolcz az óra, édes bácsi! a konyhában van dolgom.

HAJNALFI. Igazat szólasz? miért vagy oly nyughatatlan?

MILI *(szorúltságban)*. Oh édes bátyám! ne kérdezze, mert hazudnom kellene; inkább engedjen menni, mindjárt mindent megtud. *(El.)*

ELEK. Egy szép kérésünk van.

HAJNALFI. Szólj! ha tehetségemben áll —

ELEK. Egy kis fertály óra múlva valamit fog látni uram bátyám, jó szívvel vegye.

MILI *(sietve visszajön, Elekhez titkon)*. Itt vannak a többiek, már a szobában öltözködnek!

ELEK. Hát siess. *(Mili el.)*

HAJNALFI. Mit jelent ez a suttogás?

ELEK *(Hajnalfit megöleli, örömmel)*. Kedves bátyám! mindjárt megtudja.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Inas, az előbbiek.

INAS. Uram, a bírák erővel be akarnak jönni, már a kaput feszegetik. *(Harangozás hallik.)*

HAJNALFI. Mi az? házamba erővel?

RÓZI. Nagy Isten! a harangot félreverik, talán tűz van.

HAJNALFI. Mindjárt megnézem. *(Ki akar menni.)*

HATODIK JELENÉS.

Kisbíró (több emberekkel), *az előbbiek.*

KISBÍRÓ. Megállj pártütő! gonosztévő! gyilkos!

HAJNALFI. Uram!

KISBÍRÓ. Jer velem a tömlöczbe, békóba, halálba.

ELEK. Hogy mer kend az én bátyámnak —

HAJNALFI *(Elekhez)*. Légy békén fiam. *(A kisbíróhoz.)* Mit akarnak kendtek?

KISBÍRÓ. A vétkest büntetni.

RÓZI. Az Istenért, mit vétett bátyánk?

KISBÍRÓ. Ne mulassunk; a tanácsházba velem! tudunk ám mindent.

HAJNALFI. Mit tegyek?

KISBÍRÓ. Csak minden halasztás nélkül, máskép erőszakoskodunk.

HAJNALFI. Menjünk tehát.

KISBÍRÓ. Valamennyen.

HAJNALFI. Gondolja meg kend, én —

KISBÍRÓ. Én nem szoktam gondolni, csak menjünk.

HAJNALFI. Sokat elnéztem már, de ezt nem szenvedem. Jertek kedvesim! — Ezért kendtek megadóznak, azt fogadom.

KISBÍRÓ. Én nem szoktam fogadni, csak menjünk. *(El mindnyájan.)*

HETEDIK JELENÉS.

Tanácsszoba megvilágosítva.

Körmösdy, öregbíró, nótárius, több tanácsbéliek.

ÖREGBÍRÓ. Ezerszer engedelmet kérek, tekintetes uram, ezen balesetért; de a setétség, a nagy tűz, csata, harcz, hazaszeretet — aztán a tudatlan kovács —

KÖRMÖSDY. Nem haragszom, azaz: már megtörtént.

ÖREGBÍRÓ. De ha a kovács elvégezte kötelességét, tüstént kalodába záratom.

NÓTÁRIUS. Ad animam, az emberrel így bánni! minden csontom fáj.

ÖREGBÍRÓ. Véletlen történt; vígasztalja magát komám uram, nem az utolsó nótárius a kit megkötöztek; nemde tekintetes uram! derekabb embereken is megtörtént az már.

KÖRMÖSDY. Megbocsátok, azaz: nincs idő most ily gyermekségekről consultálni.

NÓTÁRIUS. Az mind igaz; de azért adott az Isten az embernek két fület, hogy lássa kit fog el! az embert így kínozni!

ÖREGBÍRÓ. Ej! ej! komám uram de engesztelhetetlen! ilyenkor az embernek sokat át kell nézni.

KÖRMÖSDY. Tehát minden rendben vagyon?

ÖREGBÍRÓ. Igen! kinn a kovácsmester hajhászsza a pártütőket, Hajnalfi uramért pedig a kisbírót küldöttem.

KÖRMÖSDY. Nagy dicsőségére válik a helységnek, azaz: a tanácsnak, hogy vigyázások által megmentették országunkat a polgári háborútól.

ÖREGBÍRÓ. Már az igaz, nem szoktam dicsekedni, de sokat tettem.

KÖRMÖSDY. Mint értém, a minister is jelen van, azaz: megmentették?

ÖREGBÍRÓ. Szolgálatjára!

KÖRMÖSDY. Alig várom, hogy tisztelhessem ő excellentiáját, azaz: ővéle ezen dologról értekezhessem.

ÖREGBÍRÓ. Házamban van, a mint észrevettem, ő excellentiájának igen jó appetitusa vagyon, mert hamarjában tizenkét gombóczot és ugyan annyi pohár ó bort a hasába nyomott, azonfelül még egy kappant is emlegetni méltóztatott.

KÖRMÖSDY. Sine dubio megkoplaltatták, azaz: ijedségébe nem tudott enni.

ÖREGBÍRÓ. Bölcsen szól tekintetes uram! de ez a levél nálam — most mit tegyünk vele?

KÖRMÖSDY. Corpus delicti, azaz: a vallatásra szolgáló documentum.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Kisbíró, az előbbiek.

KISBÍRÓ. Hozom őket, az eszterhaj alatt állanak!

ÖREGBÍRÓ. Jól van. *(Körmösdyhez.)* Tekintetes uram! ha tetszik, hát fogjunk hozzá. Kit parancsol először színe eleibe hozatni?

KÖRMÖSDY. Az orgazdát, azaz: Hajnalfi uramat.

ÖREGBÍRÓ. Hallja kend kisbíró! Hajnalfi uramat. *(Kisbíró el, Körmösdyhez.)* Tekintetes uram! tessék előülni, valami szépet mondani, mert a tanács hozzá van szokva az ékesszóláshoz. *(Leülnek mindnyájan.)*

KÖRMÖSDY. Országunk javára czélzó gyülekezet, azaz: érdemes tanács!

ÖREGBÍRÓ. Kérem! kérem! egy szót csak. *(A tanácshoz.)* Aztán ha a tekintetes úr valami szépet szól, hát lármázzanak kendtek.

NOTÁRIUS. A deák terminusokat majd én magyarázom.

ÖREGBÍRÓ. Most csendesség! hallgatás! vigyázás!

KÖRMÖSDY. Ezen hív helységben egy hallatlan gonoszság szövődött, azaz: pártütés —

KILENCZEDIK JELENÉS.

Kántor, az előbbiek.

KÁNTOR *(sietve)*. A seregnek hía van, instálom én is tanács vagyok.

KÖRMÖSDY. Az embert minden untalan interrumpálják.

NÓTÁRIUS. Ugy-e nem értik kendtek? interrumpálni annyit tesz, mint az embert turbálni.

KÁNTOR. Ki kérdezte kendet?

ÖREGBÍRÓ. Csitt! kántor uram! csendesség, tovább tessék tekintetes uram!

KÖRMÖSDY. De szerencsénkre ezen fertelmes igyekezet napvilágra jött, azaz: ezen levél mindent el-

árult, a pártütők megfogva, már csak az executió hibázik. De mindazáltal a törvényes formalitást —

VALAMENNYIEN. Éljen éljen a formalitás!

NÓTÁRIUS. Lassan! most nem kellett volna kiáltozni.

KÖRMÖSDY. Megtartani szükséges, azaz: az exámenhez kapjunk.

ÖREGBÍRÓ. Helyesen!

KÖRMÖSDY. Hol az inquisitus? hol a caput conjurationis, azaz: Hajnalfi uram!

ÖREGBÍRÓ. Az eszterhaj alatt. *(Kiált.)* Héj kisbíró! be a pártütőkkel.

KÖRMÖSDY. Én fogom examinálni, meglássák kendtek, mindent kiveszek belőlök, azaz: megvallatom.

TIZEDIK JELENÉS.

Hajnalfi, kisbíró es az előbbiek.

KÖRMÖSDY. Hajnalfi uram! tudja-e az úr, miért áll most mielőttünk?

HAJNALFI. Most akarom hallani, azon szándékkal, hogy ily méltatlan bánásért, törvénytelen erőszakoskodásért elégtételt kivánjak.

KÖRMÖSDY. Az úrnak felelni kell, azaz: nem panaszt tenni. Először is kérdem: hogy híják Hajnalfi uramat? Megálljon az úr, ne feleljen. *(Nótáriushoz.)* Nótárius uram! vegyen kalamárist kezébe és írjon. No most feleljen!

HAJNALFI. Mire feleljek?

KÖRMÖSDY. Neve?

HAJNALFI. Hajnalfi László.

KÖRMÖSDY. Hallom, gazdag?

HAJNALFI. Annyi van, hogy másra nem szorúlok.

KÖRMÖSDY. Miként szerezte?

HAJNALFI. Szerencsés kereskedés által.

KÖRMÖSDY. Micsoda leányokat tart házában?

HAJNALFI. Testvérem gyermekeit.

KÖRMÖSDY. Miért nem jár templomba?

HAJNALFI. Mert a höbögő kántort eluntam hallgatni, a szomszéd faluba járok.

KÁNTOR. Mordózom! ez megbántás! én híres kántor vagyok, itt a próba. *(Énekelni kezd. Öregbíró integet hogy hallgasson.)* Szóljon öregbíró uram az egész tanácscsal, hányszor megríkattam szívreható énekeim által.

ÖREGBÍRÓ. Úgy van, zokogtunk, siránkoztunk.

KÖRMÖSDY. Miért nyomja kalapját szemébe?

HAJNALFI. Hogy a sok rossz embert ne lássam, kik ok nélkül károsítnak.

KÖRMÖSDY. Kit akart megölni? quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?

HAJNALFI. Uram! már elég!

KÖRMÖSDY. A levélben méregről szólanak, mely apothekában vette?

HAJNALFI. Nem méltó a feleletre.

KÖRMÖSDY. Miért csúfolták Kalbnak, azaz bornyúnak országunk fő méltóságú marsallját? miért akarnak pisztolyt szegezni mellének?

HAJNALFI. Nem tudom nevessek-e? vagy boszszankodjam.

Körmösdy. Hát ő excellentiáját a præsidialis ministert miért kényszerítették magokkal eljönni?

Hajnalfi. Bocsássanak meg az urak, de ezen kérdésekben józan észt nem találok; egy szóval megmondom, hogy semmit sem tudok.

Körmösdy. Contumácia, azaz: ne gondolja az úr, hogy oly könnyen kiszabadúl.

Öregbíró. Nem bizony, az egész helység vigyáz.

Körmösdy. Mindjárt confrontáljuk a többiekkel, azaz: szorosabb connexiót keresünk. A többi társait hozassa be bíró uram.

Öregbíró. Hej kisbíró! be a többiekkel. *(Kisbíró el.)*

Körmösdy *(Hajnalfihoz)*. Amice! azaz: nem kivánom kárát, tegyen igaz vallást, az mitigálni fogja büntetését, mert e dolog fontos, azaz: életével játszik.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Elek, Mili, Rózi, hadnagy mint major öltözve, *Károly* mint minister, első *vendég* mint marsall Kalb, második mint muzsikus *Müller*, *kisbíró*, *kovács és az előbbiek.*

Hajnalfi. Mit látok?

Kovács. Érdemes gyülekezet! ezt a négy pártütőt én fogtam el, egy szobában öltöztek, hogy az ajtót reájok törtem. Védelmezték magokat, és nagy viadal által, melyben embereim vitézkedtek, hozhattuk el őket.

Hajnalfi. Barátim! nem tudom mit gondoljak —

Körmösdy. A védelem terheli bűnöket. Hallják, azaz: itt már hasztalan minden tagadás; ez a levél

mindent elárult, a feltalált fegyverek, a méreg nyilván hirdetik vétkes szándékukat.

Valamennyien. Pártütők! gyilkosok!

Körmösdy. Ki irta ezt e levelet?

Hadnagy. Haha! ez jól megy, hadd nézzem!

Károly. Valóban ez a levél, haha! *(Nevet.)*

Körmösdy. Még nevetnek, azaz: megátalkodva vannak?

Hadnagy *(Elekhez)*. Barátom! ez a levél, melyet neked irtam játékunk végett *(körülnéz)*, és ha jól emlékezem, *(a kántorra mutat)* ennek a becsületes embernek —

Kántor. Instálom! én nem vagyok becsületes, hanem kántor.

Hadnagy. Tehát kántor uramnak adtam azon kéréssel, hogy kezedhez szolgáltassa. A mint látom — hahaha!

Elek. Ez adott okot elfogatásunkra. Édes bátyám! érdemes gyülekezet! tehát én kifejtem a dolgot.

Öregbíró. Nem kell nekünk fejtés.

Notárius. Van általlátásunk.

Kántor. Tanácsok vagyunk.

Körmösdy. Hadd szóljon, azaz: silentium!

Elek. Minthogy ma bátyánknak nevenapja vagyon, tehát őneki kedveskedni és egy kis mulatságot szerezni akarván, megkértem barátimat, hogy azon halhatatlan Schiller —

Körmösdy. Rogo! azt a familiát nem ismerem, azaz: nem magyar.

Elek. Nem, mert nálunk ily felséges elme ki nem

fejlődhetik; már zsengéiben letiporja a komor élet, és a honi nyelvét már nem kedvelő eldődeinknek foganatlansága; ily ember nem teremhet — nem is kellő, mert érdemét méltánylani nem tudjuk.

HAJNALFI. Elég fiam, itt hasztalan beszélsz.

ELEK. Így tehát, urak, megkértem barátimat, hogy Schiller szomorújátékát azon nevezet alatt «Kabale und Liebe», melyet én magyarra fordítottam, előadjuk. Kedves bátyám, ezen okból a hátulsó szobát theátrumra fordítottuk.

HAJNALFI *(megilletődve)*. Kedves fiam!

MILI. Azért vesztettem el a szoba kulcsát.

ELEK. Hogy bátyánk őket meg ne sajdítsa, titkoltuk feltételünket.

HADNAGY. Ezen levelet, melyből a bölcs tanács pártütést gyanított, én írtam és a személyeket az előadandó játék szerint neveztem.

ELEK *(a hadnagyra mutat)*. Itt áll major Walter, *(Károlyra)* itt a præsidens, *(első vendégre)* itt marsall Kalb, *(második vendégre)* itt a muzsikus Müller, *(Milire)* itt Luiza, annak leánya, *(Rózsira)* itt Lady Milfort, magam a præsidens secretáriusa.

ÖREGBÍRÓ. De a méreg? a pisztoly?

ELEK. A darabban fordulnak elő.

KÖRMÖSDY. Nem igaz! csak koholt az egész történet, tudják meg az urak, megdönthetetlen bizonyságunk vagyon ellenök. Ő Excellentiája, a præsidiális minister —

ÖREGBÍRÓ. Itt jön maga.

KÖRMÖSDY. Bámuljanak, azaz: rettegjenek.

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Bíróné, Jakab és az előbbiek.

(Midőn *Jakab* belép, az egész tanács felkel.)

KÖRMÖSDY *(eleibe megy)*. Kegyelmes uram! itt állnak szolgái, tekintsen ide és tegye semmivé ezen gonosztévőket.

HADNAGY. Haha Jakab! mely nagy polczra léptél, valóban szép minister — hol maradtál?

JAKAB. Bocsásson meg hadnagy uram, ezek az emberek erővel a bíróhoz vezettek, eleget küszködtem.

HADNAGY. Az inasom! elmaradott tőlem.

KÖRMÖSDY Mely szemtelenség! ő Excellentiájának —

JAKAB. Valóban meg kell vallanom, egy szegény inas vagyok.

BÍRÓNÉ. Ah! meghalok, még kezet is csókoltam neki.

JAKAB. Bíróné asszonyom! köszönöm a jó tartást.

KÖRMÖSDY. Hát nincs máskép, azaz: inas kend?

JAKAB *(a hadnagyra mutat)*. Itt áll uram.

KÖRMÖSDY. Hm! hm! azaz: nem tudom mit tegyek, azaz: a votum elfogyott.

ÖREGBÍRÓ. Tekintetes uram! csak beszélje le őket.

(Egymásra néznek bizonytalan.)

NOTÁRIUS. Ad animam megjártuk!

KÁNTOR. Úgy van! bakot lőttünk.

BÍRÓNÉ. Így jár az ember, ha egy okos fej sincs a helységben.

Nótárius. Mely szégyen!

Kántor. Nem annyira szégyen, mint nevetség!

Nótárius. Nem annyira nevetség, mint bosszúság!

Öregbíró. Ej, ej! de már miért nem pártütők, hogy legalább az ember becsülettel végezhette volna dolgát.

Körmösdy. Öregbíró uram! mégis egy keveset hirtelenkedett, azaz: miért küldött értem —

Kántor. Bíróné asszonyom mind ennek az oka, miért nyitotta fel a levelet.

Bíróné. A becsületes ember átadja a reá bízott jószágot.

Törvénybíró. Soha, míg élek, ezt nem hallottam.

Öregbíró. A sok költség, gyertyák, bor, pálinka! Héj kovács mester, a pálinka árát megadja ám kend!

Kovács. Nem én, hiában nem fáradtam.

Kisbíró. Én valamit mondok: *(fontosan)* Talán jó volna reájok parancsolni, hogy pártütést kezdjenek —

Körmösdy. Hallgasson kend, egy bírótól ily tanácsot hallani!

Kisbíró. Követem, csak kisbíró vagyok.

Körmösdy. Mindjárt sajdítottam, hogy vak lárma a dolog, azaz: esztelenség, azért siettem, azaz: igazságot tettem, nehogy az ártatlan szenvedjen.

Nótárius. Komám uram! benmaradunk.

Öregbíró. Eh! majd csak valahogyan kivergődünk, minek ment el kend?

Nótárius. Miért parancsolta?

ÖREGBÍRÓ. Eh, nem szükséges azt mindjárt követni.

NÓTÁRIUS. Oh mikor azok a lovak úgy szaladtak.

KÖRMÖSDY. Különösen örülök, hogy szerencsém van ily érdemes urakkal megismerkedni, azaz: Hajnalfi uramnak gratulálni.

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Palkó, az előbbiek.

PALKÓ (*sírva bejön*). Oh fájdalom! mit hallok, az a szép kisasszony —

NÓTÁRIUS. Megállj, Palkó! ne szólj többet, úgy is rosszul vagyunk.

HAJNALFI. Legyen tehát vége mindennek, én megbocsátok.

BÍRÓNÉ. Az igaz, egy áldott ember az a Hajnalfi uram.

KÁNTOR. Kegyelem néz ki a szeméből.

HAJNALFI. Ti kedves barátim! vegyétek köszönetemet.

MILI. Édes bátyám!

HAJNALFI (*Milihez*). A te szívedet keresztűllátom, ámbár nem szólottál, szép reményednek betöltését igérem. Táblabíró úr és ti szomszédok! jertek házamba, legyetek vendégeim; én mindent elfelejtek, a mi köztünk történt; ím, békepohárral kinállak benneteket avval a reménynyel, hogy jövendőben békességes, szíves szomszédok fogunk

maradni; a mi a költséget illeti, én azt magamra vállalom.

VALAMENNYEN. Helyesen! bölcsen!

ELEK. Így tehát szomorújátékunk vígságra fordúla. *(A nézők felé.)* Ha egy nyájas pillantatot szerezhettünk, ha édes mosolygás jutalmaz bennünket, megelégszünk; mert a jó kedv legszebb virága e komor életnek.

SZÉCSI MÁRIA,

VAGY

MURÁNYVÁR OSTROMLÁSA.

EREDETI HAZAI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT PEST VÁROSA SZÍNHÁZÁBAN 1820. MÁJUS 2.)

(1820.)

SZEMÉLYEK.

SZÉCSI MÁRIA, Bethlen István özvegye, Murányvárnak asszonya.
WESSELÉNYI FERENCZ, királyi vezér, arany-sarkantyús vitéz.
KAZAI, FARKAS, VADÁSZI, alvezérek.
BUDAHÁZY, Murány kapitánya.
LÉNÁRD, zászlós.
KÁDAS, Szécsi Mária biztosa.
KÜRTI SÁNDOR, nemes ifjú.
LÓRA, Mária nevelője.
EGY KATONA.
Első, Második erdélyi katona.
ÁKOS, parancshordó.
SZOLGA Murányban.
Királyi és erdélyi katonaság.

A dolog történik 1644. esztendőben.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Királyi tábor.

Kazai, Farkas.

Farkas. Miért szemléled oly hosszan Murány falait, talán kétled bevételét?

Kazai. Azt nem, de könnyű játék sem lesz elfoglalása.

Farkas. Egy ostrom birásához segít, csak a vezér akarja.

Kazai. Látszik, nem ismered e sziklavár állapotját. Én valék benn, minekelőtte Rákóczyval harczba keveredtünk, mint fáradt útast felvettek egykor falai és Szécsi Györgynek házi barátsága; én tudom mivoltát.

Farkas. Murány is emberi munka s azért nem dönthetetlen. Tapasztalt vezér lerontja kérkedő falait.

Kazai. Vajha történnék és ellenkezőt szégyenlve ne kellene vallanunk!

Farkas. Mentől nagyobb s keményebb a veszély,

a bajnok szív annál inkább dagad, magasabb vágyakkal telik és örömmel a szokott próbára kél.

KAZAI. A lángifjúság ösztönét követvén, a leendőség határait méri, elméje gyors reptében czélját egyedűl, nem a vont útat szemléli, melyen ahhoz kell járulni; de a hidegebb életkor félre tett tapasztalásait használja, csendesen indúl és a mennyit elő-, annyit hátra is néz.

FARKAS. Időt lop a lassú eszmélkedés, gyors eltökéletet kiván a hadi szerencse.

KAZAI. Itt képtelenség volna; mert a haszon csak várandó, de a kár bizonyos, ha megverettetünk. Gondatlan rohanni veszélybe nem vitézség, nem erkölcs. Ezen várnak természetes helyheztetése legnagyobb hatalomnak ellentáll és iparkodásink hasztalan esnek.

FARKAS. Akarat s fáradság öszveszövetkezve mindent meghódítnak.

KAZAI. Itt jön vezérünk!

FARKAS. Tettiért neki kell felelni; ő végezze a végezendőket.

KAZAI. Őt követni a mi törvényünk és kötelességünk.

MASODIK JELENÉS.

Wesselényi több katonákkal, az előbbiek.

WESSELÉNYI. A várt megvizsgáltam, oly erősnek, megvallom, nem gondolám, dolgot ád elfoglalása. Azonban bízom seregem vitézségében, hogy nemes készségét itt is megmutatja és harczban próbált ér-

demeit a világnak újonnan hirdeti. Nehéz ugyan munkánk, de a bajnok magasra vágy, mint a tűzláng az ég felé siet és dicső nevét csak arra függeszti.

Farkas. Vezess! mi követünk, merre a haza és Wesselényi akarja, mert dicsőség gerjedez, szerencse integet minden lépéseden.

Kazai. Minden jó rendben van; a sereg parancsodat várja.

Wesselényi. Muránynak dőlni kell, mert kulcsa a magyar felföldnek, ennek este útat nyit több győzödelmeknek és véget szakaszt az ellenség hatalmának, mely ezen vidékre terjedett.

Kazai. Ittlétünk érdemét kiki általlátja, mert békét szerezni meghasonlott hazánknak fő törekedésünk.

Farkas. Mely szabadon fejét újra felemelvén, régi jó életnek lesz megint lakhelye.

Wesselényi. Murány legyen a próbakő, ennek dőlni kell, hogy nagyobb sikerrel folytathassa nádorunk hadi munkáját és az ország mentől előbb megtisztúljon a pártosoktól, kik mig ezt a sziklavárat birják, nem szünnek háborgatni bennünket és vastag falak közé vonúlva, minden kitelhető veszélyt késziteni fejünkre.

Farkas. Vadászi jön s véle egy követ!

Wesselényi. Várva! legalább megtudom, ki áll ellenünk s az őrizetnek mely vitéz parancsol. Érdemetlen ember az csak nem lehet, kire ily fontos dolgot bíztanak.

Kazai. Murány Szécsi nemzetség örökje; mint hal-

lám, most Szécsi Mária, ama nagy hírű Szécsi Györgynek öregebbik leánya, Bethlen István özvegye birja ezen várat.

Wesselényi. Engem fő őrje, nem birtokosa érdekel, a gyenge asszony szenvedő személyét ily állapotban számba sem vehetem; sőt értékét mint lehet kíméljük. Nyilván engedni kellett neki a nagyobb erőnek és az erdélyieket befogadni.

HARMADIK JELENÉS.

Vadászi, Budaházy, az előbbiek.

Vadászi. Uram vezér!

Wesselényi. Sietve jöttél Vadászi! mi jó válasz késztetett?

Vadászi. Nem hozok reményt baráti egyezésre, ne várd jobbágyi megtérésöket. Murányban egy rendet és törvényt megvető csoportra találtam, melyet egy gyenge asszony kemény kézzel vezérel, ki neked megvetve háborút izent.

Wesselényi. Asszony, mondod?

Vadászi. Murányi Szécsi Mária.

Wesselényi. És ő mer ily csalárd játékba kapni? *(Budaházyhoz.)* Szólj követ, kénytetett asszonyod kikelni ellenünk, vagy önkényt tette azt?

Budaházy. Önkényt, mert kénytelenséget nem ismer erős és szabad választáshoz szokott lelke. Ő jóvoltából nyitá meg Rákóczynak várát és zsoldosinak menedék helyet adott, kiket is ő most vezérel

és okvetetlen nekik parancsol. Reménylem, megismered őtet.

WESSELÉNYI. Minek a sok szavak és a nem kivánt dicséret?

FARKAS. A gyenge szorúl csak szavakra, tettekre vágyik az erős.

BUDAHÁZY. Azokat szerezni lesz itt alkalom, ha a szív is oly kész, mint a kérkedő száj.

WESSELÉNYI. Puszta villongás, a dologhoz! Mi a kérésed?

BUDAHÁZY. Kérni nem jöttem. Nézd a veres zászlót a vár tornyán lobogni, jele hogy utolsó csepp vérig azt védeni fogjuk.

WESSELÉNYI. Ezt a makacsságot az első harcz megtöri.

BUDAHÁZY. Reménylheted?

FARKAS. Míg a vár omladéki a valót nem hirdetik.

BUDAHÁZY. Elválik, könnyebb-e tenni vagy mondani.

WESSELÉNYI. Ez végzése asszonyodnak? ezt hirdetni küldött le hozzám?

BUDAHÁZY. Egy ajánlást teszek; ha tetszik, ez iránt van hatalmam végezni.

WESSELÉNYI. Szólj!

BUDAHÁZY. A császár népe közül száz egynehány fogoly tartatik nálunk, vasas németek, többnyire Buchheim generális ezeredéből; ha szándékod volna kiváltani azokat —

WESSELÉNYI. Arra nincs parancsom; azonban a

főhadi tanácsnál kérdést teszek. Addig is, hiszem, az emberiséget meg nem sértitek.

Budaházy. A fegyveres néppel szoktunk mi harczolni, de nem vagyunk alacsony poroszlók.

Wesselényi. Mondd asszonyodnak, hogy kimélje a rokon vért, nyissa meg kapuit.

Budaházy. Azt nem cselekszi.

Wesselényi. Ne várjon ostromot, különben élve el nem hagyja várát, sem nem, sem életkor választást nem teszen; ő mint vár birtokosa —

Budaházy. Nem árt a dorgálás fegyveres kéznek; azon felül meggondolá tettét.

Wesselényi. Ha a szerencse szolgál, drágán megadja elfajultsága bérét.

Budaházy. Mi harczolunk, bármi következik; ki halni nem tanúlt, adja meg magát s csókolja rablánczát.

Wesselényi. Téged személyesen megkinállak teljes bocsánattal; távozzál a pártütőktől és térj vissza az igaz dologhoz.

Budaházy. Kinek hűséget esküvém, annak szolgálok.

Wesselényi. Mint polgár első esküvésedet már azzal megszegted, hogy elpártoltál törvényes királyodtól. Ki egyszer vétkezni nem pirúl, annak többször is vétkezni nem nehéz.

Budaházy. Mint Szécsi Mária követje állok előtted; nem hozzád illik birálni tettemet.

Farkas. Nem díszes asszonyt szolgálni, a gyenge kormányt, szólj, miként türheted?

BUDAHÁZY. A harcz után nevezd őt gyengének.

WESSELÉNYI. Engedj a józan tanácsnak, még egyszer intelek.

BUDAHÁZY. Már hallám, légy boldog. *(El.)*

WESSELÉNYI. Ha Szécsi Máriának mind ily kemény emberei vagynak, akkor vitézül kell harczolnunk. Barátim! vérző szívvel kezdek az ostromhoz.

KAZAI. Sok népet is megemészt a meredek szikla, egyedül éhség hódíthatja meg Murányt.

FARKAS. Ostromot javaslok, a hosszú várakozás félelmet jelent és az ellenség bizodalmát neveli.

VADÁSZI. Én Farkassal tartok, míg a környülállás más lehetséget nem szül.

WESSELÉNYI. A vigyázat legyen addig fő szempontunk, míg az idő meghatározza, miteendők legyünk.

NEGYEDIK JELENÉS.

Ákos, Katona, az előbbiek.

ÁKOS. Itt áll vezérem! *(El.)*

KAZAI. A nagy táborból —

WESSELÉNYI *(a katonához)*. Mi jó hírt hozasz?

KATONA. Eszterházy Miklós nádorispán ezen levelet küldi szíves köszöntésével. *(A levelet általadja.)*

KAZAI. Hol hagytad a nádort? hol táboroz népével?

KATONA. Egy része a nagy seregnek Liptó felé vonult, a nádor egy osztálylyal Füleknél táboroz; de, gondolom, ő is eddig hátrább költözködött.

FARKAS. Elő talán, azt akarád mondani.

KATONA. Nem úgy, uram! Buchheim generális az erdélyiektől megverettetvén, a nyert földet ismét elvesztette, ez okból nádorunk is kénytelen volt visszavonúlni. Hiszem, a levélben fel lesz jegyezve.

VADÁSZI. Földi! nem kedvelt ujságod.

KATONA. Az a katona sorsa, hogy a jót rosszat egyiránt szenvedje. A győzödelmes hír nekem is kellemetesebb lett volna; hasztalan, a szolgálat választást nem teszen.

KAZAI. Wesselényinek nem tetszik az ujság, homloka borúl.

FARKAS. A veszteség oly nagy nem lehet, hogy a vitézség azt ki ne pótlaná.

WESSELÉNYI. Barátim! dolgaink nem igen jól állnak; az ellenség győzött, a nagy sereg minden felől nyomattatik. Így tehát nekünk kell munkálkodni, ezt óhajtja nádorunk és Murány bevételét bármely áldozattal ajánlja, hogy seregével erős pontot nyerhessen és az ellenség előmentét gátolhassa. Már így az ostrom elkerűlhetetlen.

FARKAS. Parancsolj! mi készen állunk.

WESSELÉNYI. Vadászi! a pattantyúsokat állítsd fel rendelt helyökre, tüstént kezdjenek tüzelni; nehéz ágyúkkal rést, útat törjenek. *(Vadászi el.)* Farkas! neked alkalmat nyujtok ma szokott vitézségedet kimutatni, a könnyű gyalogsággal te fogod az ostromot kezdeni, menj a sereghez és szép tettekkel örökítsd nevedet.

Farkas. A csatában tégy ítéletet, meg tudok-e felelni bizodalmadnak. *(El.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Ákos jő, Wesselényi, Kazai.

Ákos. Uram vezér! a külső őrök egy embert fogtak el, ki a csalitos között bolyongván, a várba akara szökni; neked kiván igaz vallást tenni. Mit parancsolsz?

Kazai. Talán kémlelni jött.

Ákos. Úgy látszik.

Wesselényi. Vezesd előmbe. *(Ákos el. Kazaihoz fordúl.)* Minthogy a lovasság ezen sziklavárnál sikerrel nem dolgozhatik, a könnyű huszárok szálljanak le és gyalog harczoljanak; vasasaink maradjanak a tábor őrjére. *(Kazai el. A katonához.)* Te, míg az ostrom tart, nyugodd ki útadat, vígy aztán a történtekről hírt a nádornak.

Katona. Nem, vezér! engedj részt vennem a harczban; ily állapotban egy kar is sokat teszen. Ha el találnék esni, hírmondónak találsz elég embert.

Wesselényi. Maradj nálam.

Katona. Aczél most a karom. *(El.)*

Wesselényi *(egyedül)*. Egy asszony áll tehát előttem, ezzel lépjek fel a sorompóba s férfiúi erőmet azon mutassam? Kelletlen harcz! melyben veszteni, de nyerni nem lehet. Ha győzök, diadalt nem tesz rá a világ, mert csak viszonti erő szerez dicsőséget; ha vesztek, füstbe megyen akkor legszebb tökéletem

és szerzett hírem nevem a porba tipratik. Valóban a szerencse levonni látszik rólam áldó kezét, hogy érdemem koczkáját ily síkos helyre veti.

HATODIK JELENÉS.

Wesselényi, Kádas strázsa közt és Ákos.

ÁKOS. Itt a kém! ezen irást találtuk nála.

WESSELÉNYI *(az irást átfutja, Kádashoz fordúl).* Ki vagy?

KÁDAS. Békét szerető, fegyvertelen ember.

WESSELÉNYI. Ki küldi ezt a levelet Murányba? mit kémleltél? és kinek javára? Ember, tudd meg, a kémnek halál bére.

KÁDAS. Nem vagyok kém, nem értek én a háború véres játékához, az alkotó természet csendes munkálkodását lesem, szántok, vetek, aratok, de fegyvert forgatni nem tudok és a földi nagyok csatái engemet nem érdekelnek.

WESSELÉNYI. Kinél szolgálsz?

KÁDAS. Szécsi Máriának mezei gazdája vagyok, az ő dolgában jártam el. Ezen levél nem hadi rajzolat, de barátságos irás Kürti Ferencznétől, asszonyom barátnéjától.

WESSELÉNYI *(félre).* Engem nem illet. *(Kádashoz.)* De ha nem úgy van?

KÁDAS. Életemet teszem az igazságra, olvasd el.

WESSELÉNYI *(Ákoshoz titkon szól, az elmegyen a strázsával. Kádashoz).* Te biztosa vagy Máriának, ismertess meg

vele; hogy jön az, hogy ő fegyver között él és férfiút illető munkában fáradoz?

KÁDAS. Ez a nagylelkű asszony Szécsi Györgynek, ama világ-csudálta vitéznek leánya. Atyjának nagy tulajdoni reá is szállottak és a természet szinte hibázni látszott, midőn ily magas lelket egy asszonyi testbe zára, mintha nem akarta volna, hogy e bajnoki törzsök közönséges szülő asszonynyal végződjék. Bátorság, eltökéltség, dönthetetlen hívség és forró szabadságkivánás: ezen erkölcsök díszesítik őtet.

WESSELÉNYI. Nemes tulajdonok, tovább.

NÁDAS. Kifejtőzvén a gyermekség korából, mindjárt kitündöklött belőle az erős lélek, mely őt különböztette nemétől; és se dorgálás, se hosszú fogság nem vehette arra, hogy kezét egy nem kedvelt férfiúnak nyújtsa, hanem atyjának buzgó kérése, egy embernek, ki soha kérni nem szokott. Bethlen István volt, kit atyja választott.

WESSELÉNYI. Most özvegy, Murányban kormányoz, azt tudom.

KÁDAS. Az erdélyi fejedelem megverettetvén a király népétől, nála mentséget keresett és részére vonta Máriát: ez befogadta zsoldosit, de a kormányt kezében tartá és azt lelkesen vezetni tudja. Ércz sisak fején, súlyos kard oldalán, melle vaspánczél alá szorítva; így jelenik meg katonái közt, szép és rettentő, mint egy istenné hajdani időkből, a félénk szívében is bátorságot gerjeszt s tűzszavaival, bájtekintetével a közlelket is magas tettekre ingerli.

WESSELÉNYI. Külső életét rajzolád, de belső mivoltát mutasd szememnek.

KÁDAS. Magában él, szíve csendes titkait senkivel sem közli; különben jó és házának malasztja.

WESSELÉNYI. Nem tudta még ezt a ritka szívet senki meghódítni?

KÁDAS. Nem még. Egy nemes ifjú, Kürti Sándor, ezen levél írónéjának fia, epedni látszik érette, de ezen tárgyra, úgy vélem, meghidegült szíve, vagy nagyobb érdemeket keres. Fegyverzörgés, hadi mulatságok inkább kedveltetik, mint a szerelem bájgerjedelmi.

WESSELÉNYI (*felhevülve*). Ily felséges teremtést engedj találnom, örök végezet! és vígan belépek azon frigybe, melyet mindeddig kerültem. Az arany szabadság édes álmait felejtve, szebb valóra számolok, azokat lerakom ily nemes hölgy ölébe és véle szövetkezve, nevemet a csillagokra tűzöm.

KÁDAS. Most tudod ki vagyok, bocsáss el.

WESSELÉNYI. Míg a vár sorsa változik, nálam kell maradnod; ezen levelet magam kivánnám általadni Murányban. — Hah! harsog már a tárogató, sereg közelget, a véres munka nemsokára kezdődik. Menj be sátoromba, élj kényed szerint; Muránynak este téged szabaddá tesz.

KÁDAS. Miként parancsolod, te vagy a hatalmas. (*Be a sátorba.*)

WESSELÉNYI (*egyedül*). Most kedvezz, jó szerencse! hogy meghódoljon ritka ellenségem és az a szép bajnokné váltig meggyőzetve karjaimba dőljön. Mely

mirígy tenyészik keblemben! — egy álnok rémzet hozzá késztet s ismét visszatartóztat.

HETEDIK JELENÉS.

Wesselényi, Kazai, Farkas, Vadászi, Ákos, Katonaság.

Kazai. Itt állnak vitézid, készek követni a harczba.

Wesselényi. A közjó híveitől megint véradót kíván, azért vitézségtekbe bízván, ostromot rendeltem, eltökélve véletek a nap terhét osztani. Nagy a veszély, de szebb s nagyobb az örök dicsőség, mely a vitézt élteti és koszorúzza.

Farkas. Egy a bajnoknak az élet, a halál, ha őt a haza harczra kiáltja.

Vadászi. Hol dicsőséget szerezhet nevének, drága nemzetének.

Wesselényi. Örömmel hallom lángító készségteket; nem is vártam mást ily férfiaktól, kik nagy eleiknek magas tulajdonit mellökben éltetik és a hazának javát méltánylani tudják. Magyarok! kövessetek tehát! s Murány erős falait rengesse meg vitéz karotok. *(Ágyúzás hallatik.)* Hah! zúgnak már ágyúink, röcsögnek Murányvár falai! rajta tehát! *(Kardot húz.)* Az ostromot kezdjük, engem kövessetek; minek az ágyúk hasztalan morgása; kard kardnak, mell mellnek, úgy a bajnok szokása. *(El, a sereg utána, hadi muzsika és csatakiáltás közt a kárpit lefordúl.)*

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Wesselényi sátora.

WESSELÉNYI *(egyedül).* Meggyőzve, megveretve! Most, midőn a világ leginkább reám figyelmez s hazám java győzödelmemet leginkább kívánta. Átkozott szerencse! csak azért nyitád meg csalfa mosolygással a dicsőség templomát, hogy annál mélyebben temethess, váratlan estemet csalárdul gúnyoljad és egy asszony által híremet setét homályba dönthessed? Ha egy bajnok vitéz nagyobb tehetséggel előzve letépte volna a borostyánt fejemről, békén tűrném — emberi sors! De gyenge asszony által tipratni, megszégyenültetni, az ellen borzad valóm. — Még is, nem akarva tisztelem szép ellenségemet és egy titkos érzés szorosban szívemhez csatolja; csendes kívánat tenyészik mellemben és bájos unszolással hálójába vonszon — kezem kiejti a kardot és ölelésére hajol. *(Gondolkodik.)* Őt látnom kell — de hogy? — Igy — így fog menni.

MÁSODIK JELENÉS.

Kazai, Wesselényi.

KAZAI. Parancsodat híven elvégeztük, a holtak eltemetve, a sebes katonaság hátra küldve, minden

a régi rendben vagyon. Ha szabad kérdeznem, mit fogsz cselekedni?

WESSELÉNYI. Barátom! egy gondolat ötlött fejembe, melynek teljesítése szép reménynyel kecsegtet: magam felmegyek Murányba.

KAZAI. Te mint vezér? veszedelmes feltétel, éltedet ne tedd ki hasztalan.

WESSELÉNYI. Mint alvezér megyek fel; leeresztett sisak, közönséges ruha ismeretlenné tesznek.

KAZAI. És ha elárultatol?

WESSELÉNYI. Kétlem; de legyen úgy, bízom Szécsi Máriában, hogy hatalmát használni nem fogja.

KAZAI. A hasznos alkalom könnyen megszédíti a legnagyobb erkölcsöt. Uram —

WESSELÉNYI. Őt látnom kell, véle szólanom; bármely áldozattal őt részemre vonnom; talán még oly szerencsés lehetek visszaadnom hazájának, talán megnyilt szemekkel visszatér az igaz dologhoz s boldogító létét szebb czélra szenteli.

HARMADIK JELENÉS.

Kádas, az előbbiek.

KÁDAS. Uram! bocsáss meg, hogy adott szavadra emlékeztetlek.

WESSELÉNYI *(félre)*. Még ezt is! *(Kádashoz.)* Tudom, tudom; de bizonyos környülállások szavamat megszegni kénytettek, még rövid időt nálam kell töltened, azonban a levél kézhez jut. Maradj nálam, hiszem semmi nem hibázik.

KÁDAS. Nem, de ha valahol kénytetem mulatni, legyek bár aranynyal tetézve, mégis rabnak tartom magamat; legyen bár a békó vas avagy arany, csak egyformán nyom az, különben —

WESSELÉNYI. Szólj bátran! kedvelem a kinyilt embert.

KÁDAS. Különben megnyugszom, minthogy asszonyom vitézsége okozza ittlétemet. Bocsánatot vezér. *(El.)*

WESSELÉNYI. Ez is megaláz.

KAZAI. Légy nyugodt! nem tartandó szerencse bélyegzi a nagy vezért, de a bal esetben is fentartott mérsék és erő, mely hamvából felemelkedve tisztán a világ előtt áll és az irigység rágalmai tőre lesikamlik melléről.

WESSELÉNYI. Nem személyes ragyogtatás, de hazám lángoló szeretete óhajtata velem győzödelmet, hogy megszünjön a polgári háború és szebb idő derüljön hazánk felhős egén.

NEGYEDIK JELENÉS.

Farkas, Vadászi, az előbbiek.

FARKAS. Vezér! rendeléseidet várjuk!

VADÁSZI. A sereg legjobb akarattal kész új ostromra.

WESSELÉNYI. Már attól el kell állnunk, erőltetni a dolgot nem lehet.

FARKAS. Mirajtunk nem múlt, kötelességünket

híven megtettük; de a bátor védelem és e sziklaerősség több próbát kivánnak.

WESSELÉNYI. Ámbár siker nélkül maradt iparkodásunk, mégis az igaz vitézség fentartja érdemét. Farkas! osztályoddal emberűl viselted magadat; vedd köszönetemet és azon igéretet, hogy jutalmadat felsőbb helyen eszközölni fogom.

FARKAS. Legszebb jutalmam, ha csekély tettem figyelmedet magára vonhatta; a haza, nem jutalomkivánás adott fegyvert kezembe.

WESSELÉNYI. Megsebesedtél?

FARKAS. Bal kéz csak uram! a jobb még ép.

WESSELÉNYI. Ha tetszik, hadd el a tábort, keress nyugodalmasabb helyet.

FARKAS. Jobb a sebnek tábori levegő, nem is fáj úgy, ha láthatom, hol kapám; csekélység, meggyógyúl, mire erő kell.

WESSELÉNYI. Már addig, míg az idő más alkalmat termend, meg kell elégednünk a körülvigyázattal. Most menjetek barátim! a sereg nyugodhatik, mert nagy volt a mai fáradság; én az alatt nádorunkat sorsunkról tudósítom. *(Farkas, Vadászi el. Kazaihoz fordúl.)* Rendelj három biztos embert, kik engemet Murányba kisérnek és légy helytartóm, míg visszatérhetek. *(Kazai el. Egyedűl.)* Ha Mária az, melynek őt képzelem, melynek ez a szív rajzolja, akkor nyisd meg öledet bájoló szerelem és fogadd el a meghódoltnak első áldozatját; akkor szállj alá mennyei egyesség és a háború mord dühét szent béke váltsa fel. *(El.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Murány piacza.

Sándor (egyedűl).

SÁNDOR. Ily közel lenni, őt minden nap látni, csudálni, szerelemre lobbanni, azt fojtogatni, takarni, az nehéz. Még is kedves, mert bájos körültében élhetek s édes méreg élteti szívemet. De mint lesz mind ennek vége? mit állíthatok nagy érdemei elé? hív szerelmem azt be nem tölti soha; dicsőség, méltóság, nagyság — ezek ösztöni, ezek vezérlik. Félre tehát csalfa remény! vonúlj vissza a képzelet tündér országába, míg az idő s csendes fájdalmam megérlelhet.

HATODIK JELENÉS.

Lóra, Sándor.

LÓRA. Ily gondolkodva?

SÁNDOR. Csak gondolat —

LÓRA. S nem örvendetes, mint látom. Mi történhetett, hogy ezt a víg homlokot bús felleg borítja?

SANDOR. Ittlétem kedvetlenít, nagy tömlöcz előttem ezen vár, hogy lekötve minden érzeményim, szárnyra nem kelhetnek. Hol férfiúnak tartom magamat, ott gyermekké alacsonyítnak.

LÓRA. Talán az élesebb tekintet behatván belsődbe, más pontból szemléli elmédnek látványát?

SÁNDOR. Vagy egy ellenséges érzés méltatlan tapossa a szívet, mely nem akarva hevűl érette,

Lóra. Ifjú! ne légy igazságtalan! Mária mint önnön fiát szeret és javadat óhajtja.

Sándor. Még is, hol lehet, megaláz; csak előbb az ostrom alatt mint gyermekkel bána velem, minthogy nem engedett részt vennem a harczban és hidegen elküldött mellőle.

Lóra. Hogy gondatlan hevülésed kárt ne okozzon!

Sándor. Mindenhol hideg kebelre találok. Látom, te is kárhoztatod szerelmemet.

Lóra. Mert a tapasztalás a köz élet titkait jobban általlátja. Sándor! téged Mária nevelt, anyai szorgalmát ily emésztő indulattal meg nem hálálod, hanem légy hozzá hasonló.

Sándor. Könnyű a meghidegült vérnek a szív érzését fontolni, nem érzi hatalmát.

Lóra. Minden gyengeség talál mentséget! az ifjúság tulajdona gondatlan hevűlni, a tárgy illendőségét nem szokta vizsgálni, csak fogékony érzetek álmait nyomozza. Szerelmed csalóka láng, melyet a ritkaság gyújtott.

Sándor. A tárgy méltó, és tartandó tökélet nemesíti érzésemet.

Lóra. Méltó egy megérett elmének, az indulatnak elévűl nem sokára. Az idő különbsége egyesülést köztetek soha nem szenved.

Sándor. Nagy léleknek nem árthat az idő, mert ékes pompában tündöklik mindenkor.

Lóra. A képzelet alkotmányát a valóság csakhamar lerontja. Oh ifjú! a legjobb ember, a legnemesebb szív sem tagadhatja meg mindenkor porszárma-

zását. Felejtsd el a bálványt, melynek hasztalan bókolsz.

SÁNDOR. Ki ne érezzen annyi tökéletességnél?

LÓRA. Az égiek ecsetével fest az első szerelem, de gyorsan homályos színre borúl, ha az ész nem kölcsönözi világát. Ifjú! tanúlj előbb férfiú lenni Máriától és azután táplálj szerelmet; mert tudd meg, a magas tölgy soha le nem hajlik a zsenge bokorhoz.

SÁNDOR. Élesek szavaid.

LÓRA. Nem megbántás értelmök; de tanuld gátolni tűzindulatodat és utóbb mosolygod édes csalódásod.

HETEDIK JELENÉS.

Budaházy, az előbbiek.

BUDAHÁZY. Már a szabadban vagytok? csak nem rég, midőn a fegyverek ropogtak, vastag falak között rejtőztetek.

LÓRA. Ment gyenge nemem, Sándort ifjúsága.

SÁNDOR. Nem úgy Lóra! bátorság illik az ifjúhoz; mély fájdalommal engedtem Máriának, hogy elküldött.

BUDAHÁZY. Falak közé szorítva harczolni nincs kedvem; az ily győzelem nem is kedveltető. Künn, künn a szabadban, künn a mezőkön, hol a bajnoknak alkalma van magát kimutatni, ott kivánatos a harcz.

LÓRA. Harczot említesz mindenkor! nem volna az életnek annál szebb kelleme? Véres mulatság a

háború játéka, többet ér annál a béke malasztja, mert az ember nemesebb alkotását az inkább hirdeti.

BUDAHÁZY. A férfiú vágya különböz nemednek csendes ösztönétől; ez magában él, annak létét a dicsőség intézi. *(Zaj.)*

LÓRA. Mit jelent ez?

BUDAHÁZY. A katonák jönnek asszonyunk rendelésére.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Lénárd, Katonaság, az előbbiek.

BUDAHÁZY. Mely szívemelő tekintet ily bátor sereg; valóban egy kedvelt szerencsés vezérnek minden perczenete egy életkor.

LÉNÁRD. Im megjelentünk hijával azoknak, kik az ostrom alatt elestek.

BUDAHÁZY. Keveset vesztének az ellenséghez képest, kik behunyt szemmel a halálba rohantak. Hol marad asszonyunk?

LÉNÁRD. A nagy piaczon az erdélyieknél hadinézést tart.

BUDAHÁZY. Az őrizet méltó dicséretet érdemel annál inkább, minthogy az ellenség is emberül harczolt.

LÉNÁRD. Asszonyunk jön, rendbe vitézek! *(Jelt ád, a katonaság rendbe áll, dob, trombita harsog.)*

KILENCZEDIK JELENÉS.

Széchi Mária, több katonák, az előbbiek.

MÁRIA *(tollas sisakkal, pánczélosan, kardosan megjelen és a katonaság rendjeit áltnézi).*

BUDAHÁZY. Köszöntlek asszonyom! vedd mint győző, mint ezen várnak szabad birtokosa, mély tiszteletünket!

SÁNDOR *(félre).* Ki ne csudálja! ki ne imádja!

MÁRIA. Vitézek! ti a szabadság bátor előmozdítói! vegyétek köszönetemet. Im győzelem-koszorúzta fejünket bátran felemelhetjük, mert láttuk az ellenséget, kik falaink alá jöttenek nyakunkat nehéz igába szorítni, láttuk szaladni, visszavonúlni, láttuk őket a térségen szaladva mentséget keresni; füstölgő ágyúikat viszonozván, megnémítók azokat és rajtok teljes diadalt nyertünk. Én ezen várnak szabad asszonya nyugodtan élem óráimat, mert tudom, tapasztaltam és meg vagyok győződve, hogy védjeim igaz, valódi férfiak!

MINDNYÁJAN. Éljen Szécsi Mária!

MÁRIA. De mély sérelemmel kellett hallanom, hogy néhányan közületek az ostrom alatt Murány feladását említék. Jól ismerem őket; de hogy első tettök, megkimélem őket a szégyentől.

BUDAHÁZY. Mutass reájok! becstelenség azokkal szolgálni!

MÁRIA. Nem, azon remény kecsegtet, hogy az első alk[illegible]en [illegible]en kipótolják. Vité-

zek! győztünk ugyan, de a vigyázat azért szükséges, mert a háború ezer fortélyát csak azzal gátolhatjuk. *(Egy Katona jön és Budaházyval titkon szól.)*

BUDAHÁZY. Asszonyom! a királyi táborból alvezér érkezett. Wesselényi küldi őt fontos dologban — ha parancsolod?

MÁRIA. Jőjjön! *(Katona el.)* Barátim! a mit annak mondok, nektek is mondva legyen — végső lehelletig védem Murány várát; és ha mentve marad, a jutalom mindegyik tettéhez, szolgálatja buzgóságához legyen alkalmaztatva; egyik se mondja, hogy hasztalan szolgálta Szécsi Máriát.

SÁNDOR. Engedd, hogy én is tiszteletemet tegyem, ámbár szívem érzését szóval kifejezni nem tudom.

MÁRIA. Mint észrevettem, nehezteltél reám, hogy az ostromtól elküldélek? de éltedet, anyádnak legfőbb javát, a csata veszélyes dühének kitenni nem akarám.

SÁNDOR. Szomorú kimélés! Hol lehet szebb szerencse, mint éretted vérzeni?

MÁRIA. Kora kivánat ily dísztelen kimúlni. *(Lórához fordúl.)* Örvendek barátném! hogy részt veszesz legszebb napomban.

BUDAHÁZY. A követ!

TIZEDIK JELENÉS.

Wesselényi három katonával, az előbbiek.

WESSELÉNYI *(leeresztett sisakkal fellép, Máriát meglátván, magában).* Hah! oly szép mint nagy! most, szerencse! ne hagyj el.

MÁRIA. Mit kiván vezéred?

WESSELÉNYI. Magaddal volna szólásom.

MÁRIA. Csak szólj! ezek barátim, nincs titkom előttök. De azt előre bocsátom, hogy a vár feladását hiába említed; mi, kiket itt gyülekezve látsz, el vagyunk tökélve magunkat inkább Murány romladéki alá temetni, mint azt feladni.

WESSELÉNYI. Sajnálom, hogy ily nemes szív anynyira elbódult és kötelességét, melylyel mint jobbágy, mint tagja a magyar nemzetnek, királyának, törvényes urának tartozik, oly rútúl megszegi és karját, dicső magát a pártosoknak szánja. Ha ily nemes szív így eltévedhet, mit várhatunk a többiektől?

MÁRIA. Ily kérdést tenni és arra felelni, sem idő, sem hely nincs; azonban mondd vezérednek, hogy hallgasson az inség szavára, mely az egész országban váltságért kiáltoz, nézze a nyomattatást, mely alatt nyomorgunk és elég választ talál.

WESSELÉNYI. Hogy egynéhány tisztviselők visszaéltek hatalmokkal, az nem nyújt elég okot a zendülésre. Im jó királyunk, szívére vévén a nemzet ügyét, azon már segített. S valjon mit várhattok az erdélyi fejedelemtől, kit nem a nemzet pártfogása késztetett fegyverhez, hanem a személyes hatalom veszedelmes birása?

MÁRIA. Ezen frigyből eredendő hasznot és abból fakadó reményeket nincs kedvem közre bocsátani; elégedjél meg azzal, hogy mi szabadon születtünk és ezen szabadságot fentartani igyekszünk.

WESSELÉNYI. Igaz, a szabadság az élet legfőbb

java; de oda vész jótévő malasztja, ha fegyveres kar, ha vérözön hirdeti birását; szebben használja azt a szelíd természet és az emberiség javára fordítja. Mély fájdalommal látom Hunniában az egyenetlenség fellegét tenyészni és itt, a szívesség, barátság honában a polgári háborút dúlni, zavarni. Az idő rontó veszélye sokakat elránta magával, mértékletlen vágyak a régi rendet szaggatják, és hazánk vérzik ön fiaitól vágott sebében — oda dől, ha tiszta akarattal, erős vállakkal azt fentartani nem tudjuk.

MÁRIA. Hogy így ne történjék, kezet fogtam az erdélyiekkel.

WESSELÉNYI. S nem akarva békódat készíted. Tekints czéljukra és pirúlva elfordúlsz ily szövetségtől, mely vétekre vagyon építve, pedig ily nemes lélek, tudom attól irtózik.

MÁRIA. Hasztalan pazérlod szép szavaidat.

WESSELÉNYI. A józan elme nem ismer makacsságot.

MÁRIA. Inkább halált mint rabszolgaságot.

WESSELÉNYI. A jobb ember igazságot keres.

MÁRIA. A bátor szív szabadságot szeret.

WESSELÉNYI. Azt senki nem gátolja; törvényünk még ép, mely a királyt hozzánk, minket a királyhoz kötött. Nyisd meg kapuidat, ismerd meg uradnak azt, kiért atyád, az a bajnok, annyiszor vérzett és Ferdinand elfelejti, hogy ezen gyenge keblet ellene pánczél borítá.

MÁRIA. Csalatkozol, ha oly hajlékony elmét keressz bennem; fegyvert ragadtam és véletek bát-

ran kiszállok a síkra; szép szavak a sebet meg nem gyógyítják. Mondd vezérednek, jőjjön seregével, mi készen állunk.

WESSELÉNYI. Látom, bal vélemény késztet fegyverhez és az indulat időt nem enged a megfontolásra; fegyvert ragadsz és ama hires Szécsi névre, melyet minden magyar hűség példájáról ismer, setét homályt vetsz.

MÁRIA. Részrehajlás szól belőled, másként itél a jövendő.

WESSELÉNYI. Ne gondold! dicsőség sugára egyedűl a hűség körül lebeg, a pártütőnek csak a halál emel oltárt s nevét a történet megvetve említi. Te egy szelid asszony! kit az ég nyájasabb örömre teremtett, kinek szent czélja a háborgás mirigy tüzét oltani, a keményebb férfiút engesztelni — te csalárdúl neveled a háború lángját? kezedben, mely ápolni van alkotva, öldöklő fegyvert tartasz és gyenge testedet, a mennyei szépség, jóság alakját, vasba szorítod?

MÁRIA (*hirtelen*). Elég! vége követségednek. Világi éltemet bátran közre bocsátom, de nemem csendes titkát mértékre nem teszem. Menj! Szécsi Mária várát zárva tartja. Itt állnak vitézim, ezeknek, magamnak kell előbb meghidegűlni, minekelőtt Murányon keresztűltörhettek, s szabadságunkat feladjuk.

WESSELÉNYI. Mária!

MÁRIA. Fegyver végezzen közöttünk.

WESSELÉNYI (*félre*). Most a végső próbát. (*Máriához.*) Wesselényi Ferencz, nemednek méltóságát tekintvén, ezt a levelet, melyet szolgáddal együtt felfogott,

töretlen, olvasatlan általküldi és azt izeni: hogy körülfekvő jószágaid iránt nyugodt lehetsz, mert inkább barátod, mint ellenséged kivánna lenni.

MÁRIA *(a levelet elveszi)*. Nemes vitéz! alacsony boszszút nagy lelke nem ismer, valódi érdemét ezen tette mutatja. Vidd köszönetemet vezérednek; mondd, hogy nagy érdemét tudom becsülni, azon örvendek, hogy a királynak legjobb emberével akadt dolgom; legalább, ha a sors úgy akarja, hogy meggyőzetem, méltatlan kéztől nem történt romlásom.

WESSELÉNYI. Dicső asszony! — Itt még egy levél, nem mint vezér, mint Wesselényi küldi; szívedhez szól, felelj valót reá. *(Sisakját felemeli.)* Tekints szemembe.

MÁRIA *(magában)*. Mely tekintet! *(Int neki.)* Menj veszedelmes!

WESSELÉNYI *(kezét megrázza)*. Emlékezzél reám! *(Elsiet.)*

MÁRIA *(a levelet feltöri, megilletődve olvassa, végre indulatosan)*. Hah, Wesselényi! *(Utána siet, a jelenvalók csudálkozásokat jelentik, a kárpit lefordúl.)*

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba Murányban.

Mária, Lóra.

MÁRIA *(házi ruhában, mély gondolatba merülve az ablaknál áll).* Ott nyargalt! tüzes paripája büszkélkedett alatta s kérkedve hordozta terhét. Ott álla! hathatós szavakkal biztatván seregét, karját felém terjeszté; mint egy hadiisten tündöklött völgyében s a világ sorsával játszadozni látszott. — Mi vagyok én hozzá mérkőzve? Félre öldöklő játék! érzem, a fegyver nem kezembe való. — Ő győzött, én letiporva vagyok, vastag falak voltak védőim, e sziklavár szerencsém!

LÓRA *(ki mindeddig csendesen vizsgálta Máriát).* Mária!

MÁRIA. Mi ez? félre csalárd kép, ő ne diadalmaskodjék, állhatatosságom győzzön a megindúlt szíven. Mégis — szerelmes kivánat dúlja belsőmet, elmém tétováz; fegyvert keresek és — szerelmet találok.

LÓRA. Mi lánczol úgy az ablakhoz?

MÁRIA *(az ablakot sebesen bezárja és szorúltságát takarja).* A fris levegő — szép kilátás!

LÓRA. Wesselényi arra van.

MÁRIA *(hirtelen).* S válaszra vár. Valóban, a legkeményebb harcz nem hozna ily szorúltságba, mint ezen levél. Szólj, tanácsolj, mit tegyek? Olvasd csak még egyszer.

LÓRA *(enyelegve)*. Most sem tudod értelmét? már harmadszor olvasom. *(Olvas.)* «Wesselényi Ferencz elragadtatván magas lelkedtől, személyedet látni akarta. Szép erkölcseid az ismeretlent is meghódították és ezzel ő kezét, szívét örök szövetségbe ajánlja; legboldogabb halandóvá teszed, ha kérését méltánylani tudnád. Ő maga volt az, ki előtted álla és gyors, de igaz feleletre vár.»

MÁRIA. Mely merészség! — nekem ily ajánlást!

LÓRA. Mit végeztél?

MÁRIA. Választás könnyű itt; oly könnyű, mint a rabság s a szabadság közt.

LÓRA. Még is, talán ily nemes kérő kivételt érdemel, kit a szerencse kedvel és hírét-nevét ragyogtatja hazánk egén.

MÁRIA. Mulandó ragyogvány! a szív többet vár, nem — már valék rab; Bethlen halála szabaddá tőn — ez is férfiú, szabadságom ellensége.

LÓRA. Bethlent nem szeretted?

MÁRIA. Elég erről.

LÓRA. Ne titkold, ne szégyenld a szép emberiséget.

MÁRIA. Őt gyűlölöm, mert férfiú. Jaj annak, ki ezen csalárd nemnek feláldozza legszebb érzését. Vak akarat, kérkedő uralkodás, mértékletlen kivánatok: az nálok szerelem, az nálok imádás, az készteti őket szokatlan dolgokra, az kergeti őket a halál torkába. Csak az asszony ismeri a hívséget, az igaz szerelmet; annak keblében fakad tiszta forrása; a férfiak csak magukat szeretik és kényöket, szerelem nálok csak

az erek játéka. Nem, nem! én férfiú parancsoló kezén köz sorsra le nem ereszkedem, nem, így le nem szállok a szabadság polczáról.

Lóra. Hiszem, sokba kerül magadat megtagadni a világ előtt; de mi a dicsőség, ha szerelem int? Mária! add meg magadat, látom eljött órád, félre ezen büszkeséggel, minek ez a szívbeli küzdés? Add meg magadat azon lelkes vitéznek, aztán a szerencsést gúnyolja a világ.

Mária. Mely kész pártfogót talált ő benned!

Lóra. Szerencséd ösztönöz, térj vissza természetes rendeltetésünk szelíd körébe; mert ezen pálya, melyen szédelgesz, állandó nem lehet.

Mária. Most ellenzed? előbb kívánatimnak vakon bókoltál — mit jelent ez a gyors változás?

Lóra. Mert hasztalan kerestem érdemest, ki lelkes erővel viszonozni tudná Mária szerelmét, ki ne homályosítaná, sőt új fényre emelné a Szécsi dicső nevet.

Mária. Ismered a fegyvert, mely leginkább behat szívembe.

Lóra. Ki tudná, ha én nem, ki gyermekségedtől fogva melletted voltam, ki éltednek minden fordulatját, örömét, sérelmét, résztvevő szívvel követtem?

Mária. Mit tegyek? nem tagadom — Wesselényi az első, ki — Nem, gyengeség ez — erőt nem vesz rajtam.

Lóra. Mely jutalmat vársz ezen kétes ösvényen? mit oly szövetségtől, melyet a nagyravágyás kötött? Az újítás, mely nem egyenes fenékre épült, előbb-

utóbb megavúl és élted szépét, nyugalmát setét üregébe vonja!

MÁRIA. Elkezdém, folytatom; más romlásával nem kell boldogság; kétes ugyan a következés, de csüggedni nem illik a bátornak.

LÓRA. Még most érdemmel visszaléphetsz; ne várd az időt, hogy a meggyőzettek benned a gyenge asszonyt gúnyolják. Wesselényi karján új életre derűlsz.

MÁRIA. Őt tisztelem; derék vitéz, erős a tusában — de még nem elég.

LÓRA. Rajtad áll őt egészen megismerni.

MÁRIA. Legyen tehát! de minekelőtt bizonyosat ítéljek és őt figyelmemre méltónak találjam, ritka próbáját adja férfiúságának.

MÁSODIK JELENÉS.

Sándor, az előbbiek.

SÁNDOR. Ezen váratlan jelenést fiúi gondok okozzák. Mária, te levelet kaptál anyámtól.

MÁRIA. Éretted búsong, éltedet félti.

SÁNDOR. Miként lehet az? midőn tudja, ki pártfogóm.

MÁRIA. Mind nem elég az anyai szívnek; maga mellé kíván és gátolni sem illik igaz vágyódását. Őtet illeti az elsőség, azért készülj az útra, Rahonba fogsz menni.

SÁNDOR. Értem, jól értem mit akarsz.

MÁRIA. Légy segédje anyádnak; bátorságos útadat Wesselényinél eszközölni fogom.

SÁNDOR. Más itt az indító ok, ten kívánságodat idegen lepelbe takarod.

MÁRIA (*méltósággal*). Ifjú! nem szoktam álarczot hordozni.

SÁNDOR. Bocsáss meg indulatomnak, ha eleget rejteni nem tudtam, emésztő árja keresztültört gyenge tartalékján.

MÁRIA. Eltévedett érzés; ifjúságod s az illendőség azt velem, Bethlen özvegyével, közleni megtiltják. Hogy férfiúsodjál, hogy fegyverhez szokjál, azért vettelek váramba, nem hogy itt ábrándozva nyögjed keresztül napjaidat.

SÁNDOR. Látom a nagy különbséget, mely közöttünk vagyon; de veszt-e azért fényéből a felséges nap, ha szegény földi alkotmány sugáránál melegszik?

MÁRIA. Jó ifjú! szíved első hevűltében minden tárgy isteni, szálj alá a földre és elégedjél meg hív barátságommal.

SÁNDOR. Mely kegyes vagy!

MÁRIA. Mutasd meg, hogy nemes vér forr ereidben, emeld fel magadat a közlélek csüggedéséből, mert a magán vett diadal az élet legszebb remekje.

SÁNDOR. Dicső asszony!

MÁRIA. A tiszta barátság szebb örömmel jár, mint ama kaczér érzés, dúló, emésztő indulat, melyet szerelemnek hívnak. Maradj férfiú, tartsd épen szivedet és érzeni fogod égi malasztját.

SÁNDOR. Im ezzel elnémulok, ezután bajnok tettek barátságodat irántam örökösítsék.

HARMADIK JELENÉS.

Szolga, az előbbiek.

SZOLGA. Kádas elérkezett, egy pillantatot kér.

MÁRIA. Jőjjön. *(Szolga el.)* Várva! az hív ember, abban bízhatom. Kétes játék, de igaz útra vezet.

SÁNDOR *(Lórához)*. Mely tűz hevíti Máriának kebelét, egész valóját elragadni látszik — mit jelent ez?

LÓRA. A természet csendes ihletése, mely látatlan a szívet öleli.

NEGYEDIK JELENÉS.

Kádas, az előbbiek.

KÁDAS. Hogy oly soká elmaradtam —

MÁRIA. Elfogattatál; azonban a levél kezemhez jutott.

KÁDAS. Embere lett szavának Wesselényi.

MÁRIA. Mit hallottál Rahonban? mint állnak elő a dolgok?

KÁDAS. Semmi bizonyosat nem tudok mondani; előbb az erdélyieket hírelték győzőknek, most a király népét; az utolsót hiszem, mert nagy öröm uralkodik Wesselényi táborában. Különben Sándor anyját búban találtam, retteg fiáért és az ellenségtől; sajnálja, hogy barátságos ajánlásodat el nem fogadá s Murányba nem költözött, míg a vidék megtisztúl.

MÁRIA. Békén lehet! Wesselényi nem rabló ellenség.

LÓRA *(Kádashoz)*. Szerencséd, hogy ily nemes vezérre akadtál, máskép követségedet bús vég érhette volna.

KÁDAS. Meg is hült a vérem, hogy jöttömben királyi népre találtam; hallám ugyan, hogy egy osztály Wesselényi alatt Murány felé indúlt, de nálamnál előbb korán sem véltem itt őket. Szerencsémre hozzá folyamodtam, midőn kém gyanánt a táborba vezettek és ő kinézte szememből, hogy nem vagyok katona, úgy bánt velem, mint vendégével.

MÁRIA. Kádas! te mindenkor hív emberem voltál; most is hívségedre egy fontos, igen fontos dolgot bízok.

KÁDAS. Parancsolj.

MÁRIA. Nyergeltess serény paripát, tüstént vissza kell a táborba térned.

KÁDAS. Ily későn? már alkonyodik.

MÁRIA. A készség nem tekint időre. Menj a szélső éjszaki bástya termébe, ott meghallod, Budaházyt is kérd oda. Készülj, mindjárt követlek. *(Kádas el.)*

LÓRA. Nem tudom ugyan szándékodat, de lelkedtől méltatlant nem várok.

MÁRIA. Szíves kérés gyors feleletet kíván; a tűzpróba választja meg a drágakő érdemét. *(Sándorhoz.)* Te, ifjú, kövess; légy bizonysága, minekelőtt elválunk, mit kíván Széosi Mária a férfiútól, hogy azt urának ismerje. Most jertek mindent elrendelni; ezen éjjeli idő határozza meg utóbbi éltemet és azt, mit ítéljek ama büszke férfiúi nemről. *(El mindnyájan.)*

ÖTÖDIK JELENÉS.

Wesselényi sátora.

Wesselényi, Kazai.

KAZAI. Most csudálom Szécsi Mária bájos hatalmát, mert igényző tekintete elég volt téged meghódítni és szívednek büszke építményét, melyet a csata vérmezején emeltél, oly könnyen lerontani. Homályba borúlt homlokod, ezen csendes aggodalmak, ömledező elvesztések nyilván mutatják belsődnek gyors változását.

WESSELÉNYI. Nem tagadom, komor éltem setét fátyolát ő könnyű kezekkel levonta és szebb éleményre gerjesztett. A dicsőség sugárával tündöklő borostyán, mely a bátor vitézt koszorúzza, eltünt, helyette az ő képe ragyog s örömre integet. Minden reményeim körüle lebegnek; őt megnyerni, vele egyesülve az istenek sorába emelkedni dagad keblem, feszűl vérem, erőlködik lelkem.

KAZAI. Mely szokatlan hevülés egyszeri látásra!

WESSELÉNYI. Nem, barátom! én őt rég ismerem. Mit egykor a fellengező elme keresett, mely képet csendes kívánatim öleltek, mind azt benne feltaláltam; csakhogy mit előbb gőzlepel borított, most testesűlt valóságban álla előttem.

KAZAI. Mi a czélod? mely eszköz vigyen hozzá?

WESSELÉNYI. Nagyra nagyot kell tenni; már az első lépés megesett, tudd meg barátom: én őt megkértem.

KAZAI. Gyors eltökélés!

WESSELÉNYI. Elragadtatván sok szép tulajdonitól, melyek minden szájból hangzának, kivántam őt közelebb szívemhez vonni és véle hazámat, magamat kielégíteni; azért is mentem fel Murányba, hogy lássam és kitanúljam: erő, buzgóság-e az, a mi őt ily szokatlan tettekre vezérli, vagy csalóka színezés s fényvágyás.

KAZAI. Nagy feltétel, nehéz a szemnek behatni a szív rejtekébe.

WESSELÉNYI. Megengedem másnál, de Mária felebb áll, mint hogy kölcsön fényre szorúlna.

KAZAI. És megfelelt várakozásidnak?

WESSELÉNYI (*hirtelen*). Felűlhaladta. A mit a hír felőle hordozott, csak gyenge silány rajzolatja a magas valónak.

KAZAI. Mely reményt nyujtott?

WESSELÉNYI. Minden pillantatban várok feleletet; mert arra az esetre, hogy őt méltónak találom, vittem magammal egy levelet, melyben szándékomat kinyilatkoztattam. Igaz valót reménylek, mert csalárdság nem fér nagy lelkéhez.

HATODIK JELENÉS.

Farkas, Vadászi, az előbbiek.

FARKAS. Vezér! a tisztek öszvegyültek a nagy sereg győzödelmét ünnepelni, teljes örömhöz csak a vezér hibázik.

WESSELÉNYI. Sajnálom, ma nem vehetek részt

vígságtokban, gondok terhelik fejemet, komor kedv inkább magányra vágy.

VADÁSZI. Víg társaságban a gond eloszlik.

WESSELÉNYI. Nyugalom szükséges a fáradt testnek; már úgy is késő.

FARKAS. A jó hír, hogy nádorunk előmegyen s a rossz ujság nyomába győzelem sietett, örömre gerjeszti katonáinkat.

WESSELÉNYI. A fő csata nincs megnyerve, a nagy még hátra van.

KAZAI. Legalább kezdete a jobb szerencsének.

WESSELÉNYI. Jó mulatságot, barátim! mindazon által a népség együtt maradjon, nehogy a vígság között megtámadtassunk.

VADÁSZI. Légy nyugodt!

FARKAS. A katona vígságról vígan megy a csatába, mert úgy is kevés örömet számlál veszélyes élete.

HETEDIK JELENÉS.

Ákos, az előbbiek.

ÁKOS. Uram, vezér! az az ember, kit az ostrom alatt magadnál tartál, ismét megjelent és veled szólni kíván.

WESSELÉNYI *(félre)*. Hah! választ hoz! *(Ákoshoz.)* Vezesd hozzám! *(Ákos el.)* Barátim, isten veletek! *(Vadászi, Farkas el.)*

KAZAI. Jó véget, sok szerencsét! *(El akar menni.)*

WESSELÉNYI. Maradj! nincs titkom előtted. Ez egyik perczenete éltemnek, melyben kiforgatva valóm-

ból, a küzdő érzés özönébe merűlök. Midőn az első harcz után győzödelmesen visszatértem és jó királyom aranysarkantyús vitéznek ütött; és most midőn éltem belső javát keresem, hogy rettegve örülve várom mivoltát.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Kádas, az előbbiek.

KÁDAS. Vezér!

WESSELÉNYI. Siettél hozzám —

KÁDAS. Lovam sebes futását a készség fölülmúlta. Asszonyom köszöntet.

WESSELÉNYI. Mely választ hozasz?

KÁDAS. Azt izeni: ha igaz, mit leveledben vallottál, tehát még ez éjfél előtt jelenj meg Murányban, ott ő személyesen fog felelni.

WESSELÉNYI. Én?

KÁDAS. Igen, a várnak éjszaki részén a szélső falon világot fogsz látni; ott az ablakon leeresztett kötél-lajtorján menj fel, de egyedűl; ott fogod őt találni.

WESSELÉNYI. Kérésem ritka, a válasz szinte váratlan. Legyen tehát! az idő rövid, ki sokat fontol, keveset cselekszik. Te fogsz kisérni?

KÁDAS. A gyalogútra, onnan a világosság lesz kalaúzod.

WESSELÉNYI. És ő vár reám?

KÁDAS. Minden bizonynyal. Egy bátor férfiúnak, úgy vélte asszonyom, ily út nehéz nem lehet.

WESSELÉNYI. Nem csalatkozott! Wesselényi meg

tud felelni szavának. *(Kazaihoz.)* Barátom, ha még is valami emberi történnék rajtam, vezesd te a sereget.

Kazai. Wesselényi! hová ragad az indulat? mit mívelsz? élted a hazáé, ne tedd ki ily bizonytalan játékra, ne áldozd fel dicső nevedet egy hirtelen érzésnek.

Wesselényi. Hazámnak hasznot, nekem boldogságot hoz ez a menetel: békén elindulok. Barátom! tartsd ébren a sereget és ha vissza nem térnék, ünnepeld győzelem által barátod halálát *(Kádashoz.)* Jer, a csillagok ragyognak, szép útunk lesz, jer siessünk. *(El Kádassal.)*

Kazai *(egyedül)*. Ő megy! megveti a józan ész tanácsát, gondatlan önvesztébe szalad. Wesselényi! mind eddig tehát azért őrizted szívedet, hogy utóbb ily kétes örvénybe essél? a szerelem csalárd hálóját mind eddig kerülted, a jövendőnek szántad éltedet, dicsőség-koszorút fontál fejedre s most nyilván ily kelepczébe merülsz? Oh ember! mi a te álmodott erőd? mi a feltételed? ha egy szép tekintet megrázza valódat és édes bájával kényén játszhatik veled; mi az akarat, mi a nagyság, melyet egy botlékony érzés vezérel és egy képzelt kény játszva megszédít? Mint hallám, világosság a kalaúz — jól — fogom használni, most tehát a barátság dolgozzék. *(El.)*

KILENCZEDIK JELENÉS.

Setét bolt, hátul ablak, mely meg vagyon világosítva, közepén törzsök, melyen egy pallos vagyon.

Mária, Lóra, Sándor, Budaházy, több Katonákkal, fáklyákkal.

MÁRIA *(fekete lepelbe borítva).* Mindent tudtok?

BUDAHÁZY. Mindent; e bástya őrjére biztos embereket rendeltem, nem fog zendülés támadni.

MÁRIA. Budaházy! sokat biztam reád.

BUDAHÁZY. Nem rossz kebelbe raktad le titkodat, sőt megvallom, örvendek ezen változásnak és azt kívánom, hogy sikere lehessen.

LÓRA. Így bánni azzal a vitézzel!

MÁRIA. Mutassa meg lelkét, hűségét, erejét.

LÓRA. Méltósága mégis tekintetet érdemel.

MÁRIA. Ő szívemet, kezemet kéri; ezen lépéssel magát a köz ember sorába helyhezteti; én most csak azt kérem tőle, mit magam is képes volnék tenni, azért méltatlanságot el nem követendek. *(A toronyóra tizenkettőt üt.)* Az óra éjfélt üt! menjetek helyetekre. *(A katonák félre vonúlnak.)* A tiszta erkölcs győz a mulandóságon. Wesselényi! aczélozd szívedet. *(Félre vonúl.)*

TIZEDIK JELENÉS.

Wesselényi (az ablakon által hág, körülnéz).

WESSELÉNYI. Itt vagyok szerencsésen! Rettentő jövetel volt ez, minden lépés a meredek sziklán bizo-

nyos halállal fenyegetett. *(Vizsgálódik.)* Üres bolt, egy lélek sem mozdúl, talán nem is vártak, nem kerestek bennem ennyi bátorságot.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Budaházy kirohan több katonával és *Wesselényit* megragadja, az előbbiek mind előjönnek.

BUDAHÁZY. Egy szót se! add meg magadat!

WESSELÉNYI. Hah latrok! *(Védelmezni akarja magát, de lenyomattatik és kardjától megfosztatik.)*

BUDAHÁZY. Ha éltedet szereted —

WESSELÉNYI. Mit akartok? hol Szécsi Mária? Hah! nekem ezt! tudjátok ki vagyok?

BUDAHÁZY. Jól tudjuk! épen személyedet akartuk. *(Egy oszlophoz lánczolja Wesselényit.)* Im most helyeden vagy.

WESSELÉNYI *(félre).* Mária! te ezt tehetted! Hah én bálgatag! egyszer hittem asszonynak —

BUDAHÁZY. Hallgasd, mit mondok: ez a hely nyilván mutatja, kinek a hatalmában vagy; im magad jöttél kelepczébe, senkit nem vádolhatsz.

WESSELÉNYI. Asszonyod nagy lelkében, szavában bizván tettem ezen lépést, nem gondolván ily nemtelen árulást.

BUDAHÁZY. Ellenségedtől miként várhattál jobb bánást, kit csak előbb megtámadván, szabadságától, értékétől akartál megfosztani? Azonban nem óhajtjuk véredet, kezedben van sorsod, tégy választást az élet és a halál között. Szécsi Mária, az én asszo-

nyom, szabadságát, szívét, kezét néked ajánlja, ha elhagyod Ferdinand király részét, fegyveredet ellene fordítod és az erdélyi fejedelemmel tartasz. Ha nem cselekszed: tehát reád kínos halál, fő-vesztett seregedre szégyen és romlás vár.

WESSELÉNYI. Nem kedvelem annyira éltemet, hogy ily alacsony hívtelenséggel azt meg tudnám venni. Nem, azt nem teszem, szent a szavam, szent esküvésem.

MÁRIA (*félre*). Hah! ilyen a bajnok, ez az ő égi tulajdona.

WESSELÉNYI. Éltemhez nincs igazsága asszonyodnak; nem harczolni jöttem ezen helyre, orozva gyilkolni nemes lélekhez nem illik, házi barátság ily bánást nem enged. De inkább ontsa ki véremet, ha az által hasznot gondol magának, de alacsony vétket bennem ne keressen.

BUDAHÁZY. Nem az igazságról, a hatalomról vagyon itt a szó — azt szabad használni mindenkor az okosnak.

WESSELÉNYI. Ne gondold, hogy ezért Murány mentve marad; még vannak vitézek, még vannak hazafiak, kik véresen megboszúlják Wesselényi méltatlan halálát.

BUDAHÁZY. Elvárjuk őket. Az idő halad, válaszsz tehát; nézd ott a törzsököt, rajta a pallost villogni nyakadnak! Végezd el magadban: vagy halál, vagy élet Szécsi Máriával örökre egyesülve.

WESSELÉNYI. Nem kivánatos ő már előttem; ki így tud cselekedni, nem lehet abban boldogító tehetség.

BUDAHÁZY. Most magadban hagylak, végezz a világgal. Egy óra mulva eljövök hallani végső szándékodat. Tégy addig választást az élet s halál közt. *(El mindnyájan.)*

MÁRIA *(mentében).* Égi igazság, adj erőt lelkének! *(Wesselényi képét betakarja az oszlopra borúl, a kárpit csendesen lefordúl.)*

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Előbbi bolt.

Wesselényi (egyedűl, nagy hallgatás után).

WESSELÉNYI. Hát ily véget érdemlett fáradságos éltem? ily rút haláмеllal kimúlnom e világból, mely létemnek legkedvesebb örömöt sem nyujtott; és így — hah! ez a gondolat marczangol, hogy ily méltatlan — Nem — nem! bár hogy szépítem tettemet, bűnös vagyok, mert a rám bízott sereget hívtelen elhagyám és ittlétem czélját ily bizonytalan koczkára vetettem. Még is, bocsáss meg, Ferdinand! bocsáss meg, jó királyom! hogy hív szolgád, egy hibás halandó, egy gyarló, botlékony ember volt, ki a szépség hatalmától, csalárd érzelmétől váltig meggyőzetve, e mély örvénybe merűlt; bocsásd meg az embernek emberi hibáját. Egy nemes hölgyet általfogni, dagadó mellemhez szorítni jöttem ezen helyre, itt a lemondás,

a józan élet édes bérét elnyerni gondolám és képzelt boldogságom ékes látványát ölelni. Hah! így megcsalódni! nem morgok, a szerencse híven mellettem járt, sorsom kezembe adá életem szentségét, magam vesztegetém el jóvoltát és egy csalóka érzés oltárára tettem — méltó adóznom. A halál pótolja ki vétkemet, inkább azt választom, mint egy szégyennel tetézett, békét vesztett, megútált életet. — Jönnek már gyilkosim! legyen tehát! Itt ontsák ki véremet, de új vétket el nem követendek.

MÁSODIK JELENÉS.

Budaházy, Wesselényi.

BUDAHÁZY. A kiszabott idő elmúlt! Mit végeztél? végső akaratodat jövök hallani.

WESSELÉNYI. Előbb mondám! végezd gyilkos hivatalodat.

BUDAHÁZY. Sajnálom éltedet, mely legfőbb erejében még sok jót gyümölcsözne; ne hadd itt látatlan letörni létedet, mely eddig nyilván, szép dicsőségben tündöklött. Hadd el a királyt, végy példát másoktól.

WESSELÉNYI. Ne késsél hasztalan szavakkal. Én híve voltam, vagyok és maradok mind halálig hazámnak, királyomnak. Mondd azt Szécsi Máriának, hogy az árulás legutálatosabb vétek a jobb ember előtt; mondd neki, így él és hal az igazi hazafi; mondd neki, hogy sajnálom őt, hogy szívemből megbocsátok.

BUDAHÁZY. Légy urunk! légy boldog férje Szécsi Máriának! Ne vesd meg a kedvező szerencsét; a sze-

relem int, habzó kelyhét nyujtja elédbe, nyitva a boldogság és te halni készülsz?

WESSELÉNYI. Ily áron nem kell a boldogság; vegye bár más: én jó nevemet, becsületemet azért fel nem áldozom, ezek teszik létem szerencséjét.

BUDAHÁZY. Nem akarsz? Tehát készülj a halálra. Vedd makacsságod bérét. *(Háromszor tapsol.)*

HARMADIK JELENÉS.

Lóra, Sándor, több katonák, az előbbiek.

Egy ember vörös ruhában a törzsökhöz megyen és a pallost kezébe veszi.

WESSELÉNYI. *(Az ég felé.)* Örök isten! vedd buzgó hálámat, hogy ennyi erőt adál végső órámban; áldd meg nemzetemet és tekints le kegyesen hívségem áldozatjára.

BUDAHÁZY. Még egyszer kérdelek, még magadon áll —

WESSELÉNYI. El vagyok tökélve.

BUDAHÁZY. Menj tehát! boldog kimúlást! Jer, bekötöm szemedet.

WESSELÉNYI. Minek az? én a halált számtalanszor láttam, véres csatákban megismerkedtem vele és bátran betekintek halavány képébe; most éltem legszebb diadalmán rettegjek tőle? Nem, bátor szemmel nézem a pallost, mely létemet elvágja.

BUDAHÁZY. Jer tehát! *(Wesselényit feloldozza és a törzsökhöz vezeti, a hóhér pallosát reá felemeli.)*

WESSELÉNYI. Mária, légy boldog! Úr isten, fogadd el lelkemet! *(Fejét lehajtja; akkor)*

NEGYEDIK JELENÉS.

Több emberek fáklyákkal jönnek elő.

Mária, az előbbiek.

MÁRIA. Megállj! Wesselényi! Wesselényi!

WESSELÉNYI. Mit akarsz, kegyetlen? ne keserítsd végső pillantatom.

MÁRIA. Élj hazádnak, élj szerető hölgyednek! Wesselényi! bocsáss meg, hogy ezen kelletlen órát készítém; jövendő éltem veled ezt feledtesse el és reménylem el is feledteti. Te ezt a nagy próbát vitézül kiálltad, te érdemes vagy arra, hogy létem legfőbb javát, szabadságomat neked feláldozzam. Ily nagylelkű férfiú nyújthatja csak parancsoló kezét Szécsi Máriának, hogy teljesen meggyőződve férfiúságáról, belső érdeméről, mint az erősebb előtt, magát megalázza. Vedd tehát kezemet; szívemet már az első látásod elnyerte; vedd ezen várt, végy magamat minden birtokommal együtt, melyet most királyom javára szentelek. Légy férje a boldognak, ha igaz érdemed Szécsi Máriát nem kis nyereségnek tartja.

WESSELÉNYI. Mely sebes fordulat! Mária, ennyi kegyelmet! ennyi szerelmet! Valónak alig tarthatom. A halál köréből így visszatérni szép s boldog életre, ily égi örömöt viselni az emberi gyenge szív nem képes.

Mária. Kevés az a mit szerelmem adhat, de ha az a buzgó akarat: neked élni, felvételt talál gazdag kebeledben, földi pályámnak fő czéljánál vagyok.

Lóra. Mária, ezt vártam lelkedtől!

Sándor. Dicső asszony! ezen tetted visszaád magamnak; most értem szívedet, mely mind eddig ily bajnok után vágyott. Nemes pár! éltem ezután magát bennetek tükrözze.

Mária. Balvélemény intézte mind eddig sorsomat; fegyver között, a király ellen való gyülölségben nagynak képzelém magamat: most nyilt szemmel megismerem őt igaz uramnak és általad nememnek nemesebb idomját ált' látni tanultam. Wesselényi! te visszaadál édesebb éleménynek és eltévedésemet csak azért áldom, hogy az által találtam reád, éltem legfőbb javára, szépére, dicsőségére.

Wesselényi. Igaz, hát igaz! téged elnyertelek. *(Máriát indulatosan általfogva.)* Ily hölgyet rajzolt forró képzeletem, ifjúságom álmai már körüled lebegtek, midön még nem ismerve, a lelkesedés csendes óráiban, hevült szívem a kívánatok tündér országában bolyongott. Most, most boldog én mellemhez zárhatlak és az enyémhez hasonló szerencsét kérkedve keresek.

Budaházy. Vezér! fogadd el tiszteletemet! Mint előbb Szécsi Máriát, téged is híven szolgállak; megvallom, ezen szövetséggel egy szép reményem betölt.

Wesselényi. Mint megtért ellenséggel bátran kezet fogok és bizodalmamat nemes szívre építem. Együtt munkálkodva éljünk a hazának, melyet mind

külső, mind belső ellenség szorongat és dőlni indúlt Hunniát erős vállakkal fentartsuk, ha mindjárt neheze porrá zúz is bennünket.

BUDAHÁZY. Fegyverem és ez a kar minden értékem, a mi ezektől kitelik, használd; készen találsz minden időben.

MÁRIA (*Wesselényinek kardját visszaadja*). Itt fegyvered! ily kezekbe illik. Ím nyugodtan a hatalmas szárnya alá vonúlok; vedd ezt és oltalmazd vele szerető hölgyedet.

WESSELÉNYI. Mária! mely sokat adott ez a pillantat.

MÁRIA. Még a nagy munka hátra van; tudd meg, Murányt többnyire erdélyiek őrzik és ezek jóval el nem költöznek.

WESSELÉNYI. Nem árthat fegyverök. Murány védangyala részemre hajola.

ÖTÖDIK JELENÉS.

Kazai, több katonák, az előbbiek.

KAZAI (*az ablaknál*). Utánam vitézek! itt kell neki lenni.

MÁRIA. Mi ez? Hah! mely bátorság!

KAZAI (*sietve elöljön kivont karddal, több katonák be az ablakon*). Hol vezérünk?

WESSELÉNYI. Itt vagyok! Senki ne erőszakoskodjék. — Kazai! mint jősz te ezen úton, ki küldött?

KAZAI. A szorgalom vezetett; éltedet féltvén, száz biztos embert vettem magamhoz és utánad siet-

tem, bármely áldozattal kiragadni kezökből; a setét éj kedvezett, szerencsésen elértem.

Wesselényi. Barátságodnak elfelejtem ezen tettét, vétkemet követted és elhagyád a sereget, melyet reád bíztam; azonban az ég megáldott, im édes örömmel mutatok Szécsi Máriára, jövendő hölgyemre.

Kazai. Hölgyedre?

Wesselényi. Ily nemes szív az igaz útról soká el nem marad; mienk ő már! önkényt királyunk részére álla.

Kazai. Most hiszem, hogy a szerencse kedvez, minthogy ily lelkes hölgyet vezetett karodba.

Mária. Légy nekem is barátom.

Wesselényi. Most tehát a munkára! Mária! visszasietek seregemhez. Míg Murányt az erdélyiek tartják, nem teljes szerencsém.

Mária. Maradj nálam!

Wesselényi. Nem, a sereg elül szereti a vezért; most is szokott helyemre megyek.

Mária. Menj tehát! kezdd mindjárt az ostromot, Murány kapuit nyitva találod.

Kazai. A sereg fegyver alatt vagyon; Farkas, Vadászi az első jelre kezdik az ostromot.

Wesselényi. Légy boldog, Mária! Mire a nap felkel, ismét tisztellek váradban. *(Kazaihoz.)* Maradj itt embereiddel és ha a kapun berohanok, üss az ellenségre; a váratlan támadás megrémíti őket. *(Ki az ablakon.)*

HATODIK JELENÉS

Lénárd, az előbbiek.

LÉNÁRD. Asszonyom! az ellenség mozgásban van, az erdélyiek fegyvert ragadtak.

MÁRIA *(Budaházyhoz)*. Barátom! menj a kapuhoz, végezd a mire kértelek. *(Budaházy el. Lénárdhoz fordúl.)* Menj a sereghez, tüstént jövök. *(Lénárd el, Sándorhoz.)* Sándor! ezt a vitézt vezesd a szomszéd tárházba, ott tartózkodjál, míg az ostrom kezdődik. Ifjú! azon érzetet, melyet előbb irántam neveltél, a barátság angyala felfogta és híven mellembe letette, azt mindenkor éltetni fogja barátnéd. *(Lórához.)* Jer, kedves! ez a végső harcz, mely e falak között dördül, ezután béke s csendes boldogság lakozzék Murányban. *(El Lórával.)*

KAZAI *(embereihez.)* Vitézek! nem a szám, de a bátorság teszi a sereg érdemét; jertek utánam. *(El mindnyájan.)*

HETEDIK JELENÉS.

Nagy piacz lámpások által világosítva.

Erdélyi katonák.

ELSŐ. Hallod! már lövöldöznek. Nem tudom mit gondoljak, Szécsi Mária felénk sem jön, az idevaló katonaság többnyire elvált tőlünk, én rosszat sejditek.

MÁSIK. Annak dolga, a ki parancsol. *(A játékszinen erdélyi csoportok mennek keresztül.)*

ELSŐ. Szeretem a rendet, az lelke a katonának,

nálunk az leginkább hibázik. Ha így megy a dolog, sokat nem nyerünk a császártól. Im most is egy asszony kormányoz bennünket, holott a vezérség a férfiút is megválasztja.

MÁSIK. Mi kifogásod ellene? jól éltünk nála!

ELSŐ. Nem hiába kénytelenség, nem szabadságkivánás adott fegyvert kezedbe, azért is a gyomor, nem a becsület vezérel.

MÁSIK. Minek az okoskodás, én a több számmal tartok. *(Ágyuzás hallatik.)*

ELSŐ. Nem is megyünk semmire; látom az épület mester nélkül épült, jajgatás lesz vége.

MÁSIK. Már folyik a munka, ne aggódjál, mi vagyunk itt az urak. Én fogadok, hogy a királyiak megint szaladnak.

ELSŐ. Kár minden vitézért, ki itt elhull, mert se haszon, se jutalom, se dicsőség. Én megyek a csatába. *(El. A csata közelebb hallik.)*

MÁSIK *(egyedül).* Már közelít a csata. Muránynak erős fala van, azon ált nem törnek. — Mely zaj! csudálom, hogy vége nem szakad, tegnap nem soká tartott; csak igaz, az éjjeli idő nem barátja az embernek. — Mely robaj! valóban, már nem is megyek.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Erdélyi *katonák* rendetlen visszaszaladnak.

Első visszajön.

ELSŐ. Hah! árulás! vége mindennek! Szécsi Mária maga megnyitá kapuit; de így kell jönni, hogy

az ember általlássa igaz állapotját. Harczoljatok szegények! mindenfelől ellenség, a végromlástól meg nem szabadultok. *(Fegyverét eltöri.)* Romolj tehát átkozott szerszám, ha becsülettel nem lehet hordozni. *(El).*

MÁSIK. Mit tegyünk? legjobb lesz megadni magunkat. *(El. A csatalárma lassanként megszünik.)*

KILENCZEDIK JELENÉS.

Mária, Wesselényi, Kazai, Farkas, Vaddászi, Sándor, Lénárd, Lóra, több katonaság fáklyákkal.

MÁRIA *(Wesselényihez)*. Wesselényi! köszöntlek Murányban! Én Szécsi Mária, ezen várnak szabad birtokosa, meghódolok védjeimmel és visszatérek királyomnak szolgálatjára; fogadd el igaz hűségemet.

WESSELÉNYI. Mint vezér köszönöm tettedet; a múltat örök feledékenység fedezze és neved Magyarországban dicső fényben ragyogjon. Mint Wesselényi égi örömmel mellemhez zárlak azzal a drága hiedelemmel, hogy ezen szent frigyet, melyet szivünk kötött, míg élek, fentartom. Te vagy a győző, a haza örvend megtérésednek.

TIZEDIK JELENÉS.

Budaházy, az előbbiek.

BUDAHÁZY. Vezér! az erdélyiek megadták magokat; mint foglyok várják utóbbi parancsodat.

Wesselényi. Az én uram az ő urok is, kegyes biróra találnak ő benne.

Mária. Vedd tehát által ezen várat, mely ezután egyedűl a haza javára legyen szentelve.

Wesselényi. És egybeköttetésünk koronázza Murány bevételét.

(A kárpit lefordúl.)

A GYILKOS,

VAGY

MIKOR PATTANT NEM HITTEM VOLNA.

EREDETI VÍGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT

PEST VÁROSA SZÍNHÁZÁBAN, 1820. MÁJUS 8.)

(1820.)

SZEMÉLYEK.

LOVASDY, postamester.
SÁNDOR, annak fia.
KRISZTINA, testvérhúga.
RÓZI, árva leány.
IZSÁK, zsidó.
MIKÓ, postalegény.

ELSŐ JELENÉS.

Szoba egy közép- és két mellékajtóval.

Rózi, Izsák.

RÓZI *(levelet tart kezében)*. Téged vállalt biztosának?

IZSÁK. Igen! engemet vállalt. *(Körülnéz.)* Magunk vagyunk? nem szabad senkinek látni.

RÓZI. Légy nyugodt! az öreg úrnak dolga van, nem jön. Szólj! hol hagyád Sándort?

IZSÁK. Az országúton, nem sokára itt lesz. Nekem egy kis számadásom vagyon vele, néhány aranykákat kellene kapnom.

RÓZI. Úgy? sok szerencsét! de ezen házból nehezen megy ki pénz; az aranyok itt erős kézben vagynak. *(A levelet feltöri.)* Mit ír csak? olvasom — *(olvas)* «Most vagy soha, az utolsó próbát teszem, ha már jóval nem akar kérésemre hajlani, tehát egy kis ártatlan csalárdság vezessen czélomhoz.»

IZSÁK. Lépéseket hallok! valaki jön.

RÓZI. Az öreg úr!

IZSÁK. Mit csináljak? ha meglát, vége mindennek.

RÓZI. Menj ebbe a szobába, innen a folyosóra szökhetsz — lassan! lassan!

Izsák. Ai! ai! ha az ember szerelembe avatkozik, tanuljon bujkálni. *(Be a bal mellékajtón.)*

Rózi. Vigyázz! el ne árulj! *(Rakosgat.)* Épen most kellett neki jönni.

MÁSODIK JELENÉS.

Lovasdy, Rózi.

Lovasdy. Mindig foglalatoskodol? jól van, így szeretem én. Derék kis gazdaasszonyt találtam benned.

Rózi. A mezőn gondolám bácsit.

Lovasdy. Levelet kell irnom — az a rossz fiam pénzt kér, azt irja, hogy beteg, hogy halni készűl.

Rózi. Szegény Sándor! hát csak siessen bácsi! küldjön neki pénzt.

Lovasdy. Küldeni ám! de miből? sanyarú idők vannak; jövedelem kevés, az emberek alig járnak postán — aztán nem is hiszek a rossz gyermeknek, mert egyszer megcsalt már. Tudod minap is a nagy panaszra a városba rándulok, azt vélem, hogy már haldoklik, és gondold —

Rózi. Meggyógyúlt —

Lovasdy. Víg társaságot találok nála.

Rózi. Őt vigasztalni jöttek —

Lovasdy. Tánczoltak, énekeltek. Medicinaüveg helyett boros korsók álltak az asztalon, erősítő füvek helyett pipafüst ötlött az orromba.

Rózi. Tudom, búsongó szivének az nagy örömére szolgált?

Lovasdy. Mérgelődtem — azért semmit se kap tőlem.

Rózi. Csak ki nem zárja egyetlen fiát?

Lovasdy. Azt nem, de míg élek, semmit sem adok. Te is vele tartasz, azt gondolod nem vettem észre azokat a bizonyos tekinteteket?

Rózi. Mit nem lát a bácsi!

Lovasdy. Hasztalan! csak mondj le róla — ő téged el nem vehet, sok pénz kell most a házasságra.

Rózi. Minő zavarba hoz bácsi!

Lovasdy. Ő szegény, neked is csekély értéked nálam zálogban van; kétszáz aranyokat le kell tenned, ha kezedhez akarod venni.

Rózi. Miként bánhatik így atyafival és barátja leányával?

Lovasdy. Felneveltelek, úgy tartálak, mint saját leányomat.

Rózi. Igaz! de —

Lovasdy. De miattad meg nem ronthatom magam. Boldogúlt atyád rossz gazda volt, sokat tanúlt, semmit nem szerzett —

Rózi. Igaz! jósága által sokat vesztett, de tisztelte őt azért az egész világ.

Lovasdy. Tisztelet, becsület, szép szó; de még szebb tölt erszény mellett; *(zsebjére üt)* itt a dicsőség!

Rózi. A pénz nem teszi az embert mindenkor boldoggá.

Lovasdy. Nem teszi boldoggá; de igen boldogtalan az ember, ha nincs. Mi haszna a tagadás! fiamnak gazdag feleséget kell keresni.

RÓZI. Mikor bácsi oly gazdag —

LOVASDY. Én szegény vagyok, igen szegény! a mi keveset szereztem, magamnak kell; még száz esztendeig is elélhetek.

RÓZI. Kivánom szivemből; de bácsi egy keveset fennszámlál — minap volt hatvan esztendős.

LOVASDY. Úgy? de van példa, hogy soká elél az ember — én akár megházasodjam. *(Rózi nevet.)* Talán kétled? én megmutatom, hogy épen ily embernek való a szent házasság; mert meggondolt, megérett, józan észszel ballag az oltárhoz, nem mint a csapodár ifjú, ki ma meleg, holnap hideg; aztán a kit elvesz, az asszony lesz.

RÓZI. Még is bácsi! még is —

LOVASDY. Nem hiába szólok — teljes szándékom vagyon —

RÓZI. S kit akar szerencséltetni?

LOVASDY *(félre)* Kiváncsi! jó jel. *(Rózihoz.)* Te ismered jól, igen jól. — Rózi! mondj le fiamról, én neked szerzek egy embert, talpig derék embert.

RÓZI. Most bácsiról szólottunk.

LOVASDY. Egy leányt, ki hozzád hasonlít, kék szemei vannak, szinte mint neked; gömbölyű fürge leányka, szinte mint te; kis értéke vagyon, szinte mint neked; úgy szeretem, szinte mint téged. Négy lovon fog járni, elül hátul sípolnak, hogy minden ember az útból bámulva kitérjen.

RÓZI. Boldog teremtés!

LOVASDY. Úgy-e boldog? *(hizelkedve)* hát akarod ismerni? no megvallom —

HARMADIK JELENÉS.

Krisztina, az előbbiek.

KRISZTINA *(az ajtón belül kiált).* Rózi! Rózi!

LOVASDY. Be rosszkor jön — az ember nem is szólhat.

RÓZI *(félre).* Hála isten!

KRISZTINA *(kijön a jobb mellékajtón).* Ti beszélgettek, és a ház rendetlen; minden órában vendégek érkeznek, a kémény nem is füstölög. — Vegyetek példát tőlem, én vagyok legfrisebb, legtakarékosabb az egész udvarban.

LOVASDY. Minő szép vagy ma Krisztina! a hajnal virít képeden! oly piros vagy mint a tavaszi rózsa.

KRISZTINA. Ideje már, hogy megvallod az igazat.

LOVASDY. Miként megtudod az esztendőket csalni! Ha az ember így rád néz, azt gondolná, hogy azt a ritka mesterséget tudod, magadat megifjítni.

KRISZTINA. Ti férfiak mindig csak külsejére néztek az embernek, belső érdemit számba se veszitek. — Ah! hogy még most kell megismernem e csalfa világot.

LOVASDY. Csak használd tapasztalásidat.

NEGYEDIK JELENÉS.

Mikó, az előbbiek.

MIKÓ. Uram! embert hoztam!

LOVASDY. Micsoda embert?

MIKÓ. Basa-zsírt, egy szörnyű gazdag embert, sok millioma van.

LOVASDY. Bizonyosan jó borravalót adott?

MIKÓ. Ötszáz aranyat az úton elvesztett.

LOVASDY. Ötszáz aranyat! szerencsétlen ember!

MIKÓ. A hegynek fel keveset leszállt, kiejtette erszényét. Nagy úrnak kell lenni, mert először igen könnyen vette a dolgot, harmadszor útfélben egy zsidóval igen barátságosan beszélt, aztán üveg szeme van. Akartam én is keresni; de azt kiáltá: hajts posta, elég maradt még. Arra hajtottam és itt vagyok.

LOVASDY. Hová szándékozik az a szerencsétlen?

MIKÓ. Hozzánk.

LOVASDY. Hozzánk?

MIKÓ. Hozzánk, pedig mást is akar, nem csak lovakat. Kérdezte postamester uramat, én bezzeg megdicsértem, hogy ugyan derék fösvény ember.

KRISZTINA. Nagy isten! talán csak — mit csináljak? minő formája van?

MIKÓ. Olyan kis magas emberke, sovány köpczös; a mint értettem, fontos dolga leszen, titokba jár.

LOVASDY. Titokba?

MIKÓ. Akar valamit, mert semmit sem szólt.

KRISZTINA. Már bizonyos, nézni jön, ah! *(Egyengeti magát.)*

MIKÓ. Mindjárt itt lesz.

LOVASDY. Ti menjetek félre, titkos dolog nem asszonynak való.

KRISZTINA. Legalább illik, hogy mindnyájan fogadjuk, ily úr azt csak megkivánja. Lássa, hogy a falun is tud az ember becsületet.

LOVASDY. Annyit veszteni és kétségbe sem esni! Mindjárt eleibe —

ÖTÖDIK JELENÉS.

Sándor (szemüveggel, nagy bajuszszal jön), *az előbbiek.*

SÁNDOR *(változott szózattal)*. Nem tudom —

LOVASDY. Alázatos szolgája!

KRISZTINA. Örökös szolgálója!

SÁNDOR. Megbocsásson postamester uram, hogy ily hivatlanul belépek. *(Körülnéz.)* Mely szerencse ily szépségeket találnom. *(Krisztinához.)* Bizonyosan a házi asszonyt kell tisztelnem.

LOVASDY. Testvérhúgom, Krisztina.

KRISZTINA. Még hajadon, szolgálatjára.

SÁNDOR. Gyenge szemem az oka, hogy azt mindjárt észre nem vettem; annál kellemetesebb, mert egy boldog halandó még reményt táplálhat. *(Kezét csókolja.)*

KRISZTINA *(félre)*. Mely deli ifjú, mindjárt kitetszik az úri nevelés.

SÁNDOR *(Rózira mutat)*. És ez a kisasszony?

LOVASDY. Árva, atyánkfia. *(Int Rózsinak, hogy elmenjen.)*

SÁNDOR. Örvendek! ezen szép jelenések elfelejtetik velem a hosszú útazást.

LOVASDY *(széket ád)*. Tessék leülni.

SÁNDOR. Sok szépet hallék ezen úri familiáról; most világos előttem, miért hagyta el annyi útazó

nehéz szívvel ezen tájat; ki tekintett valaha ezen szemekbe és mondhatja, hogy nem szeretett?

KRISZTINA. Mely szépen beszél!

RÓZI *(félre)*. Ismerlek, kedves! sok szerencsét e kétes játékhoz. *(El.)*

SÁNDOR. Ha megengedi postamester úr, tehát házában veszek szállást, úgy is dolgunk leszen egymással.

LOVASDY. Nagyra becsülöm, tüstént leküldök a ládákért. He, Mikó!

SÁNDOR. Ne fáraszsza magát, én könnyű terhhel, csak incognito útazom, holnap érkeznek el cselédjeim a társzekerekkel.

LOVASDY *(félre Krisztinához)*. Krisztina! társzekér! *(Sándorhoz.)* Nem lehetne mély alázatossággal nevéért esedeznem?

SÁNDOR. Báró Prislinyausiczki Nazianzenus!

KRISZTINA. Ah! minő bájoló név ez — siczki, siczki —

SÁNDOR. Talán ismeri a kisasszony ezt a nevet?

KRISZTINA. Csak a végét. Ah! Nagyságos Uram! ezen név emlékeztet egy kedves macskára, melyet elveszték, oh hányszor mondottam én annak: siczki! siczki!

LOVASDY. Ne hozd elő macskádat, nézz a konyhába!

KRISZTINA. Megyek, megyek, még leszen szerencsém, addig is ajánlom magamat nagyságodnak. *(El.)*

SÁNDOR. Én egyenes ember vagyok, azért mindjárt megvallom, miért jöttem —

MIKÓ. Már én elbeszéltem.

LOVASDY. Menj dolgodra.

MIKÓ. Értem uram. *(El.)*

LOVASDY. Tessék parancsolni.

SÁNDOR. Én gróf Ligetfyvel, ki nekem testi-lelki barátom, ezen helység iránt alkuban vagyok —

LOVASDY. Hallom, hallom!

SÁNDOR. De minekelőtt annyi pénzt kiadnék, kivántam megvizsgálni a jószág külső-belső állapotját, nehogy megcsalódjam.

LOVASDY. Bölcsen méltóztatik intézni a dolgot, kitetszik nagyságod mély általlátása.

SÁNDOR. A jobbágyok tehetségét, erejét, tiszteknek emberségét, hűségét. *(Hirtelen.)* Majd elfelejtettem. Postamester uram! papirost kérek, levelet kell írnom a városba, melyet is mindjárt tessék staféta által expediáltatni.

LOVASDY. Szívesen; ott az asztalon minden készen áll. *(Sándor az asztalhoz megyen, leül és ír. Lovasdy magában.)* Mely váratlan szerencse, ezt használni kell. Ez tőlem jön tanácsot kérni, velem kiván értekezni, jól van; minden esetre rám is nyereség háramlik. Most tiszttartó uram! most meglátjuk tehát, ki tehetősb ember. Haha! meglátjuk, ki nagyobb úr a faluban, most meglátjuk, ki árthat elébb a másiknak. A bárónak mindent megvallok, a mit tudok és nem tudok, fogadom, meg nem tartja szolgálatjában, nem, nem, meg nem szenvedi.

SÁNDOR *(irás közben)*. Egy kis szerencsétlenség ért az úton —

Lovasdy. Volt szerencsém hallani, nagyon fájlalom. *(Félre.)* Talán megszorult, pénz kell neki, hm! hm! sok pénz, de örökre lekötelezhetném.

Sándor *(a levelet öszvecsinálja és bepecsételi)*. Itt a levél.

Lovasdy. Szaladok elküldeni.

Sándor. Ágensemnek irok, hogy tüstént küldjön 300 aranyokat. Gondolja el postamester uram! jöttömben elvesztém erszényemet; csekélység magában csak azért sajnálom, mert azzal a tiszteket megpr báltam volna, minek előtte cselédjeimtől megtud szándékomat. Mikorra kaphatok feleletet?

Lovasdy. Két nap bele kerül.

Sándor. Nagy idő! Mit tegyek? Húsz ara örömest adnék nyolcz napra interest.

Lovasdy *(félre)*. Húsz arany! *(Sándorhoz.)* volna kis heverő pénzem, talán öszve t szedni —

Sándor. Derék, jó ember! hát így irn szükséges. *(Levelét elszakasztja.)* A napokban elj táriusom, és a pénzt köszönettel visszaszolg

Lovasdy. Kötelességem, nagyságos ura

Sándor. Elég erről a közönséges dol kérdem postamester urat, tessék igazat fel megyen itt a dolog?

Lovasdy. Rendetlen — sokat lehetn lani, az uraság két annyit bevehetne, d lem más erszénybe is foly.

Sándor. Kérem, feljegyzem. *(Kiveszi* Jövedelem, erszény —

Lovasdy. Az œconomia rosszul m

bágyság romlik, tiszttartó magának gazdálkodik, luxusnál nem ismer egyebet, nagy szeleket csinál, négy lovon járkál, aranyos mentében és felesége aranyos csipkéket hordoz, olyan széleseket, mint a tenyerem —

SÁNDOR *(ír)*. Luxus, szél, négy ló, mente, feleség, csipke —

LOVASDY. Én mint postamester mindent meghallok, legjobban tudom, mely rossz ember az a tiszttartó.

SÁNDOR *(ír)*. Postamester, rossz ember —

LOVASDY. Instálom! hibázni méltóztatott; a tiszttartót tessék feljegyezni.

SÁNDOR. Igen, csak tovább!

LOVASDY. Az épületek dülőben vannak.

Sándor *(ír)*. Épületek — *(A mint zsebkönyvét fordítani akarja, kiesik kezéből és különbféle papirosok a földre hullanak; Lovasdy hirtelen lehajol azokat felszedni.)*

LOVASDY. Engedje nagyságod!

SÁNDOR. Átkozott történet!

LOVASDY *(egy levelet felvesz, a felirását megtekintvén, visszalép)*. Mi ez? hiszen ez az én irásom —

SÁNDOR *(félre)*. Oda minden mesterségem!

LOVASDY. Mit jelent ez? *(A levelet általadja és Sándort vizsgálja, ki tekintetét elkerülni igyekszik.)* Itt a levél nagyságos uram! *(Félre.)* Engem úgyse, ez az én fiam! hol voltak szemeim — valóban ő az —

SÁNDOR *(félre)*. Már vége mindennek. *(Lovasdyhoz.)* Tessék folytatni beszédjét.

HATODIK JELENÉS.

Krisztina, az előbbiek.

KRISZTINA. Talán parancsol ebéd előtt valamit nagyságod?

SÁNDOR. Köszönöm! *(Félre.)* Oda minden appetitusom.

LOVASDY *(Krisztinát magához húzza és fülébe súg).* Hidd el nekem! saját levelemet láttam.

SÁNDOR *(magában).* Mint suttognak! bizonyosan reám ismert.

KRISZTINA *(titkon Lovasdyhoz).* Nem, ő nem az, Sándor egészen más! *(Sándorhoz).* Nemde nagyságod nem a mi Sándorunk?

LOVASDY. Krisztina! mit csinálsz?

KRISZTINA. Úgy-e? Nagyságod nem a Lovasdy vérből eredt? Nem, én mindjárt megismertem volna —

LOVASDY. Krisztina! hallgass.

SÁNDOR. Nem tudom mely balvélemény szól e drága kisasszonyból. Nagy örömemre volna, ha ezen érdemes nemzetségnek egy tagja lehetnék, de az igazságot —

LOVASDY *(félre).* Ő az — várj csak gyermek! *(Krisztinához.)* Jer szobámba! *(Sándorhoz.)* Nagyságos Uram! én a felebb említett summáért megyek, méltóztassék addig egy kis várakozással lenni. *(Félre.)* Rossz gyermek!

SÁNDOR *(félre).* Nem ismer. *(Lovasdyhoz.)* Mi jó barátok maradunk.

LOVASDY *(félre)*. Alig hiszem. *(Sándorhoz.)* Tüstént szolgálok! Jer Krisztina.

KRISZTINA *(mentében Lovasdyhoz)*. Mikor mondom, nem a Sándor.

LOVASDY *(viszont)*. Ő az, nem láttad a szemét?

KRISZTINA. Nem, nem! *(Be a jobb mellékajtón.)*

SÁNDOR *(egyedül)*. Az atyám kétségeskedik, de pénzt hoz; jele, hogy nem ismer. Bár csak vége volna e játéknak és levethetném álorczámat! Mit nem tesz az ember, ha a szükség és szerelem parancsol.

HETEDIK JELENÉS.

Rózi (jő), *Sándor.*

RÓZI. Sándor!

SÁNDOR. Ismersz engemet?

RÓZI. Szívem elárult.

SÁNDOR. Csak az öreg úrnál is el ne áruljon. Rózi! ez mind éretted történik.

RÓZI. Rettegek! atyád megharagszik.

SÁNDOR. Nem soká tart, végre örülni fog szerencsénknek.

RÓZI. Ő hátráltatni fogja egyesülésünket; előbb oly különösen beszélt, azt mondá —

SÁNDOR. Hogy szeret, az elhiszem, másképp nem is volna atyám!

RÓZI. Hogy gazdag hölgyet kell keresned.

SÁNDOR. Én gazdagot, ő szépet — légy békén, minden jól megyen; most ment pénzért, ha elhozza,

tehát a zsidót kifizetem és 200 aranyat, a zálogpénzt, visszaadod neki, azután szabad lész.

Rózi. Mit mondjak, hol vettem a pénz t?

Sándor. A zsidóval elvégzem, az igen jó ember. *(Mellékszobában csöngetnek.)*

Rózi. Hallod! az öreg úr csönget, hozzá megyek!

Sándor. Vigyázz! el ne árulj.

Rózi. Tőlem meg nem tudja. *(El a jobb mellékajtón.)*

Sándor *(egyedül)*. Bocsásd meg, atyám, ezen tettemet; de magad kényszerítél reá. Hogy pénzt nem ád, azt békén tűrném, de hogy kedvesemet is el akarja ragadni, azt nem szenvedem. Mint fog nevetni, hogy az ifjú róka megcsalta az öreget és fészkéből a csirkét ellopta.

NYOLCZADIK JELENÉS.

Izsák, Sándor.

Izsák. Úrfi!

Sándor. Izsák! nem viszket tenyered?

Izsák. Inkább a hátam! ha az öreg úr a tréfát el nem érti, tudom hogy járunk.

Sándor. A nehezén átestünk, már az aranyokat olvassa; ne félj! lesz pénz, talán más is.

KILENCZEDIK JELENÉS.

Rózi, az előbbiek.

Rózi *(erszényt hoz)*. Hozom az aranyokat.

Sándor. Győztünk! Rózi! most már enyém-

nek mondhatlak! *(Izsákhoz.)* Mindjárt kiadom részedet.

IZSÁK. Úrfi! csakugyan derék atyja van.

SÁNDOR. Engem nem is dicsérsz?

IZSÁK. Ah! ily ész nincs több az országban.

SÁNDOR *(elveszi az erszényt).* Csak hamar az osztályhoz! *(Az asztalhoz mennek.)* Ez hát a bálvány, melynek minden ember bókol? ez az ércz boldogíthatja az embert? ez osztogat örömöt és szerencsét e földön? *(Felbontja.)* Jertek a világosságra.

TIZEDIK JELENÉS.

Lovasdy, Krisztina, az előbbiek.

LOVASDY *(Krisztinával az ajtónál megáll).* Engem meg nem csalsz.

IZSÁK. Ai vei! tantusz!

SÁNDOR *(megszorúlva).* Rózi!

RÓZI. Sándor!

SÁNDOR. Izsák!

IZSÁK. Tantusz!

SÁNDOR. Vége mindennek! most nincs mit tenni, mint elillantani. *(El akar szökni.)*

LOVASDY *(útját állja).* Nagyságos uram! rossz gyermek!

KRISZTINA. Szörnyeteg! te elfajult vér!

IZSÁK *(magában).* Itt látom pénzt nem osztogatnak. *(Elillant.)*

LOVASDY. Gonosztévő! atyádat meg akarád csalni!

SÁNDOR. Bocsánatot, édes atyám!

KRISZTINA. Siczki — nyausiczki —

SÁNDOR. Nem rossz szándék vezérlett, a szív —

LOVASDY. Hasztalan mentséged! meg akartál csalni, ha okosabb nem lettem volna. Agens! secretárius! társzekér! ezért adózol.

SÁNDOR. Rózit szeretem!

RÓZI. Édes bácsi!

KRISZTINA *(Rózihoz)*. Te is kezet fogtál vele? Istenem! mi lesz a világból?

SÁNDOR. Magam vagyok bűnös, Rózi ártatlan.

TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Mikó, az előbbiek.

MIKÓ. Mit látok! ej úrfi! talán csak én hoztam; azért örült úgy meg, hogy engem a státión talált, miért nem szólt? elhallgattam volna, hogy a pénzt elvesztette —

LOVASDY *(Mikóhoz)*. Hallgass!

MIKÓ. Nem szabad, mert meg kell mondanom, hogy vendégek jöttek, tessék inkább kijönni, valami beszédök van — aztán szólások —

LOVASDY. Jövök! *(Sándorhoz.)* Várj, ha visszatérek, számot vessünk.

SÁNDOR. Édes atyám!

LOVASDY. Ezután keserű leszek! Mars ebbe a szobába!

SÁNDOR. Legalább hallgasson meg!

LOVASDY. Nem hallok — ide fogsz menni! *(Betolja Sándort a jobb mellékajtón.)* Így, Mikó! te itt fogsz strá-

zsálni, senkit se be, se ki nem eresztesz! itt a kulcs — értetted?

Mikó. Értem uram! értem.

Lovasdy. Ide állj! *(Mentében.)* Jól vigyázz! *(El.)*

Mikó. Értem uram!

Krisztina *(Rózihoz).* Te a konyhába kövess! ott hallgasd leczkédet.

Rózi. Szegény, szegény Sándor! *(Elmennek.)*

Mikó *(egyedül az ajtónál).* Ennél a háznál annyi a baj, és akkor csak engem vesznek elő, nekem kell tenni igazságot. Csak igaz az, jó az okos ember a háznál.

Sándor *(belül).* Mikó! eresszsz ki!

Mikó. Nem szabad.

Sándor. Megajándékozlak, adok a mit kivánsz.

Mikó. Meg van tiltva!

Sándor. Mikó! eresszsz ki, különben rosszul jársz.

Mikó. Értem uram! de nem félek.

Sándor. Legyen tehát! nem akarok tovább élni — jőj halál!

Mikó. Halált emleget, ijesztegetni akar! Hehe! úrfi, Mikó meg nem ijed. *(Pattanás hallatik, Mikó elszalad az ajtótól.)*

Sándor. Hah! meghalok!

Mikó. Most az pisztoly- vagy ágyúlövés volt-e? Pattant, az bizonyos! *(Bekiáll.)* Úrfi! úrfi! él még? Valami hörög. — Jaj nekem, oda van, mit tegyek? nem hiszek neki; kétségbeesett, utóbb engem is agyonlő. Mégis megnézem *(reszketve felzárja az ajtót.)* Oda vagyunk! Gyilkos! Gyilkos! uram! asszonyom! *(Kiszalad.)*

SÁNDOR *(kijön, festéket töröl le képéről)*. Szabad vagyok! mit tegyek? már ha ennyire jöttem, a félúton meg nem állok, új próbára kelek — jönnek már! Szerencse légy velem. *(El a bal mellékajtón.)*

TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Krisztina, Rózi, Mikó.

KRISZTINA *(sírva)*. Szerencsétlen óra! boldogtalan eset! ezt kellett megérnem! Oh! a szívem megreped.

MIKÓ. Itt fekszik, szegény, vérében.

RÓZI *(ki mindjárt a mellékszobába szalad, nagyon nevet)*. Hahaha!

KRISZTINA. Az az istentelen! még nevetni tud! én bennem a lélek is sír — Mikó sírj!

MIKÓ *(sírva)*. Mikor sírok úgy is!

TIZENHARMADIK JELENÉS.

Lovasdy, az előbbiek.

LOVASDY. Minő lármát csináltok? mi történt?

KRISZTINA. Légy erős, bátyám! ne essél kétségbe! Fiad agyon lőtte magát.

MIKÓ. Szemem hallatára.

LOVASDY. Mit mondasz? Uram segíts!

KRISZTINA. Ott fekszik az a szerencsétlen ifjú! rettegek oda tekinteni.

LOVASDY. Lehetetlen — *(bemegy a szobába)*.

KRISZTINA. Csak mutasd meg Mikó! Szerencsétlen atya!

Rózi *(kijön, egy festékes bögrét tart kezében).* Megcsalta Mikót; nézze édes néném, minden festékét magára kente — a volt a vér, a mit Mikó látott.

Krisztina. Oda vagyok! ah! gonosz fiú! sátán tanítványa —

Mikó. Feltámadott biz a, de halva feküdt az igaz, pisztoly a kezébe', akkor ment ki a lelke, mikor az ajtót felnyitottam — hiszen beszéltem vele, előre megmondotta.

Lovasdy *(egy pisztolyt hoz elő).* A méreg megemészt, megint elszökött. *(Mikóhoz.)* Mikó! te egy hatalmas szamár vagy.

Mikó. Értem uram.

Lovasdy. Miért nyitottad fel az ajtót? nem láttad, hogy csalárdság az egész dolog; nézd, kakas sincs a pisztolyon, ostorral durrantott.

Mikó. Már az más, hát csak elment.

Lovasdy. De úgy van, ha az ember ily együgyűre bizza magát. Most szaladj a kapuhoz, ott vigyázz és ha meglátod, üss lármát; siess.

Mikó. Pattant! ki gondolta, hogy tréfa.

Lovasdy. Menj! ne okoskodj! *(Mikó el.)*

Krisztina. Ezt a drága festéket így eltékozolni! Égbe kiáltó, mit az az ifjú cselekszik.

Lovasdy. Mi gondom festékedre, csak a gyermek itt volna; de úgy van, ha az isten az ember nyugalmát el akarja venni, egy szép leányt ád melléje.

Krisztina. Mit tehetek róla, hogy az isten szépnek teremtett.

Lovasdy. Rózi! ez a zavar mind éretted esik.

RÓZI. Látom, édes bátyám, hogy terhére vagyok és akaratom ellen rontom a házi békességet, azért engedjen búcsúznom. Megvallom, én szeretem Sándort; de —

LOVASDY. Lásd, édes leányom, a fiú rossz, nem teszel vele szerencsét. Ha el tudnád felejteni, én — *(a közép ajtónál koczognak.)* Megint valaki jön. *(Kikiált.)* Szabad! *(Félre.)* Soha se tudom kinyilatkoztatni magam.

TIZENNEGYEDIK JELENÉS.

Izsák, az előbbiek.

IZSÁK. Postamester uram!

LOVASDY. Nincs eladni valóm.

IZSÁK. Az úrfi kocsimon elszökött.

LOVASDY. Szaladj utána, hozd el.

IZSÁK. Azon felül egy kis adóssága is van nálam: *(Kihúz egy irást.)*

LOVASDY. Még ezt is! semmit se fizetek, nem akarok felőle hallani, keresd, ha hírem nélkül pénzt adtál neki.

IZSÁK. Szükségben volt, ily érdemes úr fiának megtagadni nem mertem.

LOVASDY. Egy kis pénzt sem fizetek, az legyen jószívűségednek bére.

IZSÁK. A kocsi és a ló árát tessék legalább megadni.

LOVASDY. Nem adom, punctum.

IZSÁK. Tehát kénytelen leszek igazságot keresni;

pedig ha én mozdulok, több adósok is ellene rohannak.

LOVASDY. Nem bánom, zárják be — menj!

KRISZTINA. Mely szégyen!

LOVASDY *(Rózihoz).* Lásd, Rózi! a fiam bőköltő, szerencsétlenné tenne, mondj le róla, inkább nyujtsd nekem — *(A középajtón koczogatnak.)* Ördög pokol! hát soha se szólhatok! megint valaki jön.

KRISZTINA. Ilyen napom soha sem volt.

LOVASDY *(kikiált.)* Szabad!

TIZENÖTÖDIK JELENÉS.

Sándor (szakállosan, mint egy lengyel zsidó), *az előbbiek.*

SÁNDOR. Lovasdy postamester úrhoz van szerencsém?

LOVASDY. Én vagyok! *(Félre.)* Hát ez mit akar?

SÁNDOR. Halmai Rózit, néhai Halmai István egyetlen leányát keresem, hallom az úrnál vagyon?

LOVASDY. Itt áll! *(Félre.)* Ma mind oly különös vendégek jönnek.

SÁNDOR *(Rózihoz.)* Drága kisasszony! mely öröm, mely boldogság, hogy annyi esztendőktől fogva megint láthatom és kezeit forró ajakimhoz szoríthatom.

LOVASDY. Mi lesz ebből megint?

SÁNDOR. Minő ékes virág fejlett ki a bimbóból es bájos körébe vonja az élőket és magához lánczolja a szíveket. Boldog az, ki meleg keblére tűzheti.

KRISZTINA. Minő szépségeket hord elő — pedig

illik neki. He, jó barátom! honnan ismerjük ezt a leányt?

SÁNDOR. Mint kisdedet még ölemben hordoztam. A kisasszonyhoz is volt szerencsém! ha jól emlékezem, valami 25 esztendők előtt gyűrűket tetszett tőlem vásárlani, midőn jegybe' volt; úgy van úgy, mindent tudok, de semmi se lett a házasságból, ha csak azután —

LOVASDY (*titkon*). Krisztina! ez régi ismerős.

RÓZI (*félre*). Jól játszik, csak benn ne maradjon.

SÁNDOR. Ah! édes kisasszony! azok voltak ám jó idők!

KRISZTINA. Hallgass! nem akarok semmit hallani.

SÁNDOR (*Rózihoz*). Édes kisasszony! én nagy adósa vagyok!

LOVASDY. Mit! adósa vagy?

SÁNDOR. Egykor nagy szorultságban lévén, ismeretlen, különbféle szerencsétlenségek minden vagyonomtól megfosztottak; akkor boldogult atyja megszánván ügyemet, harmincz aranyokat kölcsönözött; azokkal én a világba mentem és szerencse, szorgalom és fáradság által ismét magamat felemeltem. Most háladó szívvel visszajöttem neki adósságomat lefizetni. Mély sérelemmel hallám, hogy a jó meghalt, de azért azt a jót leányának visszaszolgálni szent kötelességemnek tartom — bár láthatná a szívet, mely egyedül leányáért dobog.

RÓZI (*titkon*). És az enyémet, mely neked ver.

SÁNDOR. Most itt vagyok a kisasszonynyal felosztani mind azt, a mit a szerencse adott.

LOVASDY. Rózi! örvendek —

SÁNDOR. Azért is a menyekzőre tessék elfogadni 500 aranyokat.

LOVASDY. Mely hallatlan ritka emberség! Tessék leülni.

SÁNDOR. Azt az egyet kivánom megtudni, van-e egy halandó, kit a kisasszony szerethetne.

LOVASDY. Igen, igen, mi dicsekedhetünk.

SÁNDOR. Magától akarom hallani.

RÓZI. Nem tagadom, egy ifjút szeretek, de az atyja frigyünknek ellenére van.

SÁNDOR. Tyrannus!

LOVASDY *(félre)*. Fiamat gondolja, én keresztűlesem, de a pénz kezemhez jut. Mit tegyek! lemondok róla. *(Rózihoz.)* Én nem ellenzem, csak próbáltalak benneteket.

SÁNDOR. Tehát semmi nem hátráltatja öszveköttetésöket?

LOVASDY. Semmi, semmi! legjobb áldásomat!

KRISZTINA. Kit akarsz áldani, mikor az ifjú elszökött?

SÁNDOR. Visszahoztam! most jöttömben egy ifjút láték egészen kétségbe esve az úton szaladni; én megállítám és kikérdém; ő mindent megvallott, nemde Sándornak hívják?

LOVASDY. Az! az! de kocsin szökött el, miért szaladt volna gyalog?

SÁNDOR. Eltörött az első kereke.

KRISZTINA. Szegény Sándor!

SÁNDOR. Én elbeszélém neki a környülállásokat,

nagy nehezen a visszajövetelre birtam, megfogadám, hogy szószólója leszek.

Lovasdy. Megengedek.

Rózi. Kedves édes bácsi!

Krisztina. Még sírnom is kell, úgy szívemre beszél.

Sándor. Tehát beküldöm. *(El.)*

Lovasdy *(Izsákhoz)*. Minthogy némely környűlállások változtak, tehát egy részét az adósságnak kifizetem, azon észrevétellel, hogy a procentumról szó ne legyen.

TIZENHATODIK JELENÉS.

Mikó, az előbbiek.

Mikó. Uram! a kapunál állottam, nézgelődtem, semmit sem láttam, se hallottam! Ha csak látatlan a kerítésen át nem ugrott, hát Sándor úrfi a háznál van.

Lovasdy. Miattad egy tábor ki- s bejárhat. Annak az úrnak a lovait, ki most érkezett, jól tartsátok, érted?

Mikó. Értem uram! de micsoda úrnak, senkit se láttam.

Lovasdy. Nincs szemed! azt a lengyel zsidót gondolom, ki fiamat visszahozta.

Mikó. Hehe! tréfál az úr, egy lélek se jött be, hanem a Bodri kopó, a most sétált ki.

Lovasdy. Menj! keresd fel.

TIZENHETEDIK JELENÉS.

Sándor (a maga ruhájában), *az előbbiek.*

SÁNDOR. Bocsánatot édes atyám!

MIKÓ. Ej úrfi! hol jött be megint, hm! hm! kis ördöge van.

LOVASDY. Reád méltán haragudnom kellene, de bizonyos környűlállások — No elég! mindent elfelejtek, csak azt tanuld meg, hogy okosabb emberek is vannak náladnál, érted? Engem meg nem csalsz.

SÁNDOR. Soha többé! erre is csak a szerelem késztetett.

LOVASDY. Vegyétek egymást. *(Rózit Sándorhoz vezeti.)* Legyetek szerencsések!

RÓZI. Édes kedves bátyám!

LOVASDY. Elhiszem, most édes vagyok; hol van a közbenjáró?

KRISZTINA. Édes gyermekeim! én úgy örvendek, mintha magamon történnék az a szerencse.

LOVASDY. Mikó! menj ki és mondd meg annak az úrnak, hogy hozzám kéretem.

MIKÓ. Micsoda úrnak?

LOVASDY. Menydörgő! fuss mindjárt.

MIKÓ. Értem uram! de hová?

SÁNDOR. Édes atyám! megvallom, megint megcsaltuk, az a zsidó én voltam!

LOVASDY. Te? te?

KRISZTINA. Ah! szerencsétlen atya! mely gonosztévő fiút neveltél.

SÁNDOR. Az egész dolog költemény, hogy szavát, igéretét elnyerhessem. Izsák vala segédem.

LOVASDY. Vidd el, nem ellenzem; de menj szemem elől, egy fedél alatt velem nem laksz.

RÓZI. Jóságában bizván, haragot nem vártunk.

LOVASDY. Nem, ezt meg nem bocsátom! Félre szemem elől! mindjárt teszek rendelést — *(El akar menni.)*

TIZENNYOLCZADIK JELENÉS.

Izsák, az előbbiek.

IZSÁK. Postamester uram, egy szóra.

LOVASDY. Nem fizetek, menj!

IZSÁK. A mit Sándor előbb beszélt, nem költemény; én vagyok, a kivel Rózi atyja jót tett és szent kötelességemnek tartom, leányának azt meghálálni.

SÁNDOR. Izsák!

LOVASDY. Tessék szólni! tessék. Hej Mikó, széket!

IZSÁK. Sándort megismervén a városban, a házi környűlállásokat kitanultam tőle, szükségben lévén, többször segítettem; ím *(az irást elszakasztja)* nem adós többé.

LOVASDY. Kedves barátom!

IZSÁK. Örömmel értettem Rózihoz való szerelmét, de könnyelműségétől tartván, eszköze lettem cselekedetének, hogy tapasztalja, hogy a csalárdság által az ember nem mehet messze *(titkon Lovasdyhoz)* és hogy jótévőm leányát a hatvan esztendős vőlegénytől megmentsem — és egy tréfa által észre hozzam a fösvény —

